

Møte tirsdag den 17. juni 2014 kl. 9

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 84):

1. Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2014 – endringer i statsbudsjettet 2014 m.m (Innst. 285 S (2013–2014), jf. Prop. 106 S (2013–2014))
2. Innstilling fra næringskomiteen om Reindriftsavtalen 2014/2015, og endringer i statsbudsjettet 2014 m.m. (Innst. 282 S (2013–2014), jf. Prop. 108 S (2013–2014))
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 282/2014 om opprettelse av EUs tredje handlingsprogram på området helse (2014–2020) (Innst. 303 S (2013–2014), jf. Prop. 90 S (2013–2014))
4. Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen, Ivar Odnos og Geir Pollestad om at sjukehusstruktur og endring av vesentlege oppgåver ved sjukehus skal avgjerast av Stortinget i ein nasjonal helse- og sjukehusplan (Innst. 199 S (2013–2014), jf. Dokument 8:25 S (2013–2014))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Karin Andersen og Snorre Serigstad Valen om effektiv håndhevelse av forbudet mot reservasjon for leger (Innst. 276 S (2013–2014), jf. Dokument 8:37 S (2013–2014))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Jenny Klinge, Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen om en 5-årig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse (Innst. 271 S (2013–2014), jf. Dokument 8:41 S (2013–2014))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth og Sveinung Rotevatn om bedre tilbud innen psykisk helse i kommunene (Innst. 274 S (2013–2014), jf. Dokument 8:54 S (2013–2014))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Rigmor Andersen Eide, Line Henriette Hjemdal, Kjell Ingolf Ropstad og Anders Tyvand om tiltak for å forebygge uønskede svangerskap og redusere antall aborter (Innst. 301 S (2013–2014), jf. Dokument 8:44 S (2013–2014))
9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i statsbudsjettet 2014 under Helse- og omsorgsdepartementet (som følge av endra takstar for legar, psykologar og fysioterapeutar) (Innst. 302 S (2013–2014), jf. Prop. 114 S (2013–2014))
10. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1316/2013 om opprettelse av en ordning for et sammenkoplet Europa (2014–2020) (Innst. 279 S (2013–2014), jf. Prop. 91 S (2013–2014))
11. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Torgeir Micaelsen og Lise Christoffersen om oppgradering og gjenåpning av Steinbergstasjon i Buskerud som planlagt i desember 2014 (Innst. 209 S (2013–2014), jf. Dokument 8:42 S (2013–2014))
12. Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om ein del saker om luftfart, veg og jernbane (Innst. 255 S (2013–2014), jf. Prop. 97 S (2013–2014))
13. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Audun Lysbakken, Knut Arild Hareide, Trygve Slagsvold Vedum og Rasmus Hansson om stans i norsk implementering av datalagringsdirektivet (Innst. 280 S (2013–2014), jf. Dokument 8:60 S (2013–2014))
14. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Lise Christoffersen, Kjell-Idar Juvik, Ingvild Kjerkol, Sverre Myrli og Magne Rommetveit om at bompenger også kan benyttes til nødvendige, eksterne beredskapsiltak (endring av veglova § 27) (Innst. 252 S (2013–2014), jf. Dokument 8:61 S (2013–2014))
15. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentanten Johnny Ingebrigtsen om faglig vurdering av Hurtigrutens anløpsforhold i Mehamn (Innst. 281 S (2013–2014), jf. Dokument 8:69 S (2013–2014))
16. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Q. Raja, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om å etablere et felles billettsystem for kollektivtransport i hele landet (Innst. 286 S (2013–2014), jf. Dokument 8:71 S (2013–2014))
17. Referat

Presidenten: Representanten Rasmus *Hansson*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Arild Grande vil fremsette et representantforslag.

Arild Grande (A) [09:01:54]: På vegne av stortingsrepresentantene Rigmor Aasrud, Sonja Mandt, Hege Haukeland Liadal og meg selv har jeg gleden av å legge fram et forslag om barnevern – ideelle organisasjoner og skjermede anbud.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad vil fremsette et representantforslag.

Geir Pollestad (Sp) [09:02:19]: På vegne av stortingsrepresentantene Else-May Botten, Line Henriette Hjemdal, Pål Farstad, Rasmus Hansson og meg selv vil jeg legge fram et forslag om bedret sikkerhet på sjøen.

Det bes om at forslaget kan behandles etter Stortingets forretningsorden § 39 annet ledd, bokstav c.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1 og 2 behandles under ett. – Dette anses vedtatt.

Sak nr. 1 [09:03:06]

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2014 – endringer i statsbudsjettet 2014 m.m (Innst. 285 S (2013–2014), jf. Prop. 106 S (2013–2014))

Sak nr. 2 [09:03:22]

Innstilling fra næringskomiteen om Reindriftsavtalen 2014/2015, og endringer i statsbudsjettet 2014 m.m. (Innst. 282 S (2013–2014), jf. Prop. 108 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 50 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Framskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Venstre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra partiets hovedtalere og medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ingunn Foss (H) [09:04:37] (ordfører for sak nr. 1): Stortinget skal i dag behandle innstillingen fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret for avtaleperioden 2014–2015, og det er en glede for meg å legge fram komiteens innstilling.

Jordbruksoppgjøret 2014 gjelder bevilgninger over kap. 1150 for kalenderåret 2015 og omdisponeringer innenfor vedtatt budsjett for 2014. Videre omfatter oppgjø-

ret målpriser for perioden 1. juli 2014 til 30. juni 2015 og enkelte andre bestemmelser.

Det viktigste politiske grunnlaget for oppgjøret er regjeringens politiske plattform, samarbeidsavtalen og Stortingets behandling av kap. 1150 og 4150 til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m. i tilleggsproposisjonen for statsbudsjettet 2014. I behandlingen av statsbudsjettet for 2014 viser næringskomiteen også til Meld. St. 9 for 2011–2012 og Innst. 234 S for 2011–2012, som ble behandlet i Stortinget 12. april 2012. Nåværende næringskomité viderefører en rekke felles merknader fra Innst. 234 S for 2011–2012 til Innst. 8 S for 2013–2014 som bredt forankrede føringer for landbrukspolitikken de nærmeste årene.

Jordbrukets krav ble lagt fram 25. april 2014. Statens tilbud ble lagt fram 6. mai 2014, og den 13. mai 2014 ble det i plenums møte mellom forhandlingsutvalgene konstatert at det var brudd i forhandlingene, og at regjeringen ville gå til Stortinget med et forslag til jordbruksoppgjør basert på statens tilbud.

Jordbrukets krav hadde en ramme på 1,5 mrd. kr. Kravet var finansiert med 365 mill. kr i økte målpriser, en økning i bevilgningene over kap. 1150 på 965 mill. kr i ledige midler på avtalen og 110 mill. kr i økt verdi av jordbruksfradraget.

Statens forhandlingsutvalg la fram et tilbud med samme gjennomsnittlige inntektsutvikling som andre grupper, 3,5 pst., ifølge SSB. Med prognosene som var lagt til grunn for produktivitetsvekst og prisutvikling på områder utenfor avtalen, hadde tilbudet en ramme på 150 mill. kr. Det ble foreslått målprisøkninger på tilsvarende 340 mill. kr, reduksjon i bevilgningene over kap. 1150 på 250 mill. kr og 60 mill. kr i ledige midler på avtalen. Tilbudet ville gi om lag uendret verdi på jordbruksfradraget.

Hovedformålet med landbrukspolitikken skal være en kostnadseffektiv og trygg matproduksjon. Virkemidlene skal innrettes slik at de bidrar til økt produksjon, og det skal arbeides for en høyest mulig selvforsyningsgrad av mat ut fra beredskapshensyn. Vi vil gjøre jordbruket mindre avhengig av statlige overføringer, redusere kostnadsnivået og gi næringen nye og bedre inntektsmuligheter. Budsjettstøtten skal gjøres mer produksjons- og mindre arealavhengig. Vi vil styrke landbruket gjennom forenkling av lover, regler og støtteordninger og oppheve begrensninger som hindrer en effektiv utnyttelse av kapasitet.

Vi vil at bondens råderett over egen eiendom skal styrkes. Det bør være det lokale ressursgrunnlaget og bøndenes egen kompetanse og interesse som avgjør tilpasningene i større grad enn offentlige begrensninger og komplekse tilskuddsordninger.

I dimensjoneringen av de økonomiske virkemidlene mener vi at det er riktig å prioritere bruk som har ressursgrunnlag til å være heltidsbruk og en arbeidsplass for profesjonelle utøvere. Større handlingsrom for tilpasninger og bedre inntektsmuligheter er viktig for å rekruttere unge mennesker til næringen. Forenkling av strukturprofilen i tilskuddene bidrar til både å legge bedre til rette for gode inntektsmuligheter for heltidsbrukene og å forenkle virkemidlene og redusere mulighetene for tilpasninger i strid med regelverket.

Vi vil styrke landbruket gjennom forenkling av lover, regler og støtteordninger og gjennomgå konsesjoner, kvoteordninger og differensieringen av tilskuddssatsene i jordbruket. Forenkling er også vektlagt i Meld. St. 9. Av hensyn til forutsigbarheten må endringer gjennomføres over tid.

Gode inntektsmuligheter er det viktigste virkemiddelet for å sikre tilstrekkelig rekruttering og å nå de landbrukspolitiske målene over tid. Inntektsutviklingen har alltid hatt avgjørende betydning for rammen i jordbruksoppgjørene. I flere tiår har utgangspunktet for inntektspolitikken vært å sikre utøverne i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Det er også grunnlaget for årets jordbruksoppgjør.

Jordbrukets brutto inntekter består av inntjening fra markedet og overføringer fra staten. Oppbyggingen av rammen er basert på anslag for utviklingen i jordbrukets produksjon, kostnadsutvikling samt arbeidsforbruk og anslag på lønnsvekst for andre grupper. Når det gjelder prognoser for produksjonsøkning, legger forslaget til jordbruksoppgjør til grunn samme anslag som jordbrukets forhandlingsutvalg gjorde i sitt krav.

Avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ønsker å legge til rette for et miljøvennlig, bærekraftig og framtidrettet landbruk, med både store og små bruk i hele landet. Det er et mål at norsk landbrukspolitikk skal stimulere til økt matproduksjon med intensjon om økt selvforsyning, bl.a. av hensyn til norske forbrukere og beredskap.

Samarbeidspartiene er også enige om retningen i dette jordbruksoppgjøret.

Jordbruket bidrar også til andre viktige samfunnsgoder enn mat, som ivaretagelse av norsk kulturlandskap, reiseliv og spredt bosetting. Vilklårene for drift er forskjellige i ulike deler av landet. Samarbeidspartiene mener derfor at det må opprettholdes en differensiering i virkemidlene, som legger til rette for en variert bruksstruktur og sikrer bærekraftig produksjon på jordbruksarealene i hele landet.

For samarbeidspartiene er eiendomsretten og bøndenes rammevilkår for å drive næringsvirksomhet viktig.

Samarbeidspartiene er enige om å styrke bruk som har ressursgrunnlag, til å være heltidsbruk, samtidig som variert bruksstruktur i hele landet opprettholdes.

Samarbeidspartiene har på denne bakgrunn funnet grunnlag for å foreta visse justeringer av strukturprofilen som lå i proposisjonen. Det legges til rette for et enklere virkemiddelsystem, som opprettholder en variert bruksstruktur.

God rekruttering til landbruket er avgjørende for å opprettholde en landbruksnæring i hele landet og for å kunne øke matproduksjonen. Det er viktig for samarbeidspartiene å føre en landbrukspolitikk som gir ungdom framtidstro, lyst og muligheter til å satse på landbruket som yrke.

Samarbeidspartiene er enige om at klimaforliket skal styrkes, og at klimagassreducerende tiltak, som bl.a. framkommer i Klimakur i landbruket, følges opp.

Samarbeidspartiene viser til at avtalepartene i samarbeidsavtalen var enige om at avtaleinstituttet i landbruket

opprettholdes, og at det skal legges vekt på forutsigbarhet og reformer som kan gi økt lønnsomhet.

Samarbeidspartiene understreker at forhandlingsinstituttet ligger fast, og at det for kommende oppgjør er avgjørende at instituttet ikke undergraves. Framtidige oppgjør bør følge vanlig praksis ved at Stortinget slutter seg til Landbruks- og matdepartementets proposisjon om jordbruksoppgjøret, og at det ikke er gjenstand for forhandlinger i Stortinget.

Samarbeidspartiene er enige om at statens tilbud til framtidige jordbruksoppgjør skal være i tråd med de føringer som ligger til grunn i innstillingen til årets jordbruksoppgjør og Innst. 8 S for 2013–2014.

Samarbeidspartiene er enige om at statens tilbud skal sikre landbruket forutsigbare rammevilkår som kan bidra til at næringens samlede lønnsomhet kan bedres i årene som kommer. Det er avgjørende at utøverne i landbruket skal kunne ha en inntektsutvikling på linje med andre grupper.

Samarbeidspartiene er enige om at regjeringens forslag til Stortinget sikrer jordbruket en gjennomsnittlig inntektsvekst på linje med andre grupper for 2014–2015, og at det er i tråd med gjeldende inntektsmålsetting. Samarbeidspartiene har funnet grunn til ytterligere forbedringer i inntektsmulighetene for årets jordbruksoppgjør, for bl.a. å styrke grunnlaget for rekruttering til næringen og økt matproduksjon.

Samarbeidspartiene anerkjenner at norsk landbruk står overfor utfordringer. Disse må tas på alvor og møtes med kunnskapsbaserte løsninger og ny forskning.

Samarbeidspartiene er enige om at følgende partssammensatte utredninger må ferdigstilles i løpet av 2015:

- forenkling i landbruket
- landbrukets utfordringer i møte med klimaendringene
- økt rekruttering

Samarbeidspartiene er enige om å legge til rette for omstilling og rekruttering i landbruket og er enige om å bevilge 250 mill. kr over budsjettet, sammenliknet med Prop. 106 S for 2013–2014. Dette gjøres i henhold til den fordeling til tiltak som framkommer i innstillingen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [09:14:15]: Utfallet av behandlingen av jordbruksoppgjøret dette året viser til fulle at regjeringa ikke var på linje med stortingsflertallet. Ser man på beløp, er den økonomiske rammen økt betydelig – med en kvart milliard kroner. Det er langt mer enn bøndene vel fikk inntrykk av da man satt med forhandlinger.

Et flertall på Stortinget, Arbeiderpartiet, SV, Venstre og Kristelig Folkeparti, sier på innstillingens side 13 og side 15 ganske klart at dette ikke var i samsvar med de intensjoner Stortinget har. Et flertall i Stortinget ber derfor regjeringa ved framtidige tilbud sørge for at Stortingets vedtatte landbrukspolitikk reflekteres i statens tilbud.

Hvorfor var ikke årets tilbud forankret i Stortinget?

Ingunn Foss (H) [09:15:16]: Gode inntektsmuligheter er det viktigste virkemiddelet for å sikre rekruttering i

landbruket og for å nå de landbrukspolitiske målene. Som jeg sa i mitt innlegg, er inntektsutviklingen avgjørende for betydningen for rammen i oppgjøret, og det er også lagt til grunn i årets oppgjør.

I en mindretallsregjering er man avhengig av støtte fra sine samarbeidspartnere, og det greide vi å oppnå her i Stortinget, og det er jeg veldig glad for.

Knut Storberget (A) [09:15:54]: Det var strengt tatt ikke svar på mitt spørsmål.

Jeg mener det er avgjørende viktig, når man behandler en så avgjørende næring som landbruket er, og når vi ser at vi har behov for å øke den innenlandske produksjonen basert på norske ressurser, og når man ønsker å reformere betydelig, at man i større grad enn det årets oppgjør bærer preg av, forankrer i Stortinget.

Jeg gjentar derfor mitt spørsmål:

Hva er bakgrunnen for at man valgte ikke å forankre i Stortinget ved denne runden?

Ingunn Foss (H) [09:16:30]: Det er selvfølgelig en utfordring for en mindretallsregjering å få så gode prosesser at alt blir sikret til enhver tid. Jeg skulle ønske at denne saken ikke hadde kommet til Stortinget, slik at det instituttet som foreligger, ikke blir rokket ved. I år skjedde det, saken kom til Stortinget, og som tidligere sagt, er jeg veldig glad for at vi greide å få til en avtale med samarbeidspartiene våre her i Stortinget.

Geir Pollestad (Sp) [09:17:12]: Jeg vil fortsette der forrige replikant avsluttet.

Når en ser på merknadene som ligger i innstillingen og de klare føringene som flertallet på Stortinget har lagt på det kommende oppgjøret, er mitt spørsmål:

Kan en legge fram et oppgjør neste år som er like dårlig, med den innretningen som regjeringen valgte dette året, eller vil det være i strid med Stortingets forutsetninger for landbrukspolitikken?

Ingunn Foss (H) [09:17:42]: Jeg er helt enig i at dette politikkområdet er svært viktig og berører alle menneskene som bor i dette landet. Jeg skulle ønske vi hadde brede forlik, som kunne sikre forutsigbarhet og ro på dette politikkområdet.

Som jeg tidligere har sagt, er gode inntektsmuligheter det viktigste virkemiddelet for å sikre rekruttering og for å nå de landbrukspolitiske målene. Inntektsutviklingen har ligget til grunn for oppgjørene i mange år, og det forutsetter jeg at den gjør også i framtida.

Geir Pollestad (Sp) [09:18:25]: Det er et bredt flertall på Stortinget. Alle partiene sier jo at inntektsmuligheter er viktig for å sikre rekrutteringen og øke norsk matproduksjon. Det som jeg mener det er viktig å få avklart, er om denne innstillingen vil innebære at regjeringen må komme med et bedre tilbud – rent økonomisk og med en annen innretning enn årets oppgjør. Det er å betrakte som et ja/nei-spørsmål.

Har regjeringspartiene tatt signalene fra Stortinget om

at årets oppgjør er for dårlig, og at neste års oppgjør må bli bedre?

Ingunn Foss (H) [09:19:00]: Jeg kan selvfølgelig ikke stå her og forskuttere framtidige landbruksoppgjør, men de fellesmerknadene som er knyttet til de tingene vi er enige om, vil jeg se som helt naturlig blir ivaretatt i framtidige oppgjør.

Karin Andersen (SV) [09:19:26]: Jeg skjønner at det sitter veldig langt inne for representanten Foss å være klar på om det nå er det flertallet i Stortinget har sagt om utviklingen i landbrukspolitikken som gjelder, eller om det er regjeringens utgangspunkt som er det viktige, for i innlegget sitt avsluttet representanten Foss med å si at hun håpet at Stortinget til neste år skulle slutte seg til regjeringens framlegg til Stortinget nesten uansett. Det mener jeg er illevarslende, fordi regjeringens opplegg var veldig dårlig, det førte til et brudd, og jeg har ikke hørt noen ting i det representanten Foss har sagt til nå, som viser at det er en reell erkjennelse av at dette var et dårlig opplegg som måtte endres.

Er det slik at representanten Foss fremdeles mener at det opprinnelige opplegget var det beste?

Ingunn Foss (H) [09:20:26]: Nå er det jo sånn at politikken vedtas på Stortinget og ikke på bakrommet i regjeringen, som i forrige periode. Det betyr at det er Stortinget som bestemmer. Når saken kommer hit, er det Stortinget som avgjør.

Else-May Botten (A) [09:20:53]: Vi skal øke norsk matproduksjon, og det skal basere seg på norske ressurser. Dette bekreftet også saksordfører Ingunn Foss på årsmøtet til Norges Bondelag, men da er det grunnleggende viktig at kornøkonomien forbedres.

Hva er årsaken til at den forbedringen som kom vedrørende kornøkonomien, bare skal ha effekt for sone 1–4, og hvorfor er den begrensningen tilstrekkelig?

Ingunn Foss (H) [09:21:25]: Nå kjenner ikke jeg alle detaljene i innretningen på alle områder. Det må jeg bare erkjenne. Vi har fått noen tilbakemeldinger fra våre kornbønder om at dette oppgjøret ikke er dårlig, og det ble i tillegg lagt inn litt ekstra på korn i avtalen med samarbeidspartiene, så jeg føler at det er godt ivaretatt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Knut Storberget (A) [09:22:09]: Aller først takk til saksordføreren for ryddighet og for – tross alle omstendigheter i dette oppgjøret – inøtekommende saksordførerskap.

Årets landbruksoppgjør ble i både prosess og innhold ikke slik det burde. Derfor ber vi i Arbeiderpartiet, sammen med Senterpartiet, om at oppgjøret sendes tilbake til regjeringa. Jeg tar derfor opp dette forslaget.

Norsk landbruk har behov for endringer. Det vil vi være med på. Likevel: Jordbruksdebatten preges ofte av myter,

og det påstås at jordbruket er ineffektivt, dyrt og uten evne til omstilling. Arbeiderpartiets nylig framlagte landbruksstrategi, Grønn vekst, legger til grunn at mange, ja nærmere hundretusen mennesker er sysselsatt i tilknytning til jord og skog. Virksomheten er en bærebjelke for distriktsbosettingen vår, og vi vil i framtida være avhengig av økt produksjon. Norsk mat er jevnt over god og sunn. Mindre soyaimport og økt norsk produksjon er god beredskap.

Det finnes mange myter om produksjon. I Norge produseres det faktisk mer. De siste tiårene har produksjonen økt med 3 pst., dette til tross for nedgang i arbeidsforbruk med 1 100 årsverk per år de siste årene og nedgang i antall bruk med 39 pst. siden 1999. Det representerer en enorm effektivisering og strukturendring. Produktivitetsveksten har de siste ti årene økt med 4,6 pst., mot ca. 2,5 pst. i norsk industri.

Norsk landbruk passer dårlig til karakteristikker som kirkegård eller kommunisme. Tidligere departementsråd i Landbruksdepartementet gjennom mange år, Per Harald Grue, skriver i sine nylig utgitte bøker om norsk landbrukspolitikk – andre bind, side 170 – følgende om jordbruksforhandlingene:

«Gjensidig tillit og evne og vilje til løsningsorientert dialog er det viktigste limet i avtalesystemet.»

Etter Arbeiderpartiets mening manglet slik evne og vilje fra regjeringas side under årets oppgjør. Limet forvitret.

Vi lever i en tid hvor det er behov for å sikre at norsk produksjon i størst mulig grad skjer på norske ressurser, at vi utnytter dette landets mangfold. Små og store må sikres muligheter til å drive, og regjeringa har ikke lagt opp til et slikt løp.

Jeg finner absolutt grunn til å gi både Kristelig Folkeparti og Venstre honnør for at de sto på og bragte resultatet i riktig retning når det meste så som mørkest ut, med havari av forhandlinger, uryddighet i hva som var regjeringas grense, og strukturendringer som var for massive. Etter vår mening nådde de ikke langt nok.

Arbeiderpartiet mener at det økonomiske opplegget fortsatt er for svakt, at strukturen i for stor grad rammer de små, og at det er helt nødvendig med en bedre kornøkonomi.

Et flertall i Stortinget feller en kritisk dom over regjeringas politikk og gjennomføring av årets oppgjør med klare signaler for neste år. Arbeiderpartiet, SV, Kristelig Folkeparti og Venstre har i hver sine merknader – side 12, 13 og 15 i innstillinga – ordrett like merknader. En god ting kan ikke sies for ofte, og i disse merknadene står det:

«Disse medlemmer er tilfredse med at et samlet storting (...) slutter seg til målet om økt matproduksjon, med intensjon om økt selvforsyningsgrad med utgangspunkt i norske ressurser.»

Videre sier man at det er:

« (...) avgjørende å utnytte ressursgrunnlaget i hele landet.»

Det må:

« (...) legges til rette for variert bruksstruktur der også små og mellomstore bruk får økt lønnsomhet.»

Videre:

«Disse medlemmer kan ikke se at det i statens tilbud til jordbruksoppgjør var lagt tilstrekkelig opp til rammevilkår og virkemidler som sikret lønnsomhet også for små og mellomstore bruk. Disse medlemmer understreker at merknader fra flertallet i næringskomiteen om at det må sikres økt lønnsomhet i landbruket, er Stortingets vedtatte landbrukspolitikk, og at det er å forvente at regjeringen i statens fremtidige tilbud tar utgangspunkt i Stortingets forutsetninger for landbrukspolitikken.»

Jeg har kanskje i større grad enn ellers referert flertallets merknader, først og fremst fordi vi sjelden ser en regjering som har fått klarere melding fra et stortingsflertall. Det er avgjørende for framtidig politikk, om vi skal komme dit vi vil, at denne forankres i Stortinget. Skal vi klare å sikre den forutsigbarheten som både aktørene og ikke minst vi her i Stortinget har snakket mye om, og skal vi klare å sikre rekruttering til en næring som vi mener bør produsere mat i takt med befolkningsutviklinga, må regjeringa stake ut en ny og annerledes kurs. Norsk jordbruk og norske forbrukere fortjener det.

Presidenten: Representanten Knut Storberget har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det åpnes for replikkordskifte.

Gunnar Gundersen (H) [09:27:04]: Det er nesten rørende å høre den nyvunne arbeiderpartiomsorgen for landbruket. Arbeiderpartiet var jo på 1990-tallet, da man satt alene i posisjon, nærmest brudd-partiet når det gjelder jordbruksforhandlingene.

Når representanten Storberget sier at prosess og innhold ikke er blitt slik man ønsket, må han ta mye av ansvaret for det selv. Signalene om hva Arbeiderpartiet egentlig mener, har florert. Man har signalisert i media at man ønsker å øke overføringene til 450 mill. kr, altså 200 mill. kr over det som det nå er enighet om. Så går man i innstillingen inn med et forslag som sier at man skal sende jordbruksavtalen tilbake, og så skal inntektsutviklingen fra fjorårets oppgjør danne rammen for det som skal komme tilbake. Det betyr en kostnad på mellom 800 mill. kr og 850 mill. kr.

Hva mener Storberget? Hvordan vil han finansiere sin egen splittelse?

Knut Storberget (A) [09:28:01]: Hvordan man finansierer sin egen splittelse er et litt uklart spørsmål, for å være helt ærlig, men det er vanskelig for opposisjonspartiene og for Arbeiderpartiet å skulle ta noe ansvar for den prosessen som regjeringa har lagt opp til i tilknytning til landbruksoppgjøret. Regjeringa har valgt å inngå i et flertall med Venstre og Kristelig Folkeparti – med full respekt for det – men etter mine begreper er det regjeringa og statsråden som har ansvaret for det jordbruksoppgjøret som nå går mot veis ende. Det ansvaret synes jeg faktisk representanten Gunnar Gundersen skulle ta sjøl.

Når det gjelder våre forslag, har vi hele tiden ment at det må slås ring rundt forhandlingsinstituttet, men vi har tydelig signalisert at hvis man skal kunne klare å fort-

sette den inntektsutviklingen som man hadde da den rød-grønne regjeringa forlot regjeringskontorene, er man avhengig av, som det sto både i våre merknader og i våre utspill, en langt bedre økonomisk ramme. Vi anslo minst 450 mill. kr, som nettopp ville bidra til at man fortsatte den kursen man hadde tidligere med å tette inntektsgapet.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [09:29:34]: Representanten Storberget sier at man ikke gikk langt nok. Samtidig har også representanten Storberget sagt at man ønsker lavere målpris, man ønsker en styrking av kornøkonomien – hører vi i innlegget – man ønsker å reversere kutt i klima- og miljøtiltak, og man ønsker bedring når det gjelder rekrutteringstiltak. Alt dette skal finansieres innenfor en ramme på 200 mill. kr mer enn det som vi fikk til i avtalen med regjeringspartiene. Snilt regnet vil jeg vel si at det ikke blir så mange flere kroner til å styrke økonomien til bøndene på de små og mellomstore brukene, utover det som er gjort i avtalen.

Jeg ber om en klargjøring av dette. Hva ville en gjennomsnittlig melkebonde fått i økning med det forslaget som Arbeiderpartiet har skrevet om i sine merknader og snakket om i media?

Knut Storberget (A) [09:30:38]: Det er ikke vår intensjon – og det mener jeg er viktig, i respekt for forhandlingsinstituttet – å sitte i Stortinget og detaljregulere og plassere de pengene vi mener ramma bør økes med, på de respektive poster. Det er mange poster vi mener bør styrkes. Ser man f.eks. på arealtilskudd for grovfôr, har man en fordeling som viser at det er de små som fortsatt taper. Man har mulighet til, innenfor ethvert beløp, å fordele annerledes. Det er det ene.

Men jeg er litt undrende: Når Arbeiderpartiet sier at man burde hatt minst 450 mill. kr til i disse forhandlingene å forhandle videre med, er det et såpass lite tilleggsbeløp opp imot det som ble enden på visa. Det er nærmest det samme som Kristelig Folkeparti klarte å plusse på ved å snu kuttet – 250 mill. kr. En kvart milliard til mener jeg faktisk er viktig. Den ville man kunne oppnådd viktige forhold med, både når det gjelder å styrke kornøkonomien, når det gjelder velferdsordninger og når det gjelder klimatiltak.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [09:31:55]: Det er interessant å merke seg at Arbeiderpartiet foreslår en økning på 450 mill. kr i sitt forslag, og så går de sammen med Senterpartiet og foreslår en økning på 825 mill. kr.

Noe som er minst like interessant, er at man i Arbeiderpartiets landbrukspolitiske plattform ser for seg en strukturendring der det går mot større bruk. Samtidig kritiserer man i innstillingens merknader at strukturendringen som nå er lagt, er til fordel for de store brukene.

Mitt spørsmål er: Er det representanten Storberget – og de merknader han kommer med i Stortinget – som vi skal forholde oss til, eller er det Arbeiderpartiets landbrukspolitiske plattform som er det riktige?

Knut Storberget (A) [09:32:48]: Jeg er veldig glad for å få det spørsmålet, fordi det gir meg anledning til å snakke om landbrukspolitikken til Arbeiderpartiet. Vi har jobbet mye med det i løpet av våren og laget en strategi, som vi har kalt «Grønn vekst». Jeg ber alle om å lese den.

Vi erkjenner at man, historisk sett, i løpet av de siste årene – siden 1999 – har hatt en nedgang i antall bruk på 39 pst. Om det fortsetter i samme takt, er noe annet, men vi vil få en nedgang i antall bruk. Likevel må vi aldri stille oss i en slik posisjon at, hvis man erkjenner det, da skal man være med på alle typer strukturendringer, av alle typer grader.

Fra Arbeiderpartiets side har det vært viktig ved dette oppkjøret nettopp å signalisere at det er en del små og mellomstore bruk vi er helt avhengige av for å kunne nyttiggjøre oss produksjonsmulighetene i Norge, og for ikke å komme i en situasjon hvor vi bl.a. får så store melkebruk at de går inn på kornarealer, og slik at mye av grovfôrarealene i Norge blir liggende brakk.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [09:34:00]: Jeg er litt forundret over Høyre og Fremskrittspartiet, som ikke har forstått dynamikken og relasjonen mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet. Det som kommer fra Arbeiderpartiet, er bra, så blir det enda bedre når de samarbeider med Senterpartiet. Det har også skjedd nå. Derfor går det litt oppover. Det er derfor vi har et godt samarbeid.

Jeg kan også bekrefte at vi hadde et veldig godt samarbeid med Arbeiderpartiet i diskusjonen om tollvern. Det var litt motstand, men da argumentene kom fram, sto vi sammen i kampen for å sikre norske industriarbeidsplasser og sikre norsk matproduksjon i hele landet. Så ved å samarbeide kan man gjøre hverandre bedre.

Jeg må si at det har vært gledelig å høre på Arbeiderpartiet i veldig mange runder nå i vår. Det har vært tydelig og klar tale. Jeg ønsker meg tydelig og klar tale enda en gang fra min gode kollega, Knut Storberget, på vegne av Arbeiderpartiet.

Kan representanten bekrefte at Arbeiderpartiets politikk er å tette inntektsgapet mellom landbruket og andre grupper?

Knut Storberget (A) [09:34:53]: Aller først har jeg lyst til å si at jeg tror mange partier kan gjøre hverandre gode – gjensidig. Jeg legger ikke skjul på at mye av det rød-grønne samarbeidet – og ikke minst samarbeidet med Senterpartiet – på nettopp dette feltet bidro til at man fikk økt politisk oppmerksomhet rundt et felt som vi i Arbeiderpartiet faktisk mener bare blir viktigere og viktigere. Det er det grunn til å takke for.

De målsettinger som Arbeiderpartiet har satt når det gjelder spørsmålet om inntektsutvikling, framgår av vår landbruksstrategi. Der har vi sagt at vi mener at det er riktig å fortsette den inntektspolitikken og inntektsutviklinga som vi forlot da vi forlot regjeringskontorene, og som vel tydeligst kom fram ved jordbruksoppkjøret i 2013. Det var en betydelig tetting av inntektsgap.

Jeg kan ikke stå her og love hva framtidige jordbruksoppkjøret vil bringe, men det er i den retninga vi vil jobbe.

Arbeiderpartiet har alltid hatt sansen for å gjøre forskjellene mellom folk mindre.

André N. Skjelstad (V) [09:36:04]: Det er gledelig at representanten Storberget honorerer Venstres innsats.

Storberget tar selv opp myter i sitt innlegg. Jeg er såpass gammel at jeg husker tidlig på 1990-tallet, da den største omstruktureringen i norsk landbruk skjedde, med statsråd Øyangen. Det er interessant å se den nyorienteringen som skjer i Arbeiderpartiet, men jeg spør meg om det er troverdig.

Jeg synes det også er interessant at det som Venstre og Kristelig Folkeparti får på plass, ikke blir nevnt med ett ord, nemlig det at vi får mangfoldet tilbake. Storberget sa her at han ikke har noe imot at det blir mulig for dem som er store, å bli større. Det er nettopp det som nå skjer, at de største får mulighet til å bli større og produsere mer.

Er representanten Storberget uenig i at man gjør det mer robust?

Knut Storberget (A) [09:37:02]: Jeg vil si det slik at vi ser også behov for strukturendringer, men det er forskjell på å barbere seg og å skjære av seg hodet. Derfor mener jeg det er synd at man får prosesser – som den vi har hatt rundt årets jordbruksoppkjøret – som egentlig bidrar til at Stortinget i utgangspunktet er avkoblet. Nå får vi håpe at man – bl.a. takket være Venstres og Kristelig Folkepartis innsats – i større grad blir hørt framover.

Så litt til historien: Her nevnes landbruksminister Gunhild Øyangen, som jeg for så vidt har stor respekt for. Som det framgår av innlegget mitt, har jeg lest Grues bok, som gjennomgår alle landbruksoppkjørene. Det som først og fremst slår meg, når man gjennomgår alle landbruksoppkjørene, er at de er preget av sin tid. På 1990-tallet og i Gunhild Øyangens tid var det ganske stram økonomi, som bidro til at disse oppkjørene fikk en helt annen innretning enn det man står ved i dag. Slik tror jeg det må være. Går man til 1987, stilte Høyre mistillitsforslag ved jordbruksoppkjøret fordi det var for lite penger der. Jeg tror vi vanskelig kan trekke noen særlig erfaringer av eldre jordbruksoppkjøret fram mot dem vi har nå.

Karin Andersen (SV) [09:38:21]: Jeg er også av dem som gleder seg over det jeg hører som litt nye toner fra Arbeiderpartiet – mye større vekt på behovet for økt matproduksjon, og mye større forståelse for at vi må ha små bruk og kombinasjonsbruk.

Det er et tema som jeg vil utfordre Arbeiderpartiet på. Det står i forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti, i dag, nemlig:

«Stortinget ber regjeringen opprette et eget dyretilsyn.»

Vi er veldig avhengige av et dyretilsyn, altså å skille dyretilsynet ut fra Mattilsynet, og ha et eget dyretilsyn. Det er viktig – både etisk, selvfølgelig, og for den alliansen vi må ha med norske forbrukere – at man er helt sikker på at norsk matproduksjon er dyrevennlig, og at man greier å følge det opp godt, bedre enn i dag.

Er Arbeiderpartiet villig til å vurdere et slikt forslag?

Knut Storberget (A) [09:39:27]: Vi er ikke villige til å avgjøre den saken i et replikkordskifte knyttet til jordbruksoppkjøret.

Men de oppgaver som Mattilsynet har, knyttet til dyrevelferden, er avgjort viktige. Jeg mener at en av fordelene med norsk landbrukspolitikken er at vi bl.a. har et godt dyrevern og en god dyrehelse, men det kan bli bedre. Nå står vi framfor ganske store strukturelle endringer i Mattilsynet, og vi er nødt til å følge det nøye for å se at hensynet til dyretilsyn ivaretas. Det er det jeg kan si om det nå.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [09:40:45]: Norsk landbrukspolitikken har fått mye oppmerksomhet etter at vi fikk en ny og bedre regjering. Det kan være mange grunner til det, men én ting er iallfall sikkert: Det er mange som prater om endringer i landbrukspolitikken, men det er ingen som har gjort noe med det tidligere. Det har denne regjeringen gjort. Det er gjort og vil gjøres grep for å endre dagens landbrukspolitikken. Hvis vi vil ha et landbruk i Norge i framtida, er det nødvendig. Når dagens politikk fungerer dårlig, og de fleste vil ha endringer, må man også tørre å gjøre disse endringene. Endringer skaper engasjement, og engasjement er bra.

Selvsagt vil det være noen som er uenig i endringer – stort sett uansett hva disse endringene dreier seg om. Det som er foreslått av endringer i årets jordbruksoppkjøret, er gode og nødvendige grep og forenklinger, som sammen med framtidige oppkjøret vil stimulere til økt produksjon av mat og bedre og enklere forvaltning og kontroll.

Det at det nå foreslås et felles kvotetak for alle typer melkeforetak, er en stor fordel. Det å ha to ulike produksjonstak påvirker produsentenes valg av organisasjonsform. Ved å harmonisere produksjonstakene for samdrifter og enkeltbruk, vil regelverket ikke lenger påvirke beslutningen om valg av organisasjonsform på dette punktet. Det vil også bidra til forenkling knyttet til forvaltningen og kontrollen av driftssamarbeid.

Det blir også foreslått å avvikle det særskilte samdriftsregelverket, med antalls- og avstandskrav. Det gjør at melkeprodusentene får mulighet til å tilpasse seg best mulig uten et særskilt regelverk for samdrifter, som begrenser antallet samarbeidspartnere eller avstanden mellom disse.

Det å slå sammen satsintervaller i tilskudd for husdyr, å innføre tilskudd for mer enn 50 dyr på samme nivå som annet storfe, og å utbetale samme tilskudd til sau, uavhengig av driftsform, vil gjøre at man får et enklere regelverk. Det forenkler kontrollen og fjerner incentiver om å omklassifisere eller flytte dyr mellom dyrekategorier eller mellom foretak. En sau er en sau, i hvert fall i tilskuddssammenheng.

Å avvikle omsetningskravet for å være beredt til produksjonstilskudd i stedet for å heve bunnfradraget er en stor fordel. Det er ikke i dag vilkår om at omsetningsgrensen skal være tilknyttet jordbruksvirksomhet. Krav til avgiftspliktig omsetning som grunnvilkår for tilskudd er også uhensiktsmessig, både for søker og forvaltning. Vi fjerner derfor et byråkratisk og uhensiktsmessig omsetningskrav

på 20 000 kr. For å avgrense mot ikke-jordbruksdrift hever vi bunnfradraget fra 3 000 kr til 6 000 kr.

En substansiell heving av beløpstaket for tilskudd til husdyr er også en endring som vil være en fordel for norsk landbruk. Taket på husdyrtilskuddet på 280 000 kr har også gjort at det har vært økonomisk gunstig å splitte opp i flere foretak for å hente ut mest mulig tilskudd. Ved å doble taket vil det i mindre grad lønne seg å tilpasse regelverket og hente ut mest mulig tilskudd. Det som er hensikten med norsk landbruk er å produsere god norsk mat, ikke å hente ut tilskudd.

I dag er det et tak på 1 mill. kr som er maks utbetaling for investeringstilskudd. Vi mener at det er prosjektet og lokale forhold som må avgjøre hva som blir utbetalt, og ikke en grense som er satt tilfeldig av staten.

Dette er noen av de endringsforslagene som er foreslått, og som vil bidra til en positiv utvikling i norsk landbruk. Det er også tegn på en handlekraftig regjering, med en statsråd som har gjennomslagskraft, og som både vil og tør å gjøre noe med norsk landbrukspolitikken. Dette er en seier – både for landbruket og regjeringen. Før man dømmer forslagene nord og ned bør man kanskje vente og se resultatene når de kommer. Jeg tror mange vil bli veldig positivt overrasket.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingrid Heggø (A) [09:45:31]: Arbeiderpartiet er oppteke av dei som lagar maten, av industrien og av forbrukaren. Difor ynskjer ikkje vi å auka alle målprisane i vårt opplegg.

Framstegspartiet i opposisjon ropa høgt på billegare mat. Rimeleg mat og vin til folket, var vel eit slagord. «Tax free»-kvota har dei faktisk gjort noko med, når det gjeld vin. Det er dei framleis opptekne av. Men korleis kan Framstegspartiet forsvara at matprisane aukar såpass? Vil ikkje Framstegspartiet lenger ha rimlegare mat til folket?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [09:46:09]: Hvis vi skulle ha videreført det som skjedde i forrige landbruksoppgjør, da Arbeiderpartiet satt i regjering, ville faktisk matprisene ha blitt fordoblet i forhold til det de er i dag.

Denne økningen i målprisen som er lagt inn, er faktisk bare halvparten av det som ble lagt fram i forrige landbruksoppgjør. Fremskrittspartiet er for at vi skal ha lavest mulig priser, men for å få lavest mulig priser er vi nødt til å ha et landbruk som er effektivt og robust, og som kan produsere god norsk mat. Jeg tror at med det opplegget som er lagt fram nå, er det det som blir resultatet.

Geir Pollestad (Sp) [09:46:59]: Det blir fra Fremskrittspartiets side brukt mye tid på å snakke om forenklingstiltakene. Det blir brukt begreper som «historisk forenkling». Vi har fra Senterpartiets side etterlyst svar fra statsråden om effekten av forenklingene uten å ha fått det. Så jeg vil nå utfordre representanten for å få et svar på hva slags innsparinger det ligger i forenklingstiltakene for den enkelte bonde? Hvor mye mindre papirarbeid kan man forvente seg neste år enn det man har i dag? Vi har ikke fått

svaret fra statsråden på dette, så kanskje det også er vanskelig for representanten å svare. Derfor vil jeg utforme spørsmålet slik: Kan representanten anslå om det er snakk om i gjennomsnitt mer eller mindre enn en halv time spart papirarbeid for en norsk bonde?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [09:47:52]: Verken undertegnede eller noen andre vet i detalj hva den enkelte bonde bruker av tid på de forskjellige gjøremålene. Å foreta slike beregninger og utregninger som representanten her spør etter, ligger langt over min kapasitet, og jeg tror det ligger langt over representantens kapasitet også.

Men vi vet at når man gjør forenklinger, når man gjør grep som skal bidra til å få mindre byråkrati, færre skjemaer å fylle ut, vil det slå positivt ut, både for den enkelte bonde og for forvaltningen. De forslagene som er lagt fram, vil bidra til det.

Geir Pollestad (Sp) [09:48:34]: Jeg registrerer at vi ikke får et svar på om dette er snakk om mer eller mindre enn en halvtime per norsk bonde. Da vil jeg spørre, i forbindelse med ett konkret forslag som regjeringen kommer med, som heldigvis ble reversert i Stortinget: Er det fortsatt slik at Fremskrittspartiet mener det fortjener merkelappen forenklingstiltak når man kutter ut en tidligpensjonsordning, som norske bønder hadde innrettet seg etter og tenkt generasjonsskifte ut fra? Den ble altså strøket med et pennestøk fra Fremskrittspartiet og Høyre. Heldigvis kom den inn igjen ved stortingsbehandlingen. Like fullt er dette i proposisjonen fra regjeringen framstilt som et forenklingstiltak. Er representanten enig i at det er et godt forenklingstiltak?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [09:49:23]: Alle forenklingstiltak som er foreslått i proposisjonen, er gode og nødvendige forenklingstiltak for å bidra til økt matproduksjon og bedre økonomi i norsk landbruk.

Det er alltid slik at når saker kommer til Stortinget, skjer det endringer. De endringene som har skjedd i dette oppgjøret, er det enighet om mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre. Da er det heller ingen grunn for meg til å kritisere de resultatene som har kommet. Jeg ser positivt på at vi nå får et landbruksoppgjør som norsk landbruk vil dra fordel av, og som vil gjøre at vi får økt og bedre matproduksjon i Norge. De endringene som har skjedd i dette oppgjøret, er det enighet om mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre. Da er det heller ingen grunn for meg til å kritisere på noen måte de resultatene som har kommet, og jeg ser positivt på at vi nå får et landbruksoppgjør som norsk landbruk vil dra fordel av, og som vil gjøre at vi får en økt og bedre matproduksjon i Norge.

Karin Andersen (SV) [09:50:22]: Det kan være greit for oss å få vite at Fremskrittspartiet anser at f.eks. dårligere pensjonsordninger, pensjonsordninger som fjernes, er et godt forenklingstiltak som skal styrke norsk landbruk. At man fjerner tilskudd til mindre bruk er tydeligvis et tiltak

som skal øke rekrutteringen og matproduksjonen og styrke norsk landbruk.

Det er mye av det representanten sier, som overhodet ikke henger sammen med målsettingen som Fremskrittspartiet sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti har vært med på å si at vi har, nemlig at vi skal øke rekrutteringen, vi skal øke matproduksjonen, vi skal sikre landbruk over hele landet. Og da er spørsmålet: Er det regjeringens linje i landbrukspolitikken som skal følges, eller er det flertallet i Stortingets linje i landbrukspolitikken som skal fremmes i de kommende oppgjør?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [09:51:26]: Landbruksoppkjøret er en forhandling mellom regjeringen og partene i landbruket. Hvis det blir brudd, havner saken i Stortinget – som en hvilken som helst annen sak. I alle saker som behandles i Stortinget, er det stortingsflertallet som bestemmer, så jeg klarer ikke helt å se problematikken som Karin Andersen prøver å dra opp.

Når det gjelder økt matproduksjon – selvfølgelig gjennomsyrer det hele proposisjonen, og det vedtaket som blir fattet her i dag, har med økt matproduksjon å gjøre. Men det sier også at vi satser på dem som ønsker å produsere mer mat. Vi satser på dem som ønsker å bli lite grann større. Men det betyr ikke at vi skal fjerne de som er mindre, eller de som er mellomstore. Vi ønsker at vi skal ha små og mellomstore bruk, men det skal også legges til rette for at de som ønsker å bli større og produsere mer mat, skal ha muligheten til det.

Kjell-Idar Juvik (A) [09:52:32]: Fremskrittspartiet har i sitt program for norsk landbrukspolitikk foreslått å halvere stønaden til norsk landbruk på kort sikt og sågar kutte fullt ut på lang sikt. Ja, så sent som i fjor foreslo partiet å kutte 5,5 mrd. kr. Det samme gjelder tollmurene som partiet ville fjerne, som i dag skjermes norsk landbruksproduksjon. Med disse tiltakene ville denne pressete næringen stå igjen med halverte inntekter og knapt nok det. Men ikke etter Fremskrittspartiets argumentasjon. Bøndene skulle isteden få økt frihet til å gjøre som de vil. Ja, kanskje vil de beste jordbruksområdene på Jæren og de sentrale østlandsområdene overleve en sånn fri konkurranse uten vesentlige støtteordninger, men jordbruket ellers i bygdene våre vil være dødsdømt. Min mening er at det for norsk landbruk er liv laga så sant vilkårene blir lagt til rette, og det er vilje til å ta vare på distriktslandbruket. Heldigvis mener flertallet i Stortinget dette. Mitt spørsmål til Fremskrittspartiet er: Kan vi frykte at Fremskrittspartiet vil gjøre alvor av sitt program og tidligere års kuttforslag i sine tilbud i årene framover?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [09:53:38]: Fremskrittspartiet har et program som vi som representanter er valgt på. Vi gjør alt vi kan for å gjennomføre dette programmet – det skulle bare mangle. Samtidig sitter vi i regjering sammen med et annet parti, og vi har to andre partier som vi må forholde oss til for å få flertall på Stortinget, nemlig Kristelig Folkeparti og Venstre, som vi for øvrig har et utrolig godt samarbeid med. Vi ønsker å fremme

våre forslag til endringer i landbrukspolitikken, for vi har tro på at det vil bidra positivt. Mange av de forenklingssforslagene som nå er lagt inn i dette forslaget, er forslag som Fremskrittspartiet tidligere har lagt fram, og som er i tråd med Fremskrittspartiets politikk.

Men så er det også sånn at vi har en del ordninger som gjør at det går an å spare en del penger. Når det er ordninger som koster like mye å administrere som det man deler ut, er det et potensial for å gjøre noe for å forenkle de ordningene, slik at dette kommer den enkelte bonde til gode.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [09:54:49]: Jeg hører at Fremskrittspartiet ser det som et forenklingstiltak å fjerne tidlignpensjonen for norske bønder. Mener en at det kan være et forenklingstiltak også for andre grupper å fjerne muligheten til tidlignpensjon?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [09:55:06]: Som også representanten Slagsvold Vedum ser av proposisjonen, er det ikke noe forslag der om å fjerne tidlignpensjonsordningen – den er lagt inn igjen. Da forholder representanten Ørsal Johansen seg til proposisjonen og det flertallet som står bak den.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [09:55:49]: Det er en annen politisk hverdag i Stortinget enn den vi har vært vitne til de siste åtte årene. Gjennom merknader til statsbudsjettet, merknader til årets oppgjør og merknader til en framtidig landbrukspolitikk ligger føringen for politikken i Stortinget. Det er i denne sal og via det forutgående stortingsarbeidet politikk skapes og vedtas. Dette er et ansvar næringskomiteen må være seg bevisst under behandlingen av jordbruksoppkjøret, særlig etter et brudd mellom faglagene og staten. Den nye politiske virkeligheten må forvaltes på en måte som ivaretar forhandlingsinstituttet, samtidig som politikk vedtas i denne sal.

Kristelig Folkeparti har noen pilarer som ligger fast for vår landbrukspolitikk. Vi vil legge til rette for aktive bønder i hele landet. Vi vil ha et virkemiddelapparat som sikrer variert bruksstruktur for utnyttelse av de arealer vi har tilgjengelig. Vi ønsker å øke framtidstroen både for aktører som vil inn i næringen, og for dem som er der og vil investere i bruk. Vi ønsker å øke matproduksjonen basert på norske ressurser, med intensjon om å øke selvforsyningsgraden. Verdikjeden fra jord til bord er viktig. Matindustrien vår er avhengig av norske råvarer også. For at vi skulle få til alt dette, måtte økonomien bedres i forhold til statens tilbud, særlig for små og mellomstore bruk og kornøkonomi. Dette gjorde vi bl.a. gjennom å styrke husdyrtilskuddet for sau, øke driftstilskuddet for melk og bedre satsene på arealtilskudd for korn.

Denne avtalen har dermed flyttet politikken nærmere Kristelig Folkepartis primærstandpunkt, som er at bønder som selvstendig næringsdrivende skal settes i stand til selv å redusere inntektsgapet til andre grupper. Jeg registrerer også at Senterpartiet nå, etter at de er ute av re-

gjering, støtter Kristelig Folkepartis standpunkt. Det er bra.

Bondelaget sier følgende om avtalen:

«Avtalen mellom KrF, Venstre og regjeringen er en klar forbedring av det tilbudet staten la fram i jordbruksforhandlingene (...)».

Men Per Harald Grue, tidligere departementsråd i Landbruksdepartementet gjennom flere tiår og trolig Norges fremste ekspert på landbrukspolitikk, sa i et intervju med NRK i går at resultatet av årets oppgjør er et steg i riktig retning, og at produksjonen trolig vil øke som følge av dette. Videre sa han:

«Så har det jo skjedd noe viktig i Stortinget i år. For første gang, så har jo Stortinget grepet inn i et jordbruksoppgjør ganske betydelig. Historisk sett har det aldri skjedd så store forandringer i Stortinget som det som da skjedde gjennom avtalen mellom KrF, Venstre og regjeringspartiene. Så jeg mener jo at på mange måter, så er det en noe annen landbrukspolitikk som stortingsflertallet nå står for, enn det som regjeringen gikk til Stortinget med. Og det viktigste er jo at man nå, kan du si, bevilger 250 mill. kr mer i året. Over en fireårsperiode slår jo det ut med en milliard. Og det betyr at for mange melkeprodusenter, så blir det et vesentlig bedre økonomisk resultat, særlig for de mindre og middestore. Og jeg tror at effekten av det som nå er lagt fram, vil være at det vil være flere av de 10 000 som vil vurdere å fortsette produksjonen og investere (...)».

Dette er en viktig og god attest for det arbeidet Venstre og Kristelig Folkeparti har gjort her i Stortinget. Det viser at vi lyktes på særlig to områder der vi ønsket å bedre tilbudet. Det ene var å styrke dem som kom dårligst ut av tilbudet, nemlig små og mellomstore gårdsbruk og kornøkonomien. Det andre var å legge klare føringer for neste jordbruksoppgjør for å unngå en tilsvarende situasjon igjen. Men fra Kristelig Folkepartis side er det viktig å understreke at forhandlingsinstituttet ligger fast som den beste ordningen for å fastsette bøndernes lønnsutvikling.

Gjennom forliket ble de små og mellomstore brukene styrket, særlig når det gjelder sau, melk og korn. Vi økte tilskuddet til en besetning på 0–100 sauer, styrket driftstilskuddet for alle melkebruk og økte tilskuddet per dekar korn i sone 1–4. Dette stimulerer til mer produksjon på kornarealer, som har en nøkkelfunksjon i produksjonen av mat- og fødevarer.

I tillegg ble velferdsordningene styrket og tidligpensjonsordningen videreført. Vi fikk også begrenset frislippet av både melkekvoter og subsidietak.

I føringene for de neste årene har vi slått fast at landbruk på små og mellomstore bruk i hele landet skal være en av pilarene i jordbruksoppgjøret, men det skal også være lov å være eller å bli stor i 2015. I tillegg skal vi sikre økt matproduksjon av norske ressurser, økt selvforsyningsgrad og økt lønnsomhet.

Jeg ivrer for å sikre framtidslust i næringen. Det gjøres ved å sikre en konkurransedyktig inntekt, sikre fleksible og gode arbeidsvilkår samt sikre at næringen er framtidsrettet og innovativ.

Det har skjedd mye på innovasjonssiden de siste årene.

Fjøsene har flere tekniske «dupper» enn det en gjennomsnittlig 16-åring kanskje har. Melkeroboter og andre tekniske innretninger frigjør mer tid og gir bonden større fleksibilitet. I tillegg er det store framskritt på avlsiden, noe som gir økt produktivitet. Dette er områder hvor vi er gode, men hvor vi kan bli enda bedre.

Forskning og utvikling er et område hvor vi bør satse enda mer og bli enda bedre. Det vil gjøre landbruket enda mer produktivt. Selv med et landbruk som de siste årene har hatt en produktivitetsvekst på det dobbelte av annen fastlandsindustri, kan vi hele tiden bli bedre.

Den betydelige produktivitetsveksten i landbruket de siste årene reflekterer et innovativt landbruk med omstillingsevne, som evner å bruke nyskaping og teknologi til å fremme økt verdiskaping.

Flertallet – Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti – ønsker en stortingsmelding om landbruk og skogbruk. Det har blitt reist spørsmål fra noen om hvorfor den kommer så tidlig – etter den forrige landbruksmeldingen. Jeg har heller lyst til å stille et annet spørsmål, kanskje litt omvendt. Hvorfor har den ikke kommet før? Kanskje mye av den usikkerheten og uroen som vi har opplevd det siste året, hadde vært unngått hvis en stortingsmelding – der et tydelig flertall lå til grunn – hadde foreligget før årets jordbruksoppgjør. En stortingsmelding blir regjeringens mulighet til å legge fram en helhetlig landbrukspolitikk.

Vi sier noe om dette i innstillingen. Vi ønsker en landbrukspolitikk som stimulerer «til økt matproduksjon». Vi ønsker «en differensiering i virkemidlene, som legger til rette for en variert bruksstruktur». Vi ønsker «økt verdiskaping» og en «bærekraftig næring». Det sier flertallet noe om i innstillingen. Så har vi fra Stortingets side mulighet til, når regjeringen har levert en stortingsmelding, å gi vår respons på den. Slik blir det et viktig dokument, som gir oss anledning til å se helheten og å stake ut kursen.

La meg avslutte med å si at oppgjøret ikke helt ble slik som Kristelig Folkeparti og Venstre ville, og heller ikke helt slik som Fremskrittspartiet og Høyre ville. Men kompromisser er politikkenes natur. Det letteste for oss i Kristelig Folkeparti hadde vært å kaste alt, melde oss av og stå på primærstandpunktene våre i opposisjon. Men vi tok ansvar – vi tok det ansvaret vi påtok oss sist høst, om å være et konstruktivt opposisjonsparti. Vi tok ansvar og sikret et jordbruksoppgjør som er betydelig bedre for små og mellomstore bruk. Vi styrket kornøkonomien. Vi styrket velferdsordningene og miljøprofilen mer enn det man gjorde fra regjeringens side.

Vi har hatt en spennende vår. Vi har lært mye. Det har ikke vært lett, men det har vært nødvendig for landbruket og for matindustrien – men først og fremst for dem som ønsker å gå inn i landbruket og ha det som sin framtidige næring.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Odd Omland (A) [10:05:48]: I landbruksmeldingen og senest i Prop. 1 S for 2013–2014 tilkjennegis klare målsettinger for landbrukspolitikken framover.

Kristelig Folkeparti har gjennom samarbeidsavtalen forhandlet fram en økt ramme i årets oppgjør. Mener Kristelig Folkeparti at statens tilbud ikke var i tråd med Stortingets målsetting? Hvordan vil Kristelig Folkeparti sikre at framtidig tilbud er i samsvar med flertallets syn?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:06:22]: Vi sier i merknaden i dagens innstilling at statens tilbud «ikke i tilstrekkelig grad var i samsvar med» Stortingets syn. Vi har sikret det som representanten Omland er opptatt av, gjennom de føringene som vi har lagt – at vi skal øke matproduksjonen, at vi skal ha en variert bruksstruktur, at vi skal legge vekt på små, mellomstore og store bruk, at vi skal bruke hele landet, at vi skal satse på rekruttering, og at korn er viktig. Dette er føringene som et flertall i denne sal er enige om. Det har vært viktig for Kristelig Folkeparti.

Geir Pollestad (Sp) [10:07:17]: Senterpartiet har forståelse for at Kristelig Folkeparti ikke fullt ut kunne få gjennomslag for de offensive målene om inntektsutvikling som de hadde i forrige periode. Vi er glad for at Kristelig Folkeparti og Venstre har bidratt til at oppgjøret er et mindre steg i feil retning enn det regjeringen la opp til.

Det som overrasker meg, er at vi gjennom media har blitt kjent med at Kristelig Folkeparti og Venstre gikk inn i forhandlingene med Høyre og Fremskrittspartiet med et krav om en økning i budsjettmidlene på 250 mill. kr, selv om en visste at for å unngå økte inntektsforskjeller måtte det ha kommet 320 mill. kr. Når en vet at fasiten er at Kristelig Folkeparti og Venstre fikk det de ba om, burde ikke Kristelig Folkeparti og Venstre da ha stilt et høyere krav til regjeringen – gått inn i forhandlingene med et krav som ville hindret at inntektsforskjellene mellom grupper i landbruket og andre grupper økte?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:08:19]: Det har lenge kun vært Kristelig Folkeparti i denne sal som har ønsket å redusere inntektsgapet mellom bønder og andre grupper. Det har vi hevdet i våre merknader i åtte år. Nå har Senterpartiet sluttet seg til dette. Som jeg sa i hovedinnlegget mitt, er det bra. Men selv om Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er viktige partier, har vi ikke flertall i denne sal.

Vi bedret inntektene for bøndene i årets oppgjør. Det var viktig. Det var viktig for å få på plass viktige strukturendringer. Det var det viktigste for Kristelig Folkeparti i årets oppgjør.

Geir Pollestad (Sp) [10:09:00]: Jeg tror at reelt reduserte inntektsforskjeller – som en så i fjorårets oppgjør – er viktigere for landbruket enn merknader. La det ikke være noen tvil om at fjorårets oppgjør reduserte inntektsforskjellene.

Mitt oppfølgingsspørsmål er: Med de føringene som flertallet i komiteen nå har lagt, kan regjeringen neste år da levere et tilbud med den rammen og den innretningen som de leverte dette året, og allikevel handle i tråd med Stortingets forutsetninger, eller er Stortingets forutsetninger – etter Kristelig Folkepartis syn – at det må komme et

annet oppgjør, med en høyere ramme og en annen innretning enn det vi så fra regjeringen dette året?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:09:50]: Forhandlingsinstituttet er regjeringens ansvar, og jeg tror vi i denne sal gjør klokt i å la det være regjeringens ansvar å tilby faglagene et tilbud og også drive forhandlinger. Kristelig Folkeparti beklaget at det ikke ble en enighet om årets tilbud.

Når det gjelder neste års oppgjør, har flertallet – Fremskrittspartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti – lagt klare føringene for det oppgjøret. Det er føringene som ligger i avtalen, og som man skal se igjen ved neste års tilbud.

Karin Andersen (SV) [10:10:42]: Representanten fra Kristelig Folkeparti sier at verken Venstre eller Kristelig Folkeparti fikk det de ønsket i forhandlingene. De var veldig kritiske til regjeringens forslag, og de fikk ikke det de ønsket i forhandlingene. Men istedenfor da å danne et flertall sammen med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV – som vi kunne ha gjort – for en landbrukspolitikk som er mye nærmere det Kristelig Folkeparti står for, valgte de altså å berge landbruksminister Listhaug framfor småbrukerne. Derfor er det grunn til å spørre igjen om det jeg synes vi fikk et veldig vagt svar på i stad, nemlig om det nå er slik at regjeringen skal ha samme frihet igjen til å forhandle fram et resultat som kanskje blir brudd ut fra regjeringens politikk, dra saken veldig langt i den ene retningen, og så skal liksom et stortingsflertall rydde opp lite grann. Det betyr at det går ganske raskt i feil retning i forhold til det også Kristelig Folkeparti sier. Eller er det slik nå at regjeringen må komme til Stortinget med noe som er innenfor de rammene som ligger i flertallets innstilling til jordbruksoppgjøret?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:12:02]: For at det ikke skal være noen misforståelse: Det jeg sa, var at Kristelig Folkeparti ikke kom helt i mål med det vi ønsket, og det er kompromissenes natur i politikken. Det er ikke slik at undertegnede har «reddet» statsråd Listhaug, men vi har vært med og lagt til rette for en bedre økonomi for gjennomsnittssauebonden. Med 60 sauer vil han eller hun få 200 kr mer per lam som blir født, han eller hun vil få 2,5 ganger mer i slaktetilskudd enn det som lå i dagens tilbud. Det er å redde småbønder og gjennomsnittssauebonden. Det var viktig for Kristelig Folkeparti. Det er de føringene vi har lagt på bordet, og det er det som er avgjørende i denne saken.

Tove Karoline Knutsen (A) [10:13:09]: Kristelig Folkeparti har både i valgkampen og i merknader tidligere og nå gått langt når det gjelder budsjettstøtte til og utsagn om å tette inntektsgapet i landbruket. Jeg går ut fra at Kristelig Folkeparti ser at partiet ville fått mye mer igjen hvis de hadde gått sammen med Senterpartiet og Arbeiderpartiet i dette jordbruksoppgjøret, og jeg kan forsikre om at særlig i min landsdel er bekymringa veldig stor.

Hvor problematisk er det nå for Kristelig Folkeparti å måtte avstå fra å realisere egne landbrukspolitiske mål for

hele landet for å holde Fremskrittspartiet og Høyre i regjeringskontorene? Kan representanten garantere at Kristelig Folkeparti for de framtidige oppgjørene ikke vil gå Fremskrittspartiets og Høyres ærend og endre landbrukspolitikken bort fra det som er stortingsflertallets uttrykte mål?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:14:11]: Jeg kan berolige representanten Tove Karoline Knutsen med at de tilbakemeldingene undertegnede har fått med tanke på Nord-Norge, og den dialogen vi har hatt med bønder nordpå, viser at de også er tilfredse. De har sett – som det ble sagt på Bondetinget – at Venstre og Kristelig Folkeparti sto opp. Vi sto opp for en politisk retning som dette landet trenger. Det har vi fått kreditt for, og det viser også de uttalelsene jeg refererte til i mitt eget innlegg.

Det vi også gjorde i denne avtalen, var at vi sikret viktige ting med tanke på rekruttering. Det å legge på plass tidligpensjonsordningen er et viktig rekrutteringstiltak. Det gjør noe med generasjonsskiftet, det skaper forutsigbarhet. Det er viktig også for bønder i den landsdelen som representanten representerer, og det tror jeg man skal huske i dag.

Tove Karoline Knutsen (A) [10:15:12]: Jeg fikk ikke svar på retninga videre. Vi ser at særlig Fremskrittspartiet, men også Høyre, ønsker en annen retning, og da snakker vi ikke bare om antall kroner som legges på bordet, men om en helt annen retning, i strid med stortingsflertallet. Hvordan vil Fremskrittspartiet håndtere det i tida framover?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:15:38]: Hvordan Fremskrittspartiet vil håndtere det, vet ikke jeg, men hvordan Kristelig ...

Tove Karoline Knutsen (A) [10:15:41]: Kristelig Folkeparti, unnskyld!

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:15:42]: Hvordan Kristelig Folkeparti vil håndtere det, kan jeg iallfall prøve å svare på. Vi har lagt føringer sammen med Fremskrittspartiet, sammen med Høyre, sammen med Venstre i den innstillingen vi i dag behandler, om at vi skal ha økt matproduksjon i hele landet, og at det skal være en variert bruksstruktur, noe som passer Nord-Norge godt. Lammene som kanskje kom ut på beite fem uker etter lammene her sørpå, har kanskje størst slaktevekt når de skal slaktes til høsten. Hvorfor det? Jo, for landsdelen som representanten representerer, er en god landsdel med tanke på midnattssolen, der ikke vekstene tar noe hvile, det produseres, og lammene blir gode. Det har også denne representanten lagt til rette for gjennom dette oppgjøret. Det er en retning som representanten Knutsen kan ta med seg og hilse nordlendingene med.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Geir Pollestad (Sp) [10:16:58] (komiteens leder): Å sikre mat til egen befolkning er en kjerneoppgave for et

land. Norge har knappe ressurser til å produsere mat på, og det trengs en aktiv politikk for å sikre størst mulig selvforsyning av mat. Det er derfor svært gledelig at flertallet i komiteen sier følgende i sin innstilling til årets jordbruksoppgjør:

«Komiteens flertall (...) viser til at reell økt selvforsyningsgrad er avhengig av at økt matproduksjon skal være med grunnlag i norske ressurser.»

Så legger en til det som burde ha vært en selvfølge:

«Dette må legges til grunn ved utformingen av landbrukspolitikken.»

Videre sier partiene som utgjør flertallet i komiteen, følgende om å oppnå målet om økt matproduksjon med grunnlag i norske ressurser:

«For å oppnå dette må det i tilstrekkelig grad legges til rette for variert bruksstruktur der også små og mellomstore bruk får økt lønnsomhet.»

Jeg er glad for at stortingsflertallet legger så klare føringer på kommende år, og jeg er glad for at Stortinget også tar den pedagogiske oppgaven med å forklare for regjeringen hvordan forholdet mellom storting og regjering faktisk er, og slår fast at regjeringen i statens framtidige tilbud må ta utgangspunkt i Stortingets forutsetninger for landbrukspolitikken. Jeg er godt fornøyd med at Stortinget gir så tydelig beskjed til regjeringen om at det vi har sett denne våren, vil vi ikke ha igjen til neste år.

Senterpartiet mener at det aller viktigste tiltaket for å øke norsk matproduksjon og sikre rekrutteringen til matnæringen, er å bedre inntektene i næringen. Regjeringens opplegg – selv etter runder i Stortinget – vil øke inntektsforskjellene mellom landbruket og andre grupper. Det ansvaret må også Kristelig Folkeparti og Venstre ta.

Jeg registrerer at det blir sagt at avtalen mellom de fire partiene er et steg i rett retning. Når målet er reduserte inntektsforskjeller, mener jeg at et jordbruksoppgjør som øker inntektsforskjellene, er et steg i feil retning, ikke i rett retning, og jeg legger til grunn at vi ikke vil oppleve tilsvarende dårlige oppgjør neste år. Men det gjør meg urolig at Kristelig Folkeparti og Venstre i sitt inntektskrav til regjeringspartiene manglet 70 mill. kr på å sikre lik kronemessig utvikling.

Senterpartiet mener at landbrukets krav på 1,5 mrd. kr var nøkternt. Vi skulle ønske at opptrappingen fra fjorårets oppgjør ble videreført, og vi har lagt inn forslag om det i årets oppgjør. Vi er vel 575 mill. kr unna å nå det målet. Det viser at det faktisk betyr noe for norsk landbruk og norsk matproduksjon om Senterpartiet sitter i regjering eller ikke.

Det har siden valgkampen vært mye oppmerksomhet og debatt rundt norsk landbruk. For den som skal inn i næringen og investere mange millioner kroner, trengs det ikke mest mulig spill, ideologisk motiverte utspill og økt usikkerhet rundt rammevilkårene for norsk matproduksjon. Det trengs forutsigbarhet og vilje til å føre en aktiv landbrukspolitikk.

Denne stortingsperiodens mest oversolgte politiske budskap er listen med forenklingstiltak som er foreslått. En historisk forenkling, hevdes det. Å fjerne ordninger innebærer selvsagt forenklinger. Statsråden ville til og med ta

pensjonen fra folk som hadde innrettet seg etter denne ordningen, og satte på merkelappen «forenkling». Det er en lang, men temmelig tynn liste regjeringen har kommet opp med.

Noen liker å hevde at vi alle egentlig er enige om landbrukspolitikken. Alle vil ha økt matproduksjon, alle vil ha variert bruksstruktur, og alle vil at matproduksjonen skal skje med norske ressurser. Nei, det er en enighet uten rot i virkeligheten. Sannheten er at dette er en samfunnskamp som pågår, og at landbrukspolitikken sannsynligvis er det området i norsk politikk der forskjellene mellom ytterpunktene i denne salen er størst. For bonden, som står opp hver morgen for å stille dyrene for at det norske folk skal få trygg mat, hjelper det lite med enighet i festtalene. Det kreves reell vilje til å føre en aktiv landbrukspolitikk for å nå målene. I dag er vi langt unna det.

Senterpartiet er i innstillingen sterkt kritisk til måten regjeringen har håndtert årets jordbruksoppgjør på. Norske matprodusenter fortjener bedre, og de fortjener at statsråden slutter med sin systematiske harselas om at landbruket er et område der ingen ting har skjedd på lange tider. Jeg vil henvise til regjeringens egen proposisjon, punkt 3.3.4, og utfordre den på hvilke andre næringer som kan vise til tilsvarende effektivisering.

Den 20. mai var vi vitne til en sterk protest mot regjeringens landbrukspolitikk utenfor Stortinget. 5 000 demonstranter var samlet, svært mange av dem unge. Det er fortsatt mulig å høre ekkoet av stillheten fra folkemengden da statsråden hadde holdt sin tale. Mitt klare inntrykk er at norske bønder er klare til å gjøre jobben for å øke matproduksjonen, men da trenger de økte inntekter, ikke ideologiske lettvintheter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ove Bernt Trellevik (H) [10:22:14]: Forbrukarane har gjennom konkurranse i meierisektoren fått tilgang på mange nye produkt. I innlegget sitt i stad skrytte Trygve Slagsvold Vedum av samarbeidet mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

No er det slik at Senterpartiet er det einaste partiet i komiteen som ikkje stør ein merknad der me er saman om å seia at me er opptekne av å leggja til rette for uavhengige meieriaktørar. Synest Senterpartiet det er greitt at Tine som marknadsregulator får fastsetja prisane sjølve når uavhengige rapportar peiker på at dette kan vera ei utfordring?

Geir Pollestad (Sp) [10:22:56]: For Senterpartiet er samvirket en av bærebjelkene i landbrukspolitikken. Det at bondene går sammen og eier disse selskapene i fellesskap, er svært viktig.

Så har vi også under den rød-grønne regjeringen, og med en landbruksminister fra Senterpartiet, hatt rom for private alternativer til f.eks. Tine. De har gunstige og gode ordninger å forholde seg til. Noen vil mene de er for gode, aktørene selv vil mene at de er for dårlige. Men vi har også understreket i innstillingen til oppgjøret, i våre merknader, at vi ikke går inn og kommenterer alle enkeltpunk-

ter. Det er bakgrunnen for at vi har valgt å stå utenfor den merknaden.

Jørund Rytman (FrP) [10:23:58]: For noen uker siden var jeg på besøk hos en melkebonde i Sande i Vestfold, helt på grensen til Drammen, min hjemby. Der hadde jeg den glede å stå for den offisielle åpningen av Sande-bonden Arnstein Grill Fastings nye kjempefjos til 10,2 mill. kr. Jeg registrerer at teknologien har kommet langt, også i landbruket. Nå er det robotmelking som gjelder, og roboter som bl.a. måler og sjekker kvaliteten på melken og om kuene er syke. Selv måkingen av kumøkka foregår automatisk. Det er automatisk føring, det er automatisk massasjeapparater til kuene, osv. De koste seg og produserte melk som bare det. Det gir ikke bare bra melk, men også bedre dyrevelferd.

Det nye fjøset er på 1 730 m² og huser 45 melkekuer. Bonden har plass til 110, men trenger da en kvote på 1 million liter, ikke 400 000 liter, som han blir tildelt i dag. Hvorfor er Senterpartiet og representanten Pollestad imot det?

Geir Pollestad (Sp) [10:25:03]: Nå er det sånn at i Senterpartiet er vi også svært opptatt av lykkelige kyr. Vi er opptatt av at bondene skal ha mulighet til å satse. Men vi mener at det skal være en grense for hvor store brukene skal være. Det er det også etter denne avtalen, og vi har noe ulike vurderinger av hvor vi ligger.

Men det vi også i våre merknader har påpekt som en fare med regjeringens politikk, er at en skal åpne for større kvoter kombinert med at en skal se på kvoteregionene. Det frykter vi kan føre til en rekanaliseringspolitikk, der store deler av melkeproduksjonen blir flyttet fra Vestlandet til Østlandet, der kornproduksjonen på Østlandet blir erstattet av gressproduksjon, og der gressproduksjonen på Vestlandet går ut av bruk. Det er en dårlig spiral hvis en har et mål om å øke norsk matproduksjon basert på norske ressurser.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:26:08]: Representanten Pollestad er opptatt av inntekt til bondene, som også jeg er. Det er bra. Samtidig har representanten og Senterpartiet pekt på at det kunne vært et alternativ å samarbeide med Arbeiderpartiet når det gjelder denne innstillingen vi nå diskuterer. Men Arbeiderpartiet har brukt opp pengene på å senke bl.a. prisen til forbruker og å redde klima med penger til landbruket. Så mitt spørsmål til representanten Pollestad er egentlig: Hvem skulle Senterpartiet fått flertall med for å øke lønningene til bondene?

Geir Pollestad (Sp) [10:26:54]: Jeg tror at det flertallet på Stortinget som ville vært best for norske bønder hvis en legger partiprogrammene opp på hverandre, ville vært Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, SV, Arbeiderpartiet og muligens Venstre – la det være klart.

Så sier en at pengene er brukt opp. Jo, muligens har Arbeiderpartiet brukt opp sine penger, men vi sier at vi ønsker et oppgjør på linje med fjorårets oppgjør. Det vil da være et forhandlingsspørsmål om en skal prioritere den rammen inn på ordninger som påvirker inntektene eller på andre

fellesordninger. Da vil en også se i innstillingen at Senterpartiet f.eks. ikke har tatt detaljert stilling til forslagene fra faglagene om å legge om hele den såkalte SMIL-ordningen til en nydyrkingstilskuddsordning. Vi har sagt noe om at innretningen av rammen vil være et forhandlings spørsmål mellom faglagene og regjeringen basert på de vedtak som Stortinget har fattet.

André N. Skjelstad (V) [10:28:08]: Jeg er enig med representanten Pollestad i at landbruket er for viktig til å harselere med.

Mangfold var det som var viktig for Venstre i jordbruksforhandlingene, at små og mellomstore bruk har muligheten, men også de store brukene.

I 2006 uttalte daværende landbruksminister at hver nedleggelse av et bruk var et personlig nederlag. Dette sa Terje Riis-Johansen. Han var den første i føljetongen av landbruksministre fra Senterpartiet. Nedleggelse av gårdsbruk har eskalert, årsverk har blitt borte i stort antall, og antallet melkeprodusenter har blitt redusert med 37 pst. i løpet av de siste årene.

Jeg er enig i at forutsigbarhet er viktig, men jeg synes kanskje også representanten Pollestad burde tatt inn over seg at kanskje var det tid for å tenke litt nytt nå, og ikke bare se på gjengrodde stier, som Senterpartiet kanskje har gjort de siste åtte årene. Er representanten Pollestad enig i det?

Geir Pollestad (Sp) [10:29:09]: Nei, jeg er sterkt uenig i det. For det første har vi en næring, beskrevet i proposisjonen punkt 3.3.4, som har hatt en formidabel utvikling, en enorm effektivisering de senere årene som få andre næringer kan vise til.

Det er sånn at også med en landbruksminister fra Senterpartiet visste vi, og vi gikk inn i det med åpne øyne, at det ville bli lagt ned bruk. Men det var ikke noe krav om at vi måtte like det! Men det var svært tydelig at det ville være resultatet av politikken. Jeg registrerer for øvrig at den typen utsagn kan komme i dag.

Saksordføreren sa på TV 2-nyhetene, etter at avtalen var presentert, at hun håpet dette ville bidra til flere gårdsbruk i Norge. Det tror jeg reelt sett ikke det er noe som helst grunnlag for å hevde. Senterpartiet i regjering bidro til en fornying av eiendoms politikken. Vi økte konsesjons-grensene f.eks. for kylling, men vi gjorde det sakte, men sikkert. Vi drev ikke med ideologisk korstog, sånn som dagens regjering gjør.

Karin Andersen (SV) [10:30:27]: SV er helt enig med Senterpartiet når representanten Pollestad beskriver at dette antakeligvis er det området i samfunnet der denne regjeringen angriper hardest og mest, og der politikken går i feil retning. Jeg er også helt enig i det han sier om at det i festtalene høres ut som en enighet.

Jeg har også registrert at Senterpartiet og Arbeiderpartiet i merknader i innstillingen, der SV dessverre ikke er med fordi vi ikke sitter i komiteen, skriver seg inn i en enighet som ser fin ut på papiret. Men etter replikkvekslingene og innleggene her i dag er jeg mye mer i tvil om hva verdien av de merknadene er, når også representanter fra Kris-

telig Folkeparti og Venstre sier at det er opp til regjeringen å forhandle, og så får man komme til Stortinget etterpå og forhandle der igjen for å se hva det blir til.

Hva er Senterpartiets vurdering av akkurat dette?

Geir Pollestad (Sp) [10:31:34]: Jeg oppfatter at det i stor grad er en reell enighet mellom Arbeiderpartiet og Senterpartiet, særlig om det vi har sagt i vårt vedtak, og de merknadene vi står sammen om. Så registrerer jeg at noen steder har Senterpartiet sine merknader og Arbeiderpartiet sine merknader. Arbeiderpartiet må få svare for sin egen del, men på de punktene vi er enige, har jeg oppfattet det dit hen at vi er enige om at vi skal satse på små og mellomstore bruk i større grad enn dagens regjering. Vi er enige om at nivået burde være på fjorårets nivå, altså et nivå som er egnet til å tette inntektsgap. Det vil jo i den politiske debatten framover være viktig å legge tydelig trykk på de flertallsmerknadene som komiteen har satt ned, for å synliggjøre og konkretisere dem, og det vil Senterpartiet bidra til.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Gunnar Gundersen (H) [10:32:47]: Det hoveres litt med at det var 5 000 mennesker samlet i en demonstrasjon. Jeg synes å huske at det også for to år siden var 5 000 mennesker ute på plassen her. Nå hadde vi en landbruksminister som kommer med et rakrygget budskap. Den gangen var det en ganske slagen landbruksminister, så vidt jeg husker.

Opposisjonen har flere ganger sagt at man skal forholde seg til Stortingets forutsetninger. Vi forholder oss til Stortingets forutsetninger, men vi har helt andre oppfatninger om hvilke grep som må tas. Vi har faktisk tatt inn over oss den utviklingen som var under Stoltenberg II-regjeringen, hvor 500 000 dekar gikk ut av produksjon, landbruksarealet ble redusert med 5 pst., antall melkebruk gikk ned, og selvforsyningsgraden gikk også ned. Altså trengs det betydelige endringer i landbrukspolitikken.

Jeg undrer meg over om Senterpartiet utelukkende tror på mer av den medisinen de selv forvaltet, og som ikke var vellykket.

Geir Pollestad (Sp) [10:33:52]: Demonstrasjonstoget for to år siden kunne vi ha greid oss uten. Men det er viktig å være klar over at inntektsnivået som den gang ble tilbudt, var på et helt annet nivå enn årets oppgjør, og hvis en legger historikken for de tidligere forhandlingene til grunn, er det ingen tvil om at man også i 2012 ville ha endt opp med et oppgjør som bidro til at inntektsforskjellene i alle fall ikke økte mer enn de skulle.

Det er helt rett at landbruksministeren var til stede begge årene. Jeg synes det er bedre med en landbruksminister som er litt skuffet over et dårlig oppgjør, enn en som er stolt av å gi et dårlig oppgjør til bøndene.

Når en sier mer om den medisinen som ikke virker, har vi pekt på at økt kornproduksjon er særdeles viktig. Når regjeringen legger fram et forslag som kun vil gi 70 av

rundt 11 000 kornprodusenter en inntektsvekst, er det stikk motsatt av en medisin som virker.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Pål Farstad (V) [10:35:20]: Først vil jeg takke saksordføreren for en grundig og ordentlig gjennomgang av sakens innhold og det komiteen har kommet fram til.

Landbruket er viktig for dagens Norge, og landbruket skal også ha en viktig plass i framtidens Norge. Derfor vil Venstre ha et innovativt, bærekraftig og miljøvennlig landbruk her til lands. Norsk landbruk er avgjørende for å sikre bosetting i hele landet, biologisk mangfold, kulturlandskap og matproduksjon. Landbrukspolitikken er nødt til å sikre at matproduksjonen er trygg, miljøvennlig og langsiktig, og det er et overordnet mål for Venstre å opprettholde et desentralisert landbruk – et mangfoldig landbruk med variert bruksstruktur av hensyn til miljø, av hensyn til annet næringsliv som reiseliv, av hensyn til kulturlandskap og dyrevelferd.

Venstres primære ønske var at jordbrukets organisasjoner og staten skulle bli enige om en jordbruksavtale. Vi mener det var uheldig at bruddet kom på et så tidlig tidspunkt i forhandlingene, og det er sterkt beklagelig at det ikke var mulig for partene å finne sammen igjen. Innstendige oppfordringer ble fremmet. Det er lang praksis for at regjeringen ved brudd i forhandlingene fremmer statens opprinnelige tilbud som forslag for Stortinget, og at dette vedtas uten endringer. Venstre fastholder at framtidige oppgjør bør følge normal praksis og ikke være gjenstand for forhandlinger i Stortinget. Men i år var det nødvendig å foreta endringer i Stortinget.

I statens tilbud hadde regjeringen lagt vekt på at de økonomiske virkemidlene skal innrettes på en slik måte at bruk som har forutsetninger til å være store heltidsbruk, skal prioriteres. Venstre er enig i at det er viktig å lage rammebetingelser som gjør at de som ønsker å utnytte produksjonskapitalen mer effektivt og på den måten styrke inntektsmulighetene, faktisk får anledning til dette. Men denne satsingen kan ikke og skal ikke gå på bekostning av lønnsomheten for de små og mellomstore brukene – ikke minst de små og mellomstore brukene i mindre produksjonseffektive strøk.

I avtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre er det oppnådd enighet om at det skal opprettholdes en differensiering i virkemidler som legger til rette for en variert bruksstruktur, og som tar høyde for at vilkårene for jordbruksdrift er forskjellige i ulike deler av landet. Gjennom avtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre har vi sørget for å styrke inntektene til melkebruk og kornbønder, der det klimatisk ligger til rette for det. I tillegg har vi styrket inntektene til sauebønder som har besetninger på inntil 100 sauer – altså gjennomsnittsbruk – og styrket inntektene til bønder som driver med ammeku og geit.

Venstre mener det skal være mulig å være siderbonde både i Lier og Hardanger, og er derfor tilfreds med at avtalen legger til rette for å øke inntektene for bærbønder, grønnsaksbønder og fruktbønder.

Norsk landbruk har lange tradisjoner for bærekraftig forvaltning som tar hensyn til miljø, kulturlandskap og biologisk mangfold. Utvikling i kunnskap og virkemidler har bidratt til at aktiviteten på mange områder er mer miljøvennlig i dag enn for 20–30 år siden. Men vi er ennå ikke i mål. Jordbrukets utslipp av klimagasser var i 2012 på 4,4 millioner CO₂-ekvivalenter og utgjorde ca. 8,5 pst. av de totale norske utlippene. Jordbrukets utslipp de senere årene har blitt redusert noe, og det er en utvikling Venstre er glad for.

De regionale miljøprogrammene omfatter en sentral del av de miljørelaterte tiltakene og virkemidlene over jordbruksavtalen. Formålet er bevaring og skjøtsel av spesielle kulturlandskap og å redusere forurensning til vann og luft. I avtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre sikret vi at dette programmet opprettholdes. Samtidig sørget vi for å reversere noe av regjeringens kutt i SMIL-midlene. Formålet med spesielle miljøtiltak i jordbruket er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapet samt redusere forurensningen fra jordbruket.

I tillegg har regjeringspartiene sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre forpliktet seg til å følge opp de klimagassreduserende virkemidlene som er utredet i Klimakur 2020. De klimagassreduserende tiltakene som er beskrevet i jordbruket, kan grupperes på følgende måte: produksjon av biogass fra husdyrgjødsel, mer effektiv utnyttelse av gjødsel, karbonbinding og redusert mineralisering i jordbruksjord samt reduserte utslipp av klimagasser fra forbrenning av fossile kilder.

Disse tiltakene kommer Venstre til å følge opp. I tillegg til dette har regjeringspartiene sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre blitt enige om at det skal igangsettes en utredning om landbrukets utfordringer i møte med klimaendringene. Utredningen vil belyse utfordringer landbruket kommer til å ha i forbindelse med omstillingen til et varmere og fuktigere klima, i tillegg til spørsmålet om hvordan landbruket kan være med på å bekjempe klimaendringene. Klimakur-tiltakene og utredning om klimautfordringer er noe Venstre kommer til å sørge for at blir fulgt opp. Det skal vi passe på.

For Venstre er det et mål at 17 pst. av matproduksjonen og matforbruket i 2020 skal være økologisk. For varig fruktbarhet i jorda, nok rent vann, dyrevern, naturmangfold og lokal mattrygghet er økologisk landbruk et viktig alternativ og supplement til annet landbruk. I avtalen om jordbruksoppgjøret har Venstre derfor sørget for at avsetningen til utviklingstiltak for økologisk jordbruk under Landbrukets utviklingsfond økes med 10 mill. kr i forhold til forslaget i statens tilbud.

Norsk landbruk står overfor utfordringer som vi er nødt til å ta på alvor. Det er helt klart behov for å gjøre endringer i norsk landbrukspolitikk, slik at vi kan imøtekomme utfordringer med tanke på lønnsomhet og ikke minst utfordringer knyttet til rekruttering, som vi ikke kan utelukke at henger sammen. Det står dessverre ikke en ny generasjon i kø for å overta alle gårdene i landet. Dette er en velkjent problemstilling som Venstre, Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene ønsker å sette fokus på. Vi er enige om at det skal igangsettes en utredning om rekrut-

tering som skal se på hvordan vi kan styrke rekrutteringen til norsk landbruk. Den todelte norske økonomien er en utfordring for en rekke næringer og bransjer i Norge. Venstre tar utfordringen på alvor, også for norsk landbruk.

En annen utfordring i jordbruket er knyttet til jordvernet. I perioden 2005–2012 ble det omdisponert i underkant av 115 000 dekar dyrket og dyrkbar jord. Dyrket jord utgjorde størstedelen av omdisponeringen. Venstre er bekymret over den høye omdisponeringstakten og særlig over at store deler av omdisponeringen skjer i bynære områder der jorden og forutsetningene for kornproduksjon er best. Det er behov for økt oppmerksomhet om denne problemstillingen, og Venstre ser derfor fram til å motta regjeringens jordvernplan, som Stortinget ba om tidligere i vår, og som en samlet næringskomité sto bak.

For Venstre er det viktig at utfordringene i norsk landbruk møtes med framtidsrettede løsninger som er basert på kunnskap og forskning. Derfor var det viktig at vi i forhandlingene fikk gjennomslag for at det skal utarbeides en stortingsmelding om framtidens jordbruk og skognæring. Denne vil danne grunnlag for en kunnskapsbasert debatt om et framtidsrettet landbruk.

I den forbindelse er det viktig at vi moderniserer landbruket og legger til rette for dem som tenker nytt. Bonden er en selvstendig næringsdrivende med et spesielt forvalteransvar. Det er viktig at gründermentaliteten får en viktig plass innenfor landbruket. Ressursgrunnlaget på bygdene må i større grad utnyttes til næringsutvikling og bosetting, også for folk uten direkte tilknytning til primærnæringene. Det må bli mer mangfold i landbruket. Lokale myndigheter må få større anledning til lokal tilpasning og til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Landbruket må få færre skjemaer og færre og enklere retningslinjer.

I tillegg er det behov for ytterligere satsing på innovasjon, forskning og utvikling i landbruket, slik at næringen kan bli enda mer framoverlent, framtidsrettet og nyskapende.

Det kompliserte regelverket og mange av landbrukets lover kan på mange områder være et hinder for utvikling av et mer fleksibelt landbruk, der de som har lyst til å satse på næringen, får mulighet til å gjøre det. Derfor ser Venstre fram til en utredning om forenkling i landbruket som skal ta en full gjennomgang av lov- og regelverk med sikte på en modernisering.

Jeg ser fram til en fortsatt konstruktiv landbruksdebatt her i dag. Det fortjener norske bønder, og det fortjener norsk landbruk og norsk matindustri. Jeg vil takke Kristelig Folkeparti, spesielt, og regjeringspartiene for den prosessen som har ført til det som vi nå har på bordet her i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Fredric Holen Bjørdal (A) [10:45:30]: Vi er mange som er bekymra over strukturprofilen i årets jordbruksoppkjøret. Sjølv om Venstre og Kristeleg Folkeparti lykkast med å plusse på litt meir til dei minste bruka, er det ingen tvil om at sluttresultatet vart at dei store bruka blir prioriterte

på kostnad av dei små og mellomstore. Til dømes blir det no eit kutt i arealtilskotet for grovfôr til dei minste bruka i sone 5 på 65 mill. kr. I denne sona ligg m.a. vårt heimfylke, Møre og Romsdal. Kuttet råkar dei som produserer under 250 dekar, og her ligg i dag brorparten av bruka og så mykje som 85 pst. av produksjonen.

Deler representanten Farstad mi uro for kva som kan bli konsekvensen av å kutte tilskota så mykje, at vi risikerer at store delar av fôrproduksjonen i distrikta vil bli lagde ned og dermed må erstattast av importert fôr?

Pål Farstad (V) [10:46:28]: Jeg aksepterer ikke at den avtalen som vi nå har kommet fram til, ikke tar hensyn til og ikke styrker grunnlaget for de mindre og mellomstore brukene. Jeg vil understreke meget sterkt at det Venstre har vært med på i denne runden, har bidratt til at man også i vår del av landet, som representanten Bjørdal også representerer, kan drive et framtidsrettet landbruk.

Fredric Holen Bjørdal (A) [10:47:12]: Satsing på frukt og grønt er viktig i eit næringsperspektiv, men òg i eit folkehelseperspektiv. Det er ein sektor Arbeidarpartiet er oppteke av, og i vår landbrukspolitiske plattform tek vi til orde for at regjeringa må kome til Stortinget med tiltak for frukt- og grøntnæringa. Vi er likevel skeptiske til å støtte den foreslåtte auken i målprisen på frukt og meiner at sektoren heller bør styrkjast over budsjettet.

Kva meiner Venstre om dette? Synest ein det er rett å auke prisen forbrukarane må betale for frukt, eller bør vi leggje til rette for at dette kan bli rimelegare?

Pål Farstad (V) [10:47:53]: Når det gjelder de forhandlingene som har vært i Stortinget om oppkjøret og den endringen som vi der har fått til, er det en betydelig styrking av frukt- og grøntsektoren, bl.a. det at vi har fått inn igjen at man skal ha lokale fruktlager. Jeg mener definitivt at man gjennom den avtalen som nå ligger på bordet, legger grunnlag for en framtidsrettet frukt- og grøntsektor i norsk landbruk.

Jenny Følling (Sp) [10:48:54]: Venstre var svært kritisk då prosenttoll på ost blei innført. Ein viktig del av årets oppgjør er ein auke i mjølkeprisen på 15 øre. Meiner representanten Farstad at dette ville ha vore mogleg utan ei omlegging frå kronetoll til prosenttoll?

Pål Farstad (V) [10:49:19]: Vi i Venstre bidro til at når det gjelder tollsatsene på ost, fikk vi en ordning som er positiv for landbruket. Der hadde vi en grundig prosess, som skulle være kjent for de fleste, hvor vi landet på et resultat som gjør at vi kan stå rakrygget overfor landbruket med tanke på ostetollen.

Karin Andersen (SV) [10:50:15]: Jeg registrerer at representanten fra Venstre er svært fornøyd med det som har blitt oppnådd i forhandlingene. Det står jo litt i kontrast til noe av det som Venstre har sagt om landbrukspolitikken.

Noe som det er vanskelig å få tak i her i debatten i dag, er hvilken retning og dosering Venstre mener at skal ligge

til grunn for framtidige jordbruksoppgjør. Er det litt mindre kutt enn det Høyre og Fremskrittspartiet vil ha, men fortsatt i den retningen at det er mest kutt for de små og mest økning for de store, eller er det retningen på de endringene som Venstre og Kristelig Folkeparti fikk inn i forhandlingene, nemlig at man ikke skal kutte for de minste brukene over hele landet? Hvilken retning er det – er det regjeringens retning, eller er det flertallets retning?

Pål Farstad (V) [10:51:25]: Vi i Venstre har i hele prosessen nå vært tydelige på at vi mener at man må ha moderniseringstiltak, forenklingstiltak, tiltak knyttet til rekruttering og en del andre områder, som er aldeles påkrevd for næringen, og man må få næringen, sammen med myndighetene, til å gå dypere inn i dette.

Så må det være helt klart at det vi har fått til i denne prosessen som har vært, sammen med Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene, virkelig bidrar til at vi får dempet en del av de utfordringene vi så, knyttet til at det ble satset for sterkt på store bruk. Det kan ikke herske tvil om at vi har klart å endre profilen, ut fra det vi har oppnådd gjennom den avtalen.

Karin Andersen (SV) [10:52:29]: En bemerkning kan vel være at jeg synes det hadde vært lurt – hvis man er opp-tatt av endringer og modernisering i landbruket – kanskje å ha en litt større samforståelse med dem som skal drive dette landbruket, når man legger dem fram. Men la nå det ligge.

Jeg får fremdeles ikke tak i hva det er Venstre mener skal være førende framover. Er det at man nå skal ha litt mindre kutt, men i den retningen at de store skal få mer og de små skal få mindre, eller er det at man skal sikre at de små brukene får en bedre økonomi enn det som ligger i regjeringens politikk?

Pål Farstad (V) [10:53:13]: Det som er helt klart – og som jeg gjentar at også har vært sagt i det offentlige rom, utenfor denne salen – er at vi i Venstre ønsker nye takter på en del områder. Det settes nå i gang en del utredninger, som vi også fikk inn i avtalen her, der man skal se nærmere på ting. Jeg vil ikke forskuttere det som blir gjort gjennom de utredningene, naturligvis – det har jeg ingen forutsetning for.

Vi har fått på plass vesentlige momenter knyttet til miljø og til utfordringer med klimaendringer. Det som har kommet fram i avtalen, mener jeg er veldig tydelig. Jeg kan ikke forstå at man skaper usikkerhet omkring det fra SVs hold, slik som det gjøres her.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Karin Andersen (SV) [10:54:35]: Der gikk statsråden.

Vi i SV ønsker at vi skal ha økt norsk matproduksjon på norske ressurser. Mat er verdens viktigste produkt. Klimaendringer truer, den globale matforsyningen er usikker, og hele verden trenger mer mat. Norge må ta sin del av det. Derfor trengs det endring og modernisering, men den end-

ringen må gå i en annen retning enn det regjeringen har lagt opp til.

Det er moderne å produsere mat på egne ressurser, det er moderne med små bruk og matentreprenører, det er moderne med ren mat og dyrevelferd – og det kan vel aldri være umoderne med arbeidsplasser. Vi må ha et jordbruk i hele landet, for det er slik Norge er skapt. Da må det være plass til både mindre bruk, kombinasjonsbruk og heltidsbønder. Vi må verne matjord og bruke jorda i hele landet. Skal norsk mat komme fra egne ressurser og ikke fra mer kraftfôr, er vi nødt til å produsere mat der jorda er. Kraftfôr fra utlandet er ikke økt sjølforsyning.

Bøndene må ha bedre inntekter enn det regjeringen og Kristelig Folkeparti og Venstre legger opp til. Det er nødvendig for rekruttering. Når det gjelder bruksstruktur, tror jeg ikke at ungdom ønsker seg et liv alene på en gard. Mange vil dyrke jorda og ha en annen jobb ved siden av. Det tror jeg er mye bedre for å rekruttere mange i framtida. Det er behov for forutsigbarhet i landbruket. Nå har vi hatt en skattepolitikk som slår i hytt og vær, og som det er veldig vanskelig å forstå at skal kunne gi noen trygghet for framtidige investeringer.

Tilskudd og avgifter må være slik at man oppnår omlegging til økologisk forsvarlige driftsformer, også i konvensjonelt landbruk, og at økologisk landbruk ses på som noe langt mer enn en nisje for spesielt interesserte. Skal dette lykkes, kan en ikke samtidig stimulere til mer industrialisering. Alle nisjer i markedet må tas i bruk. Sammen utgjør de et stort volum, de gir mange desentraliserte arbeidsplasser, grunnlag for mange matentreprenører og mye spennende, ny mat. Det vil folk ha. Trenden i andre land er sterkere enn i Norge. Følger vi ikke med, kan det paradoksalt nok ende med – og vi er nesten der nå – at land som ikke har de samme gode forutsetningene for å få til å produsere enda mer miljøvennlig og økologisk, som oss, går forbi oss. Her er det viktig å bygge allianser med forbrukerne, for forbrukerne vil ha slik mat.

Vi i SV ønsker å reversere forslagene om strukturendringer fordi det er feil retning, som tar fra småbrukerne, og fordi det ødelegger distriktsjordbruket. Matjord og bruk ligger spredt i Norge, og vi kan ikke se bort fra at Norge er langt mot nord og aldri blir flatt som Danmark, helt uavhengig av hva landbruksministeren mener. Dessuten er heller ikke landbruk i Danmark spesielt lønnsomt. Når regjeringen i tillegg til det tror at korn og poteter produseres på samme måte som plastposer og betongrør, må det gå gærent.

Jeg mener at regjeringen trenger kurs i både geografi, biologi, agronomi og økonomi. All matjord i hele landet må holdes i hevd. Den blir jo liggende der den ligger, uavhengig av om noen tror det går an å slå det sammen til store bruk. Hvis disse småbrukene blir nedlagt, blir det ikke nok jord til å produsere den maten vi trenger.

Nå har regjeringen og landbruksministeren prøvd å presse gjennom sin ytterliggående landbrukspolitikk på Stortinget, og da må Stortinget ta ansvar. Da de kjørte – og havarerte – landbruksforhandlingene, hadde SV håpet at flertallet på Stortinget, inklusive Venstre og Kristelig Folkeparti, hadde kunnet finne sammen og lagt et bedre opp-

legg for framtidens landbruk enn det vi nå ser. Det ønsket ikke Venstre og Kristelig Folkeparti, og det beklager SV. Når regjeringen strøk på svenneprøven første gangen, og man fremdeles lar regjeringen si at de skal stå fritt til å kunne forhandle om det de ønsker å forhandle om – og så får man komme til Stortinget etterpå og rette opp de verste feilene – betyr det at man ikke tar så store steg, men mange steg i feil retning for hvert jordbruksoppgjør som går.

Jeg vil ta opp de forslagene som SV har fremmet i salen, fordi vi dessverre ikke sitter i næringskomiteen.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Gunnar Gundersen (H) [11:00:05]: Representanten Andersen sa at det skulle være rom for små bruk og å ha jobb ved siden av. Det er vi helt enig i. Og hun må være klar over at små bruk, husdyrbruk, får fire ganger støtte per ku, sammenlignet med de store, så det er fortsatt sterke virkemidler i norsk jordbrukspolitik.

Det jeg spør meg om, er om representanten Andersen egentlig har lest resultatene av egen politikk. Det er ingen tvil om at fraflyttingsproblematikken, med bl.a. tomme bruk, er størst der man ikke har noe alternativ arbeidsmarked. Det er nettopp i de områdene der man ikke har alternativ jobb det er viktig å skape muligheter for dem som vil skape en heltidssysseletting i jordbruket. Det er der resultatene av den rød-grønne politikken har slått ut mest alvorlig.

Jeg vil rett og slett spørre Karin Andersen om hun virkelig tror at mer av den medisinen som har vist seg ikke å virke, er rett medisin for framtida.

Karin Andersen (SV) [11:01:11]: Jeg er i hvert fall helt sikker på at en politikk der man fjerner pensjonsordninger, kutter tilskuddet for mange av de minste brukene, har en dårligere økonomi i jordbruksoppgjøret, totalt sett, enn det den forrige regjeringen hadde, vil eskalere bruksnedleggingen veldig kraftig.

SV har lagt fram et eget forslag i dag der vi bl.a. styrker kornøkonomien, for det er viktig at man styrker de store brukene der det er mulig å dyrke korn i landet, fordi vi må ha opp kornproduksjonen i Norge. Så jeg tror representanten Gundersen må se litt på de forslagene som SV faktisk har fremmet, og se at det at det har vært en veldig sterk sentralisering og en fraflytting og nedlegging av bruk ikke er noe argument for å fremme en politikk som gjør at det går dobbelt eller tredobbelt så fort som i dag. Det vil gjøre at vi risikerer ikke å kunne øke matproduksjonen i framtida.

Gunnar Gundersen (H) [11:02:18]: Jeg tar vel bare det svaret som et tegn på at man ikke har noe svar på de utfordringer man selv har etterlatt seg.

Da er vi over på den forslagslista som ligger der, for det er litt av en smørbrødsliste. Karin Andersen har i flere replikkordskifter vært inne på dette med at man ikke skal gi regjeringen samme frihet igjen, men ser man på denne forslagslisten, er jo det nærmest som å si at man ikke skal

gi noen frihet i det hele tatt. Og man fratar partene i jordbruksoppgjøret nesten all frihet med tanke på å forhandle. Jeg har sjelden sett en forslagsliste som mer effektivt bryter ned forhandlingsinstituttet i jordbruket enn de forslagene som nå ligger der fra SV. Det er på bakgrunn av den forslagslista grunn til å spørre om SV faktisk respekterer forhandlingsinstituttet, og at det bør være partene som i størst mulig grad blir enige om innholdet i en jordbruksavtale i forkant, og at årets oppgjør, slik sett, er et unntak.

Karin Andersen (SV) [11:03:18]: Ja, jeg føler meg ganske trygg på det, fordi alle de forslagene som er på vår liste, har representanter fra faglagene sett, det er deler av de ønskene som faglagene har hatt inn i en forhandling. Så jeg tror ikke dette, som er SVs utgangspunkt, skulle skaffe noen problemer i en forhandlingssituasjon. Tvert imot vil dette være å imøtekomme veldig mange av de kravene som faglagene har hatt, og som representanten Gundersens regjering har avvist.

Ingunn Foss (H) [11:04:05]: Alle partier ønsker mest mulig norskprodusert mat – spørsmålet er bare: Hvordan skal vi få dette til? Hvis vi ser historisk på dette, har dette vært en målsetting i minst 50 år, og selvforsyningsgraden går bare nedover. Under det rød-grønne styret fra 2005 til 2013 gikk selvforsyningen fra 52 pst. til 46 pst. Så spørsmålet mitt til SV er: Hvordan tenker SV at vi skal få dette til?

Karin Andersen (SV) [11:04:38]: Jeg prøvde å si litt om det i innlegget mitt, for det handler om å ta vare på landbruket i hele landet. Da må man også ta vare på de små, for skal vi få opp totalvolumet, må vi ha all matjord i produksjon. Så må vi sikre at det er inntekter i landbruket, slik at ungdom også vil fortsette, og at de som tjener for dårlig, har såpass stor inntekt at de kan tenke seg å fortsette. Så vi er nødt til å styrke landbruksøkonomien – og ikke svekke den, slik som Høyre har vist at de ønsker, med det forslaget som regjeringen forsøkte å forhandle fram, som det ble brudd på, og som de måtte komme til Stortinget for å få berget, på et vis, gjennom flertallet her.

Øyvind Korsberg (FrP) [11:05:26]: Representanten Andersen var i sitt innlegg inne på at man skulle øke norsk matproduksjon og dra landbrukspolitikken i en annen retning enn det denne regjeringen har gjort. Da vil jeg bare stille spørsmålet om hvorvidt SV ønsker å fjerne de tilskuddsordningene som ikke går direkte til matproduksjon. Karin Andersen har jo vært opptatt av den globale matsituasjonen koblet opp mot klimaendringer, og ut fra det resonnementet skulle man tro at man ønsket å vri midlene over til det som er direkte matproduksjon.

Et annet spørsmål er om SV støtter Arbeiderpartiets landbrukspolitiske plattform.

Karin Andersen (SV) [11:06:31]: Først vil jeg si at SV har sin egen landbrukspolitikk, men vi ligger nok vesentlig

mye nærmere Arbeiderpartiet enn Fremskrittspartiet – det tror jeg ikke er noen overraskelse.

Noe av det som er og har vært problemet, er for det første at bruksnedlegging og landbruksjord går ut av produksjon, men det andre er at vi baserer mer og mer av matproduksjonen på importert kraftfôr. Derfor – hvis man ser på vårt opplegg – ønsker vi en vridning der, slik at vi bruker mindre import av kraftfôr og produserer mer av føret sjøl. Derfor er det så viktig at kornarealer i Norge blir brukt til korn – at man ikke bygger opp store bruk med f.eks. melkeproduksjon i sentrale områder som er avhengig både av spredningsareal og av fôr, for man kan risikere at det å frakte både fôr og gjødsel langt begge veger blir for vanskelig, og at man tar i bruk arealer til fôrproduksjon som bør brukes til korn.

Øyvind Korsberg (FrP) [11:07:37]: Jeg skal ikke gjenta den første replikken, selv om jeg ikke fikk svar på den, for jeg er redd for at jeg i realiteten får det samme svaret igjen.

Det som har vært interessant i forbindelse med dette jordbruksoppgjøret, er at det har vært mange bønder ute i media som har støttet den omleggingen regjeringen har gjort. Og som NRK sier, har de vært i kontakt med mange bønder som ikke ønsker å stå fram i det offentlige rom, rett og slett fordi de ikke ønsker å eksponere seg for den belastningen det er å være uenig med sin organisasjon. En som har stått fram, er Odd Ronald Nilsen i Troms. Han er medlem i Balsfjord Bonde- og Småbrukarlag, og han er leder for Balsfjord Arbeiderparti. Han støtter regjeringen fullt ut i den måten man legger om på nå. Det er mange andre bønder som også gjør det.

Lytter SV til alle de bøndene som nå står fram og er enig i regjeringens jordbrukspolitikk?

Karin Andersen (SV) [11:08:41]: Jeg har registrert at det er noen som gjør det, men det store, store flertallet gjør det jo ikke. Hvis vi skal sikre økt matproduksjon, tror jeg nok vi er nødt til å høre på det store flertallet, som mener at dette går i feil retning.

Jeg har også hørt noen av disse som i dag støtter noen av omleggingene, fordi de blir store, men når de blir konfrontert med at regjeringen, særlig Fremskrittspartiet, i utgangspunktet ønsker å kutte tilskuddene, vil de sitte igjen med store investeringer på store bruk, og så skal altså tilskuddene kuttes, og da blir det heller ikke mulig for disse store brukene å drive videre. Så det er en sammenheng her som regjeringen ikke forteller, som Fremskrittspartiet ikke forteller, og som i den andre enden går ut på at Fremskrittspartiet har et genuint ønske om at vi skal bruke mindre penger på landbruk, og at landbruket skal få mindre støtte. Og de store brukene vil også være avhengig av støtte – det er fordi de får støtte, de kan bygge seg opp.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:10:01]: Representanten Andersen og SV har åtte års erfaring fra regjering. Jeg er helt sikker på at det er en viktig erfaring. Ut fra representanten Andersens ulike replikker her i denne debatten i dag hører jeg at hun er opptatt av hvem som legger

føringer for neste års jordbruksoppgjør. Og etter å ha hørt representantens innlegg er jeg helt sikker på at SV, hvis man hadde hatt plass i komiteen, hadde kunnet være med på det en samlet komité sier:

«Komiteen mener det er avgjørende at landbrukspolitikken som føres gir trygg og sikker mat, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og ei bærekraftig næring.»

Jeg er helt sikker på at den merknaden hadde SV gått om bord i! Men mitt spørsmål er: Med de erfaringene representanten har, er det ikke slik at det er regjeringen som har ansvaret for forhandlingsinstituttet?

Karin Andersen (SV) [11:11:04]: Ja, jeg er helt sikker på at vi kunne vært med på de merknadene, men det er altså forslag og vedtak som gjelder. Problemet nå er at Kristelig Folkeparti og Venstre støtter en regjering som går veldig sterkt og hardt i feil retning, og Kristelig Folkeparti og Venstre har valgt en strategi der de demper de verste virkningene av dette, men fremdeles støtter regjeringen og retningen. Det er det SV har kritisert og sagt at vi er uenig i. For det er et annet flertall i Stortinget som hadde stått for en bedre politikk, som hadde ligget mye nærmere det Kristelig Folkeparti også egentlig mener, og som det hadde vært mulig å bruke i denne saken hvis Kristelig Folkeparti og Venstre hadde valgt det. Det registrerer jeg at de ikke velger. Det er derfor jeg er opptatt av hvordan Kristelig Folkepartis innflytelse nå skal være i forkant av de forhandlingene som kommer, antakeligvis før Stortinget har behandlet en stortingsmelding som kunne ha sagt noe bindende om retningen for de forhandlingene som regjeringen skal føre, og som den ved dette oppgjøret har vist at den vil føre i feil retning.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Rasmus Hansson (MDG) [11:12:34]: Matproduksjon er næringsvirksomhet og skal behandles som næringsvirksomhet. Men matproduksjon er den viktigste næringsvirksomheten i et samfunn, og den er viktig langt utover det å være ren næringsvirksomhet, viktig for politikk, viktig for bosetting, viktig for kulturlandskap, viktig for kultur og viktig for miljø. Landbrukspolitikken og den landbrukspolitiske debatten må reflektere at dette er noe annet enn andre næringspolitiske sektorer.

På 30 år har landbrukets andel av statsbudsjettet falt fra omtrent 5 pst. til 1,3 pst., og vi har en tilsvarende nedgang i matens andel av folks privatøkonomi. Det er et bakteppe for denne debatten som vi bør huske på. Det er en feil retning med tanke på prioriteringen av matproduksjon som samfunnsanliggende. Slik sett er det i hvert fall bra at regjeringens forslag setter debatten om landbruk mer på spissen enn det man har gjort på mange år, og at en har framprovosert det som egentlig er et stortingsflertall, som i større grad enn på mange år understreker nødvendigheten av det som vi, Miljøpartiet De Grønne, vil oppsummere som en grønnere landbrukspolitikk.

Det er selvfølgelig også bra at regjeringen holder fast ved de vanlige målsettingene i landbruket, som rekrutte-

ring, variasjon, bosetting osv. Men det er altså viktig å merke seg, som mange på forskjellige måter har påpekt, at saksordføreren viktigste stikkord er mindre arealfokus og mer produksjonsfokus. Det er areal som produserer mat – i alle land. I Norge er arealet som kjent fordelt på en slik måte at det trengs enheter av mange størrelser, ikke minst mange små enheter, for å kunne utnytte det arealet.

Selvsagt kan det i Norge produseres mye kjøtt i enda større driftsbygninger basert på enda mer import av basisvarer. Men dette får stadig mindre å gjøre med norsk landbruk og norsk selvforsyning. Det er i og for seg greit å produsere kyllingkjøtt på fryktelig effektive måter i en driftsbygning som ligger et eller annet sted i landet, men det er altså ikke norsk matproduksjon – det er ikke norsk landbruk. Vi må begynne å skille de to faktorene.

En politikk som ytterligere forsterker en utvikling fra bruk av norsk areal og til bruk av importerte basisvarer, kan umulig styrke norsk landbruk på lang sikt og kan umulig styrke norsk selvforsyning på lang sikt. Det er selvfølgelig ikke slik at den nåværende regjeringen er alene om ansvaret for å føre en slik politikk. Vi kjenner alle til bruksnedleggelse osv., som har pågått i mange tiår, men dette er etter alle solemerker en forsterkning av en slik politikk.

Miljøpartiet De Grønne legger derfor til grunn at landbruket må styrkes som sektor i samfunnet, og vi må ha som mål at vi bygger opp et landbruk som gir mange arbeidsplasser, god inntekt, god ressursforvaltning og god dyrevelferd innenfor rammen av god miljøforvaltning og en skikkelig klimapolitikk. Dette vet vi at en overveldende del av befolkningen ønsker. Folk er ikke først og fremst ute etter enda billigere mat.

Forslaget som Miljøpartiet De Grønne, som ikke sitter i næringskomiteen, legger fram i salen i dag, staker derfor ut en langsiktig kurs for en vridning av landbruket i en grønnere retning. På kort sikt vil vår ramme bidra til å tette inntektsforskjellene, øke kornprisen og øke arealtilskuddene. Vi tar mye ut gjennom prisøkninger, 610 mill. kr, men støtter altså opp under landbruket på lang sikt med 846 mill. kr i overføringer. På sikt er det pris, ikke tilskudd, som skal holde liv i landbruket, men vi trenger altså en langsiktig strategi for å få til det. Da tar jeg opp Miljøpartiet De Grønnes forslag.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Frank Bakke-Jensen (H) [11:17:58]: Representanten Rasmus Hansson drar opp en interessant problemstilling og diskusjon, om landbrukspolitikken skal rette seg mot økt produksjon, eller om landbrukspolitikken skal rette seg mot økte arealer og forvaring av arealer. Det er også gjort en del interessant forskning på det med jordbruksarealer når det gjelder forskjellen på å eie jord og å leie jord. Det er ting som tyder på at leiejord produserer bare 60 pst. av det eid jord gjør, altså med hensyn til matproduksjon. Det kan bero på at man når man leier jorda, ikke bruker energi og ressurser på god agronomi. I forlengelsen av det representanten Rasmus Hansson sa i sitt innlegg om å ivareta are-

alene, ser han at det å gjøre noe med lovgivningen slik at det kan bli lettere å eie jord, kan bedre agronomien, og at vi på den måten også kan øke produksjonen innenfor norsk landbruk?

Rasmus Hansson (MDG) [11:19:00]: Miljøpartiet De Grønne har ikke noe ideologisk forhold til forskjellen mellom å eie og å leie, men vi erkjenner selvsagt det som sannsynligvis er et faktum, nemlig at folk investerer mer i det de eier, enn det de leier. Vi er selvfølgelig med på å se på det som et av flere mulige virkemidler for å sikre høy produksjon, som vi selvfølgelig ikke er imot, men det skal være på basis av et arealfokus i norsk landbruk. Så får vi se i hvor stor grad det er et viktigere og mer egnet virkemiddel enn andre virkemidler som vi foreløpig har lagt vekt på i den landbrukspolitikken vi fremmer.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Statsråd Sylvi Listhaug [11:20:08]: Jordbruksoppkjøret vi i dag debatterer, er et godt oppgjør for næringen. Dette er starten på en nødvendig kursendring som er framtidssrettet, og som kan sikre en utvikling i landbruket som svarer på de utfordringene vi står opppe i, med behov for:

- økt matproduksjon
- å sikre rekruttering
- å sikre et landbruk over hele landet

Under den rød-grønne regjeringen stagnerte produksjonen, og selvforsyningsgraden ble redusert. Importen av landbruksvarer til Norge er mer enn fordoblet siste ti årene og utgjorde en verdi på 47,3 mrd. kr i 2013. Vi har underdekning av storfe- og sauekjøtt, som virkelig er noe vi kan produsere i dette landet. I løpet av de siste åtte årene økte importen av saue- og lammekjøtt med 10 pst. Subsidieringen økte, skjermingen økte, prisene økte – og importen økte.

Jordbruksoppkjøret som de fire samarbeidspartiene er enige om, svarer på de utfordringene som norsk landbruk står overfor:

For det første: Vi legger til rette for økt matproduksjon. Effektiv matproduksjon er jordbrukets hovedoppgave. Da må vi utforme virkemidlene sånn at de svarer på det. Vi må prioritere. Det gjør vi ved å legge til rette for at brukerne kan vokse, ved å heve grenser som har til hensikt å begrense produksjon. Da kan også produksjonsutstyret utnyttes mer effektivt. Det er til det beste for alle. Vi hjelper ikke de minste ved å begrense de store og de som vil vokse.

Vi flytter midler fra å telle dyr og areal til produksjon. Og vi legger bedre til rette for dem som vil satse for fullt, bruk som har ressurser til å være heltidsbruk. Mye av potensialet for produksjonen ligger der, på bruk der bonden er til stede hele tiden, for å optimalisere drift og agronomi. Og det er rimelig at de får et skikkelig økonomisk resultat.

For det andre: Regjeringens opprinnelige tilbud ga bondene samme inntektsutvikling som andre grupper, og vi var villig til å strekke oss lenger i forhandlinger. Etter enighet mellom regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti om jordbruksoppkjøret får jordbruket en sterkere inntektsvekst enn andre grupper – godt over 5 pst. i gjen-

nomsnitt. Jeg må minne om at under arbeiderpartiregjer-
ringene og Bondevik-regjeringene var lik prosentvis vekst
som andre grupper stort sett sluttresultatet av forhandlin-
gene, fordi lik prosentvis vekst er lik vekst.

For det tredje: Jordbruksoppkjøret kan bidra til å sikre
rekruttering fordi det gir ungdommen større muligheter til
å utvikle bruket enn det mor og bestefar hadde. Vi viser
at vi mener alvor med at vi vil gjøre det økonomisk inter-
essant å drive heltidsbruk for unge som har lyst til å være
selvstendig næringsdrivende, med vekt på *selvstendig*.

For det fjerde: Vi gjennomfører de største forenkling-
grebene som er gjort i jordbruksavtalens historie. Det har
vært etterlyst fra mange hold i en årrekke. Men det har
vært gjort veldig lite. Vi gjennomfører 26 større og mindre
forenklinger – det har aldri skjedd før – forenklinger for
næring og forvaltning, mindre byråkrati og et steg mot et
mer oversiktlig virkemiddelsystem. Det betyr at noe må
velges bort. Det har noen konsekvenser i omleggingen,
men det er nødvendig i overgangen fra noe feil til noe
riktig – fra noe bra til noe bedre.

For det femte: Vi skal ha landbruk i hele landet med
små og store bruk, og det krever differensierte virkemid-
ler. Det har i debatten om dette oppkjøret vært overfoku-
sert på endringene og underfokuset på hva det er endret
fra og til. Fortsatt vil små melkebruk i distriktene få rundt
fire ganger så mye budsjettstøtte per ku som store melke-
bruk i sentrale områder. Distriktstilskudd og fraktordnin-
ger røres ikke. Vi skal fortsatt ha landbruk over hele landet.
Og dette oppkjøret prioriterer økt produksjon, fordi det er
hovedoppgaven.

Jeg er glad for at regjeringspartiene har kommet til
enighet med Venstre og Kristelig Folkeparti om et godt
jordbruksoppkjør. For regjeringen har det viktigste vært at
hovedprofilen ligger fast. Vi prioriterer økt effektiv pro-
duksjon, økt handlingsrom, heltidsbrukene, forenkling og
rekruttering. Gjennom Stortingets behandling er det også
lagt et tydelig flertallsgrunnlag for de kommende jord-
bruksoppkjør.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [11:25:26]: Mange utvalg og
grupper jobber nå med sentrale temaer i norsk landbruks-
politikk, og som det framgår av merknadene i dag, er det
i hvert fall et flertall av representantene i denne sal som
mener at man ved framtidige oppkjør må forankre sitt
tilbud bedre. Jeg antar at statsråden har merket seg det.

Samtidig varsles det en stortingsmelding om land-
brukspolitikken. Det er jo et godt virkemiddel for å kunne
forankre sine reformer i stortingssalen. Mitt spørsmål til
statsråden er derfor: Når antar man at denne meldinga vil
komme til Stortinget, og vil en slik melding innebære at
reformforslag settes på vent til en helhetlig behandling av
landbrukspolitikken i Stortinget, som jeg mener er helt
nødvendig, er foretatt i forbindelse med stortingsmel-
dinga?

Statsråd Sylvi Listhaug [11:26:28]: Når det gjelder
stortingsmeldinger, tror jeg at representanten Storberget

har godt kjennskap til hvordan de utvikles, og at det gjer-
ne tar noe tid før en greier å få lagt dem fram for Stortin-
get. Så jeg kan ikke her og nå si akkurat tidspunkt, men at
det vil ta mer enn fram til neste jordbruksoppkjør, er jeg
ganske sikker på.

Så er det sånn at det er mange reformforslag som det
er viktig å få gjennomført innenfor jordbruket. Vi skal
bl.a. sette ned flere grupper som skal se på viktige tiltak
framover, bl.a. forenkling.

Jeg vil selvfølgelig når jeg skal jobbe videre med jord-
bruksoppkjøret for neste år, skjule hen til de tingene som
ligger i dette jordbruksoppkjøret, og de signalene som er
sendt der, og foreta de endringene som jeg mener vil være
mulig innenfor den rammen.

Ingvild Kjerkol (A) [11:27:33]: Statsråden gir uttrykk
for at landbruket må bli mindre avhengig av tilskudd og
hente en større andel av inntektene fra markedet. Hvordan
henger dette sammen med at man velger å bruke tilskud-
dene til å styrke de største brukene, som i utgangspunk-
tet har høyest inntekt, både absolutt og målt i kroner per
årsverk, og som nettopp har størst mulighet til å øke inn-
tekten fra markedet? Hvordan skal dette gjøre landbruket
mindre tilskuddsavhengig, når det også fører til at tilskudd
per bruk øker?

Statsråd Sylvi Listhaug [11:28:09]: Jeg mener at de
største brukene har blitt urettferdig behandlet gjennom
mange år. De har fått mye mindre forholdsmessig enn det
de mindre brukene har fått. Jeg mener det er på høy tid å
prioritere høyere dem som produserer mye mat.

Nå har jeg reist og besøkt mange bønder i løpet av de
månedene jeg har vært statsråd, og det som i hvert fall har
slått meg, og som er tilbakemeldingene, er at mange av de
store, som får mye mindre tilskudd enn de små, har utford-
ringer med de investeringene som gjøres. Her er det bøn-
der som har investert både 20 og 30 mill. kr. For at vi skal
få flere til å investere store beløp i framtiden, er vi helt av-
hengig av at de kan tjene penger. Jeg mener det var urett-
ferdig slik systemet var, f.eks. at du kunne få støtte til inn-
til 50 kyr, men hadde du 51 og videre, fikk du ingen støtte
for dem. Det er også en type regelverk som legger til rette
for at man kan finne kreativitet når man skal søke om til-
skudd, og gjør byråkratiet mer omfattende enn det trenger
å være.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:29:23]: Kristelig
Folkeparti er glad for at det kommer en landbruks- og
skogmelding. Da kan vi få enda mer debatt – det er statsrå-
den glad i, det vet vi. Statsråden er kjent med at Kristelig
Folkeparti er opptatt av at vi skal se helhetlig på landbruks-
og skogpolitikken, både når det gjelder inntekter, utgifter,
eiendomsskatt, innovasjon og forskning.

Statsråden sa i sitt innlegg at vi skal ha landbruk over
hele landet, økt rekruttering og økt matproduksjon. Dette
er et samlet storting enige om, og dermed har vi satt viktige
grunnpillarer.

Men i den samarbeidsavtalen som er inngått her på
Stortinget, har vi også tatt til orde for tre utredninger: om

forenkling, rekruttering og miljø og klima. Så vet vi at det er satt i gang en egen utredning om markedsreguleringsordningene. Vi vet at det gjøres noe med eiendomspolitikk. Mitt spørsmål da er: Vil dette være ting og kjennetegn som vi vil se igjen i en landbruks- og skogmelding?

Statsråd Sylvi Listhaug [11:30:31]: Det er helt klart viktig for meg å følge opp de områdene som flertallet på Stortinget er veldig opptatt av. Både miljø, rekruttering og forenkling er områder jeg selv også er opptatt av, slik at når vi skal legge fram en ny stortingsmelding, er det naturlig at vi skjeler hen til de forslagene som kommer inn i forbindelse med disse gruppene.

Nå håper jo jeg at vi skal kunne framskynde gjennomføringen av noen av tiltakene, hvis de er gode, og hvis de lar seg gjennomføre raskt, så dette mener jeg at vi skal finne gode løsninger på.

Jeg vil også benytte muligheten til å takke Kristelig Folkeparti for det konstruktive samarbeidet som vi hadde i forbindelse med jordbruksoppgjøret.

Geir Pollestad (Sp) [11:31:26]: Fremskrittspartiets stortingsrepresentant Morten Ørsal Johansen sa følgende til NRK:

«At bøndene klager, viser at vi har gjort noe riktig.»

En av de store taperne i forbindelse med statens tilbud til jordbruket er kornprodusentene. Av over 11 000 kornprodusenter er det kun 70 som kommer ut med null eller bedre. Det store flertallet, 99,4 pst., taper på statens tilbud.

Da er mitt spørsmål: Mener statsråden at statens opprinnelige tilbud til kornprodusentene var egnet til å øke norsk kornproduksjon?

Statsråd Sylvi Listhaug [11:32:15]: Nå er det ikke slik at det bare er de tilskuddene som kornproduksjonen får, som avgjør hvilke inntekter næringen får. Den er også veldig avhengig av hvilke avlinger som en greier å få til i løpet av et år, og i år ser det unektelig bra ut, noe jeg er veldig glad for.

Så er det slik at denne regjeringen valgte å prioritere. Vi valgte å prioritere husdyrproduksjon fordi det er grunnstammen i distriktslandbruket. Melk, storfeproduksjon, lam og sau er grunnstammen i distriktsproduksjonen. Da var det viktig for oss å føre en politikk som sørget for at kraftfôrprisene ikke økte. Derfor økte vi kornprisene noe, men vi økte dem ikke mer, nettopp av hensyn til kraftfôrprisen.

Så ser vi også at resultatet av det er at vårt tilbud til bøndene var bedre både for svineprodusenter og kyllingprodusenter. De kom bedre ut av det med vårt tilbud enn med jordbrukets krav.

Geir Pollestad (Sp) [11:33:22]: Da er det naturlig å følge opp og spørre hva statsråden vil gjøre for å bedre agronomien i kornproduksjonen.

Statsråd Sylvi Listhaug [11:33:33]: Nå er det slik at det er avsatt 100 mill. kr bl.a. i grøftetilskudd, som er veldig viktig for den næringen. I tillegg er det viktig at vi har

gode agronomer, og vi har hele tiden fokus på i landbruket at vi skal overføre nye virkemidler. Så må man finne nye forskningsresultater osv. som bidrar til å løfte produksjonen, enten det er snakk om korn eller andre ting.

Det oppgjøret som foreligger mellom de fire borgerlige partiene, mener jeg gir et godt utgangspunkt for at kornbøndene skal få det bra i år, også sett i lys av at det ser ut som om Vårherre er med på å gi et godt avlingsår. I hvert fall ser det sånn ut så langt.

Karin Andersen (SV) [11:34:30]: Det er bra at statsråden innser at det er noen andre krefter som har ansvar for været enn en sjøl, og at hun er heldigere med været enn det den rød-grønne regjeringen var. Men det er alvorlig når norsk kornproduksjon har sunket så mye som det den har gjort.

Det er riktig at det er avhengig av mange ting, men det er også avhengig av økonomien, og ikke minst er det avhengig av at man har en politikk som sikrer – som statsråden sier – økt norsk matproduksjon. Men da må den matproduksjonen skje på norske ressurser.

Noe av problemet med det regjeringen legger fram, er nettopp at en truer med en vridning også når det gjelder husdyrhold, til store produksjoner i områder som ikke har fôr, heller man produserer korn på de arealene i dag. Man har ferdig ikke spredningsareal til den gjødsla som man skal ha. Så hvordan kan regjeringen da sikre dette? Og når statsråden sier mer norsk matproduksjon, betyr det da mindre import av kraftfôr til Norge?

Statsråd Sylvi Listhaug [11:35:37]: Vi kommer nok også videre til å være avhengige av å importere kraftfôr, bl.a. soya, som vi i dag produserer veldig lite av, så å si ingenting, i Norge. Men det er et faktum at vi produserer 80 pst. av fôret selv, gress og korn iberegnet.

Jeg har gått inn og sett på bruken av kraftfôr, og det som er interessant, er at kraftfôrbruken er størst på Vestlandet og i Nord-Norge. I de områdene der man har den største tettheten av husdyr, som er Rogaland, Trøndelag og Østfold, ligger kraftfôrbruken lavere enn for disse områdene. Så det er ikke noen direkte sammenheng mellom store bruk, høy husdyrtetthet og bruken av kraftfôr.

Vi har også mange forskningsprosjekt som er interessante i denne leia, bl.a. Foods of Norway, og andre, som ser på bruk av tang og tare for å erstatte importert protein. Der vil det skje mye i årene som kommer, det er jeg helt sikker på.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Ingvild Kjerkol (A) [11:37:04]: Den viktigste samfunnsoppgaven til norsk landbruk er å sikre nok, trygg og variert mat av god kvalitet. Men landbruket bidrar også til bosetting og næringsliv over hele landet, miljøgoder, som bevaring av biologisk mangfold og kulturlandskap, og skogens og jordas funksjon som karbonlager. Landbruket gir levende lokalsamfunn, arbeid til lokale snekkerfirma, rørleggere og elektrikere, inntekt til nærbutikken og glød til frivilligheten. Landbruket bidrar til fellesgoder.

Arbeiderpartiet vil legge til rette for å ta i bruk alle landbrukets ressurser og utnytte de mulighetene det gir for å kunne øke matproduksjonen og norsk selvforsyning.

I en verden med voksende befolkning er dette et nasjonalt ansvar, som de fleste nasjoner er opptatt av. Statens tilbud i jordbruksoppgjøret er ikke i samsvar med målene om økt matproduksjon, økt selvforsyningsgrad, landbruk i hele landet, variert bruksstruktur, økt inntekt for aktører i landbruket og bedre tilrettelegging for rekruttering.

Jeg kommer fra en kraftfull landbruksregion, Trøndelag. I Nord-Trøndelag utgjør de mindre enn 3 pst. av befolkningen, men våre gårdbrukere står for over 11 pst. av landbrukets matproduksjon. Melkeproduksjon er hoveddriftsformen i Trøndelag og er desidert størst blant de ulike driftsformene, både når det gjelder verdiskaping, og når det gjelder sysselsetting. Hver femte nordtrønder bor på et gårdsbruk, og ringvirkningene av landbruket er store. I enkelte kommuner står landbruket for opp mot 40 pst. av sysselsettingen.

I Trøndelag er det både store og små bruk, men selv de største hos oss vil ha utfordringer med å vokse klokt og lønnsomt når stortingsflertallet løfter akkorden per melkebruk drastisk. Regjeringens tilbud i jordbruksoppgjøret ville knapt ha forbedret inntektsgrunnlaget til en eneste bonde i Nord-Trøndelag. Nå blir oppgjøret noe bedre, med Venstre og Kristelig Folkepartis tillegg. Men det er fortsatt et relativt dårlig oppgjør for mange nordtrønderske bønder.

Kristelig Folkeparti har nok vært tydeligst i landbrukspolitikken. Når vi hører Kristelig Folkepartis argumenter og garantier for landbrukspolitikken, og deres tunge begrunnelse for bl.a. ikke å gå inn i regjering, lurer man på hvorfor man ikke benyttet seg av den døren som sto på gløtt, til å få et bredt flertall som sikrer målsettinger og virkemidler til landbruket som flertallet i befolkningen ønsker.

Jordbruket er en kapitalkrevende næring som binder betydelig kapital per arbeidsplass. Kombinasjonen av krevende lønnsomhet, stor kapitalbinding og behov for langsiktige investeringer gjør situasjonen utfordrende for mange gårdbrukere. En næring med dette utfordringsbildet er avhengig av en viss forutsigbarhet i rammebetingelsene. Her foreslås det for mange endringer for raskt. Som tidligere stortingsrepresentant fra Nord-Trøndelag Jon Leirfall sa: «En skal være forsiktig med å rive ned gjerder før en har spurt om hvorfor de ble satt opp.»

Landbruket pleier det norske landskapet, de vakre kullissene rundt oss. De velbrukte liene i våre daler er gode å skue på. Gjengrodd landbruksland og beiteland vil verken tekkes oss eller trekke turister. Våre bygder må være bebodd og sosialt levende og landet i god bruk og i god pleie for at Norge skal fortsette å være Norge – det Norge vi er glad i, som vi har feiret Grunnloven for, og som en voksende turistnæring fortsatt vil by fram.

Det vi må betale for et godt landbrukshold og for en langsiktig, ren og kompetent landbruksnæring, er en forsikringspremie verdt å betale. Statens tilbud er ikke i samsvar med målene om økt matproduksjon, økt selvforsyningsgrad, landbruk i hele landet, variert bruksstruktur, økt inntekt for aktører i landbruket og bedre tilretteleggel-

se for rekruttering. Det gjelder både størrelsen på oppgjøret og innretningen på tilbudet. Det vil endre det Norge vi kjenner, og som nordmenn vil ha – med norske råvarer som er produsert på et effektivt og omstillingsdyktig gårdsbruk, og et vakkert kulturlandskap. Arbeiderpartiet er bekymret for den ideologiske frislippbygda til statsråden.

Ove Bernt Trellevik (H) [11:42:21]: I går var eg i Hordaland, i vakre Kvinnherad kommune, ein av dei største, viktigaste og gode landbrukskommunane våre i Hordaland.

Då var eg på besøk hos ein ung bonde – han var vel passert 30, og det er jo ungt, sjå på meg! Han hadde slite i mange, mange år under dei raud-grøne med å få lov til å laga meir matjord. Han hadde eit utmarksområde som staten hadde laga, eit landskapsvernområde.

Det er fantastisk trist at det skal vera slik at når unge folk ønskjer å gå inn i næringa – og til og med skapa og laga meir matjord – vert ein hindra frå det. Det er jo ikkje rart at snittalderen på bøndene er gått opp – frå 48 til 50 år – når ungdommen berre skal møta kvist når dei forsøker å skapa ting innafør landbruket.

Etter at eg var på besøk hos han, var eg på besøk hos ein typisk vestlandsbonde. Han dreiv eit kombinasjonsbruk med litt mjølk og med betydeleg meir sau. Han hadde ein type bruk som gjorde at han var avhengig av å ha god kvalitet dersom han skulle få nokolunde grei økonomi på gardsdrifta si. Han hadde derfor valt ein kutype som gav høg pris på mjølka og god pris på kjøtet, sa han. Han var begeistra over denne regjeringa og det som Stortinget her har fått til. Me har fått til eit nytt kvalitetstilskot på lam. Det styrkte altså hans gardsbruk betydeleg, sånn som han dreiv på Vestlandet.

Så det er mykje positivitet ein òg høyrer ute blant bønder i samband med at me har fått ei ny regjering. Eg synest likevel det er mykje kritikk som kjem fram her i salen i dag, men eg vil minna om at det var ikkje berre, berre under den raud-grøne regjeringa heller. Jordbruksarealet fall drastisk – det fall med 500 000 dekar. Kornarealet er redusert med 11 pst., som òg andre har nemnt her. Me importerte ein halv million tonn førkorn og produserte ein million tonn førkorn sjølv. Det vart nemnd her òg at sjølvforsyningsgraden er redusert frå over 50 pst. til noko over 40 pst.

Så høyrer eg Karin Andersen gjentekne gonger ta opp dette med at det er viktig med norske ressurar i landbruket. Men eg vil minna Karin Andersen om at i Meld. St. 9 for 2011–2012 står det:

«Førkorn er en hovedbestanddel i kraftfôr som kan produseres i Norge.»

Det var altså ikkje nødvendig då Senterpartiet og SV sat i regjering, at dette var den viktigaste ingrediensen i fôrproduksjonen vår.

Når dei førte ein sånn politikk, fall altså kornarealet med 11 pst., det vart auka førkornimport, og det vart mindre og mindre grasdyrproduksjon. Resultatet er at planteproduksjonen er redusert med 7,5 pst.

Det som har skjedd med løna, og det som faktisk òg står i denne stortingsmeldinga, er konsekvensen av denne politikken. Der står det:

«Datamaterialet tyder på at grovfôrproduksjonen ekstensiveres og husdyrproduksjonen intensiveres, med økt bruk av kraftfôr.»

Dette var politikken då Senterpartiet og SV sat i regjering. Ikkje nok med det, men det vart gjennomført store strukturendringar i norsk landbruk då dei raud-grøne sat og styrte. Talet på landbruksbedrifter er redusert med 33 pst. i perioden. Det står òg i denne stortingsmeldinga, Meld. St. 9 for 2011–2012:

«En økende andel er lokalisert i Rogaland, på Østlandet og i Trøndelag.»

Leiejorda er auka frå 38 til 43 pst., og 18 000 årsverk forsvann frå jordbruket. Mange, mange bruk er lagde ned – bortimot 10 000 bruk er lagde ned. Talet på bruk med mjølkeproduksjon er redusert med 37 pst.

Dette har gått ut over Vestlandet. Me kan lesa i Meld. St. 9:

«Den største endringen er økning i produksjonen av sau-/lammekjøtt i Rogaland, på bekostning av resten av Vestlandet.»

Så det var ein planlagd politikk som dei raud-grøne førte, som hadde negative konsekvensar for oss på Vestlandet.

Det står òg å lesa:

«Antall ammekyr har særlig økt på Østlandet.»

Og vidare:

«Arealutviklingen er svakest på Vestlandet.»

Alt dette står i Meld. St. 9.

Det var dette som var politikken til Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV i regjering – betydelege endringar og nedbygging av norsk matproduksjon også i distrikta våre.

Likevel kan me sjå i merknadene til den saka me behandlar i dag:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ser med bekymring på strukturprofilen i årets jordbruksoppgjør.»

Er tida ute?

Presidenten: Tiden er ute.

Ove Bernt Trellevik (H) [11:47:24]: Eg har masse igjen.

Presidenten: Det går an å tegne seg én gang til hvis det er behov for det.

Ove Bernt Trellevik (H) [11:47:26]: Takk, det får eg gjera.

Øyvind Korsberg (FrP) [11:47:45]: Jeg kan overta for representanten Trellevik, for vi er politisk på samme banehalvdel i denne og mange andre saker.

Det er mange som vil ha endringer i landbrukspolitikken, og som vil ha forenkling. Til nå har det ikke vært noen som har vært villig til å ta den politiske belastningen det medfører. Endelig har vi fått en statsråd og en regjering som tør å ta noen grep – noen grep som gjør at det blir en del støy. Men når dette har fått lagt seg, og man etter hvert har begynt å høste gevinst, er jeg sikker på at det er

mange som vil nyte godt av det, også politiske motstandere i dag.

Enhver omstilling og enhver endring medfører smerte. Det medfører kanskje mer smerte for noen enn det gjør for andre. Det har man sett innenfor alle næringer som har hatt behov for å gjøre omstillinger og endringer. Det skjer også i denne saken.

Jeg er glad for at denne regjeringen og stortingsflertallet ønsker å ta hele landet i bruk, at man ønsker å ta sterkere grep for å sikre rekruttering og gjøre det som er nødvendig for å få økt matproduksjonen. Så er det selvfølgelig noen som ikke deler akkurat de ønskene, men det får nå så være.

Det som har vært interessant med disse forhandlingene, har på mange måter vært den støyen som har vært utenfor denne salen, spesielt gjennom Bondelaget og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Men jeg vil trekke fram også dem som faktisk har tort å stå fram i media, medlemmer av disse organisasjonene og de som jobber innenfor næringen, som er enige i den endringen som gjøres.

Trond Kristian Refve i Rogaland er en av dem som har stått fram. Han har sagt at det er for mange hobbybønder som er bønder rett og slett for å få tilskudd fra staten. Han sier også at det er mye å hente på statlige tilskudd, selv om man ikke bidrar til matproduksjon. Han kommer også med flere beskrivelser av dagens system. Kanskje det mest interessante i denne saken som NRK laget, er at NRK sier de har vært i kontakt med en rekke bønder som sier de støtter flere av endringene som Listhaug legger opp til i årets oppgjør, men de ønsker ikke å fronte kritikken av dagens ordning. Årsaken er enkel, og som det refereres i et intervju: – Jeg vil ikke hisse på meg andre bønder, det kan straffe seg siden, sier en bonde til NRK Sør-Trøndelag. Det forteller litt om måten organisasjonene har kjørt denne saken på i forbindelse med årets oppgjør. Jeg tror organisasjonene hadde vært mye bedre tjent med å være mer ydmyke og lytte til alle medlemmene innen næringen. Det hadde heller ikke skadet om andre i denne salen hadde gjort det samme.

Nord-Norge har vært trukket fram som et av de områdene man frykter kan bli rammet av regjeringens omlegging. Da vil jeg trekke fram bonde Odd Ronald Nilsen, som synes landbruksoppgjøret er fornuftig. Han presiserer at han sier det som privatperson. Når han ikke er privatperson, er han bonde i Balsfjord kommune i Troms. Han er medlem i Indre Balsfjord Bonde- og Småbrukarlag, og han er leder av Balsfjord Arbeiderparti. Dette er kanskje en person man burde lyttet litt mer til, for han driver – som han sier – en matproduksjon for å møte framtiden. Det tror jeg er et greit utgangspunkt å ta med seg.

Jeg er veldig glad for den forenklingen det legges opp til i dette oppgjøret. Jeg vil også få benytte anledningen til å takke både Venstre og Kristelig Folkeparti for å ha opptrådt målrettet i forhandlingene. Vi har fått til det aller, aller meste. Det er kanskje noen ting vi kunne ønsket å gå litt lenger med, men det får man ta ved neste korsvei.

Til slutt: Jeg merket meg at Knut Storberget mente han styrte landbrukspolitikken fra sitt kontor. Jeg tror det er

veldig mange som er glade for at Knut Storberget ikke styrer noe som helst.

Odd Omland (A) [11:53:04]: Man kan vel trygt si at aldri før har et jordbruksoppgjør fått en slik oppmerksomhet over det ganske land. Man kan også legge til at landbruket aldri har hatt så stor støtte i befolkningen som nå. Det er kanskje ikke så rart når man ser på regjeringens håndtering av saken. Det er de største strukturendringene som noen gang er blitt foreslått i et enkelt jordbruksoppgjør. Regjeringen har etter mitt skjønn gjennom håndteringen heller ikke vist at de har tatt inn over seg at det er et annet flertall i Stortinget i landbrukspolitikken, enn slik det framkom av tilbudet. Regjeringen tilkjenner at man vil skille landbrukspolitikken og distriktpolitikken. Arbeiderpartiet mener at landbrukspolitikk og distriktpolitikk hører sammen, og støtter ikke regjeringens syn på dette.

Jeg vil gi ros til Kristelig Folkeparti og Venstre, som har bidratt til å bringe oppgjøret i riktig retning. Jeg må si jeg hadde håpet at man hadde nådd lenger, dette ut fra det de selv ga uttrykk for i valgkampen: at landbruket var viktig for dem. De kunne oppnådd mer dersom de hadde søkt et annet flertall.

Arbeiderpartiet la i april fram strategien Grønn vekst. Den danner grunnlaget for vår politikk, og vi vil i denne stortingsperioden invitere til videre dialog for å gjennomføre strategien. På linje med næringen stiller jeg også spørsmål ved om regjeringen har ført reelle forhandlinger, i og med at det viste seg å være over 250 mill. kr mer til disposisjon. Hvis man tar forhandlingsinstituttet på alvor, burde disse 250 mill. kr vært tilbydd partene, ikke bare samarbeidspartiene i etterkant av bruddet.

Flertallsmerkene som representanten Knut Storberget viste til, tilsier at vi nå får en landbrukspolitikk på rett spor framover. Det forventer jeg at regjeringen forholder seg til, da forutsigbarhet er viktig for næringen og for videre rekruttering.

Det som bekymrer meg mest med årets oppgjør, er strukturprofilen. Tilskuddene rettes i større grad mot sentralisering og større bruk – noe som også vil ramme små og mellomstore bruk i distriktene – og arealressursene i distriktene blir ikke tatt i bruk til matproduksjon for å gi oss et landbruk over hele landet basert på norske ressurser.

Jeg kommer selv fra Agder, ett av flere distrikt som kommer dårlig ut, og hvor gjennomsnittsbruket, som det vises til på 24 kyr, faktisk er et stort bruk. På Agder og ellers i Distrikts-Norge har det gjennom år skjedd en strukturrasjonalisering, og grensene for å ta ut strukturfordelene er tilnærmet nådd.

Vi må ta inn over oss den norske geografien. Kjøreavstanden for å hente fôr og drifte arealer er nå blitt så stor at det ikke lenger er lønnsomt. I tillegg er det negativt for klimaet.

Kornproduksjon er en bærebjelke i norsk landbrukspolitikk. Jeg er glad for at forhandlingene med samarbeidspartiene har rettet opp noe av skjevheten, men det burde vært en enda større opptrapping. Det undrer meg også at en har holdt kornproduksjon i Distrikts-Norge, sone 5 til sone

7, utenfor. 1 181 bruk med til sammen 152 000 dekar vil ikke få dette økte arealtilskuddet.

Regjeringen skryter i dag også uhemmet av de 27 forenklings- og forbedringstiltakene de gjennomfører. Jeg tror ikke næringen opplever det sånn. En veldig stor del av forslagene fra regjeringen er ordninger som gjelder tilskudd som forsvinner. Det er ikke mye forenkling for aktørene i landbruket, vil jeg tro.

Til slutt: Jeg er glad for at regjeringspartiene ikke har flertall for de dramatiske kuttene som de sto for i opposisjon, og for at Stortingets flertall nå har gitt klare føringer for den framtidige landbrukspolitikken. Det har bidratt positivt med tanke på regjeringens dårlige håndtering. La oss se framover og være med på å løfte en av landets viktigste næringer og gi norsk matproduksjon med jordbruk og næringsmiddelindustri den oppmerksomhet og den anerkjennelse den fortjener.

Frank Bakke-Jensen (H) [11:58:12] (ordfører for sak nr. 2): Innledningsvis må jeg få lov til å replisere til representanten Omland at det faktisk er sånn at statsråd Listhaug har en betydelig større støtte i befolkningen enn noen av de rød-grønne landbruksministrene vi har hatt de siste åtte årene. Statistikk kan faktisk brukes på mange måter, og landbrukspolitikk er – selv om man ikke hører det hele tiden – noe som angår hele befolkningen.

Jeg har gleden av å legge fram en hel annen sak med mye, mye større konsensus. Jeg skal legge fram næringskomiteens innstilling til vedtak i Prop. 108 S for 2013–2014 om reindriftsavtalen.

Forhandlinger om reindriftsavtalen for 2014–2015 ble innledet den 6. januar 2014. Partene kom i avsluttende forhandlingsmøte den 18. februar til enighet om ny avtale. Avtalen gjelder for perioden 1. juli 2014 til 30. juni 2015.

Rammen for reindriftsavtalen 2014/2015 er på 111,5 mill. kr. Dette er en økning på 2 mill. kr sammenlignet med inneværende avtale etter vedtatt budsjett for 2014.

Forhandlingene om reindriftsavtalen er gjennomført i tråd med regjeringsplattformen og samarbeidstavtalen med Venstre og Kristelig Folkeparti. Videre er forhandlingene basert på Stortingets behandling av de siste års reindriftsavtaler og budsjettproposisjoner, samt situasjonen man står overfor i reindriftsnæringen i dag.

Hovedmålet for reindriftsavtalen 2014/2015 er å bidra til å utvikle reindriftsnæringen som en rasjonell, markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Det har vært viktig å opprettholde hovedlinjene i dagens tilskuddssystem, hvor de direkte tilskuddene er knyttet til verdien av det som produseres. Hovedtyngden av reindriften, om lag 70 pst., finner sted i Finnmark. Reintallet i Norge er i dag ca. 250 000 dyr i vårflokk, dvs. før vi får kalving. Kjøttproduksjonen er på om lag 2 000 tonn per år.

Reindriftens utfordringer er mange og sammensatte. I deler av Finnmark foreligger det fortsatt utfordringer i forholdet mellom beitetrykk og beitegrunnlag. Derfor er det i forvaltningen av reindriften viktig å være bevisst på at utfordringene er ulike mellom beiteområdene, og at det også

innad i de enkelte områdene i vesentlig grad kan variere. I de øvrige reinbeiteområdene er utfordringene særlig knyttet til tap av rein grunnet rovvilt og andre tapsårsaker, samt til en sikring av arealene for å opprettholde dagens tradisjonelle drift. I samtlige områder er det en utfordring å få til økt verdiskaping i reindriften.

Det er en glede å legge fram innstillingen fra en enstemmig komité som uttrykker tilfredshet med at det er enighet om en avtale mellom partene. Komiteen gir også full støtte til at regjeringen fortsetter arbeidet med å tilrettelegge for en økologisk bærekraftig næring, og at det i den forbindelse også arbeides med å få etablert bruksregler for fellesbeitedistriktene.

Det er et viktig poeng at reindriftsloven og reindriftsavtalen utfyller hverandre og trekker i samme retning. Reindriftsloven pålegger næringen å drive både økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig. Her er det en åpenbar fare for at man kan operere med kryssende mål. Komiteen er derfor tilfreds med at staten dreier tilbudet mot og forsterker de ordningene som fører til høyere slaktevolum og derved tar næringen mer i retning av økologisk bærekraft.

Komiteen støtter regjeringen når den varsler at den vil legge opp til en avkorting i utbetalingene av rovvilterstatningene i de tilfellene utøverne ikke følger reindriftslovens regler om øvre reintall. Det er viktig å poengtere at dette er forankret i en bred politisk enighet i Stortinget de senere årene.

Avslutningsvis: Det er sånn at reindriften er i en unik situasjon. Potensialet for etterspørsel er langt større enn potensialet for produksjon. I dette ligger det store muligheter for økt verdiskaping. Komiteen er derfor enig med regjeringen i at det er sentralt at reindriften får utnyttet potensialet for verdiskaping. En moderne reindriftsnæring forutsetter at næringen besitter kunnskap om økologisk bærekraft og innehar god markedskompetanse. Årets reindriftsavtale forsterker ordningene for de utøverne som vil ta næringen i den retningen.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Helga Pedersen (A) [12:02:39]: Jordbruksavtalen setter viktige rammebetingelser for både landbruket og for næringsmiddelindustrien. Dermed er den en viktig rammebetingelse også for hvordan landet vårt skal se ut, med bosetting og muligheter for vekst overalt. Dermed er landbrukspolitikken også et veldig viktig verdispørsmål.

Jeg registrerer at det er bred oppslutning rundt det å ha et levende landbruk og matproduksjon i hele landet. Det står i sterk kontrast til den lave oppslutningen som er om Fremskrittspartiets landbrukspolitikk, selv om forrige taler prøvde å gi inntrykk av noe annet.

Arbeiderpartiet er opptatt av å sikre gode og forutsigbare rammebetingelser for norsk matproduksjon. La meg derfor innledningsvis slutte meg til den kritikken som vår landbrukspolitiske talsmann Knut Storberget kom med i sitt innlegg. Prosessen rundt årets jordbruksoppgjør har vært uryddig og preget av mye uro, og jeg merker meg at det også fra bondeorganisasjonenes side blir satt spør-

målstegn ved om det i det hele tatt har vært reelle forhandlinger. Det synes jeg er veldig uheldig, og det er også noe underlig, sett i lys av Høyres og Fremskrittspartiets vektlegging av forutsigbarhet for bedriftene mens de satt i opposisjon. Vi kan nå slå fast at målet om forutsigbarhet tydeligvis ikke gjelder for næringsmiddelindustrien og landbruket.

Det er en helt ærlig sak å være uenig om virkemidler og om veien videre, men landbruket og tilstøtende næringer må møtes med større respekt enn det vi har sett nå i vår.

Arbeiderpartiet mener at vi må slå ring om jordbruksforhandlingene. Da må vi unngå at det som skjedde i vår, skjer på nytt. Jeg merker meg at både Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre slår fast i innstillingen at regjeringen i framtidige oppgjør må ta utgangspunkt i Stortingets forutsetninger for landbrukspolitikken. Dette må vi forvente at landbruksministeren merker seg.

Kristelig Folkeparti og Venstre klarte å bevege opplegget noe, men det er også verd å understreke at de hadde et bedre alternativ som de valgte ikke å benytte seg av. Jeg registrerer at samarbeidspartiene ikke evnet å justere de store strukturendringene som avtalen legger opp til. Vi mener profilen i avtalen vil ramme små og mellomstore bruk og kombinasjonsbruk over hele landet, og dette er noe som bekymrer oss. Men også blant en del større brukere registrerer jeg en bekymring for at strukturendringene skjer for raskt, og at de dermed vil gi økt prispress, ikke minst på jordareal i de områdene der man har sterke landbruksklynger.

I Arbeiderpartiets landbrukspolitiske plattform Grønn vekst, som vi presenterte i april, vektlegger vi betydningen av å sikre økt matproduksjon på norske ressurser. Da må hele landet tas i bruk. Vi ønsker derfor en mest mulig optimal utnyttelse av det samlede produksjonsgrunnlaget og å sikre at egnede arealer over hele landet kan tas i bruk – for det er langstrakt og mangfoldig, dette landet vårt.

Næringsmiddelindustrien må sikres konkurransedyktige og forutsigbare rammevilkår sånn at vi også i fremtiden har en helhetlig verdikjede for mat. La meg ta et hjemlig eksempel. Nå som sommeren kommer, skal mange av oss kose oss med jordbær, og det blir stadig mer populært å spise vaniljekesam fra Tana til norske bær. Det er en hjørnesteinsbedrift i Tana, og til tross for at melkekyrne i Tana er blant de mest produktive i hele landet, er det behov for mer melk og flere kyr til den produksjonen. Da må man også ha en avtale i bunnen som legger til rette for det.

Gjennom et levende landbruk og matproduksjon over hele landet skal vi sikre industrien tilgang på norske råvarer med høy kvalitet. Vi deler næringens bekymring over at årets oppgjør skal forsterke småskalalempene med å drive med landbruk i mer marginale områder. Det vil gjøre det vanskeligere å nå målet om økt matproduksjon og redusere mulighetene til å holde arealet i hevd. Det er jo sånn at store og små bruk er avhengige av hverandre. Hvis mange av de små brukene forsvinner, vil man også svekke grunnlaget for avløserringen, for felleskjøp, for meierier og for annen næringsmiddelindustri.

Derfor vil denne politikken også ramme de store brukerne og et levende landbruk over hele landet. Det er jeg sterkt

bekymret for, og med det utgangspunktet vil Arbeiderpartiet sende avtalen tilbake for videre forhandlinger.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:07:53]: Norsk landbruk er ingen selvfølge, for det at vi skal ha matproduksjon i dette fantastiske landet vårt, gjør at vi trenger virkemidler. Derfor kjørte vi den tollkampen vi hadde fjor, fordi vi mente det var helt rett å stå opp for norske interesser, selv om det skapte støt.

Men hva er det som skjer med ny regjering? Jo, med den største selvtilfredshet reiser Høyre-statsråd Vidar Helgesen til Brussel og sier «unnskyld, unnskyld – pardon, pardon» for at den fæle rød-grønne regjeringen sto opp for norsk matindustri, sto opp for norsk matkultur, sto opp for norsk matproduksjon. Tenk hvis en fransk minister hadde gjort det samme. Han måtte ha gått på dagen, hadde han reist til Brussel og snakket sine nasjonale interesser ned.

Det mest forunderlige i den runden var at også landbruks- og matministeren støttet opp under den holdningen at det er en fordel for landet vårt at vi bygger ned tollvernet, at vi bygger ned norsk matindustri, at vi bygger ned norsk matproduksjon, selv om hun burde vite at det her er snakk om titusenvis av arbeidsplasser fra Finnmark i nord til Agder i sør. En statsråd er ikke et offer, men mange kan bli ofre for statsrådets politikk. Men heldigvis klarte Kristelig Folkeparti og Venstre å stoppe den endringen, og jeg håper de også kommer til å stå fast på det framover.

For dagens oppgjør ligger de tollendringene som ble vedtatt av den rød-grønne regjeringen, til grunn. Det er de største produsentene som har mest å tjene på de tollendringene som ble gjort under det rød-grønne regimet, ikke de minste. Finansieringen av jordbruksoppkjøret i år bygger på det tollvernet som ble vedtatt under den forrige regjeringen, og jeg er glad for at nå Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet har lagt det til grunn også i sin avtale. Hvis ikke ville premissene for avtalen være brutt. Det er ikke mulig å øke målprisene på den måten som er gjort i denne avtalen, hvis man ikke har et velfungerende og godt tollvern.

Men i Norge er det ikke bare store produsenter. Norge er et mangfoldig land der vi har fjorder og fjell, det er kaldt og bratt, og Norge har ikke blitt flatere og varmere selv om vi har fått ny regjering. Derfor kommer vi til å trenge en rekke ulike virkemidler hvis vi skal klare å ha et landbruk over hele landet. Det er veldig lett å si at man skal ha forenkling, men Norge har ikke blitt enklere av den grunn. Man må ha målrettede virkemidler på arktisk landbruk, man må ha målrettede virkemidler for å kunne ha landbruk rundt fjordene, og det er klokt å ha målrettede virkemidler for å kunne øke kornproduksjonen f.eks. rundt Mjøsa, der jeg bor. Så vi trenger et mangfold av virkemidler i et mangfoldig land. Derfor blir en del av denne debatten rundt forenkling ofte veldig forflatende – for mangfoldet trenger mangfold.

Så er det en ting jeg er litt forundret over i behandlingen av årets jordbruksoppkjøp, og det er at Kristelig Folkeparti og Venstre har ivret så voldsomt for å få en ny landbruksmelding. For slik vi opplevde Kristelig Folkeparti og

Venstre i forrige periode, så var de enige i hovedlinjene i den landbruksmeldingen som ble vedtatt i forrige stortingsperiode, og når man da har presset igjennom at man skal få en ny landbruksmelding, så må Kristelig Folkeparti være trygge på at de får mer gjennomslag for sin politikk i en melding skrevet av Høyre og Fremskrittspartiet enn i en melding utformet av den rød-grønne regjeringen.

Det som var Kristelig Folkepartis melodi i forrige periode, var: Jo, vi må ha mer produksjon basert på norske ressurser. Senterpartiet er helt enig i det. Kristelig Folkepartis melodi i forrige periode var: Jo, det var ikke godt nok med kronemessig lik utvikling. Det var jeg og Senterpartiet også helt enig i, og vi klarte å gjøre et ekstraordinært løft, spesielt det siste året. Når en da ønsker å presse fram en ny landbruksmelding, må en jo mene at det er for dårlig det som vi klarte i etterkant av den forrige landbruksmeldingen – der vi klarte å få gjort de forbedringene i tollvernet som vi fikk til i Stortinget med Kristelig Folkeparti på laget, der vi klarte å få til et jordbruksoppkjøp som reelt sett var med og tettet inntektsgap, og som løftet så å si alle deler av norsk landbruk.

For en landbruksmelding er ikke noe mål, det er et middel, et middel til noe bedre, og det er et veldig stort ansvar Kristelig Folkeparti har tatt på seg når de presser igjennom dette. Det kan jo ikke bli sånn at når dere garanterte for en ny regjering før valget, så står det i den garantien. Så garanterte Kristelig Folkeparti én ting til, og det var en landbruksgaranti, og jeg regner med at dere – når det kommer til stykket i behandlingen av landbruksmeldingen – søker et flertall mot de partiene dere er enige med, og det er ikke Høyre og Fremskrittspartiet; det er Arbeiderpartiet, det er Senterpartiet, det er SV og det er Miljøpartiet De Grønne. Det er der det reelle flertallet i salen ligger, og heldigvis har jeg tro på at dere også i den saken kommer til å ta til fornuften til slutt!

Gunnar Gundersen (H) [12:13:15]: Det er jo en grunn til at landbrukspolitikk nå er på alles lepper, og det er at det tenkes utradisjonelt og det tenkes spennig i departementet, og når vi nå hørte i replikkordskiftet at også været kan overlates til statsråden, så burde jo alle være såre fornøyd!

For etter åtte år med fastfrosne Senterparti-standpunkt i et departement og i en næring der behovet for nytenking og offensivitet er stort, bør dette verdsettes som en kvalitet i seg selv.

Uten sammenligning før øvrig: Da jeg kjørte inn til Oslo søndag kveld, hørte jeg på en reprise med idrettspersonligheten Kaggerstad på NRK. Det var interessant. Han snakket om å utvikle vinnere i idretten. Det handlet om å slippe kreativiteten og galskapen til; man måtte ha rom for dem som tenker de tanker andre ikke har tenkt, for man sprenger ingen grenser ved å trække i de fotspor som andre har satt.

I landbruket har man dessverre gjennom lover, reguleringer, byråkrati og pålegg gjort det maksimalt vanskelig å slippe til med nye tanker, for det bør være uomtvistelig at behovet for nye ideer er stort. Under rød-grønt styre ble dette ekstra tydelig: En rekke sentrale indikatorer som

de rød-grønne er opptatt av – selvforsyning, produksjon på norske ressurser, antall dekar dyrket areal etc. – utviklet seg i gal retning. Det er bemerkelsesverdig hvor kort hukommelsen er. Opp mot dette har vi nå en statsråd som markedsfører at man tror på en annen retning, og som vil skape rom for dem som vil satse og utvikle seg. Det er bemerkelsesverdig å se at et jordbruk som stritter imot egen framtid, og skogbrukets rop om at de ønsker deregulering og endring, blir totalt ignorert.

Det er særlig Arbeiderpartiets rolle fram mot årets jordbruksoppgjør jeg finner bemerkelsesverdig. Arbeiderpartiets Knut Storberget gikk allerede i januar ut og antydte at Arbeiderpartiet kunne komme til å fravike praksis, som er at ved brudd så stemmer Stortinget for statens siste framlagte tilbud. Hvorfor gjorde han det? Han visste at vi hadde innledet samtaler med Kristelig Folkeparti og Venstre her på Stortinget for å diskutere veien videre for landbruket. Jeg kan ikke se Storbergets markeringsbehov den gangen som noe annet enn et behov for å gjøre prosessen vanskeligst mulig, særlig for Kristelig Folkeparti.

Signalet var egentlig ganske dramatisk fordi det signaliserte at Arbeiderpartiet var villig til å sette hele forhandlingsinstituttet på spill for sine egne kortsiktige, partipolitiske interesser. Alle vet at vi kan ikke ha mange oppgjør med brudd mellom partene og påfølgende påplussinger i Stortinget, uten at dette får konsekvenser for forhandlingene som sådan. Hva er vitsen med å forhandle om man vet at Stortinget må ta styringen og reelt sett frata næringen medvirkning over struktur og inntekt? Arbeiderpartiet og Storberget tar en tung bær på sine skuldre. Arbeiderpartiet har styrt landbrukspolitikken i svært mange år i etterkrigstiden. Ved hver gjennomgang har økt produksjon, lønnsomhet for alle typer bruk, effektivitet og produktivitet vært sentrale målsettinger, men uten at man har sagt noe om konsekvensene av de innebygde motsetningene i disse målsettingene. Den tilnærmet konstante nedgangen i antall bruk har vært en uunngåelig konsekvens, og dette er ikke formidlet. Arbeiderpartiet har rett og slett ikke vært ærlige, og resultatet er at bonden er frustrert. I tillegg har Arbeiderpartiet vært sentrale i å innføre lover og regler som begrenser den enkeltes mulighet til å velge egne strategier, og man har satt begrensninger på den enkeltes produksjonsnivå, som er blitt begrensende for stadig flere og nå truer med å bli direkte ødeleggende for framtidsrettede investeringer og satsinger.

I årets oppgjør forenkles det og endres det på en forsvarelig måte i mye av dette. Skal vi få et landbruk på offensiven, er det ingen vei utenom. Nå har vi en regjering og en landbruksminister som tør, og som også er ærlig på sine målsettinger. Det er bemerkelsesverdig å se at Arbeiderpartiet velger å sette seg på sidelinjen. Landbrukspolitikken styres ikke fra Knut Storbergets kontor. Den styres fra Landbruksdepartementet, i aktiv diskusjon og dialog med Kristelig Folkeparti og Venstre og næringen, og det skal vi fortsette med de neste tre år.

Jørund Rytman (FrP) [12:18:11]: Er det noe jeg har lært meg når det gjelder landbrukspolitikk og landbruksdebatter i Norge, så er det at det er mange myter, mis-

forståelser, skyttergravsdebatt – og litt mange bønder og bondeorganisasjoner som snakker ned yrket sitt.

Det jeg savner, er ambisjoner, visjoner og tro på framtidens bønder, fra bøndene selv, men også fra oss folkevalgte. For er det et ord jeg nesten ikke hører, og som jeg kanskje ikke har hørt eller lest i det hele tatt så langt når vi diskuterer denne næringen, så er det «eksport».

I valgkampen i fjor var jeg på en del debattmøter om landbrukspolitikk, og da jeg pratet om min tro på – og visjon om – markedsmulighetene for norsk mateksport, og for den saks skyld også eksport av norske drikkevarer, så lo nesten alle bøndene i salen hånlige og ristet på hodet, selv om de samme bøndene bare et par minutter tidligere hardnakket hadde sagt at norsk mat var ren og sunn mat, bra kvalitet, best i verden, og at andre lands landbrukspolitikk hadde ødelagt maten og medført at den var dårlig og til dels farlig.

Så jeg måtte smile litt for meg selv da jeg i vinter, for noen måneder siden, så førstesiden av Dagens Næringsliv. De hadde et stort oppslag om at representanter fra dagligvarebransjen i Kina var i Norge for å begynne å importere kvalitetsmat fra Norge. Det var altså et initiativ fra kinesisk næringsliv som kom til Norge – ikke norsk næringsliv eller matprodusenter som hadde promotert seg selv i Kina. Dette var bare ett eksempel.

Det er heller ikke så lenge siden jeg leste at det nye gullet for bønder i New Zealand og Australia var eksport av melk – gjerne tørrmelk – til bl.a. Kina, der prisene var skyhøye, fordi de ønsket seg kvalitetsprodukter.

Mulighetene er der, og vi har nok en del å lære av land som f.eks. New Zealand, Australia og Sveits, der mat og landbruksprodukter har blitt en eksportnæring.

Nå skal jeg passe meg for å sammenligne mat med møbler, men vi kjenner vel alle sammen den norske Tripp Trapp-barnestolen, som mange av oss sikkert har sittet oppi også, og som min datter sitter i nå. Det er et norsk eksporteventyr. Den selges i Norge for ca. 1 500–1 800 kr, mens den i Kina har blitt solgt for fire til fem ganger så mye, selv om den helt sikkert kunne vært kopiert, produsert og solgt i Kina for noen hundrelapper.

Tenk dere de mulighetene: eksport av norsk mat og norsk drikke. Tenk om man kunne kopiert den samme eksportsuksessen Norge har hatt innen f.eks. fiskeindustrien. Men da må landbrukspolitikken endres, og bondeorganisasjonene må slutte med hersketeknikkene sine og være endringsvillige.

Fordi landbrukspolitikken har kommet på dagsordenen den sisten tiden, har vi fått belyst det byråkratiske, stivbeinte og gammeldagse regelverket vi har i det norske landbruket. Skal vi ha et moderne landbruk i Norge, må regelverket følge med utviklingen.

At det finnes over 100 ulike statlige tilskudd, sier jo sitt. Per i dag er det mer enn 40 000 bønder som får tilskudd, selv om langt ifra alle bidrar til å produsere mat. Et lite fjøs med fem sauer og en liten jordlapp ved siden av er nok til å være en tilskuddsberettiget bonde.

Men det finnes mange bønder som tenker nytt og vil satse, for de har tro på å være framtidens bonde i Norge. Som jeg nevnte tidligere i dag, var jeg for noen uker siden

og åpnet et større fjøs hos en melkebonde i Sande i Vestfold, helt på grensen til Drammen. Han hadde satsset over 10 mill. kr, for å satse på høyteknologi innenfor dette, for å produsere mer melk. Hans problem var at han kun har lov til å produsere melk innenfor en kvote på 400 000 liter i året, men han vil gjerne produsere over 1 million liter i året. Da mener jeg, med respekt å melde, at det er noe galt i Norge.

Det er mye man kunne sagt om det, men tiden begynner å bli knapp, ser jeg.

Jeg håper at vi i hvert fall i en senere debatt også kan fokusere på hestenæringen – ikke fordi jeg mener man skal begynne å spise mer hest, tvert imot: Det synes jeg man helst skal slutte med. Men jeg har faktisk tro på at det kan bli en kjempenæring i Norge, og det handler også om distriktspolitikk. Allerede i dag er det anslått at det økonomiske omfanget av hest er på 8–9 mrd. kr.

Martin Kolberg (A) [12:23:19]: Jeg har lyst å begynne med å si at jeg mener at det er viktig å få sagt i denne debatten at i det historiske perspektivet er norsk landbrukspolitikk en veldig stor suksess.

Vi har i dette landet, som har vanskelige geografiske forhold, klart å produsere god og trygg mat til den norske befolkninga gjennom tiår – til tross for at det i denne næringa, som i andre næringer, er strukturelle press. Det har Arbeiderpartiet alltid akseptert. Men vi har klart å føre en politikk som har både sikret matproduksjon og opprettholdt Norge slik Norge skal være, nemlig med en bosetting over hele landet og en produksjon i landbruket over hele landet.

Hvis vi ser til de andre landene, som jeg legger merke til at det både direkte og indirekte blir vist til i denne debatten, og som kalles suksessfulle når det gjelder landbrukspolitikken, er det en helt annen utvikling:

- Matsikkerheten er lavere.
- Det er ikke sant at disse landene ikke må importere mat.
- Det er en sentralisering av befolkninga, som ikke tjener samfunnets strukturelle utvikling.

Det er den situasjonen vi står overfor i denne debatten. Det er det vi egentlig snakker om, og jeg mener at det burde være Stortingets oppgave å beskytte landbruket og landbruksbefolkninga og ikke utsette dem for unødvendig strukturelt press. Det er et unødvendig strukturelt press vi snakker om. Men det vi nå ser fra høyreregjeringa, er akkurat det motsatte, med en retorikk som har ett eneste mål, nemlig å gjøre Norge mer liberalistisk.

Jeg forstår godt at en landbruksminister fra Fremskrittspartiet gjør det, for det er hennes oppgave. Men det må ikke bli godkjent av Stortinget. Det er det denne debatten handler om, og det er det som er utfordringa.

Jeg mener selvfølgelig at økonomien er viktig, men som andre talere også har sagt, kan statsråden være fornøyd fordi hun får igjennom det viktigste for henne, nemlig strukturen. Og her bærer selvfølgelig Venstre og Kristelig Folkeparti et åpenbart ansvar, dessverre.

Jeg forstår for så vidt at man i den såkalte parlamentariske situasjonen må gå med på det, for hvis ikke har vi en

såkalt situasjon av en eller annen karakter. Det er derfor de gjør det, men de burde ikke gjort det. De burde gjort som flere andre har sagt: etablert et annet flertall, fordi dette er så viktig.

Regjeringa har tre frontlinjer:

Den ene handler om organisering av velferdsstaten.

Den andre handler om arbeidsmarkedet.

Den tredje handler om landbruket.

Hvis de lykkes i strukturelle forandringer på disse områdene, som de selvfølgelig vil, imot stortingsflertallets vilje, blir det en stor seier for høyrekreftene i Norge, men det bør det ikke bli. Denne debatten bør ses i en slik sammenheng.

Jeg gjør landbruket oppmerksom på at dette faktisk er en samfunnskamp. Det blir kanskje ledd av sånne ord. Noen trekker på smilebåndet nå, ser jeg. Men det er det det er: Det er en samfunnskamp, hvor Fremskrittspartiet har kommet inn i regjeringskontorene og får sjansen til å gjennomføre de grunnleggende strukturelle forandringene, som vi ikke har sett før i denne salen. Dette er en del av den strategien, og den mener jeg vi bør si nei til.

Landbruket må også være oppmerksom på at dette ikke bare handler om landbruket som sådan. Det handler også om landbrukets strukturer og det kollektive systemet i landbruket, som landbruket har store eierinteresser i, og som vil bli Listhaugs neste offer, hvis hun får sjansen.

Jeg ser dette, og mener at alle burde se det. Jeg er helt sikker på at statsråden forstår det selv, for hun er politisk og strategisk klok i så måte, men hun representerer Fremskrittspartiet og burde ikke få gjennomslag for politikken sin i dette stortinget.

Rigmor Aasrud (A) [12:28:42]: Dersom folk skal bo i hele Norge, er landbruket viktig. Og dersom Norge skal produsere mer mat for å bidra til et mål om større matproduksjon, er vi avhengig av et levende jordbruk i hele landet. Vi må bruke ressursene der de finnes. Landbruksoppkjøret bidrar ikke til det.

Skal ressurser brukes der de finnes, må vi ha en offensiv virkemiddelbruk fra statens side og myndigheter som bidrar til at de djerpe målsettingene som ble nedfelt i stortingsmeldingen om norsk landbrukspolitikk, gjennomføres.

Stortingsmeldingen som Stoltenberg-regjeringen la fram, ble godt mottatt her på Stortinget, i næringen og hos forbrukerne. Den la grunnlaget for en retning i landbrukspolitikken som skapte optimisme og framtidstro.

I mitt hjemfylke, Oppland, er landbruksnæringen viktig for både bosetting og sysselsetting – ikke bare i landbruket, men også for næringsmiddelindustrien, reiseliv, kulturbaserte næringer og opplevelsesbaserte bedrifter. I Lesja f.eks. utgjør landbruket 22 pst. av sysselsettingen.

I mange år var det begrenset med investeringer i landbruket, men i møter med dem som er i næringen i dag, har vi sett optimismen sakte komme tilbake. Unge gardbrukere har investert mange millioner i nye driftsbygninger og skapt framtidstro for nye generasjoner bønder. Det har skjedd fordi virkemidlene har gjort det mulig.

Norsk landbruk er bygd på en finmasket struktur, som

gjør det mulig å drive landbruk både nord i Norge, i dalførene oppover Gudbrandsdalen og Valdres, i flatbygdene på Hadeland og i de store jordbruksområdene på Jæren. Gjennom det tilbudet som ble framlagt, og som skal vedtas her i Stortinget i dag – som er pyntet litt på – rokker vi ved denne strukturen. Virkemidlene rettes mot de store gardene i sentrale strøk i landet. Det rammer de små og mellomstore brukene. Arealer i mindre sentrale deler av landet blir tatt ut av bruk. Alternativet for mange bønder er at de vil bruke mer tid på transport av fôr og gjødsel enn på det som er kjernen i landbruket.

Det hjelper lite at Fremskrittspartiets landbrukspolitiske talsperson, Morten Ørsal Johansen, sier han ønsker at små og mellomstore bruk skal kunne drives videre. For at det ønsket skal oppfylles, må det også prioriteres ordninger som bygger opp under det. Hvis ikke blir det bare ønsker.

Vi hørte at Fremskrittspartiets landbrukspolitiske talsperson bekreftet at innholdet i den avtalen som behandles her i dag, ikke er i tråd med Fremskrittspartiets primærstandpunkter – primærstandpunkter som vil legge deler av Landbruks-Norge brakk. Vi har også hørt at de fortsatt vil jobbe for sine primærstandpunkter. Da vet vi hva vi har i vente.

Landbruket trenger framtidsløst, og næringen trenger flere ungdommer som motiveres til å delta. Landbruket har mange muligheter. Som representanten Hjemdal, fra Kristelig Folkeparti, var inne på i sitt innlegg: Dette er en næring som har hatt god produktivitetutvikling, og som er innovativ og teknologitung. Landbruket er faktisk en av de næringene som har tatt i bruk IKT-løsninger i størst omfang. Det burde vi snakke mer om når vi skal motivere ungdom inn i næringen.

Nettopp rekruttering og utdanning er avgjørende for at framtiden skal være lys for landbruksnæringen. Da er det underlig at regjeringen ikke kunne møte organisasjonene på kravet om et prosjekt som setter rekruttering og utdanning i sammenheng.

Jeg mener at når man skal jobbe videre med landbruksoppkjøret, må vi også legge mer vekt på tiltak som rettes særlig mot jenter som vil inn i næringen. For få jenter bruker de mulighetene de har i dag, så også på dette området trenger vi en aktiv likestillingspolitikk. Jeg håper virkelig at landbruksministeren vil legge fram en politikk som sørger for at vi motiverer flere unge jenter til å komme inn i næringen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil tre minutter.

Else-May Botten (A) [12:33:34]: Jeg merket meg at noen prøver å trekke opp feilaktige historiefortellinger i debatten.

Jeg tror det er mye mer framtidsrettet å se hvilke utfordringer som kommer, og om vi er klare til å håndtere dem. En stadig økende befolkningsvekst, klimaendringer, press på naturressursene og stigende råvarepriser er noen av disse. I 2050 vil det være 9 milliarder mennesker på jorden, og FN's organisasjon for mat og landbruk anslår at matproduksjonen må øke med 70 pst. innen den tid. Den

eneste måten å sikre at framtidige generasjoner får tilgang på trygg mat på, er at ressursene blir brukt på en bærekraftig måte. Da er vi avhengige av at vi opprettholder den dyrkbare jorden vi har, og at vi fører en politikk som opprettholder et landbruk over hele landet.

Med regjeringens først framlagte forslag så vi tydelig en vridning fra vestlandsbrukene over til store bruk på Østlandet og Jæren. Utfordringen med en såpass kraftig strukturvridning er at det på sikt vil kunne gå ut over en økt matproduksjon, fordi det truer dyrkbare arealer i deler av landet.

Statsråden har vært opptatt av å si at hun vil slippe bonden fri, men det frislippet hun har strekt seg etter, har ikke vært en reell frihet for bonden, men en retning til stort heltdsbonde i mye større grad enn til muligheten til å drive både lite og stort, heltid og deltid.

Det må være lov å påpeke at redningsaksjonen fra Kristelig Folkeparti – at de nå har reddet småbøndene som driver med sau – har et begrenset omfang. Sannheten er at de bedrer situasjonen ut fra regjeringens forslag, men ikke ut fra situasjonen slik den er i dag. I realiteten står det fortsatt kraftige kutt på 165 mill. kr i husdyrtilskudd til sau og ammegeit.

Jeg får nesten «ståpels» når jeg hører fremskrittsparti-representanten Johansen si at Fremskrittspartiets fjerning av tidligpensjonsordningen for bønder hører hjemme på listen over gode forenklingstiltak. En slik tilnærming til forenkling kan gi oss heftige debatter i denne salen også framover. Men det var godt at vi fikk lært at en sau er en sau, også for Fremskrittspartiet. (Munterhet i salen.)

Det første regjeringsåret til Høyre og Fremskrittspartiet har vært noe spesielt. Vi har i denne salen gang på gang sett og fått bekreftet at statsråden ikke ønsker å bekrefte at hun forholder seg til stortingsflertallet. Jeg kan nevne debattene om jordvern, tollvern, priskontroll og, ikke minst, jordbruksoppkjøret nå til slutt. Landbrukspolitisk skrives ny historie. Jeg håper den historien blir kort, og at det blir en ny retning igjen snart.

Jeg registrerer at saksordføreren fra Høyre ikke svarer på Knut Storbergets spørsmål om hvorfor ikke tilbudet var forankret i Stortinget. Vi forventer at dette endrer seg i årene som kommer, og at regjeringen tar innover seg de tydelige merknadene fra Stortinget på dette området. En arroganse overfor flertallet i Stortinget kler ingen regjering, uansett sammensetning.

Sveinung Stensland (H) [12:36:45]: Det har vært en forunderlig tid for de som følger med i landbruksdebatten. Spesielt forunderlig er Arbeiderpartiets tilnærming. Det er oppsiktsvekkende at Arbeiderpartiet forsøkte å spille opp til konflikt før jordbruksoppkjøret var i gang. Man legger seg her på en linje som på sikt vil undergrave forhandlingsinstituttet, når man så åpent stilte spørsmål ved om de ville respektere utfallet av forhandlingene.

Arbeiderpartiet ønsker – ifølge sin egen landbrukspolitiske plattform – strukturendringer, men er lite konkret på hva man vil endre. Dette er skuffende fra et parti som hevder å være reformvennlig. Dette viser at folk i distriktene som ønsker endring, bør gi sin støtte til regjeringen. Der-

som Arbeiderpartiet ønsker strukturendring og forenkling, burde man fri til regjeringen – ikke forsøke å opprette et eget landbrukspolitisk kontor ved siden av landbruksforhandlingene.

Arbeiderpartiet sier i sin landbrukspolitiske plattform at man gjennom det næringspolitiske virkemiddelapparatet vil legge til rette for

«rammebetingelser og virkemidler som stimulerer til FoU og innovasjon, bl.a. i form av teknologi- og produktutvikling».

Det er fristende å spørre: Hvilke skatter og andre virkemidler er det Arbeiderpartiet har tenkt å endre?

Høyre er opptatt av handling og er mer opptatt av handlekraft enn kranglekraft. Melkeproduksjonen er et område som har behov for forenkling. Endringene i kvoteordningen for melk i jordbruksoppgjøret er et skritt i riktig retning. Ved å heve produksjonstaket til 900 000 liter ønsker vi å bidra til at flere produsenter kan få utnytte kapasiteten sin i melkeproduksjonen, og at melkebøndene, som andre næringsdrivende, får ta sine investeringsbeslutninger ut fra ressursituasjonen. Dette betyr ikke at alle melkebruk skal produsere 900 000 liter i året. Ressursgrunnlaget er forskjellig og gir grunnlag for ulik størrelse på melkebruk ut over landet. Vi må ha plass til både små, mellomstore og store melkebruk i Norge.

Statens andel av ledige melkekvoter blir redusert fra 50 pst. til 20 pst. Dette gjør det enklere for enkeltprodusenter å bygge seg opp gjennom å kjøpe større mengder kvoter på det private markedet, istedenfor at staten skal fordele kvotene likt på alle produsenter. Vi avviker også det særskilte regelverket for samdrifter. Alle melkebruk behandles likt, uavhengig av organisasjonsform. Vi får samme produksjonstak for samdrifter og enkeltbruk, og samtidig oppheves antalls- og avstandsreglene for samdrifter.

Melkeproduksjon er en av bærebjelkene i norsk landbruk. Vi vil gjøre det lettere for dem som vil satse videre. En av forutsetningene er at de som har investeringsvilje, har noe å investere i. I dette tilfellet er tilgang på melkekvoter essensielt. Derfor er disse endringene vesentlige.

Høyre snakker ikke bare om endring; vi endrer faktisk. Vi vil styrke landbruket gjennom forenkling av lover, regler og støtteordninger. Disse endringene må skje gradvis. Dette landbruksoppgjøret er et skritt i rett retning.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:39:51]: Avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre av 28. mai i år er godt skrevet ut fra sin hensikt: å tilsløre. Alle gode formål er tatt med, men dette er ikke de reelle mål som det styres etter. Med Fremskrittspartiet, Høyre og støtte fra Kristelig Folkeparti og Venstre forsterkes tempoet i dagens utvikling. Samfunnskonsesvensene av kursen er mindre jordbruksareal, mindre avlinger, mer import av korn og soya og lavere sjølforsyningsgrad. Flere burde undre seg over at ord og virkelighet ikke stemmer. Flere burde gå til de faglige sammenhengene. Det er mange her som snakker om kunnskapsbasert utvikling i andre saker.

Jordbruk er næringsvirksomhet. Jordbrukspolitikk er samfunnssak, ikke bondesak. Samfunnssaken er matvaresikkerheten. Ethvert sjølstendig land arbeider for stor sjølforsyningsgrad.

Den norske er fallende og på 35 pst. Det er størrelsen på norsk planteproduksjon som avgjør sjølforsyningsgraden. Med stadig mindre areal i drift og lavere avlinger blir det lavere planteproduksjon og lavere sjølforsyningsgrad – enkelt og logisk.

Lønnsomheten i å dyrke planter til husdyra må økes, og det er korn- og kraftfôrprisen som må opp. Det vil også øke verdien av gras. Hva gjør så landbruksministeren? Stiller som ultimatum ikke å øke kraftfôrprisen. Ja, statsråden bruker 49,8 mill. kr ekstra til økt subsidiering av kraftfôr – grunnleggende feil og sløsing med statsbevilgninger.

Jordbrukets inntekter er markedspris og bevilgninger. Det skal være en prinsipiell rolledeling mellom disse to inntektskildene. Markedsprisene skal sikre volum og kvalitet, og bevilgningene skal sikre driftsmåter og likeverdige inntektsmuligheter under svært forskjellige naturgitte forhold. Det som skjer, burde være et tankekor for næringslivsfolket i Høyre. Markedsprisene skal under denne regjeringa heller svekkes enn økes. Bevilgningene skal samles på de få. Hegnar kan raljere over store beløp til enkeltpersoner, inkludert undertegnede.

Det er en grunnleggende feil kurs vi er inne på nå. Totalt sett er det en kraftig økning av sårbarheten. Det er det motsatte av robusthet. Det er sårbart økonomisk, økologisk og sosialt. Jeg vil be de ungdommer som lurer på å investere og sette seg i gjeld, tenke seg om flere ganger, fordi jeg har erfaring med livssituasjonen til mennesker som sitter i stor gjeldsposisjon.

Til slutt: Det trengs en ny kurs. Avgjørende for den nye kursen er at man legger vekk tilsløringene. Nå må næringa sjøl fortelle hva den vil, hva den vil prioritere. Dermed kan vi få en kunnskapsbasert debatt i denne salen. Debatten hittil har dessverre ikke vært det i særlig grad.

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:43:09]: Reformer som gir auka lønsemd basert på større friheit til bonden, er hovudlinjene i årets landbruksoppgjør. Betydeleg auke av produksjonsløyve ligg i avtalen, og ein større grad av frislepp av bonden er ein realitet. Det er flott.

Ein må også kunne ha lov til å undre seg over detaljstyringa som fram til no har vore gjennomgående i landbrukspolitikken, saman med ein tilskotsmeny som har generert eit byråkrati ein ikkje har sett maken til. Forbod mot matproduksjon framstår mildt sagt som underleg for mange i eit land langt opp mot Nordpolen. Viss det var dette representanten Storberget meinte då han hevda at landbrukspolitikken skjedde på hans kontor, er det godt for alle at han er flytta over til andre kontor der ein er meir opptatt av fornuftig modernisering.

Så nokre ord om skattebyrda, som viser at aktørane i landbruket har ei gjennomsnittleg skattebelastning på 24 pst., mens andre næringar har frå 33 pst. til 35 pst. Det betyr altså at denne næringa har ein skattefordel som gir større nettoløn enn andre sjølvstendige næringsdrivande. Det er som sagt nettoløna ein lever av, ikkje bruttoløn, som mange brukar som eksempel når dei samanlikner dei ulike gruppene med bonden. Det er, som sagt, ein fordel som ingen andre enn bonden har, men la meg understreke at eg ikkje kjenner nokon bonde som ikkje fortener løna si.

Det har vore ein auke i produktiviteten og ei effektivisering som er god, og samarbeidspartia legg i årets jordbruksoppgjør opp til at dette får fortsetje. Det er også slik at bonden er medeigar i store kooperativ som kjøper råvarer nettopp frå bonden. Lønsemda til fleire av desse er svak, og dette får konsekvensar for prisen til bonden og for forbrukaren som må betale for produkta. Går ein inn og analyserer drifta av desse bondeeigde selskapa, ser ein ei ineffektiv drift, spesielt i styringa av selskapa. Ein har sett administrasjonskostnadar som er heile 30 pst. høgare enn for tilsvarande selskap utanfor kooperativa. Kvar er bonden som burde stille krav om like effektiv drift av sine selskap, som konkurrenten? Det ville føre til betre lønsemd, og det ville vere nyttig for både bonde og forbrukar. Derfor må eg seie at eg er skuffa over bøndene si evne og lyst til å gå inn og gjere krav om opprydding i desse selskapa.

Men viss ein skal leggje SV-representantens utsegn til grunn, lukkast visst denne regjeringa med det meste, for til og med vêret er blitt betre med ei blå-blå regjering enn det var under den raud-grøne.

Bjørn Lødemel (H) [12:45:50]: Landbruksnæringa er ei viktig næring i alle delar av landet, og skal vi lukkast med ein framtidsretta landbrukspolitik, krev det openbert ein omfattande vilje til nytenking.

Vi har bak oss åtte år med raud-grønt styre der det er lagt ned over 9 000 gardsbruk, og over 18 000 årsverk har forsvunne frå landbruket. Det totale landbruksarealet er redusert med 500 000 dekar, og sjølvforsyningsgraden har gått ned frå 52 pst. til 48 pst.

Det viser i klartekst at vi har hatt ein politikk som langt på veg har vore feilslegen, og det er dessverre mykje ved landbruksnæringa som har gått i feil retning. Denne regjeringa ønskjer å endre på det, og det ser vi allereie konturane av.

Eit godt utgangspunkt med jordbruksforhandlingane blei eit enda betre resultat etter forhandlingane mellom regjeringspartia og samarbeidspartia. Den nye landbrukspolitikken vil oppfylle målsettingane om auka matvareproduksjon og landbruk i heile landet.

Det er ikkje meir enn to år sidan sist det var brot i landbruksforhandlingane. Då var det ei raud-grøn fleirtalsregjering med landbruksminister frå Senterpartiet som hadde ansvaret. Denne gongen har det vore ein merkeleg inngang til jordbruksforhandlingane. Allereie i vinter uttalte landbrukspolitisk talsmann i Arbeidarpartiet, Knut Storberget, at det ikkje var sikkert at dei ville stemme for tilbodet i jordbruksforhandlingane dersom det blei brot. Og det stoppa ikkje der. Under forhandlingar mellom regjeringspartia og samarbeidspartia uttalte den same Storberget at han håpa at regjeringa sine støtteparti også ville seie nei til landbruksoppgjøret. Det verste er likevel det som Storberget uttalte til Klassekampen i mai:

«Jeg føler at jeg fra mitt kontor styrer landbrukspolitikken.»

Heldigvis er det regjeringa og samarbeidspartia som skal forme framtidas landbrukspolitik og ikkje ein sjølv-oppteke og populistisk opposisjon.

Dei som verkeleg er opptekne av landbruket si framtid,

burde avstå frå å snakke ned landbruksnæringa og bondeyrket. Opposisjonen si svartmåling er galen nok i seg sjølv. Det gjer ikkje situasjonen noko betre at bondeorganisasjonane snakkar ned og svartmålar situasjonen. Når vi veit at ei av dei største utfordringane norsk landbruksnæring står framføre, er dei komande generasjonsskifta, gjer det denne situasjonen ekstra alvorleg.

Heldigvis er det mange bønder som ser optimistisk på framtida. Det gjeld også i mitt heimfylke, Sogn og Fjordane. Tilbakemeldingane frå mange bønder er at regjeringa, i lag med samarbeidspartia, er på rett veg i landbrukspolitikken. Det er svært inspirerande for alle som er opptekne av auka matvareproduksjon og landbruk i heile landet.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [12:48:45]: Reindriftspolitik er en avveining mellom tre områder: dyrehelse, næringsgrunnlag og økologisk bærekraft. Det er utfordringer med reindriften på alle disse tre områdene. Kristelig Folkeparti mener reindriften kan gi god utnyttelse av ressursene i marginale fjell- og utmarksområder, og at den er en sentral bærer av samisk kultur. Kristelig Folkeparti mener videre at tiltakene i reindriftspolitikken må innrettes slik at næringen blir bærekraftig i både økonomisk, økologisk og kulturell forstand: tre pilarer som avtalen tar hensyn til, og som reindriften i Norge er tuftet på. Samtidig er det nettopp når det gjelder disse bærekraftpilarene at vi ser de største utfordringene.

Det er fremdeles et for stort beitetrykk på beitearealene i deler av Finnmark, Troms og Nordland. Dette skyldes i hovedsak en for dårlig regulering av beitedyr når det gjelder beiteareal. Kristelig Folkeparti mener det er nødvendig med strengere regulering av beitebestanden for både miljøets og næringens bærekraft.

Reindriftspolitik var en del av den forrige landbruksmeldingen. Den gjennomgangen var etter vår mening ikke nok. Det er 20 år siden Stortinget behandlet en egen stortingsmelding om reindrift. Kristelig Folkeparti mener at det i den nye landbruksmeldingen i større grad må tas hensyn til de store utfordringene og endringene som har skjedd i reindriften i denne perioden, på bakgrunn av de urovekkende meldingene som kommer om tilstanden i næringen.

En bør også vurdere om det skal settes et gulv før krav til forholdsmessig uttak av slakterein gjennomføres. En slik modell har Kristelig Folkeparti i Finnmark foreslått. Dette mener vi er viktig for å ivareta de små driverne. I landbruksmeldingen må en også fokusere på kvinnene i en mannsdominert næring, og tilrettelegge for at de som vil, kan være aktive utøvere. Det gjelder også på det økonomiske plan med omlegging av tilskudds- og erstatningsordningene.

Kristelig Folkeparti er bekymret over at arbeidet med å redusere reintallet i de mest utsatte områdene i Finnmark tar lang tid. Vi er opptatt av at dette viktige arbeidet blir fulgt opp, slik at man sikrer en mest mulig bærekraftig reindrift. Det er et paradoks at mange av lagrene er tilnærmet tomme, samtidig som produksjonen i enkelte områder kan dobles ved høyere slakteuttak av kalv. Eterspørselen er større enn produksjonen. Ved å få opp produksjonen blir det mindre trykk på beiteområdene, og

man øker lønnsomheten. Her er det et stort potensial for næringen.

Det er viktig med forenkling og avbyråkratisering av næringen. Det er gjort viktige grep, og Kristelig Folkeparti ser en positiv utvikling for en viktig næring.

André N. Skjelstad (V) [12:51:51]: Venstre fikk på plass en avtale som sikrer mangfoldet i norsk landbruk. Dette var viktig. Landbruket skal ivareta mange ting – det er en samfunnsoppgave, og det er viktig å se framover og ha forutsigbarhet. Det er en svært langsiktig næring. Derfor var det viktig at vi var med og fikk på plass det som sikrer forutsigbar økonomi for små og mellomstore bruk.

Jeg tror det var fornuftig at vi fikk samordnede melkekvoter. Jeg tror også det var veldig bra at man fikk på plass investeringstilskuddet, at taket ble tatt bort. Dette må følges opp av de fylkene som har ansvaret. Avkortingen, som til en viss grad skjer i dag, bør ikke fortsette.

Det er også viktig at man følger opp en slik langsiktig næring med finansieringsordninger, for det er et paradoks at når man får et boliglån, har man 40 års nedbetalingstid, men innenfor landbruket – en så langsiktig næring – har man 20 år. Dette gjør at likviditeten blir mye mer anstrengt enn nødvendig.

Jeg tror også det er fornuftig at man nå vurderer fondsavsetninger på lik måte som i skogbruket med skogforordning, slik at landbruket har mulighet til å legge seg opp kapital. Ingen annen næring har omstilt seg så raskt som landbruket de senere årene. Det blir litt merkelig å høre noen si at landbruket ikke er omstillingsvillig. I årene som har gått, er det knapt noen næring som har klart å omstille seg på den måten.

Jeg synes at landbruket er en næring som fortjener noe helt annet enn nedrakking. Det å produsere mat er og blir svært viktig. Ikke minst ivaretar landbruket svært mange viktige samfunnshensyn, som bl.a. kulturlandskap, som er viktig for andre næringer, ikke minst reiseliv, som vi også har over hele landet.

I debatten i dag er det hevdet at Venstre var med på å bidra til kutt for de aller minste. Nei, vi var med på å få til en annen profil – bl.a. slik at små og mellomstore bruk nå får en forutsigbar økonomi, på dagens nivå.

Vi må huske at overføringsnivået man har landet på, som vil bli vedtatt i dag, er om lag det vi gikk til valg på. Regjeringspartiene, før de kom i regjering, la til grunn et helt annet nivå for landbruket. Derfor kan vi si at med de to sentrumspartiene i spissen har man fått på plass noe som etter min mening har dratt i rett retning. Dette ligger innenfor det vi hele tiden har hevdet at det bør ligge på. Det er stor avstand fra det det ble hevdet før valget, til det det er nå. Derfor vil sentrum være avgjørende i årene framover for landbruket. Det kan ikke være slik når man vandrer på gjengrodde stier, at man ikke har anledning til å rydde stien for å komme framover.

Frank J. Jenssen (H) [12:55:04]: I dag kan vi slå fast at det er flertall for en moderne og framtidsrettet landbrukspolitikk i denne salen. Det er en landbrukspolitikk som skal bidra til økt norsk matproduksjon, som gir grunn-

lag for bedre selvforsyning, forenkling og avbyråkratisering, et miljøvennlig landbruk og ikke minst økt lønnsomhet, som også gir grunnlaget for framtidig rekruttering til en viktig næring for hele landet.

En usedvanlig mengde skremselsbilder har vært trukket fram denne våren, også fra partier i denne salen. Det sies at manns minne i politikken er 14 dager. Det gjelder iallfall de rød-grønne partiene, som ser ut til å ha en form for framskreden politisk hukommelsessvikt når det gjelder det faktum at norsk landbruk har vært i endring, også de siste årene, med rød-grønn regjering. De ti siste årene har 18 000 årsverk forsvunnet fra næringen. Kornarealet er redusert med 11 pst. Bortimot 10 000 bruk er lagt ned.

Jeg sier ikke at mange av omstillingene i landbruket ikke har vært riktige eller nødvendige. Men med de mange karakteristikkene som blir den nye landbrukspolitikken til del, ville det vært interessant å høre Arbeiderpartiets, SVs og, kanskje særlig, Senterpartiets karakteristikk av utviklingen under egen regjering. Saken er at vi nå har en regjering med gjennomføringskraft og et stortingsflertall som bekrefter hovedlinjene i en politikk som skal gi forenklinger, mer matproduksjon og økt lønnsomhet.

Den som er opptatt av norsk landbruks framtid, må også være opptatt av økende alder på norske bønder. Nyrekruttering krever selvfølgelig muligheter for den som vil satse og gjøre gården til livsverk og levebrød, slik vi nå legger bedre til rette for. Men det krever også at vi som politiske ledere bidrar til å snakke landbruket fram og ikke sprer skremselsbilder og dommedagsprofetier. Her må jeg innrømme at Senterpartiet har utmerket seg, og det i særklasse. For eksempel var min medrepresentant fra Sør-Trøndelag, Senterpartiets Heidi Greni, ute i lokalavisen sin i mai og karakteriserte den nye landbrukspolitikken som en katastrofe for norsk landbrukspolitikk og distrikterne, ja i samme slengen faktisk også for norsk forsvarspolitik, med tanke på selvforsyningsgraden. Men hun fikk seg også til å si at politikken vil føre til at næringen dør ut. Når vi andre er opptatt av å framsnakke den norske bonden og gi bonden bedre muligheter til å skape seg et levebrød, til å øke matproduksjonen og å sikre landbruket i hele landet, er Senterpartiets bidrag å si at næringen kommer til å dø ut og tegne bilder som bare kan ha ett resultat – å skremme unge mennesker fra å vurdere landbruket som levebrød. Det er synd. At det av alle er Senterpartiet som skal bidra til å skape en slik stemning blant unge mennesker, er forstemmende. La oss bare håpe at unge mennesker, jeg hadde nær sagt, heller ikke i denne saken lytter på Senterpartiet.

Jenny Følling (Sp) [12:58:15]: Eg kan bekrefte at Senterpartiet er uroleg for den nye kursen regjeringa har peika ut for landbruket. Regjeringa hevdar at målet er auka matproduksjon og landbruk i heile landet. Men problemet er at resepten som er skriven ut, gjev feil medisin. Når det berre blir satsa på dei største bruka, vil svært mykje areal gå ut av drift etter kvart. Dette vil svekkje matproduksjonen, ikkje auke han.

Statsrådens mål er forenkling og fridom for bonden til å velje eiga utvikling. Realitetane er at det er drifts-

grunnlaget, landskapet og økonomien som avgrensar bondens valfridom, ikkje offentleg avgrensing, som statsråden hevda.

Regjeringas landbrukspolitikk passar ikkje for eit distriktsfylke som Sogn og Fjordane. Vi har bratte bakkar, fjordar og fjell. Gjennomsnittsbuket er på 18 mjølkekyr, snittbuket har 56 vinterfora sauar, og snittkvota er på 128 000 liter. Trass i denne geografien er Sogn og Fjordane det sjetteste største mjølkefylket i landet. Vi produserer 105 mill. liter, og det har vore stabilt den siste tiårsperioden. Regjeringas strukturgrep trugar landbruket i mitt fylke og mange andre distriktsfylke. Kvotetaket er ikkje hovudproblemet for våre familiebruk. Det er derimot regjeringas strukturgrep, kombinert med den økonomiske innstramma for små og mellomstore bruk. Hovudgrepa blir tekne med Venstre og Kristeleg Folkepartis velsigning, dessverre.

Det må vere feilslått landbrukspolitikk å redusere inntektsmogleghetene for det store fleirtalet av bøndene. Landbruksoppgjøret må innrettast slik at det er mogleg å drive lønsamt landbruk i heile landet. Utfordringa er å auke matproduksjonen, sikre produksjonen på den dyrka jorda vi har, og sikre økonomien både for familiebruk og for samdriftene. Det vil difor vere avgjerande at jordbruksoppgjøret har ein profil og ei økonomisk ramme som gjer det mogleg å ha landbruk i heile landet. Landbruket er hjørnesteinen i bygdene. Det er grunnlaget for næringsmiddelindustri, busetjing, reiseliv og andre næringer.

Høgre og Framstegspartiet set ut i livet ein landbrukspolitikk der kart og terreng ikkje stemmer overeins. Kva bør vi gjere då? Då må vi justere kompasset og innrette oss etter terrenget. Difor vil Senterpartiet sende proposisjonen tilbake, til nye forhandlingar med jordbruksorganisasjonane.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [13:01:35]: Norge er et land med lange mat- og landbrukstradisjoner. Skal disse tradisjonene holdes i hevd, trenger vi et levende og lønnsomt landbruk i hele landet som gir fremtidsoptimisme for den aktive bonde.

Høyre ønsker en skrittvis, ansvarlig endring av norsk landbrukspolitikk. Vi har lenge ønsket å ta i bruk virkemidler som sikrer at bønder som ønsker å bli eller komme inn i yrket, skal oppleve en lettere hverdag og få lyst til å satse videre.

For regjeringen er det viktig å styrke landbruket gjennom forenkling av lover, regler og støtteordninger. Dette fordi vi mener det vil styrke kapital situasjonen, øke omsetningen og bedre rekrutteringen.

De fleste er enige om at det må tas grep i landbrukspolitikken. Samdrift er ett av flere eksempler på at regjeringen gjør nettopp det. Bønder som har valgt samdrift som driftsform, fremhever spesielt at det gir muligheter til å utnytte stordriftsfordeler, og at det legger grunnlag for at brukerne kan få tilgang til ferie og fritid på linje med andre grupper i samfunnet.

Dagens regelverk med forskjellige produksjonstak for enkeltbruk og samdrifter, sammen med den særskilte avstandsavgrensningen for samdrifter, er uheldig – dette

fordi det slår vilkårlig ut hvilket produksjonstak man kan oppnå. Fordi samdrifter har vist seg å være en ønsket driftsform for mange, og fordi mange opplever det som mer effektivt og hensiktsmessig, har regjeringen foreslått bl.a. å fjerne kvotebegrensninger og konsesjonsgrenser for produksjon, både for enkeltbruk og for samdrifter. Ved en avvikling av disse bestemmelsene vil melkeprodusentene få mulighet til å tilpasse seg best mulig, uten et særskilt regelverk for samdrifter som begrenser antallet samarbeidspartnere eller avstanden mellom disse. Det er kritikkverdig at de rød-grønne med Senterpartiet ved landbruksroret over år har nektet samdrifter likebehandling.

Regjeringen kritiseres, men få andre partier er konkrete med tanke på hva deres politikk er.

I Arbeiderpartiets landbrukspolitiske plattform står det:

«Vi må sikre kapitaltilgang og investeringsvirkemidler til jord- og skogbruket, f.eks. gjennom Innovasjon Norge.»

Mitt spørsmål er: Hvordan vil Arbeiderpartiet følge opp dette? Vil Arbeiderpartiet sikre at mer kapital og investeringer vil bli prioritert i budsjettet til høsten? Jeg håper at Arbeiderpartiet kan svare på dette spørsmålet.

Kjell-Idar Juvik (A) [13:04:52]: Arbeiderpartiet mener at matproduksjonen må økes, og vi mener ikke minst at det skal være landbruk over hele landet. Det ser det dessverre ikke ut til at regjeringen med ministeren i spissen mener. Dette burde selvfølgelig ikke komme som noen overraskelse på oss når vi har lest Fremskrittspartiets og Høyres programmer, og ikke minst når vi har godt i minne deres alternative budsjetter fra tidligere år.

Det er bra at Venstre og Kristelig Folkeparti bidro til en bedre avtale, men det er samtidig bekymringsfullt at Venstre og Kristelig Folkeparti stiller seg bak de store strukturgrepene denne avtalen gir. Denne politikken passer ikke inn i vårt landbruk, og i hvert fall ikke i mitt hjemfylke Nordland.

Men det er ikke tvil om at årets jordbruksoppgjør er bedre enn det kunne ha vært, og da tenker jeg på Fremskrittspartiets forslag om kutt på 5,5 mrd. kr i fjor, og Høyres kuttforslag på 1,5 mrd. kr. Så jeg er jo glad for at regjeringen ikke er en flertallsregjering med dette synet.

Jeg er spesielt bekymret over strukturprofilen i årets jordbruksoppgjør. Et dårlig økonomisk oppgjør kan man leve med over kort tid, men strukturen vil ramme små og mellomstore bruk og kombinasjonsbruk over hele landet og på sikt bidra til en drastisk avvikling av norsk distriktslandbruk.

Stortinget satte ambisiøse målsettinger for norsk landbruk under behandlingen av landbruksmeldingen og slo fast at matproduksjonen skal øke i takt med befolkningsveksten, og at vi fortsatt skal ha et landbruk over hele landet. Det ble også slått fast at jordbruksavtalen, importvernet og markedsreguleringen er viktige stolper i landbrukspolitikken, og at det skal legges til rette for en variert bruksstruktur som både tar hensyn til dagens tradisjonelle familiebruk, og gir muligheter for ulike samarbeidsformer.

Jeg er av den oppfatning at landbrukspolitikken vi har hatt, var veldig bra, men den var underfinansiert. Det var det den rød-grønne regjeringen var på god vei til å gjøre noe med, noe jeg mener Arbeiderpartiet har fulgt opp i sitt alternative budsjett, og som ikke minst kommer tydelig fram i den landbrukspolitiske plattformen som Arbeiderpartiet la fram i april i år. Der er hovedbudskapet vårt at en må ha fokus på landbruk over hele landet og fortsatt tollvern for norske matvarer, og at landbruket fortsatt er ønsket i rollen som en markedsregulator gjennom samvirkeorganisasjonene.

Jeg registrerer i debatten i dag at flere fra Høyre og Fremskrittspartiet er overrasket over Arbeiderpartiets politikk. Ja, da har de i hvert fall ikke lest Arbeiderpartiets partiprogram.

Når det gjelder årets avtale, er det et gedigent strukturgrep. Listhaug er helt klar på at landbruket fortsatt skal struktureres, så skal det åpnes for import, og ostetollen skal bort.

Nei, dette er for dårlig. Derfor vil vi sende avtalen tilbake.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:08:09]: Mange har vært på talerstolen og snakket varmt om norsk landbruk, så håp for unge bønder bør det være etter å ha hørt på denne debatten.

Familiebrukene er hjertet og hovednerven i norsk landbrukspolitikk. Unge skal og kan ta over. De er dyktige, jordnære fagpersoner med mye idealisme og tiltakslyst for landbruket, og de ser nesten mer glede i å lage gode produkter – tenker jeg av og til – enn i å ha noe igjen i pengetasken sin. Det er vårt ansvar å legge til rette for at akkurat disse brukene – små og mellomstore bruk og familiebruk – får lov til å vokse. Det er vårt ansvar å legge til rette for at de har en inntekt som de kan leve av, sammen med sin familie. Det er viktig å sikre at de har en forutsigbarhet som gjør at de kan tørre å satse, også når de er unge og har små unger.

Samtidig må vi legge til rette for at de kan få lov til å være med på å skape matauke – med virkemidler, finansieringsordninger, innovasjon og tekniske løsninger som gjør at de kan få en arbeidstid som er mer lik arbeidstiden til oss andre, med fleksibilitet og mulighet til å være sammen med familien. Fritid betyr noe også for bøndene og for de unge som skal satse.

Det er viktig for Kristelig Folkeparti at vi faktisk ivaretar denne bærebjelken. Familiebrukene er kjempeviktige for lokalsamfunn landet over. Vi er nødt til å sikre at unge tør å overta – vi er nødt til å vise dem en forutsigbarhet. Det ansvaret har Kristelig Folkeparti tatt og vil ta.

Det er viktig for Kristelig Folkeparti at vi også satser på forskning og utvikling, slik at de unge bøndene får mulighet til å få virkemidler som gjør at hverdagen blir lettere, og at vi sikrer at de har gode avløserordninger, som gjør at de har tid til å være sammen med sine. Avtalen mellom regjeringspartiene og oss som samarbeidsparti har vært med og styrket akkurat dette med avløserordningen, som vi tror er et lite, men viktig incitament.

Tidsbesparende ordninger gjennom innovasjon og bedre produktivitet er med og styrker de unge bøndene, slik at de blir mer slitesterke og tør å satse framover. Bedre løsninger og velferdsordninger gjør at de føler de er en del av resten av samfunnet.

Det er vårt ansvar i denne sal å sikre at vi har et langsiktig og forutsigbart landbruk i Norge.

Stefan Heggelund (H) [13:11:15]: Etter å ha hørt noe av debatten rundt regjeringens generelle landbrukspolitikk virker det som om dobbeltenkning – altså å ha to meninger som er gjensidig utelukkende – ikke bare er noe som finnes i dystopiske romaner, men også i ordskiftet vårt. Hvordan skal man ellers tolke de argumentene vi har hørt, om konsekvensene for dyrevelferden i Norge? I en situasjon der man legger opp til strengere kontroll for å sikre dyrevelferd, høres det rart ut at dyrevelferden samtidig skal bli svekket. Det er gjensidig utelukkende. Men jeg begynte ikke med begynnelsen, så jeg skal komme til begynnelsen nå.

I et system der man avler dyr for å bruke dem som matressurs, skulle det bare mangle at man også viste respekt for dyrene. Det er nærmest slik at jo mer det forskes på dyrs intelligens og følelsesliv, dess mer overrasket blir man over hvor til stede disse medskapningene faktisk er. Baconet – holdt jeg på å si – kommer fra en gris som er mer intelligent enn de bikkjene vi bruker som kjæledyr, og man har funnet ut at kyllinger kan forestille seg hvordan framtiden kommer til å bli. Det minner oss om hvor viktig det er å ha respekt for dyrs egenverdi og egenart.

Jeg er veldig glad for at vi har fått en statsråd som setter dyrevelferd høyt. La meg ta noen eksempler, som også går utover det som er hovedtemaet i dag.

Driver man med kyllingproduksjon i Norge i dag, er det noe man bare har mulighet til å gjøre tilsvarende 0,6 årsverk – man blir altså nærmest tvunget ut i deltid. Ved å doble konsesjonsgrensene kan man drive med kyllingproduksjon på heltid. Det betyr bedre tid til å følge opp dyrene. Det er gode nyheter for kyllingen. Dersom dyrevelferden ikke er god nok, vil bonden merke de regelendringene som blir foreslått, ved at man må ha færre kyllinger. Ønsker man økt produksjon, må man dokumentere godt dyrehold.

Vi har en regjering som jobber for at dyrevelferd skal belønnes og bli et konkurransefortrinn. Det er gode nyheter for dyrene. I dag er det minst ett tilsynsbesøk av veterinær i året, nå blir det krav om minst to. Det er gode nyheter for dyrene.

Vi må også se dette i sammenheng med at Mattilsynet i større grad skal prioritere tilsyn, og at de i tillegg har fått beskjed om å drive med mer feltarbeid og mindre kontorarbeid. Når man også endrer tilskudsreglene, slik at man får mer tilskudd jo flere dyr, vil man på sikt se et landbruk der flere får jobbe heltid. Fordelen med det har jeg allerede vært innom.

Det er ikke slik som enkelte hevder, at strengere krav til dyrevelferd fører til dårligere dyrevelferd. Det er gjerne slik at det er retorikken som er selvmotsigende, ikke virkeligheten.

Ingrid Heggø (A) [13:14:29]: For oss som vil slå ring om jordbruksavtalen som institutt, har det vore ein særdeles dårleg prosess i år. Resultatet er det heller ingen grunn til å jubla over.

Til alt overmål prøver fleire – både frå regjeringspartia og frå Kristeleg Folkeparti og Venstre – å seia at Arbeidarpartiet er ansvarleg for den uryddige og rotete prosessen med jordbruksavtalen i år. Det er å skyta langt over mål. Representanten Gundersen meinte at Arbeidarpartiet burde ha støtta opplegget frå regjeringa uansett. Vel, eg vil påpeika at det er faktisk ingen andre parti i denne salen som vil støtta det opphavlege framlegget frå regjeringa. Regjeringa driv ein omvendt Robin Hood-politikk. Dei tek frå dei minste og gjev til dei største.

Ser vi på arealtilskotet totalt sett, er det vi i Sogn og Fjordane som kjem desidert dårlegast ut av alle fylke, med minus 4,1 mill. kr. Ser vi berre på grovfôr, mistar dei under 250 dekar 65 mill. kr. Av enkeltbruka ligg 90 pst. i mitt heimfylke. Kor langt er det praktisk og økonomisk mogleg å reisa for å hausta fôr? Eg er redd at dette vil føra til at store areal vert tekne ut av produksjonen, og at ein auka del av matproduksjonen vert basert på importert fôr. For reiselivet er det også eit slag i andletet. Ingen ønskjer å sjå grøne tunellar.

Under handsaminga av jordbruksmeldinga var det mange av sympatisørane til bøndene som likte veldig godt det Kristeleg Folkeparti skreiv og sa i debatten. I valkampen vart dette gjenteke og påplussa med at Kristeleg Folkeparti skulle vera garantisten for at Framstegspartiet og Høgres landbrukspolitikk ikkje skulle sjå dagens lys. Det same sa Venstre i mitt fylke.

Kristeleg Folkeparti fekk sjansen til å bevisa kva dei sto for i landbrukspolitikken. Så valde dei bort Arbeidarpartiet, SV, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne – det alternativet som ville gjeve bøndene eit inntektslyft, og ikkje auka inntektsgapet, det alternativet som ville halde oppe incentiva til dei små og mellomstore bruka, som ville gjort at sjølvforsyningsgraden vår basert på norske ressursar hadde auka, og som hadde bidrege til å halda ved like kulturlandskapet over heile landet.

Det som verkeleg skremmer meg, er at støttepartia – Kristeleg Folkeparti og Venstre – no seier dei er samde i retninga i oppgjeret. Retninga er ei sentralisering, ei overføring frå små og mellomstore bruk til dei store. Sjølvforsyningsgraden basert på norsk fôr går tilbake. Inntektsgapet mellom bøndene og andre vil auka.

Dette er ikkje riktig retning for auka sjølvforsyning – for å gje framtidstru og fremja rekruttering til dei små og mellomstore bruka, som er berebjelkane i landbruket vårt, og for å fremja og halda oppe den viktige næringsmiddelindustrien.

Det handlar til sjuande og sist om korleis vi vil at landet vårt skal sjå ut. Det er ein samfunnskamp, som representanten Kolberg så riktig sa.

Anders B. Werp (H) [13:17:40]: Landbruket er ein viktig og framtidrettet næring. Utøverne er blant landets mest arbeidsføre – kompetente og effektive fagarbeidere. Skal de få muligheten til å bringe sin egen næringsvirksomhet

og hele næringen videre, må politikken legge til rette for nettopp det.

Jordbruksarealet totalt ble redusert med 5 pst. under de rød-grønne. Kornarealet ble redusert med 11 pst. under de rød-grønne. Andelen leiejord økte fra 38 pst. til 43 pst. under de rød-grønne. Antall gårdsbruk ble redusert med 9 000 under de rød-grønne. Antall bruk med melkeproduksjon ble redusert med 37 pst. under de rød-grønne.

Særlig Arbeiderpartiets landbrukspolitiske signaler går helt ut i spagat i denne debatten – fra partiets landbrukspolitiske plattform, som visstnok åpner for visse forslag til strukturendringer og forenklinger, til representanten Kolberg, som vil skjerme næringen mot endringer, fordi den har et stempel fra den sittende regjeringen. Jeg trodde alle var enige om at mer politikk som ikke virker, er feil politikk. Heldigvis har vi en regjering og et stortingsflertall som tar dette inn over seg.

Norge har store og økende skogressurser. Vi er trolig blant de land i verden som har størst tilvekst i forhold til det kvantum som tas ut gjennom hogst hvert år. Dette viser et betydelig næringspotensial, og det har store miljø- og klimamessige fordeler. Regjeringen har gitt gode signaler til næringen om at et aktivt og lønnsomt skogbruk og en konkurransedyktig skogindustri er viktig og et satsingsområde. Det ligger inne 214 mill. kr til skogbruket for 2015. Jeg vil oppfordre til at regjeringen prioriterer infrastrukturtiltak i sitt videre arbeid med fordelingen av disse midlene – infrastruktur for primærskogbruket og for skogindustrien. Dette er en særdeles transportintensiv næring. Skal vi legge grunnlaget for både økt skogproduksjon og skogindustriell utvikling, må infrastrukturen være god.

Fredric Holen Bjørdal (A) [13:20:19]: Det kan bli gode tider for John Deere og Massey Ferguson framover. Det er ikkje fordi det blir fleire bønder med god råd, men for ein bonde i vest som skal produsere nesten ein million liter mjølk i året, vil det bli dramatisk mange arbeidstimar i traktoren. Eg lurar på om landbruksministeren, som skryt av å vere odelsjente frå Sunnmøre, har sett mykje gras her som vi andre på Nordvestlandet ikkje veit om. Sanninga er at det finst rett og slett ikkje nok tilgjengeleg grasareal til at det vil vere mogleg for dei fleste enkeltbønder eller samdrifter i det heile tatt å kome nær produksjonstaket som blir sett her, og dei som prøver, kjem til å slite ut både landbruksmaskinane og mange sett med traktordekk på å køyre tusenvis av kilometer for å samle nok rundballar.

Eg synest regjeringa har ein fascinerande retorikk. Dei peiker på noko som alle er einige om ikkje er bra, som her, at for mange gardsbruk blir lagt ned. Så kjem dei med løysingsforslag som gjer landbruket til ei ideologisk slagmark og berre bidreg til å forsterke problemet. Snakket til regjeringa om betre rekruttering til yrket og prioritering av heilidsbonden er berre retorikk som skjuler den faktiske konsekvensen av regjeringas politikk: at vi vil få endå fleire nedlagte gardsbruk og endå færre bønder i Noreg.

Eit samla storting ønskjer å auke matproduksjonen i Noreg, men det kjem til å bli berre eit hårete mål viss ikkje landbrukspolitikken legg opp til å utnytte ressursgrunnlaget i heile landet. Det betyr å leggje til rette for ein bruks-

struktur der også dei små og mellomstore bruka får auka lønsemd.

At Venstre og Kristeleg Folkeparti greidde å sikre litt meir til å betre inntekta og styrkje viktige ordningar er bra, men det er urovekkjande at strukturprofilen blir verande den same. Det vil gå ut over dei mindre aktørane i landbruket, og i tillegg er det for dårleg at kornsektoren på Vestlandet ikkje blir tilgodesett med anna enn knappar og glansbilete. For Arbeidarpartiet er det viktig å styrkje økonomien i norsk kornproduksjon.

Både regjeringas forslag og den framforhandla avtalen med Kristeleg Folkeparti og Venstre er, etter vårt syn, for dårleg. Det er det mange grunnar til, men den aller viktigaste er at innrettinga særleg vil ramme matproduksjonen i distrikta og små og mellomstore bruk. Årets jordbruksoppgjør er ikkje i tråd med det bøndene treng, det er ikkje ein politikk det norske folk vil ha, og det bryt med dei måla for norsk matproduksjon som Stortinget tidlegare har slått fast. Derfor meiner Arbeidarpartiet at oppgjøret må sendast tilbake til forhandlingsbordet. Ein må innleia ein ny dialog med bøndene og leggje fram ein ny og betre avtale i samsvar med Stortingets intensjonar.

Nils Aage Jegstad (H) [13:23:13]: Jeg tenkte jeg skulle starte inneleget mitt med utgangspunkt i skiflygingshistorien. I 1986 bestemte FIS at lengder på over 191 meter ikke skulle måles. Dette gjaldt til etter VM i Planica i 1994. Da hadde så mange hoppet over denne lengden uten å ha fått poeng for det, at regelen ble fjernet for godt.

Dette har en viss grad av overførbarhet til landbrukspolitikken, men her har reglene blitt stående opp til denne dag, til tross for en rivende utvikling i landbruket, en utvikling som ikke er drevet fram av politiske vedtak, men av kunnskap, teknologiutvikling og dyktige utøvere. Landbruket har vært kjennetegnet av kortreist kunnskap, der forskning og utvikling er implementert i et nært forhold mellom forskningsmiljøet på Ås og bønder som ville ta forskningsresultatene i bruk. Dette har gitt oss større avlinger, nye dyrkingsteknikker og bedre husdyr som produserer mer, og det har vært med på å holde produksjonen oppe til tross for nedgangen i areal.

For en som har levd en stund, er født på gård og har vokst opp som bonde der, er det bare å gi seg over over den utvikling som har skjedd på de 63 årene som har gått – fra håndmelking til robotmelking, fra hest og vogn til traktorer, fra selvbinder og treskeverk til skurtreskere, fra allsidig drift til spesialisering, fra mange hender til få hender, fra et myldrende liv til ensomhet, fra å være arbeidsplass for mange til å bli en deltidsarbeidsplass for de få, med vesentlig inntekt fra annet arbeid. De fleste kommuner hadde eget meieri. I dag produserer Akershus og Oslo 1,8 pst. av landets melk.

Hovedutfordringene for landbruket er avgjort mange, men jeg vil gjerne nevne tre viktige elementer:

Rekrutteringen: Når unge velger yrke, taper landbruket, i beste fall blir landbruket en tilleggsnæring. Mange velger å leie ut jord og bruke gården som bosted.

Sosiale utfordringer: Behovet for ferie og fritid er langt viktigere i dag enn det har vært. Jeg har merket meg debat-

ten om skolebarn som kom i forlegenhet når ferieopplevelsen skal deles. Slik var det også før, men da var vi flere i samme båt.

Kostnadsveksten: Når krav til dyrevelferd, miljøtiltak og andre krav kommer, faller mange fra for man har ikke råd til å investere i nødvendig utstyr.

I Planica målte man lengdene. Man opplevde verdensrekorder. Jeg vil påstå at bøndene har gått i bresjen for den utviklingen vi har sett de senere årene, og den politikken man nå legger opp til, er å bringe politikken opp på det nivået bøndene allerede er, bare at nå skal alle få belønning for innsatsen.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [13:26:31]: Å produsere mat er verdens viktigste yrke. Ingen klarer seg uten mat, dessuten er god mat godt. Om vi vil eller ikke, påvirker situasjonen internasjonalt også oss i Norge. FNs klimapanel advarer mot at det blir en knapphetsressurs. Flere sulter, klimaendringene gjør det vanskeligere å produsere mat, og det gjør at vi i Norge ikke bare har en rett, men en plikt til å utnytte arealressursene våre til å styrke matproduksjonen for å mette flere mennesker.

Senterpartiet mener at for å nå målet om økt matproduksjon og jordbruk over hele landet må det sikres bedre inntekter til jordbruket. Det må føres en inntektspolitikk som gir bonden bedre betalt for maten som blir produsert. Inntektsforskjellene skal og må reduseres. Det er stort behov for oppgraderinger og nyinvesteringer i både driftsbygninger og jord. Det kjenner jeg godt til fra mitt eget fylke, Nordland. Senterpartiet mener derfor det må opprettes en egen tiårig investeringsplan og en pakke for hele landbruksnæringen, sammen med en fondsordning for skattefrie avsetninger for å nå disse målene.

Dette oppgjøret er svært lite egnet for å øke norsk matproduksjon og sikre et levende landbruk i hele landet. Til det har det en profil som er svært distriktsfiendtlig, man flytter produksjonen fra distriktsområdene til sentrale strøk, selv etter forsøket fra Venstre og Kristelig Folkeparti på å trekke det i rett retning. Det er negativt for ikke bare Nord-Norge og Nordland, men for Vestlandet og en rekke bygdesamfunn der det er gode arealressurser for å produsere mat. Økt selvforsyningsgrad kan kun nås gjennom å ta jordressursene i hele landet i bruk til matproduksjon, ikke til utbyggingsformål. Til sist, økt selvforsyning er viktig både i et nasjonalt og et internasjonalt perspektiv, som jeg startet med.

Geir Pollestad (Sp) [13:29:13]: Hvis ikke den retningen dette oppgjøret peker ut, blir stoppet, mener jeg det vil true landbruket sånn vi kjenner det i dag. Det handler om et landbruk basert på familiebrukene, der en har én eller flere produksjoner på samme gård, det kan være kyr, gris, potet, korn, sau eller alpakka, for den saks skyld. Det er et sånt landbruk, et mangfoldig familielandbruk, Senterpartiet ønsker, med store og små bruk.

Det er snakket om de svært store brukene, og det blir direkte knyttet til effektivitet. Men det er ikke sånn at det er noen automatikk i at de største brukene har de mest effektive måtene å produsere trygg og ren mat på. Det er

heller ikke sånn at svært store bruk er den beste måten å begrense antibiotikabruken på. Representanten Heggelund var her inne på og snakket om dyrevelferd og hoppet rett på kontroller. Det er ikke antall kontroller som vil avgjøre dyrevelferden, det er vel så mye et spørsmål om hva slags struktur en har på landbruket.

Jeg må også korrigere det inntrykk som er skapt, gjennom flere innlegg, at dette er et godt oppgjør for bøndene på Jæren. Nei, det er ikke sånn at det er jubel for dette oppgjøret blant bøndene på Jæren. Det var like mange av dem på plenen utenfor her og demonstrerte som det var bønder fra andre deler av landet.

Det må være underlig for dem som har sittet på galleriet og hørt på denne debatten. De har hørt så mange fine ord, og så vet de at resultatet har blitt så magert. Det viser at det finnes et valg for Kristelig Folkeparti og Venstre. De kunne ha valgt en annen kurs. De kunne fått kanskje 0,5 mrd. kr til på bordet, en annen profil, ved å velge et annet flertall. Det valgte de bort.

Så kort til historiefortellingen. Hvis en i perioden 2005–2013 skulle hatt prosentvis lik inntektsutvikling, hadde en ligget 70 000 kr under det som er status i dag. Jeg vil også oppfordre opposisjonen til å bestemme seg: Skal de kritisere den rød-grønne regjeringen for at ingen ting skjedde, eller skal de kritisere den for at det var stor strukturutvikling? Det er på en måte greit med kritikk, men de må bestemme seg: Hva var problemet med den politikken vi førte?

Det er varslet en ny landbruksmelding. Det er ingen tvil om at det vil skape ny usikkerhet i landbruksnæringen. Jeg synes at landbruket i det minste fortjener å få vite hvor lenge denne usikkerheten skal vare. I mellomtiden får en gjøre som statsråden oppfordret til, trøste seg med at i det minste er vekstforholdene gode. For jeg tror det er mer å hente hos Vårherre enn det er i dette jordbruksoppgjøret.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Pål Farstad (V) [13:32:34]: I tillegg til at dette er en debatt om jordbruksavtalen, er det også en debatt om reindriftsavtalen for 2014–2015 med endrede bevilgninger over statsbudsjettet for 2014. Jeg vil takke saksordføreren for gjennomgangen av innstillingen fra en samlet komité, og benytter anledningen til å framheve et par punkt.

Komiteens merknad om at det legges opp til ordninger som fører til høyere slaktevolum, og dermed tar næringen mer i retning av økologisk bærekraft, er viktig. Det er påkrevd. Det er også grunn til å vise til at det fortsatt er utfordringer i forholdet mellom beitetrykk og beitegrunnlag, og at dette vil bli fulgt opp.

Noen prøver å skape usikkerhet om hva vi vil, hva som er Venstres kurs i landbrukspolitikken. Jeg synes ikke det kan være tvil om at vi har stålfokus på landbruk når det gjelder miljø, klimautfordringer, jordvern, dyrevelferd, rekruttering, forskning og utvikling. Det er flere punkt også, men disse trekker jeg gjerne fram. Dette ligger i bunnen for oss når vi skal ha landbruk i hele landet, også i fjellbygder og i brattlendte fjordstrøk, at vi også vil satse på dem

som vil drive kombinasjonsbruk, like mye som dem som vil drive i større skala.

Ut fra debatten så langt i dag kjenner jeg meg enda tryggere på at vi har truffet bra med avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, men samtidig understreke at det var tvingende nødvendig å få til de endringene vi sammen med Kristelig Folkeparti fikk til med regjeringspartiene. Det var nødvendig å sette enkelte forhold på plass, ikke minst for å styrke de mindre og mellomstore brukene.

Eirin Sund (A) [13:35:07]: Der jeg kommer fra, på Nord-Jæren og på Jæren, er en plass som populært blir kalt for Norges matfat. Samtidig er det en region som har den største prosentvise befolkningsveksten i Norge. Det gir et enormt press på å bruke god matjord til boliger, næring og infrastruktur. Det mange ikke vet, er at vi i Rogaland er store på ulike landbruksproduksjoner. Eksempelvis står én enkelt bonde i Sola for 10–15 pst. av all agurkproduksjon i Norge, og Finnøy alene står for 35 pst. av all tomatproduksjon i Norge.

Arbeiderpartiets overordnede mål for landbrukspolitikken er matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og et bærekraftig landbruk.

På landsmøtet i Arbeiderpartiet i 2013 stadfestet vi ettertrykkelig nødvendigheten av et sterkt jordvern. Vi vil opprettholde selvforsyningsgraden på dagens nivå – det vil si at med den befolkningsveksten vi har, må vi produsere mer norsk mat. Vi må sikre inntektsutviklingen på lik linje med andre yrkesgrupper, og vi vil ha et sterkere importvern. Det står i sterk motsetning til det Fremskrittspartiet og Høyre ønsker med sitt forslag til jordbruksoppgjør.

Vi snakker om kortreist mat, og at det også er bra for miljøet. Vi snakker om nisjeproduksjon, vi snakker om at et aktivt gårdsbruk er den sikreste garantien for at ikke kulturlandskapet skal gro ned, vi snakker om et landbruk i et sikkerhetsperspektiv når det gjelder matforsyning, og vi snakker om å ta hele landet i bruk – der landbruket kanskje er det viktigste distriktpolitiske virkemiddelet vi har.

Før Erna Solberg ble statsminister, lofte hun at importvernet skulle de gjøre noe med bare hun ble statsminister. Videre lofte hun med stor entusiasme at landbruksstøtten skulle reduseres med minst 2 mrd. kr. Bøndene skulle få mer for maten sin, og kundene skulle betale mindre. Lyder det kjent? Joda, det minner faktisk faretruende om det opprinnelige forslaget deres. Så hun kan i alle fall på ett område si at hun har prøvd å innfri valgløftene, det er bare så synd at det er på dette området.

Jeg tror på et levende landbruk i hele landet. Jeg tror på et aktivt jordvern, jeg tror på kortreist mat og på videreutvikling og mer kunnskap om hvordan man driver et godt landbruk.

Det er mye som truer landbruksnæringens eksistens. Noe er felles uavhengig av hvor i landet en befinner seg, og noe har lokalt særpreg. På Jæren er befolkningsveksten en stor utfordring. Der er det også slik at blå politikere bygger ned dyrket mark i stedet for å ta jord som de kunne tatt. Vi er bekymret for at de områdene i fylket som fra naturens side har størst mulighet for storbruk, er de samme

områdene der det er et betydelig press for å få gjort disse om til boliger og næringer. Dette ser vi bl.a. på Nord-Jæren og Jæren, og vi i Arbeiderpartiet er tydelige på at vi må ta hele landet i bruk, se sammenhengene og drive en langsiktig og tydelig landbrukspolitikk, der store, mellomstore og små bruk har en viktig rolle, og der vi ser by og land som en helhet, og at vi sikrer norsk landbrukspolitikk og den norske bonden. Det gjør ikke dette tilbudet.

Helge Thorheim (FrP) [13:38:19]: Det har lenge vært ett uttalt ønske om forenklinger i landbruket. Dette kommer til uttrykk gjennom flertallsmerknader både fra forrige storting og likeså fra det nåværende storting.

I den forrige regjeringens stortingsmelding om mat og landbrukspolitikken var temaene forenkling og forvaltning viet et helt kapittel. Men det hjelper dessverre ikke bare å skrive om behovet for forenkling, en må også våge å gjøre noe med det dersom det skal bli forenkling. En kan saktens spørre seg om det er noe å våge. Når en går inn i denne typen virksomhet for å se på muligheter for forenklinger, rører en ved et system som har vært bygd opp gjennom mange år – der næringen har vært svært gjennomregulert. Når en så tar opp spørsmålet om forenkling, vil det berøre mange mennesker som i dag arbeider innenfor landbruket.

Noen vil tape på en forenkling, mens andre vil tjene på den. Derfor skal det en viss porsjon mot til for å starte en forenklingsprosess innenfor en så gjennomregulert næring som landbruket er og har vært.

Jeg er stolt over at Fremskrittspartiet har en statsråd som utviser det mot som skal til for å starte en prosess for omlegging, og som tidligere regjeringer stort sett har skrevet om, men ikke fulgt opp i tråd med sine uttalelser.

Det er nå virkelig behov for en gjennomgripende omlegging av denne viktige næringen for landet, som også skal være bærekraftig inn i fremtiden. Med dette landbruksoppkjøret har regjeringen fremmet hele 29 forenklingsforslag, og jeg er fornøyd med at nesten alle forenklingsforslagene føres videre etter forhandlingene med regjeringens støttepartier i Stortinget.

Avtalen om jordbruksoppkjøret prioriterer økt og mer effektiv produksjon av mat over hele landet. Det er et mål at landbrukspolitikken skal stimulere til økt matproduksjon med intensjon om økt selvforsyning, samtidig som produksjon av andre samfunns-goder som kulturlandskap, reiseliv og spredt bosetting skal ivaretas.

Den omleggingen av landbrukspolitikken som regjeringen har startet og allerede er kommet godt i gang med ved fremleggelse av denne saken, bør kunne bli en inspirasjon for unge mennesker som kan tenke seg en fremtid i landbruket, ettersom en legger opp til at det skal gå an å leve av denne næringen alene – uten å behøve å ta seg tilleggsarbeid annet sted for å få endene til å møtes.

De som ikke ønsker endringer eller ikke våger å møte konsekvensene, vil alltid hevde at denne endringen nesten ikke betyr noe i denne sammenheng. På samme måten kan man ta for seg forslag etter forslag og ende opp med at det ikke blir noen forenkling.

Med dette landbruksoppkjøret skjer det en kursendring som vil bli til det beste for landbruket i Norge, og som vil

inspirere til nytenkning og optimisme i en virksomhet som også i fremtiden skal produsere en vesentlig del av den maten vårt land trenger.

Stine Renate Håheim (A) [13:41:34]: Jeg kommer fra vakre, varierte Valdres, og hvert år kommer det tusenvis av turister på besøk dit. De legger igjen penger og skaper grunnlag for mange arbeidsplasser i Valdres. Men det vakre kulturlandskapet som turister fra hele verden kommer for å se, har ikke kommet av seg selv. Det er et resultat av en aktiv jord- og skogbrukspolitikk. Så for oss er ikke landbruket bare en næring som produserer trygg og god mat. Det er også en hjørnesteinsnæring som er viktig for det lokale reiselivet og næringslivet.

Dette er ikke en unik historie om landbrukets viktighet for en vakker fjellregion i Oppland. Sannheten er jo at jordbruket er bærebjelken i mange av lokalsamfunnene i vårt langstrakte land. Sånn ønsker jeg at det skal fortsette å være, men den blå-blå regjeringen ønsker en annen kurs hvor distriktspolitikken skal kobles fra landbrukspolitikken, hvor små bruk blir lagt ned fordi de store skal bli større, og hvor sentralisering og liberalisering truer bosetting og matsikkerhet.

Høyresiden snakker mye om forenklinger, men vi har hørt det før, og – beklager! – det er ikke alltid troverdig. Vi hørte at kvinnene skulle få det enklere ved at reservasjonsrett ble innført for noen få leger. Vi hører at arbeidstakerne skal få det enklere fordi de skal pålegges å jobbe mer og tjene mindre. Og nå er det altså bøndernes tur. De skal nemlig få et enklere liv ved at man fjerner gode tilskudds- og velferdsordninger. Det er nesten ikke til å tro. Jeg har ennå ikke hørt noen fra høyresiden forklare på en troverdig måte hvordan bønderne skal få det enklere ved å tape hundrevis av kroner, og ved at de får en uforutsigbar framtid når tidligpensjonsordningen fjernes. Det er dårlige tiltak, og de blir ikke bedre av at man setter dem opp på en liste og kaller dem forenklinger. Et annet forenklingstiltak fra regjeringens side er å fjerne ordningen med lokal forvaltning av bygdeutviklingsmidlene. Det har vi i Valdres og Nord-Gudbrandsdalen hatt gleden av å ha i over ti år. Det har utløst et økt engasjement for landbruksnæringen og flere investeringer med større tro på fremtiden. Nå skal denne ordningen sentraliseres med et pennestrøk. La meg bare legge til at det er et paradoks at vi i morgen skal høre representanter fra de samme partiene snakke om at de skal flytte oppgaver nærmere befolkningen, mens de i dag fjerner dem lenger vekk fra befolkningen.

I Norge bor det folk overalt. Vi bruker naturressursene våre godt og tar vare på kulturlandskapet. Det er unike verdier som vi må beholde. Derfor trenger Norge bonden.

Statsråd Sylvi Listhaug [13:44:48]: Norske Reindriftsamers Landsforbund og staten kom den 18. februar i år til enighet om en ny reindriftsavtale. Jeg er glad for at vi gjennom gode forhandlinger kom fram til en avtale hvor hovedmålet er å utvikle reindriftsnæringen som en rasjonell, markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. For meg er det viktig at de ulike næringene i størst mulig grad er i stand til å stå på egne ben.

Den framforhandlede næringsavtalen for reindriften bidrar til dette ved å legge til rette for økt slakteuttak og verdiskaping hos den enkelte. Videre innebærer avtalen en fortsatt tilrettelegging for de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Dette bidrar til en styrking av næringsaspektet og med det også en styrking av reindriftens posisjon i samfunnet generelt og i forhold til andre arealinteresser. Reindriften er en arealavhengig næring, og en velordnet reindrift med en sunn økonomi gir grunnlag for forståelse og aksept fra andre for reindriftens behov for beiter av ulik beskaffenhet gjennom årssyklusen.

Vi har i en tid nå vært oppe i en prosess med reduksjon av reintallet i deler av Finnmark. Som ny landbruks- og matminister ble jeg fort klar over at dette er krevende og sammensatte prosesser. Dette er imidlertid prosesser som er helt nødvendige for å sikre reindriften i disse områdene et fortsatt eksistensgrunnlag. Det er naturen som er reindriftens viktigste premissleverandør. Vi har gjennom en årrekke sett at et for høyt reintall og knapphet på beiter fører til kamp om arealer, der reindriften eksponerer seg på en måte som fjerner den fra sitt utgangspunkt og gir den et dårlig omdømme. Jeg har vært og vil fortsatt være svært tydelig på at dersom den forutsatte reintallsreduksjonen ikke gjennomføres, må myndighetene sette makt bak kravene gjennom reindriftslovens sanksjonsbestemmelser. Jeg er glad for at jeg har komiteens klare støtte her. For øvrig er også reindriftsavtalens ordninger utformet slik at et for høyt reintall får konsekvenser i tilskuddsmessig sammenheng. Med den avklaringen som jeg nå har hatt med klima- og miljøministeren om avkortning av rovvilterstatning ved et for høyt reintall, som også komiteen uttrykker sin støtte til, er det mange elementer som nå kan trekke i samme retning – i retning av en reindrift som er økologisk bærekraftig, og som dermed gir grunnlag for livskraftige reindriftssamfunn.

I deler av Finnmark, som har hatt utfordringer gjennom mange år, ser vi også at reindriften i øvrige områder lett kan komme i skyggen. Det er synd fordi vi mange steder ser en livskraftig reindrift med mange gode eksempler på kreativitet og næringsutvikling som beriker lokalsamfunnene de er en del av. Det er slik reindrift vi vil ha – en reindrift som med sin unike ytringsform og produksjon av fantastisk reinkjøtt har sin selvfølgelige plass i samfunnet vårt.

Marit Arnstad (Sp) [13:48:08]: Angrep er det beste forsvar, blir det ofte sagt, og det kan jo karakterisere innleggene fra Høyres representanter i debatten i dag. Helt uaffisert av reaksjonene fra en hel næring og helt uaffisert av egne medlemmer som melder seg ut, er alt sammen alle andres feil. Det kan være bekvemt, men jeg er jo enig med representanten Pollestad i at en i det minste må bestemme seg for om det er galt at det ikke har skjedd noen ting, eller om det er galt at det har skjedd altfor mye i årene før.

Mange av sidene har vært debattert allerede, jeg har lyst til å trekke fram bare et punkt. Det er det faktum at statsråden får gjennomslag for det viktigste, nemlig strukturen. I det ligger også Kristelig Folkepartis og Venstres store ansvar.

Når en ser på innstillingen, er det jo ikke helt samsvar mellom ord og virkelighet. Alle har sagt her i dag at hele landet skal tas i bruk. Det skal bli økt matproduksjon, og det skal bli bedre sjølforsyning, men det er ikke helt samsvar mellom ord og virkelighet. For årets jordbruksoppkjøret viser et tydelig skifte. Det viser et tydelig skifte i landbrukspolitikken og en endret tenkning om hele strukturen.

Det viktigste tiltaket for å opprettholde en variert bruksstruktur, for å sørge for mer matproduksjon, og for å sørge for at hele landet tas i bruk, er at en kan drive landbruk også der det er bratt, der det er bløtt, og der det er kaldt. Det er med andre ord en arbeidsdeling vi har i norsk landbruk. Det er ikke bærekraftig å kjøre milevis for å frakte fôr og møkk mellom fjøset og gjerdene. Derfor må bøndene kunne ha færre kyr per dekar på Vestlandet og i Agder enn det de har på Østlandet. Dette er enkle sammenhenger, det er en logisk arbeidsdeling i norsk landbruk. Uten den arbeidsdelingen ville Østlandet, deler av Rogaland og Trøndelag drevet med melkeproduksjon og kraftfôrkrevende produksjoner basert på importert fôr. I resten av landet ville det på sikt vært langt mellom brukene.

En slik utvikling gir ikke landbruk i hele landet, en slik utvikling ville ikke gitt økt matproduksjon, og det er der vi også har en del av de strukturelle spørsmålene som statsråden dessverre får lov til å arbeide videre med.

Kristelig Folkepartis og Venstres problem i dag er at de ikke vurderer resultatet ut fra hva de kunne ha oppnådd basert på egne program, basert på flertallet i Stortinget, men at de vurderer sine seire i dag ut fra hva de har reversert av de verste utslagene av Høyres og Fremskrittspartiets politikk. Det er dessverre en meget defensiv linje.

Jeg tror på statsråden når hun sier at dette er starten på en nødvendig kursendring, og det sørgelige er at Kristelig Folkeparti og Venstre har lagt til rette for at den kursendringen kan starte her i dag. Det må det gjøres noe med på lengre sikt.

Torstein Tvedt Solberg (A) [13:51:36]: Jeg har alltid likt gulrøtter, men jeg glemmer ikke første gang jeg smakte en økologisk gulrot. Det var som den knaste ekstra mye, var friskere i fargen og smakte veldig godt.

Jeg skal ikke begi meg inn i en debatt om hva som er best av konvensjonelle og økologiske produkter. Stortinget har fastsatt et mål om at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk i 2020, og det målet gjentas av Stortinget i dag. Min bekymring handler om hvordan vi skal nå det målet, og hvilket innhold målet skal ha.

Så derfor tilbake til gulrøttene. Gulroten ruver på økotoppen når Bama gjør opp regnskap for 2013. Salget av økologisk frukt og grønt økte med hele 37 pst. i fjor – et fint tall. Salget av økologiske gulrøtter hadde en enda større økning. Og nå i februar solgte Bama hele 80 tonn økologiske gulrøtter på en uke. Det var ny rekord.

Denne veksten er i tråd med den utviklinga en har sett i det økologiske forbruket de siste årene. Vi er enige om at veksten er bra, men hvor kommer veksten?

For tre–fire år sida hadde vi overproduksjon av økologiske grønnsaker her i landet. Sida har etterspørselen bare

økt. Samtidig har det også vært en reduksjon i areal til økologisk landbruk. Resultatet er økt import. Jens Kaas i Gartnerhallen kunne melde om at de var tomme for norske økologulrøtter allerede i januar i år. Fra da av var det norske forbruket basert på import. En kan si at den økologiske selvforsyningsgraden dermed har gått ned.

Derfor bør Stortinget merke seg det Debio og Oikos, sier, de organisasjonene som kjenner det økologiske Norge best. Under høringen påpekte de at forholdene hadde blitt svært vanskelige for bønder som ønsker å legge om til økologisk landbruk.

Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen ga årets oppgjør et verst mulig utgangspunkt: Regjeringas opprinnelige tilbud innebar et kutt i de viktige økologiske utviklingsmidlene fra 32 mill. kr til 20 mill. kr. Dette vitner om manglende forståelse for utfordringene i det økologiske landbruket. Og – frykter jeg – det vitner om at den nye regjeringa ikke har det samme engasjementet for å nå 15 pst.-målet.

Venstre og Kristelig Folkeparti reddet inn igjen 10 mill. kr, men tross denne økninga vedtar flertallet i dag et tilbud som kutter i de økologiske utviklingsmidlene. Det er feil retning å gå om vi skal legge faktisk innhold i Stortingets vedtak om 15 pst.-målet.

Arbeiderpartiet er opptatt av å legge til rette for tiltak som stimulerer til omlegging til økologisk produksjon. Dette er produksjon forbrukerne vil ha, dette er ordninger produsentene vil ha. Så vi vil ikke ha noe kutt i utviklingsmidlene.

Skal vi nå målet om at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk i 2020, må målet følges opp med konkrete tiltak. I tida framover vil Arbeiderpartiet følge nøye med på regjeringas arbeid på dette området, og spesielt utfordre til konkret handling og tiltak.

Ove Bernt Trellevik (H) [13:54:53]: Trygve Slagsvold Vedum frå Senterpartiet kritiserte statsråd Vidar Helgesen for hans tur til Brussel, for at han skulle klargjera regjeringa sin europapolitikk. Det synest eg er litt underleg. Det er altså slik at Høgre og faktisk eit fleirtal her i Stortinget ønskjer eit velfungerande tollvern, ikkje berre for matpolitikken isolert sett, men for heile nasjonen som heilskap. Det vil seia at det er eit fleirtal i Stortinget, anten dei ønskjer å ta det med seg eller ikkje, at tollvernet skal vurderast, dersom det er behov for det. Det har faktisk Kristeleg Folkeparti òg bekrefta frå talarstolen her i denne salen.

Så må me hugsa på at under Senterpartiet sin landbruksminister – i den perioden – auka me importen av landbruksvarer med 90 pst., eller 20 mrd. kr. Den norske delen kraftfôr vart redusert frå 67 pst. til 55 pst. Så den importen som dei frykta, har dei stått i spissen for sjølv.

Arnstad og Pollestad etterlyser kva me i Høgre eigentleg meiner, om me er einige eller ueinige i at dei har oppnådd strukturendringar, m.a. Eg synest det er flott at den politikken som dei førte, medførte nødvendige strukturendringar. Det eg kritiserer, er at dei ikkje har klart å auka matproduksjonen utan dei strukturendringane som skjedd då dei sat i posisjon. Eg synest det er veldig spesielt at dei – Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV – førte ein

politikk då dei hadde regjeringsmakta og sat i posisjon, som dei i dag er mot når dei er her i stortingssalen og er i opposisjon. Eg synest det er veldig spesielt. For meg verkar det som at dei haussar opp stemninga blant både bønder og folk flest. Eg trur at ingen har oppdaga dobbeltmoralen deira, og det som faktisk har skjedd i dei åtte åra i norsk landbruk då dei sat med makta.

Me må ikkje gløyma at bøndene brukte akkurat dei same parolane ute i gatene i år rett utanfor Stortinget her, som dei brukte i 2012, då dei òg var her og markerte. Då hadde me ei regjering med ein statsråd frå Senterpartiet. Parolen då – han kan me finna bilete av – var: Regjeringa raserer landbruket. Det var nett den same parolen som dei brukte i år, så det er ikkje stor forskjell på dette, men dei bør kanskje innrømme det. Eg set stor pris på den utviklinga som har vore, men eg ønskjer å ta det vidare, slik at me klarer å få auka matproduksjon ut av dette òg.

Karin Andersen (SV) [13:57:50]: Det er stor forskjell på det landbruksoppgjøret som var i fjor, og det landbruksoppgjøret som er i år. Det er bare å høre på næringen sjøl, så hører man at dette er en landbrukspolitikk som nå tar en helt ny retning – en retning som landbruket sjøl ikke vil ha. Jeg skjønner at Høyre og Fremskrittspartiet vil ha den, og målsettingen der er å spare penger, mens målsettingen burde være at vi skal produsere mer norsk mat til fornøyde norske forbrukere.

Jeg har fundert ganske mye på hva som gjør norske forbrukere fornøyd med maten. Jeg tror vi aldri kan vinne konkurransen på pris og volum i Norge. Vi har ikke forutsetninger for det. Men vi kan konkurrere på kvalitet, på miljøvennlighet og på dyrevelferd. Da må man gjøre det man kan for å få det til, til at det blir det store fortrinnet sånn at man kan styrke den alliansen mellom forbrukerne og landbruket.

Det har vokst fram et betydelig spekter av lokalmatprodusenter som tilbyr råvarer og historier som også reiselivet har veldig stor bruk for, som vi trenger å styrke. Det kan brukes som et konkurransefortrinn. Samtidig har det vokst fram noen nye markeder der dette blir omsatt – Bondens marked er et av dem – men det er også direkte kontakt mellom produsenter og en del markedskanaler i butikker, f.eks.

Det er viktig at vi også greier å styrke dette. Da kan man kanskje se for seg at man også trenger flere små samvirke framover som bygdemeierier, bygdeslakterier og mindre produsentsamvirke.

I sum er ikke dette lite. Men det må skje på en slik måte at den kvaliteten ikke forsvinner, og det krever antakeligvis noen runder internt i landbruket for å unngå konflikter med de store samvirkene. Men jeg mener at dette er viktig, for hvis vi skal følge opp ønskene fra forbrukerne, og vi skal greie å få fram det store mangfoldet som norsk landbruk i dag har, som kan bli enda større, og som man etterlyser, er det viktig at vi styrker dette. Da kan vi også med hånda på hjertet si at dette er sunn kvalitetsmat, som er sporbar, og som har historier bak seg. Det er viktig for å styrke matproduksjonen i hele landet.

Når det gjelder de forslagene som SV har fremmet, har

vi fremmet forslag nr. 7, som handler om skog. Det er fordi vi ser at det er behov for mer skogplanting, og vi ønsker en støtteordning til det, men det må være støtte til tresorter som er hjemmehørende på stedet, og som ikke utgjør en risiko for artsmangfoldet.

Knut Arild Hareide (KrF) [14:01:08]: Når eg høyrer på SVs Karin Andersen og ser dei forslaga som SV kjem med, ser eg at det er ei tydeleg splitting på raud-grøn side. Eg opplever at Arbeidarpartiet og Senterpartiet ønskjer å vareta landbruksinstituttet, men ser at med dei forslaga som SV kjem med her i dag, har ikkje dei den same respekten for nettopp det.

Eg synest dette har vore ein god debatt, som viser det store engasjementet det er for norsk landbruk. Det er òg ein historisk debatt. Det er i dag ingen forslag om store kutt som blir fremja, og det meiner eg er med på å gi ei framtidstru for dei som er bønder i Noreg i dag, og å sjå moglegheitene framover. Eg seier ikkje at det nødvendigvis er ein skyfri himmel, men det er moglegheitene framover.

Dette er ei næring som har ein produktivitetsvekst på om lag 6 pst. Det skjer ei omstilling her som er veldig bra. Det er mange næringar som kunne misunne landbruket nettopp den positive omstillinga som me har sett over lengre tid her.

Eg vil òg takke for dei mange gode orda som har kome, bl.a. frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet, til Venstre og Kristeleg Folkeparti. Eg har lagt merke til Storberget og Pollestads ord. Men eg kunne ikkje unngå å leggje merke til Martin Kolbergs helsing – ei helsing som sa at Venstre og Kristeleg Folkeparti nærast var køyrde over av statsråden. Da vil eg minne om Geir Pollestads ord. Han sa at Listhaug no er parkert i landbrukspolitikken. Det er vanskeleg å sjå at begge delar kan stemme – at ein er parkert og blir køyrd over. Geir Pollestad har jo erfaring frå Samferdselsdepartementet, som statssekretær der, og har kanskje det største truverd i eit slikt spørsmål.

Det eg opplever at Martin Kolberg i realiteten her gjer, er at han angrar litt på orda som han kom med i 2012, da Venstre og Kristeleg Folkeparti sto framfor kva for eit samarbeidsval me skulle ta. Da sa Martin Kolberg at raud-grønt fleirtalsstyre var det einaste alternativet, og noko anna var berre tull. Det er ei veldig motsetning til den mottakinga me har fått av Høgre og Framstegspartiet, som har sett kor viktig landbruket er for Venstre og Kristeleg Folkeparti, som var med på å auke rammene, som var med og såg at me måtte vareta viktige endringar av strukturgrepa, at me måtte behalde forhandlingsinstituttet, og ikkje minst at me måtte sikre eit landbruk i heile landet.

Det er ingen som er fullgodt fornøgd i dag, men eg kan med stoltheit sjå at Kristeleg Folkeparti har tatt det ansvaret som veljarane gav oss.

Gunvor Eldegard (A) [14:04:32]: Eg tenkjer på korleis me skal sikra rekruttering av ungdommar inn til landbruket, noko som ministeren seier at ho òg er oppteken av, men likevel tek ein vekk bl.a. incitamentet for å driva samdrift. Det skal framleis vera mogleg, men det er ingen eigne særreglar for samdrift lenger. For å rekruttera ungdom ten-

kjer både eg og Arbeidarpartiet at fritid til dei ungdomane er viktig. Da er gode avløysarordningar og stimuli til samdrifter faktisk ein god idé. Viss ein driv samdrift, kan ein få meir ordna arbeidstid – noko som eg trur ungdomar er opptekne av og treng.

Det bør òg lønna seg å driva samdrift. Difor har det i dei reglane me har no, vore høgare kvotetak for dei som driv samdrift, enn elles. Eg tenkjer at me kanskje kan endra på reguleringane, men viss det skal vera vits i å driva samdrift, må det i alle fall lønna seg. Eg ser òg at samdrift er med på å effektivisera landbruket. Difor oppfordrar eg landbruksministeren til å sjå på samdrifta på nytt, når ho skal levera ei stortingsmelding om landbruk, som ho har varsla her før i dag.

Eg har følgd debatten i heile dag, og eg har høyrte litt merkelege kommentarar frå Høgre og Framstegspartiet om Arbeidarpartiets engasjement i landbrukspolitikken. Da har dei kanskje gløymt at Høgre og Framstegspartiet i perioden 2005–2009 føreslo å kutta vekk heile jordbruksavtalen, og parallelt med det føreslo Framstegspartiet å kutta 6 mrd. kr av 12 mrd. kr som gjekk til jordbruket, og Høgre 2 mrd. kr av 12 mrd. kr som gjekk til jordbruket. Eg er glad for at dei har kome på litt betre tankar. Likevel synest eg det seier litt om regjeringas landbrukspolitikk, når 5 000 bønder står utanfor her og seier at dette kan dei ikkje leva med.

Eg synest det er bra at avtalen med Kristeleg Folkeparti og Venstre har gjeve eit litt betre resultat. Likevel er me i Arbeidarpartiet bekymra med tanke på både strukturendringar og inntektene til bøndene.

Landbruksministeren takka i replikkordskiftet Vårherre for både vêret og avlingane før i dag. I Arbeidarpartiet meiner me at me bør driva ein landbrukspolitikk som sørgjer for landbruket, uavhengig av Vårherre.

Martin Kolberg (A) [14:07:26]: Jeg skal kommentere representanten Hareides innlegg, men jeg har lyst til å si noe annet først, fordi jeg ikke vil at det skal forsvinne.

Det er mye som er bekymringsfullt knyttet til de store linjene i denne debatten. Det viser debatten. Vi har ikke fått høre ett legitimt argument for å fjerne denne tidligpensjonsordninga. Hvorfor i all verden gjør de det? Det er ingen som har forsøkt å forsvare det, for det er sikkert meget vanskelig og meget krevende. I min tankeverden – som noen ganger selvfølgelig kan være ganske spiss – er det slik at det å fjerne slike pensjonsordninger fra deler av befolkninga, uten at man argumenterer for det i salen, ikke kan være uttrykk for noe annet enn et ønske om å drive en viss demontering av velferdsordninger. Jeg skjønner ikke hvorfor de gjør det, jeg synes ikke de skulle gjøre det, jeg synes ikke regjeringa skulle foreslå det, og jeg synes heller ikke at avtalepartnerne skulle gå inn for det. Det er helt unødvendig å gjøre det, og det er uriktig mot landbruksbefolkninga å gjøre det. Så har jeg sagt det.

Når det gjelder det Hareide sa, forstår jeg at det selvfølgelig kan være litt følsomt. Jeg skal si at jeg mente det i alle fall ikke slik som Hareide oppfattet det. Det kan være min skyld, men jeg tror ikke bare det er min skyld, fordi dette nok er litt følsomt. Det som står igjen, er følgende faktum:

Statsråden som her sitter, er satt under Stortingets administrasjon – rett og slett – for første gang på veldig lenge. Det var helt nødvendig fordi hun foreslo noe som var i strid med stortingsflertallets landbrukspolitikk. Da var det helt riktig å gjøre det.

Det at Kristelig Folkeparti og Venstre gikk inn i det på den måten de gjorde, var bra. Men det står igjen at til tross for dette har regjeringa og statsråden fått gjennom de viktige spørsmålene, som handler om strukturutviklinga i landbruket, som er det alvorligste. Det må avtalepartnerne ta ansvaret for. Det er en helt ærlig, oppriktig og grei sak. Det er mer penger, ja, men det hjelper ikke når statsråd Listhaug får gjennom denne strukturforandringa, slik som hun har foreslått. Det er det vi angriper, det er det vi sier, men det betyr ikke at det Kristelig Folkeparti og Venstre ellers har gjort, ikke er bra.

For øvrig er det det å si til slutt at det er et nytt trekk ved den parlamentariske situasjonen som vi nå opplever i denne saken, og som vi kommer til å oppleve på torsdag, når kontrollkomiteen kommer med sine saker, om priskontrollen, bl.a., hvor det er stort samkvem mellom Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet – og alle andre – men hvor vi ikke får vedtatt det vi skal, fordi det selvfølgelig har med den parlamentariske situasjonen å gjøre. Der er samarbeidspartnerne under press, men det er helt åpenbart at regjeringa bare fortsetter sin politikk, uavhengig av stortingsflertallet. Hvor lenge det skal pågå, kommer iallfall ikke til å bli opp til Arbeiderpartiet – det blir opp til andre å stoppe det.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:10:40]: Den avtalen som er inngått den 28. mai mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om jordbruksoppgjøret, er viktig, og den tar jeg på største alvor.

Det står bl.a. der:

«Samarbeidspartiene understreker at forhandlingsinstituttet ligger fast, og at det for kommende oppgjør er avgjørende at instituttet ikke undergraves. Framtidige oppgjør bør følge vanlig praksis ved at Stortinget slutter seg til landbruks- og matdepartementets proposisjon om jordbruksoppgjøret, og ikke er gjenstand for forhandlinger i Stortinget. Samarbeidspartiene er enige om at statens tilbud til fremtidige jordbruksoppgjør skal være i tråd med de føringene som ligger til grunn i innstillingen til dette årets jordbruksoppgjør (...).»

Dette er sentralt, for det er noe som gjelder rammene våre for debatten.

Jeg vil også sitere fra artikkelen «Må fri til Ap» i Dagbladet den 21. mai, hvor journalisten har skrevet følgende om at statsråd Sylvi Listhaug har varslet at hun vil sende statens tilbud til jordbruksorganisasjonene til Stortinget. Jeg siterer:

«Hvis Stortinget tar saken i år, kan jordbruksforhandlingene i ettertid framstå som «lekeforhandlinger», mens makta er overført til Stortinget.»

Hva er dette for noe? Hva er grunnlaget for denne virkelighetsforståelsen? Jeg vil minne om at Grunnloven § 75 d lyder:

«Det tilkommer Stortinget å bevilge de pengesummer som er nødvendige for å dekke statens utgifter.»

Denne avtalen inneholder bevilgninger over statsbudsjettet. Det at det er ulikt syn på bruken av penger, er mer vanlig enn uvanlig – det er helt naturlig i et demokrati.

I NOU 1998:10, Hovedavtalen for jordbruket, heter det på side 20:

«Grunnloven § 75 bokstav d legger bevilgningsmyndigheten i staten til Stortinget. Slik den i dag praktiseres, kan Hovedavtalen på viktige punkter sies å regulere hvordan Stortingets vedtak om bevilgninger på de områder som omfattes av det etablerte avtalesystem skal forberedes.»

– Meget presist når det gjelder forholdet mellom Hovedavtalen nå, fra 1998 og Grunnloven. Det er lite kjent, men det er dette som er fakta. Det som er årsaken til at det ble brudd i år, var at partene – staten og jordbruket – så forskjellig på hva som var Stortingets vilje. Derfor må Stortingets vilje komme tydeligere fram, slik at en vet hvilket grunnlag en skal forhandle på. Det er noe av hele problemet vi står oppe i. Og de tilsløringene som jeg har påpekt – det sies mye fint, det ønskes noe annet – det er ikke noe rart at det blir konflikter. La oss få en åpen debatt om hva vi vil med norsk jordbruk. Næringa har hovedansvaret for å si hva den sjøl vil, og så får vi se hva vi som folkevalgte følger opp med.

Kent Gudmundsen (H) [14:13:51]: Det har ikke manglet på svartmaling av dette oppgjøret, og spesielt finner jeg det urimelig at man påstår at små bruk skal tape på dette.

Jeg, som er fra nord, skal komme med noen eksempler på at oppgjøret er relativt godt, sett i forhold til både små bruk og bønder i nord: Der et melkebruk med 24 kyr får 8 300 kr i inntektsutvikling i gjennomsnitt, får et bruk med 23 kyr i Nord-Norge 17 400 kr i vekst, der et bruk med 153 sauer får 10 400 kr i inntektsutvikling i gjennomsnitt, får et bruk med 155 sauer i Nord-Norge 12 700 kr.

Høyre er fornøyd med årets oppgjør. Det sikrer økt lønnsomhet, økt matproduksjon og økt rekruttering. Dette gjelder også i Nord-Norge.

I årets jordbruksoppgjør får landbruket en inntektsvekst på 5,25 pst., noe som er langt mer enn andre lønnsgrupper. Vi må ikke glemme at norsk landbruk har grunnleggende utfordringer som har utviklet seg over tid, og det trengs nye grep for å sikre framtiden.

Medlem av Balsfjord Bonde- og Småbrukarlag – og for øvrig leder av Balsfjord Arbeiderparti – Odd Ronald Nilssen, har i så måte uttalt som privatperson at årets landbruksoppgjør medfører at mange i nord kommer i pluss. Han tar til orde for en ny politikk som sikrer framtidsoptimisme i sektoren. Gjør vi ingenting, vil den negative utviklingen vi har sett over tid, fortsette, sier han. Han sier:

«I Balsfjord har vi i dag 60 gårdsbruk. Undersøkelser som Tine har gjort antyder at vi vil sitte igjen med 30 bruk i Balsfjord om ti år.»

Og han fortsetter:

«Slik jeg ser det, er vi faktisk nødt til å gå gjennom

en omstilling i landbruket, skal vi opprettholde og helst øke produksjonen og lønnsomheten i jordbruket.»

– Kloke ord fra Balsfjord. Og historien gir ham jo rett. Nå har man styrt dette landet med en landbrukspolitikk som taler for seg, historisk. Selv Senterpartiet har lagt ned 6 000 gårdsbruk siden 2005. De overtok med 50 000 gårdsbruk, og i 2012 hadde tallet gått ned til under 44 000 gårdsbruk.

Jeg er glad for at samarbeidspartiene tar grep og i avtalen har sagt at eiendomsretten og bøndenes rammevilkår til å drive næringsvirksomhet er viktig. Eiendomsregulering er en del av helheten for hvordan det er mulig å drive lønnsomt i framtiden. Priskontrollen og boplikten bør derfor oppheves.

Jeg synes det er positivt å kunne lese i Arbeiderpartiets program at man tar til orde for nettopp å gå igjennom dette lovverket. Så mitt spørsmål er: Hvis Arbeiderpartiet på dette punktet faktisk kan konkretisere hva de mener – hvilke endringer i disse lovene, priskontroll og boplikt, er det de har tenkt å gjøre noe med?

Erlend Wiborg (FrP) [14:17:04]: Dette har vært en litt spesiell debatt å følge med på, for noe er alle enig i – det at landbruket er en særdeles viktig næring, det at vi har matsikkerhet og trygghet i næringen, er vi alle enig i. Men det er viktig i politikken at når man ser at en politikk ikke virker, må man faktisk ta de grep som trengs for å kunne fornye og forbedre den. Jeg tror de fleste i utgangspunktet er enig i at dagens landbrukspolitikk ikke har vært vellykket; den har betydelige feil og mangler ved seg. Det ene er – som forbrukerne merker – at vi har lite og dårlig utvalg. Vi vet at under den rød-grønne regjeringen ble hele 9 200 bruk lagt ned, vi vet at importen av mat har økt med 90 pst., at grensehandelen har økt med 8,7 mrd. kr – det har skjedd samtidig som subsidiene har økt – og at vi har økt bruk av tollvern. Dette synes jeg illustrerer at dagens politikk har feilet.

Man hører det også litt i debatten her i dag, for maken til lav tiltro til bøndene og landbruket som man hører fra de rød-grønne, hadde jeg ikke trodd man skulle høre her i dag.

Mange snakker dessverre landbruket og bøndene ned, men både jeg og Fremskrittspartiet har stor tro på bøndene, vi har stor tro på landbruket, for vi vet at norske bønder er dyktige og arbeidsomme folk, som hver eneste dag ønsker å yte best mulig produksjon for oss alle. Da er jeg glad for at vi nå endelig har en regjering som ønsker å sette bonden fri, som ønsker å la bøndene bruke denne skaperkraften, innovasjonen og muligheten til selv å kunne utvikle sin nisje, og da er jeg glad for at de endringene som statsråd Sylvi Listhaug rakrygget sto opp for, i all hovedsak blir vedtatt her i dag, og at politikken ikke blir ført på kontoret til Knut Storberget.

Jeg skjønner heller ikke at Senterpartiet og de rød-grønne kan være så redd for at regjeringen nå får igjennom 26 forenklingsforslag – jeg mener det er bra, for vi må ha troen på landbruket og bøndene. Nå hever vi og fjerner tak som hindrer bøndene fra å produsere det de faktisk klarer, og det som politikerne etterspør. Vi styrker nå muligheten

for at flere kan være heltidsbønder, og det er også positivt for dyrevelferden, ved at vi får bønder som kan være til stede, for jeg har større tiltro til at bøndene selv vet best hvordan deres egen gård bør drives, enn til at politikere og byråkrater bør overstyre bøndene.

Heidi Greni (Sp) [14:20:13]: Forhandlingene om ny reindriftsavtale ble sluttført med en avtale den 18. februar. Avtalen innebærer økonomiske tiltak i reindriftsnæringen på i alt vel 111 mill. kr, noe som er en økning på 2 mill. kr i forhold til gjeldende avtale.

Den framforhandlede avtalen gir grunnlag for en fortsatt positiv utvikling av reindriftsnæringen, noe som Senterpartiet er fornøyd med. Avtalen underbygger også den dreiningen vi har hatt i reindriftsavtalens virkemidler de senere årene, med et mer næringsrettet fokus og en tilrettelegging for de reindriftsutøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Dette anser Senterpartiet som viktig.

Avtalens hovedmål er å bidra til å utvikle reindriftsnæringen som en rasjonell markedsorientert næring som er bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Senterpartiet mener det er en forutsetning for næringens eksistens og legitimitet at ressursene utnyttes på en økologisk bærekraftig måte. Derfor må reintallet tilpasses ressursgrunnlaget i beiteområdene. Vi har merket oss at avtalepartene har sett det som viktig i avtalen særlig prioriterer tiltak som bidrar til økt slaktning og omsetning av reinkjøtt. Senterpartiet mener næringen har et stort potensial for økt verdiskaping gjennom sine særegne produkter.

Så til landbruksdelen av avtalen. Avtalen som blir vedtatt her i dag, har dessverre verken en ramme eller en retning som gjør det mulig å innfri stortingsvedtaket om å øke matproduksjonen i landet. Rammen, og ikke minst de dramatiske strukturendringene, vil gjøre det umulig å drive landbruk i hele landet. Det legges opp til at kun store bruk får lønnsomhet som gjør det mulig å opprettholde driften. Regjeringens politikk vil føre til at dyrket jord på småbruk blir liggende brakk. Norsk matproduksjon vil gå ned, dyrevelferden blir svekket, og klimautslippene fra landbruket vil øke dramatisk.

At regjeringspartiene ønsker en slik utvikling, bør ikke overraske noen. Det passer godt inn i det som ser ut til å være målet for samfunnsutviklingen: å flytte folk fra distriktene og inn til byene så fort som mulig. Det som skuffer meg veldig, er at Venstre og Kristelig Folkeparti støtter opp om denne politikken og til og med selger den inn som en styrking av distriktslandbruket. Sannheten er at det er en inntektsnedgang og en strukturendring som får dramatiske følger for distriktslandbruket, og i neste omgang for bosettingsstrukturen i landet.

Jeg kan ta noen eksempler fra eget hjemfylke. Mange har ikke råd til å kjøpe kvote til å drive utelukkende med melkeproduksjon, og kombinerer det med sau. Bruk som driver kombinasjon av flere produksjoner, og som dermed ikke er «store nok» for dagens regjering innenfor noen av disse produksjonene, rammes hardt. Dette er heltidsbønder, men de er ikke heltidsbønder etter statsrådens definisjon. Det som i dag regnes som store bruk, blir for Listhaug altfor små. For eksempel i Midtre Gauldal har 90 av

melkebrukene under 26 kyr. Storparten av de brukene blir hardt rammet av jordbruksoppgjøret. Regjeringen innser ikke hvor disse brukene er plassert i landskapet, og de tar ikke inn over seg at nettopp disse brukene er bærebjelkene i den norske matproduksjonen. Skal de slås sammen til store enheter, vil det bli enorme transportavstander både for gjødsel og fôr.

Kjersti Toppe (Sp) [14:23:32]: Regjeringa har brote med jordbruksnæringa, og jordbruksoppgjøret er lagt fram for Stortinget. Høgre–Framstegsparti-regjeringa sitt uttalte ønske er å tvinga fram ei omfattande sentralisering og strukturendring i matproduksjonen i landet. Avtalen med Kristeleg Folkeparti og Venstre endrar ikkje på det.

Dagens innstilling til jordbruksoppgjøret vil gjera det mindre lønsamt å driva grasareal på Vestlandet, som er fordelt på små jorde. Forbruket av korn til husdyra, altså kraftfôr, vil auka, fordi avtalen med Kristeleg Folkeparti og Venstre subsidierer kraftfôr. Dette vil føra til at sjølvforsyninga i Noreg vert ytterlegare svekt.

Regjeringa sin jordbrukspolitikk er ein trussel mot vestlandsjordbruket. Mjølkeproduksjon og sauehald får alle endringar som sterkt favoriserer bruk med store produksjonsvolum, slike som stort sett ikkje finst på Vestlandet.

Ingen bør vera overraska over at Høgre og Framstegspartiet fremjar den jordbrukspolitikken dei har gått til val på. Men representantane Knut Arild Hareide frå Kristeleg Folkeparti og Terje Breivik frå Venstre, som er folkevalde frå Hordaland, står no til ansvar for vestlandsjordbruket si framtid. Dei kan ikkje skulda på regjeringa, for både Hareide og Breivik kunne danna fleirtal for nye, djerve grep om jordbrukspolitikken saman med opposisjonen på Stortinget dersom dei hadde viljen.

Senterpartiet vil kjempa for å auka sjølvforsyninga av norsk mat ved å auka planteproduksjonen i Noreg og vil også kjempa for at inntektsgapet til andre grupper må tettast. Vi veit at arbeidsbetalinga for eit vanleg stort vestlandsbruk i dag er om lag halvparten av det ein gjennomsnittleg lønsmottakar tener per time. Med så stort inntektsgap vert konsekvensen sjølvsagt rekrutteringssvikt. Men kven bryr seg når dette er tilsikta? Ikkje regjeringa, som føreslo eit budsjettkutt på 250 mill. kr, ikkje Kristeleg Folkeparti og Venstre, som visst nok er nøgde med å nullta ut dette budsjettkuttet, og ikkje Listhaug, som la fram ein avtale som for det store fleirtalet av vestlandsbønder betydde minus. Det gjorde ho heilt klart då ho på Eidsvolls plass den 20. mai ropte ut: Lønsauke skal reknast i prosent. Bøndene svarte med stille. Kanskje franske Marie Antoinette vart møtt på same vis då ho ropte ut og spurde kvifor ikkje dei svoltne folka i landet hennar, som mangla korn og brød, berre kunne eta kake i staden?

Jordbrukspolitikk er ei samfunnssak. Til jobben trengst arbeidsfolk. Stortinget må visa solidaritet med dei tause bøndene på Eidsvolls plass. Ein skal ikkje gi til dei store ved å ta frå dei små. Det må vera lønsamt å produsera mat på vanlege vestlandsgardar.

Jordbruksoppgjøret handlar om meir enn kroner og øre. Det handlar om å snu utviklinga og gjera det lønsamt å

auka jordbruksareal i drift. Det handlar om viktige verdiar som matvaretryggleik, dyrehelse og om korleis landet vårt skal sjå ut.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [14:26:32]: Aller først har jeg lyst til å si takk til saksordføreren for et godt arbeid og for et godt samarbeid. Også takk til representanten Pål Farstad og representanten Morten Ørsal Johansen for de respektfulle forhandlingene vi hadde.

Representanten Slagsvold Vedum sa at det lå et stort ansvar på Venstre og Kristelig Folkeparti, som hadde presset gjennom en ny landbruks- og skogmelding. Hva representanten Slagsvold Vedum vet om dette, om dette var et krav eller et tilbud, vet ikke jeg, men undertegnede vet iallfall mye om det selv. Men jeg er enig med Slagsvold Vedum i at en melding ikke er et mål, men kun et middel. Det er likevel et viktig middel, et middel som forteller noe om en framtid. Det er derfor stortingsmeldinger er viktige.

For Kristelig Folkeparti henger dette sammen med det strategiske valget som stortingsgruppen gjorde denne høsten ved å plassere oss som et konstruktivt opposisjonsparti og ikke i en flertallsregjering. Vi ønsker, som den innstillingen vi i dag diskuterer, tar til orde for, å øke matproduksjonen, å øke selvforsyningsgraden, å passe på et differensiert virkemiddelapparat videre og å legge til rette for økt verdiskaping, bærekraftig næring og rekruttering. Det er det en samlet komité i ulike konstellasjoner som sier noe om, og dette er viktig også for framtidens landbrukspolitikk.

Så deler jeg representanten Pollestad syn når det gjelder strukturgrep og strukturdebatten, at det er viktige og store endringer som kan skje hvis de fylkesvise melkekvotene faller bort. Derfor ønsker ikke Kristelig Folkeparti noen drastiske endringer av disse, fordi det vil forandre den norske modellen som vi i dag har. Det vil forandre vektleggingen av hva vi skal produsere på henholdsvis Vestlandet, Østlandet og nordpå. Kristelig Folkeparti har en landbrukspolitikk som sier at vi skal bruke ressursene der de ligger. Derfor må vi også ha en gårdsstruktur som er tilpasset de ulike ressursgrunnlagene, men også den topografien vi har. Det er viktig for Kristelig Folkeparti.

Helt på slutten: Jeg synes vi har hatt en grei debatt i dag. Vi har pekt på ulikheter, vi har pekt på likheter, men vi er alle opptatt av å gå framover. Jeg synes de innleggene som har gått på rekruttering, forskning og utvikling, er viktige innlegg med tanke på å skape framtidsro for denne viktige næringen.

Stefan Heggelund (H) [14:29:50]: Representanten Geir Pollestad avla meg en liten visitt i sitt innlegg når det gjaldt dyrevelferd, og mente at enkelte av de virkemidlene som vi ønsker å bruke for å bedre dyrevelferden, ikke er gode. Men jeg synes det er litt vanskelig å la seg belære av en representant fra et parti som kom definitivt dårligst ut i kåringen av hvilke partier som er gode på dyrevelferd, i valgkampen i fjor.

Dette er en interessant debatt, og jeg stusser litt over at representanter fra de rød-grønne partiene prøver å framstille sin egen politikk som en dundrende suksess. Det

var den jo ikke. Eller det kommer kanskje litt an på hva man mener med suksess. Hvis ca. 9 000 tapte bruk, redusert jordbruksareal, redusert kornareal, redusert selvforsyningsgrad, redusert antall bruk med melkeproduksjon, redusert planteproduksjon – alt dette – var meningen, hvis det var meningen at det skulle gå slik, kan man jo kalle det en suksess. Men alle vet jo at det ikke var det de prøvde på, det var bare politikken deres som ikke dugde til noe bedre. Når vi vet at det er det som er sannheten, ville jeg kanskje nedprioritert mitt behov, hvis jeg var rød-grønn representant, for å være så utrolig høy i hatten.

Arbeiderpartiet har tidligere og i denne debatten skrytt av sin egen landbrukspolitiske plattform. Men en god leve-regel når det gjelder skryt, må være at man har noe konkret å skryte av. Hvis man går gjennom den landbrukspolitiske plattformen til Arbeiderpartiet, finner man ikke akkurat veldig mange konkrete tiltak. Det vage, derimot, lyser mot oss.

Noe konkret finner vi, riktignok, det skal sies. På side 14 står det at man vil «arbeide for at kornlager kan etableres». Men så er det da kommet en rapport fra Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning som viser at kornlagre ikke øker forsyningssikkerheten. Faktisk kan slik regulering, står det, «svekke markedsaktørens motiv for egen risikohåndtering». Men dette har jo Arbeiderpartiet allerede sagt i sin landbrukspolitiske plattform at er fornuftig, og det gjør at jeg lurer på om dette er noe Arbeiderpartiet kommer til å prioritere i sitt budsjett. Det ville vært en pussig prioritering, men det ville i hvert fall vært noe konkret. Så jeg håper vi får svar på det.

Ingrid Heggø (A) [14:32:42]: Eg vil seia litt om reindriftsavtalen.

Reinkjøt er ei arktisk delikatess som forbrukarane etterspør i stadig større grad, og Arbeiderpartiet er opptatte av at vi utviklar reindriftspolitikken basert på den tredelte målsetjinga om økologisk, økonomisk og kulturell berekraft. Det er positivt at tilskotsordningane premierer produksjon, høgre slaktevolum og auka verdiskaping i næringa.

Reindriften må sikrast nødvendige areal, og reintalet må tilpassast beitegrunnlaget. Dette må takast på alvor, og det må skje på ein rettferdig måte. Her kviler det eit stort ansvar også på utøvarane for å redusera talet på rein. Det er bra at det vert lagt vekt på å etablere bruksreglar for fellesbeite i distrikta. Så spelar også reduksjon av areal til forskjellige gode formål inn og også rovdyrproblematikken.

Alle har ei interesse av og må ta eit ansvar for å få attende berekrafta. Lykkast ein, er det ein vinn-vinn-situasjon: høgre slakteverdi, betre kvalitet og ei økologisk berekraftig næring.

Så tilbake til jordbruksoppgjøret. Støttepartia må tola å høyra at dei har påteke seg eit stort ansvar ved å velja ei side som dei ifølgje egne program, lovnader i valkampen og uttrykt politikk ved handsaminga av jordbruksmeldinga ikkje er samd i. Det verste ved årets tilbod var og er struktur. I Noreg har vi hatt ei logisk arbeidsdeling der ein rundt om i vårt mangfaldige land har hatt eit mangfald av verkemiddel, nettopp for å ha eit landbruk over heile landet.

Så har eg merka meg at spørsmålet om korleis ein skal få nok fôr til alle dei store bruka, ikkje vert svara på. Problemet er ikkje å byggja eit stort nok fjøs. Eit eksempel: All mjølkeproduksjon i Hyllestad kommune tilsvarar om lag det regjeringa ønskjer som tak på enkeltbruk, 1,2 millionar liter. Men ingen vil finna det praktisk eller økonomisk forsvarleg å reisa rundt i heile Hyllestad kommune for å få nok fôr å samla inn.

Representanten Karin Andersen og også andre har gjort fleire tapre forsøk på å få klart for alle kva vi kan venta oss til neste års oppgjer. Svaret frå representanten Foss kom ikkje, og representanten Ørsal Johansen sa at dei ville slåst for egne program. Ja, det er berre å venta i spenning på kva regjeringa kjem til å leggja fram. Til Kristeleg Folkeparti og Venstre kan eg iallfall seia at Arbeiderpartiet er der også ved neste korsveg. Det er lov å velja annleis ein annan gong.

Dag Terje Andersen (A) [14:35:46]: Jeg vil si det har vært en veldig interessant politisk debatt å følge. Det er ikke hver dag vi kan si at det er en historisk dag, men det er det faktisk med denne debatten. Den er historisk fordi aldri før har Stortinget så grundig satt en landbruksminister på plass.

Jeg sier det med utgangspunkt i innlegget fra representanten Hjemdal, som jeg legger til grunn for sentrumspartiens forståelse av den endring de har fått til i jordbruksavtalen. Det er ingen partier som stemmer for regjeringas forslag til jordbruksavtale – det er ganske spesielt historisk – fordi det er så mange her på Stortinget som er opptatt av å bevare forhandlingsinstituttet. Derfor sitter det langt inne å gjøre det som sentrumspartiene og opposisjonspartiene i dag gjør. Men en har altså sett det som viktig fordi det forslaget som kom, så åpenbart var i strid med Stortingets uttalte ønske om framtidig landbrukspolitikk. Derfor er det historisk.

Når en ser det i sammenheng med, som representanten Kolberg nevnte, statsrådets forsøk på å forandre reglene for prisfastsettelse av landbrukseiendommer uten å gå den demokratiske veien via Stortinget, står vi tilbake med en statsråd som i stor grad er umyndiggjort av Stortinget. Men nettopp derfor hviler det nå et så stort ansvar på Kristelig Folkeparti og Venstre – jeg legger altså Kristelig Folkepartis forståelse av avtalen til grunn – for at den politikken faktisk blir fulgt opp fram til vi en gang i framtida kan få en ny landbruksmelding å diskutere.

Det vi snakker om her, er et helt avgjørende tidspunkt – vi snakker om et avgjørende tidspunkt for matproduksjonen i Norge, vi snakker om et avgjørende tidspunkt for bondens framtid og inntektsmuligheter i Norge, vi snakker om hvordan Norge skal se ut i forhold til land-skap, og vi snakker om hvilken matforsyningsgrad vi skal ha. Det er bare å reise over grensa til Sverige og se hvor stort politisk spørsmål vi egentlig snakker om. På grunn av en helt annen landbrukspolitikk, bl.a., og distriktspolitikk generelt, er Sverige et helt annerledes land enn Norge. Vi vil gjerne legge til grunn en politikk som gjør at vi bevarer bosetting og aktivitet over hele landet. Da er det viktig at Kristelig Folkeparti og Venstre sørger for at intensjone-

ne også blir fulgt opp, og at ikke landbruksministeren kan styre videre mot Stortingets vilje.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Karin Andersen (SV) [14:39:07]: Jeg skjønner at den faller representanten Hareide tungt for brystet den kritikken som har kommet i dag, og erkjennelsen av at det forliket de har inngått, ikke er godt nok, når han beskylder SV for å tukle med forhandlingsinstituttet. Etter at regjeringen kjørte forhandlingene i grøfta, inviterte SV til et bredt samarbeid i Stortinget med hele opposisjonen, der vi kunne sendt forslaget tilbake, lagd noen overordnede rammer og f.eks. beholdt innretningen fra i fjor. Det avviste Kristelig Folkeparti og Venstre å være med på.

Så går Kristelig Folkeparti og Venstre i Stortinget inn i detaljerte forhandlinger – langt inn i forhandlingsinstituttet – her i salen, i huset her, og legger fram det. Ja vel, da må det vel være lov også for andre partier å legge fram forslag her i salen, finne løsninger her i Stortinget, når Kristelig Folkeparti, Venstre og regjeringspartiene gjør det samme sjøl.

Ingunn Foss (H) [14:40:25]: Som omtalt mange ganger fra denne talerstolen i dag, vil regjeringen styrke landbruket gjennom forenkling, regler og støtteordninger, gjennom å oppheve begrensninger som hindrer effektiv utnyttelse av kapasitet på enkeltbruk, gjennom å satse på forskning og utvikling som skaper nye produkter og øker lønnsomheten, og gjennom å ha et høyt fokus på miljø og å styrke dyrevelferden.

Komiteens flertall ønsker et miljøvennlig, bærekraftig og framtidsrettet norsk landbruk med både store og små bruk i hele landet. Det legges også til rette for at alle kan vokse og øke produksjonen uten at det skal gå ut over dem som driver små og mellomstore bruk. Derfor er distriktstilskuddene i jordbruksavtalen ikke rørt, de er på samme nivå som under regjeringen Stoltenberg.

Komiteens flertall er enige om å styrke bruk som har ressursgrunnlag til å være heltidsbruk, samtidig som variert bruksstruktur i hele landet opprettholdes. Det legges også til rette for økt matproduksjon og et enklere virkemiddelsystem, hvor det lettere kan kontrolleres at tilskuddene utbetales i tråd med formålet. En samlet komité viser til at det er bred enighet om at norsk landbruk bør ha en differensiert bruksstruktur, og at det i Innst. 234 S for 2011–2012 bl.a. står følgende:

«Komiteen vil legge til rette for en variert bruksstruktur som både tar hensyn til tradisjonelle familiebruk og gir mulighet for ulike samarbeidsformer.»

Dette viser at denne regjeringen ikke vil rasere verken landbruket eller distriktslandbruket, snarere tvert imot. Vi vil gjøre justeringer og forenklinger som kan gi optimisme, skape lønnsomhet og trygge arbeidsplassene i næringen inn i framtida.

Jeg vil takke Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre for godt og konstruktivt samarbeid i forhandlinge-

ne. Jeg vil også takke komiteen og alle dem som har sittet og hørt på debatten her i dag; takk for en god debatt. Det ble mye takk, men igjen: Takk!

Terje Aasland (A) [14:42:52]: Det er en litt spesiell jordbrukspolitisk dag i Stortinget på mange måter. En kan spørre seg: Hva er det egentlig denne dagen handler om? Hva handler det politiske dokumentet faktisk om? Handler det om forenklinger, om mot og handlekraft osv., og om å slippe bonden fri? Etter min mening gjør det ikke det. Dette handler først og fremst om det som kanskje er de viktigste endringer som kommer til å skje i norsk landbrukspolitikk på mange, mange år, det handler om en vilje og en politisk motivasjon fra dem som har fremmet utgangspunktet i dette dokumentet som Stortinget nå behandler, og det er de strukturelle endringene. Og det er de strukturelle endringene, eller fjerning av de strukturelle begrepene, som jo er Fremskrittspartiets veldig klare drivkraft i jordbrukspolitikken. Det er det som er det store målet: en uregulert næring. Det er det en på en måte skal forholde seg til når en ser på de strukturelle grepene som er gjort.

De kan kanskje tilsynelatende ikke virke så dramatiske, men det er klart at de vil bety en vesentlig forskjell over tid. Det er klart at det som ligger i Stortinget i dag, er et vesentlig angrep på distriktslandbruket. Det er en vesentlig endring av juvelen i distriktslandbruket, som er melkeproduksjonen, i det som nå er foreslått. Og det er klart at det over tid vil endre norsk landbruk og norsk matproduksjon dramatisk.

Det vil være sånn at de mindre, marginale brukene i Distrikts-Norge vil forsvinne. Ressursgrunnlaget er ikke lagt til rette for at de selv med en sterkere støtte skal kunne klare en konkurranse mot de aller største og de aller beste områdene. Da vil noe av grunnlaget og noe av den politisk veldig klare føringen som ligger i landbruksmeldingen, og som faktisk er Stortingets siste vedtatte politiske målsetting når det gjelder norsk matproduksjon, forvitte. Da vil også noe av den andre kvaliteten – utenfor matproduksjonen – ved norsk landbruk forsvinne, nettopp den kvaliteten at vi kan reise rundt i vårt land og se at det er liv i norske bygder, og at det er drivverdige bruk rundt omkring i landet.

Det er det som er det store spenningsmomentet i fortsettelsen. Er det sånn at Fremskrittspartiets ideal skal få lov til i enda sterkere grad å forme norsk matproduksjon i den retningen, mot det uregulerte landbruket hvor en utarmer distriktene, eller har Kristelig Folkeparti og Venstre ved denne korsveien sagt nei til Fremskrittspartiet i hvert fall for denne fireårsperioden?

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Geir Pollestad (Sp) [14:45:55]: En kort stemmeforklaring fra Senterpartiet: Vi støtter vedtaket til I, vi går imot II, til fordel for vårt eget forslag, og Senterpartiet kommer heller ikke til å støtte forslagene fra SV og Miljøpartiet De Grønne.

Representanten Hareide var inne på temaet om statsråden var parkert eller ikke. La meg da understreke at vårt syn er definitivt at statsråden er parkert. Men betyr det at vi mener at det Venstre og Kristelig Folkeparti har oppnådd, er godt nok til å sikre økt norsk matproduksjon og et landbruk i hele landet? Nei, det langt fra godt nok. Så det vi snakker om her, er en parkering, men det er også i høyeste grad en feilparkering.

Statsråd Sylvi Listhaug [14:46:48]: Dette er en historisk dag der vi har fått til en god avtale mellom fire partier. Alle er ikke fornøyde med alt, men alle parter har fått gjennom ting som er viktige for seg. Og for regjeringen er det en historisk dag fordi vi får gjennom de største forenklingsegrepene som noen sinne er gjennomført i jordbruksavtalens historie. Vi får til viktige strukturendringer som gjør at bøndene får bestemme mer, og at staten i framtiden skal bestemme mindre.

Det blir tillagt mange motiv for de endringene som vi nå gjør, men det dette dreier seg om, er å sikre en framtidrettet landbrukspolitik som der vi skal stimulere ungdommen til å finne muligheter i denne næringen. Det er en næring som er i konkurranse med utdanningsretninger som gir høyere lønn og mer fritid. Vi vet at mange ungdommer står i valget: Skal jeg reise i Nordsjøen og være fri en måned, eller skal jeg satse på gården, tjene dårligere og ha veldig lite fri? Hvis vi skal få dem til å gjøre det siste, er det nødt til å skje endringer i retning av det som vi gjør her i dag.

Hvis heltidsbrukene begynner å bli nedlagt, de store, som produserer mye mat, da er vi på ville veier i norsk landbruk, da kommer norske forbrukere til å merke det fordi vi ikke greier å produsere nok. Det vi skal gjøre nå, er å premiere produksjon, og det vil også stimulere til økt produksjon.

Det har også blitt stilt spørsmål om tidligpensjonsordninger. Det er en særordning for landbruket. Den valgte regjeringen å prioritere bort. Den er nå kommet inn igjen i avtalen, og det kan vi leve godt med.

Jeg har hatt fokus på forenklinger. Representanten Boten sa at en sau er en sau, det hadde Fremskrittspartiet oppdaget, men faktum er jo at slik systemet har vært, har ikke en sau vært en sau. For man har hatt de sauene som går ute hele året, og så har man hatt de sauene som går inne om vinteren og ute om sommeren, og for disse sauene, som egentlig er de samme, har man hatt to forskjellige tilskuddsordninger. Det gjør vi noe med nå, slik at en sau blir en sau. Det er eksempel på et regelverk som burde ha vært ryddet opp i for lengst, men som vi nå tar tak i.

Representanten Eldegard var inne på samdrift. Det å tro at vi ønsker å gå tilbake til et regelverk som gjør at ikke mer enn fem bønder får gå sammen, som gjør at bønder med mer enn 17 km avstand fra hverandre ikke skal få lov til å drive i lag, synes jeg er helt urimelig. Jeg synes også det er urimelig at hvis man går i samdrift, skal man ha mer tilskudd enn hvis man er en enkeltstående bonde som produserer det samme. Lik produksjon må gi like tilskudd, og vi må stimulere til økt matproduksjon.

Marit Arnstad (Sp) [14:50:10]: Jeg skjønner at Høyre nå har bestemt seg for at det faktisk har skjedd en del ting. Det var ikke stagnasjon under de rød-grønne, men det har skjedd en del ting, ifølge representanten Trellevik. Han sier at det som nå skjer, er en videre utvikling av det. Så sier statsråden på sin side at dette er starten på en kursendring.

Da står vi igjen med litt av den dobbeltkommunikasjonen som egentlig har preget denne debatten, der regjeringspartiene sier ulike ting, og der en også – slik jeg ser det – egentlig bruker en form for nyord. En bruker de etablerte begrepene om småskala, og så legger en noe helt annet i det – hvis en i det hele tatt legger noe i det. En har egentlig ikke gått inn og sagt noe særlig konkret om hva det egentlig betyr på en del områder.

Jeg tror statsråden på det hun er referert på i media, at dette er starten på en kursomlegging. Det er da jeg lurer på: Hvor langt skal kursen endres? I hvilken retning skal det gå? Vi har fått noen tegn, men det er et alvorlig og viktig spørsmål som må stå igjen etter denne jordbruksdebatten i Stortinget: Hvilke kursendringer kommer vi til å få se i tida framover? Jeg mener at også næringen fortjener å vite hvorledes en slik omlegging eller kursendring skal være.

En stortingsmelding kan jo avklare noe av det, men en stortingsmelding kan også fange. Der ligger kanskje litt av det som er utfordringen for Kristelig Folkeparti og Venstre, at de er forsiktige med å bli fanget inn i noe som er en mer langsiktig og omfattende endring enn det årets jordbruksoppkjøret representerer. I så måte var det godt å høre at Kristelig Folkeparti gjør det klart at f.eks. fylkesinndeling for melkekvoter ikke skal oppheves. Det er en viktig avklaring – og en helt nødvendig avklaring.

Vi har nemlig opplevd tidligere at familiejordbruk har gått over til mer industrialisert jordbruk. Danmark er det klareste eksempelet på det. Danmark var egentlig familiejordbrukets vugge en gang i tida. I dag sitter Danmark igjen som kroneksempel på det heltidslandbruket som regjeringen vil ha. Hvilket landbruk er det? Det er et forgjeldt landbruk. Det er et landbruk som er eid av banker og pensjonsfond, som i stadig større grad tar over og eier jorda, og lar bøndene drive det på leiekontrakter. Det er langt fra et bærekraftig landbruk verken når det gjelder matsikkerhet eller dyrevelferd. Så vi kan godt bruke muligheten til å se litt til det landbruket og se på hvordan det har utviklet seg de siste åra.

Senterpartiet mener at å drive en landbrukspolitik basert på å sette ulike produksjonsformer i ulike deler av landet og små og store bruk opp mot hverandre, er en politikk som på sikt kommer til å rive det norske landbruket ned.

Knut Storberget (A) [14:53:16]: Også jeg syns at det har vært en god debatt, også med noen avklaringer. Det som representanten Hjemdal kommer med nå på tampen med hensyn til melkekvoter, er et veldig godt eksempel på hvilken retning vi er i ferd med å bevege oss inn i, og hvor viktig det må være for både Kristelig Folkeparti og oss andre i hvert fall å prøve å slå ned noen påler som bidrar til at vi ikke får en utvikling som vi ikke klarer å snu.

Det sies, særlig fra Høyre, at man skal satse på dem som vil satse. Hva er det som ligger i det at man ikke skal satse

på dem som er små og mellomstore, når vi trenger dem så mye som vi gjør? Hva er det som gjør at de som driver smått og mellomstort, ikke vil satse? Den strukturprofilen vi ser i dette, er jo egentlig ikke et argument for å satse på dem som vil satse, men å satse på dem som vil satse ordentlig stort, og som i dag er store. Det ligger veldig lite rekrutteringspotensial akkurat i det.

Så har jeg registrert, særlig fra Høyres side, at angrep ser ut til å være det beste forsvar. Bondeorganisasjonene blir beskyldt for å drive med hersketeknikker, og Arbeiderpartiet blir beskyldt for å ødelegge forhandlingsinstituttet. Jeg føler i så måte at vi er i godt selskap med dem som får beskyldninger i denne debatten.

Arbeiderpartiets utspill i januar har jeg absolutt behov for å si følgende om: Det er jeg veldig glad for at vi kom med. Hvordan skulle det vært om vi skulle gitt garanti i forkant, at vi skulle godta statens tilbud, når vi vet historien til Høyre og Fremskrittspartiet, med betydelige kutt? Det er jo én ting. Men hvordan skulle det vært om vi avga en sånn garanti i januar, tatt i betraktning at det ikke er ett parti i denne salen som støtter det tilbudet i dag? Skulle vi sitte igjen der alene og støtte statens opprinnelige tilbud? Det ville være helt meningsløst.

Er det virkelig noen som har bidratt til å forlate den tradisjonen man måtte ha med å legge statens tilbud til grunn og stemme det igjennom i Stortinget, må det jo være de partiene som har skapt flertall i dag for at man faktisk pluser på 250 mill. kr. Det var helt uaktuelt for oss, og jeg vil bare varsle representanten Gundersen om at til neste år vil det heller ikke være aktuelt for oss å gi noen garanti på det.

Forhandlingsinstituttet i seg sjøl er jo ikke hellig. Det som er viktig for oss, er hva som kommer ut av det. Men at det er en sterk tradisjon for at man ønsker å bevare det og legge det til grunn – ja, det er det. Men vi vil jo ikke se på at et forhandlingsinstitutt river ned viktige bærebjelker, og at man legger inn store strukturelle endringer i forhandlingene, som gjør sitt til at norsk landbruk ikke blir til å kjenne igjen.

Jeg hører at Gundersen refererer Kaggestad, som han hørte på radio, og så ville de slippe kreativiteten og galskapen løs. Men etter å ha hørt representanten Gundersen, vil jeg advare sterkt mot et ytterligere frislipp av galskapen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:56:20]: Både Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV har i debatten pekt på at Arbeiderpartiet ville vært et mye bedre alternativ for Kristelig Folkeparti og Venstre enn det regjeringa er. Representanten Ingrid Heggø sa til og med at inntektsgapet ville blitt redusert med Arbeiderpartiets politikk. Det har hun ingen dekning for å si.

Representanten Storberget har heller ikke tidligere vært villig til å anslå inntektsveksten til en gjennomsnittlig bonde, med Arbeiderpartiets opplegg. Når Arbeiderpartiet er mer opptatt av å overby Fremskrittspartiet på billige matpriser, og så også bruke landbruksbudsjettet til å rette opp feilene i klimapolitikken, er pengene brukt opp på andre ting enn økte inntekter for bøndene. Hvis en er snill med regnestykket til Arbeiderpartiet, har de maks det samme til fordeling til mindre og mellomstore bruk som

det forliket er, og som i dag har fått tilnavnene pynting, puslete og andre lignende ord.

Det setter egentlig representanten Storbergets innlegg rett før meg i et litt kunstig lys, når han er så opptatt av små og mellomstore bruk. Når Arbeiderpartiets økonomiske opplegg er på et nivå med det avtalen er, vil jeg så sterk tvil om Senterpartiets store tro på at Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ville fått flertall for sitt primærstandpunkt i Stortinget. I dag har vi sett at SV vil så tvil om forhandlingsinstituttet gjennom det opplegget de har lagt til grunn, med et arbeiderparti som heller vil ha lavere matpriser, med et miljøparti som vil doble målprisene – og så har vi et senterparti som vil at alt skal være der det alltid har vært.

Med dette bakteppet kan ikke jeg se at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ville fått flertall for sitt primærstandpunkt, selv om det nå er gledelig at Senterpartiet tydelig støtter Kristelig Folkeparti i målet om at inntektsgapet mellom bønder og andre grupper skal reduseres. Det har jeg tro på at vi skal klare å få til gjennom det arbeidet vi sammen kan gjøre på Stortinget.

Så er ikke Kristelig Folkeparti heller kjempefornøyd med resultatet, men vi er fornøyd med de gjennomslagene vi fikk til, som var viktige. Det som var viktig for Kristelig Folkeparti, er også viktig for min egen region – Sørlandet. Tallene er klare på at små og mellomstore bruk vil komme vesentlig bedre ut med dette oppkjøret kontra tilbudet. Det viser beregningene for referansebrukerne. Det er spesielt viktig for Agder, fordi vi har en spredt struktur med relativt små bruk. Så hadde Kristelig Folkeparti og Venstre ikke klart å rette opp dette, ville nok mye mer av jorda i Agder gått ut av produksjon.

Vi har lagt til rette for en større forutsigbarhet gjennom dette oppkjøret, som jeg har stor tro på og forventning om når det gjelder å sikre rekruttering, som er helt nødvendig for å øke matproduksjonen – som de fire partiene er tydelige på at vi ønsker.

Gunnar Gundersen (H) [14:59:31]: Jeg synes faktisk vi skal diskutere Danmark hvis vi har en sak om Danmark og vi har Danmark til stede, sånn at vi vet hva vi diskuterer. Når Marit Arnstad bringer inn Danmark, ser jeg det nesten som et tegn på at man har løpt tom for alle argumenter. Hun bør iallfall ha observert at Danmark topografisk, geografisk og på en rekke områder ser ganske forskjellig ut fra Norge.

Men dette er litt symptomatisk i debatten. Vi har hørt en merkelig debatt, der de rød-grønne er mest opptatt av å angripe oss for sine tenkte utfall av vår politikk. Man sier selv at man er opptatt av selvforsyning. Resultatene av åtte år med rød-grønn politikk er at selvforsyningsgraden har falt ganske dramatisk.

Så sier man at man er opptatt av rekruttering. Resultatene av åtte år med rød-grønn politikk er at gjennomsnittsalderen på den norske bonden har økt med i hvert fall to år.

Man snakker om at man er opptatt av jordbruk over hele landet. Ingrid Heggø var inne på at Hyllestad skulle være et eksempel for begrensninger for resten av norsk landbruk. Det høres ut som ingen skal få lov til å se muligheter, fordi

Hyllestad har visse begrensninger. Det er en bemerkelsesverdig innfallsvinkel til en debatt. Det at man står på talerstolen i Stortinget og avgjør at bønder ikke skal kunne se mulighetene, er ganske bemerkelsesverdig.

Jeg vil gi ros til Kristelig Folkeparti og Venstre for å ha gått inn i debatten og sikret at man har fått en plattform for landbruk også framover – med utgangspunkt i det Hareide var inne på. Vi skal begynne å se mulighetene, og vi skal begynne å gi muligheter til dem som er der ute.

Det er ganske bemerkelsesverdig når Dag Terje Andersen og mange andre sier at landbruksministeren er avskiltet, samtidig som det har vært innlegg etter innlegg der man poengterer at strukturendringene er så dramatiske at man nærmest river alt over ende. Dette henger ikke på greip – for å si det med et bondeuttrykk. Man får i hvert fall bestemme seg for et budskap.

Som Stefan Heggelund sa: Hvis strukturendringene også gikk sin gang med de rød-grønne, burde man være ærlig og si at det var sånn man ville ha det. Men man snakker hele tiden om at man vil ha det motsatte som resultat. Da kan man ikke kalle det en suksesshistorie. Når egen politikk har vist stikk motsatte resultater av det man egentlig ønsket, får man i hvert fall vedgå at det dessverre ikke gikk akkurat som man hadde håpet.

Som jeg sa i hovedinnlegget tidligere: Nå har vi en landbruksminister som er ganske ærlig når det gjelder målsettingene. Vi tør å snakke om at det står endringer foran oss, og bonden har oppfattet det for lengst. Bonden er veldig flink til å ta endringene, og nå bringer vi politikken i nærheten av der bonden faktisk er.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Oskar J. Grimstad (FrP) [15:02:53]: Debatten i dag har etter mi mening tydeleg vist behovet denne næringa har for modernisering. Konservering og det å tvihalde på rammevilkår som sørgjer for rekordstor nedgang i aktive bønder, er arven etter dei raud-grøne. Eg vil også minne om at det var 5 000 bønder som stod utanfor Stortinget og fylte opp Karl Johan med utstyr og traktorar då dei raud-grøne styrte i 2012. Kvifor? Jau, fordi dei var sterkt misnøgde med tilbodet dei då fekk.

Det er underleg å registrere Arbeidarpartiet sitt frieri til Kristeleg Folkeparti no. Det står i sterk kontrast til Kolbergs retorikk eit par år tilbake. Kolberg var ikkje åleine.

Eg kan også hugse partileiaren i Venstre, Trine Skei Grande, som i ein av dei avsluttande debattane i førre periode konkluderte med at ikkje eitt einaste forslag frå Venstre – ikkje eitt einaste forslag på åtte år – vart akseptert av dei raud-grøne. Det seier litt om haldninga den gongen. No er ein mest oppteken av å peike på ansvaret ein har, eit ansvar som eg vil tru fell likt på oss.

Høgre og Framstegspartiet har ein sterk, tydeleg og målretta politikk for ei næring som mange er opptatt av, og ein statsråd med ryggrad og vilje til å gjennomføre han. Eg må seie eg er stolt over å vere på lag med statsråd Listhaug.

Vi hugsar alle ei anna basisnæring som var avhengig av betydelege subsidiar, nemleg fiskeflåten. I dag, etter store

strukturelle endringar, går denne næringa godt utan store offentlege tilskot. Ingen tenkjer på å gå tilbake til slik det var.

No skal eg vere tydeleg på at eg ikkje trur det er mogleg, og kanskje heller ikkje ønskjeleg, å drive landbruk i heile landet utan tilskot. Men vi må la næringa sjølv få lov til å utvikle seg med dei fordelane dette kan ha for den enkelte utøvarane.

Vi må også få til ein struktur – for dei som ønskjer det – for å få ei driftsform som gir utøvarane ein strukturert arbeidsdag med føreseieleg fritid, slik dei fleste andre har. Det veit vi at dei unge utøvarane som skal rekrutterast inn i næringa, absolutt ønskjer. Det har eg sterk og stor tru på at denne landbruksministeren vil få til. Eg vil berre ønskje Listhaug lukke til vidare.

Presidenten: Representanten Ove Bernt Trellevik har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ove Bernt Trellevik (H) [15:05:33]: Det vart hevda av representanten Marit Arnstad at det var ein dobbeltkommunikasjon mellom meg og statsråden. Det vil eg på det sterkaste avvise. Det har vore ei stor strukturendring gjennom mange år, og ho vert ført vidare. Men det som er den store endringa – kursendringa – er at dei som vil produsera meir mat, skal få lov til det. Det er på denne måten ein klarer å få auka produksjonen i dette landet. Det er det som er den store kursendringa i budsjettet me behandlar i dag – ikkje nødvendigvis strukturendringa, vil eg påstå. Dette er ei vidareføring av politikken som har vore ført i svært mange år.

Men det at dei store i dag skal få lov til å produsera litt til, betyr ikkje at alle bønder skal nå taket – det som er moglegheitene i produksjonen – som ligg i budsjettet. Dette er moglegheiter for få, men me skal framleis ha eit landbruk over heile landet.

Presidenten: Representanten Knut Storberget har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Knut Storberget (A) [15:06:44]: Jeg skal prøve å klare opp noe etter innlegget til representanten Ropstad fra Kristelig Folkeparti. Jeg tror også representanten Hjemdal var inne på noe av det samme i sitt hovedinnlegg i dag.

Arbeiderpartiet har i forbindelse med forhandlingene her i Stortinget antydnet at man bør øke den økonomiske rammen med minst 450 mill. kr. Meg bekjent, det skal ikke så mye mattekunnskaper til, er det noe mer enn 250 mill. kr. Man har altså beløp til disposisjon. Etter mitt skjønn er det ikke riktig at det spises opp av en eventuell justering av målprisøkninga på frukt og grønt, som ble beskrevet som populisme fra Kristelig Folkeparti. Det er det ikke.

Går man inn i tabell 6.5 på side 48 i proposisjonen, framgår det at verdien av målprisøkninga er på ca. 63,1 mill. kr. Vi mener det er fornuftig å se på en viss justering av det, men det spiser slett ikke opp det handlingsrom-

met som et eventuelt opplegg med Arbeiderpartiet ville hatt. Etter mitt skjønn ville det være gode effekter også av en slik type politikk.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marit Arnstad (Sp) [15:08:03]: Jeg forstår at representanten Trellelvik i likhet med statsråden ønsker kursendring. Det er noe av det som noen av oss ser på som svært problematisk, fordi det kan være en kursendring med strukturelle endringer som kan vise seg å være helt irreversible.

Jeg tok ordet på grunn av noe representanten Ropstad sa. Det er sjølsagt lov å være freidig, men da representanten Ropstad sa at Senterpartiet endelig var enig i Kristelig Folkepartis ønske om å tette inntektsgapet, må jeg få lov til å komme med noen fakta.

Det ene faktumet er at den avtalen representanten Ropstad skal stemme for i dag, kommer til å øke inntektsforskjellene. Det alternativet som Senterpartiet og Arbeiderpartiet har – vi har fått tall fra departementet – kommer til å redusere inntektsgapet. Allikevel vil ikke Kristelig Folkeparti stemme for det. Det får jeg kanskje akseptere og forstå i dag, men det kommer nok flere muligheter.

Hvis Kristelig Folkeparti virkelig er opptatt av inntektsgapet, vil jeg oppfordre dem til å ha det i mente til neste års jordbruksoppkjøret.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:09:25]: Det har vært en relativt lang debatt med mye meningsutveksling. Det store spørsmålet som jeg sliter litt med å få tak i denne debatten, refererer seg litt tilbake til en artikkel i Klassekampen – et intervju med representanten Knut Storberget. Der står det å lese at det var representanten Knut Storberget som styrte landbrukspolitikken fra sitt kontor. Ut fra hva jeg har hørt representanten si her i salen i dag, har han i så fall gjort en svært dårlig jobb i årene som har gått. Det er så visst ikke representanten Storberget som styrer landbrukspolitikken nå, det er i hvert fall helt åpenbart etter dagens debatt.

Mye av det man har snakket om i dag, og noe flere har stilt spørsmål ved, er hvor den forenklingen som man har snakket om, er. Det er mange forenklingforslag som ligger her, som regjeringen tar utgangspunkt i. Statsråden har vært inne på en rekke av dem.

En av de aller, aller viktigste oppgavene vi har i årene som kommer, er bl.a. å rydde opp i den tilskuddsjungelen som finnes i landbruket. Det er svært uoversiktlig, her er det svært mange forskjellige tiltak og ordninger man kan søke på. Det er veldig vanskelig å finne ut av hvordan hver enkelt fungerer, nettopp ut fra den enkelte bonde, ut fra hvilken struktur man har, ut fra hva man produserer opp mot areal, og ikke minst også ut fra de fylkesbindingene man faktisk har. Dette arbeidet har statsråden igangsatt, og det er svært viktig at man fortsetter nettopp dette arbeidet, slik at man får på plass forenklinger.

Jeg har hørt mange av de rød-grønne politikerne snakke ned norsk landbruk. Jeg er stolt av norsk landbruk. Norsk

landbruk produserer hver eneste dag kvalitetsvarer av høy, høy klasse. Men det er litt rart at vi som politikere plukker ut én bransje, og så skal vi som politikere sette begrensninger for hvor mye man kan produsere. Når vi som storting og myndighet kan sette oss ned og si at du bare får produsere et gitt antall liter melk, og utover den produksjonen får du ikke penger for det, eller si hvor mange kilo kjøtt du kan levere inn til slakt, da er det på tide med en endring i landbrukspolitikken.

Vi må sørge for dem som faktisk vil utvikle seg til å kunne produsere mer mat. Vi etterspør jo mer mat i denne sal – det er det som har preget debatten. Da er det vitterlig rart at politikerne i dette landet setter begrensninger for hvor mye mat som skal produseres. Det er å gå baklengs inn i framtiden.

Jenny Følling (Sp) [15:12:34]: Når eg no ville ta ordet igjen, var det innlegget frå Gundersen som var grunnen til det. Når vi frå Senterpartiet er så bekymra for kursen til Framstegspartiet og Høgre, er det fordi han rokkar ved hjørnesteinane i norsk landbrukspolitikk. Han rokkar ved det som er grunnlaget for at små og mellomstore bruk kan drive i vestlandsbygdene og i Nord-Noreg.

Det har vore vist til utviklinga frå mange av representantane. Men eg undrast på kva som vil vere utviklinga i talet på bruk i produksjon med Høgre- og Framstegsparti-styre og ein politikk som har gjeve vind i segla til sentraliseringspolitikken i landbruket.

Så seier representanten at bøndene har oppdaga dette, og at dei tilpassar seg. Ja, dei vil nok oppdage det og tilpasse seg. Men dersom det er slik at bøndene hadde vore nøgde med tilbodet, hadde det vore ei avtale med Bondelaget. Det blei brot.

Presidenten: Representanten Ingrid Heggø har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ingrid Heggø (A) [15:14:01]: Eg synest det er skuffande at Kristeleg Folkeparti ikkje ser og tek inn over seg omfordelinga frå dei små bruka og til dei store – denne omvende Robin Hood-politikken som ein faktisk er med på her i dag.

Det er mange spørsmål utan svar. Kva incentiv ligg i den inngåtte jordbruksavtala for dei små og mellomstore bruka? Det er det ingen frå regjeringa som har nemnt. Kva rekrutteringstiltak ligg her for dei små og mellomstore bruka? Det er det ingen frå regjeringspartia som har nemnt. Korleis skal ein få tak i nok fôr til dei store bruka? Det er det ingen i regjeringspartia som har nemnt.

Avslutningsvis vil eg seie at det biletet eg brukte om Hyllestad, er eit godt eksempel på at det er umogleg å hausta nok fôr til dei bruka som regjeringa vil premiera med ny retning og leggja om til storbruk.

Kent Gudmundsen (H) [15:15:15]: I mitt innlegg tok jeg til orde for at priskontrollen og boplikten bør oppheves. Det er veldig enkelt, for eiendomsreguleringen er en del av helheten og gjør det mulig å drive lønnsomt. Derfor var

også litt av poenget i avslutningen av mitt innlegg i stad at jeg utfordret Arbeiderpartiet på hva som var deres politikk på dette området. Det var jo faktisk en del positive trekk å spore i Arbeiderpartiets program, og jeg skal derfor ta meg tid til å sitere fra det. Det står:

«Det er behov for å vurdere om aktuelle lovverk og praksis er tilpasset dagens situasjon i næring og samfunn. Dette gjelder jordlov, konsesjonslov, odelslov og problemstillinger rundt leiejord. Tilpasningene må legge til rette for at interesserte ungdommer/personer kan få plass i næringen.»

I lys av den debatten vi har hatt her i dag, og innleggene som har vært holdt av representanter fra Arbeiderpartiet – Storberget mfl. – må jeg få lov til å si at jeg savner en konkretisering fra Arbeiderpartiet om hva det er man egentlig mener med sitt politiske program, og hvilke tiltak man tenker man skal igangsette for å sikre den utviklingen som vi har sett at landbrukssektoren har stått overfor de siste årene.

Kan det tenkes at lederen av Balsfjord Arbeiderparti, som er medlem av Bonde- og Småbrukarlaget i Troms, og som har skoen på – riktignok uttaler han seg som privatperson – vet hvordan det er å drive? Når han ser inn i glasskulen, kan han være verd å lytte til og be om råd når man skal snekre ut framtiden, også for Arbeiderpartiets politikk?

Presidenten: Representanten Gunnar Gundersen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Gunnar Gundersen (H) [15:17:30]: Det var dette med bekymringer – jeg ville ha vært mye mer bekymret hvis vi ikke snart begynte å ta noen grep.

Det er ikke sånn – og det har Kristelig Folkeparti og Venstre forstått – at de små forsvinner. Det er ingen som vil ha bort de små. Det er fortsatt sterke stimulanser for de små, men man gjør det litt mindre ugunstig å utvikle en litt større drift og stimulerer også dem som f.eks. har over 50 kuer, lite grann. Det er ikke sånn at man tar bort stimulansen for smådrift.

Det jeg også har prøvd å si, er at bonden er uhyre flink. Han har vist en enorm evne til å ta i bruk teknologi og forbedre seg, og en produktivitetsvekst som mange kan misunne ham. Det som i og for seg var poenget i forrige innlegg, var at politikken i stor grad har gått ut på å motarbeide dette. Endelig begynner vi å realitetsorientere politikken litt, og det tror jeg landbruket skal være glad for.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:18:40]: Mitt formål var ikke å forlenge en debatt som allerede har vart altfor lenge, men jeg skjønnte at jeg trakk på en vond tå da representantene Storberget og Arnstad hadde behov for å ta innlegg etterpå. Representanten Arnstad mente at jeg var freidig. Det kan være jeg var freidig, men mitt poeng var bare at Kristelig Folkeparti gjentatte ganger de siste årene har fremmet forslag i denne sal om å redusere inntektsgapet, forslag som har blitt stemt ned.

Med dette oppgjøret merker vi at tonen er en annen. Det kan jeg for så vidt forstå, for det var mitt andre poeng, nemlig at jeg ikke tror Arbeiderpartiet er så gode i landbrukspolitikken som de vil framstå som. Det tror jeg kanskje var utfordringa for Senterpartiet i forrige periode, at ikke Arbeiderpartiet gikk så langt som de nå gjør – visstnok.

Der mener jeg at representanten Storberget ikke greier å svare på mitt poeng, og det er at hvis man tenker 450 mill. kr, og vi fikk til 250 mill. kr, er det 200 mill. kr, og så ble over 60 mill. kr brukt opp på målpriser. Vi vet også at Arbeiderpartiet ønsker en styrking av kornøkonomien og å reversere kutt i klima- og miljøtiltak, og de ønsker rekrutteringstiltak. Det blir ikke mange millionene igjen til små og mellomstore bruk da. Så mitt poeng er egentlig bare at Arbeiderpartiet ikke er så mye bedre enn det som er avtalen som vi ble enige om.

Det var mitt store poeng. Etter at jeg har oppsummert debatten og fulgt den i hele dag, er det faktisk et viktig poeng å løfte fram. Vi klarte dette med å ivareta forhandlingsinstituttet, som var viktig for Kristelig Folkeparti, og vi klarte å få en mye bedre struktur, som også var helt vesentlig for Kristelig Folkeparti.

Per Olaf Lundteigen (Sp): [15:20:35]: Når representanten Gundersen sier at ingen vil ta bort de små, så er det sjeldent historieløst og sjeldent kunnskapsløst for en som har fulgt debatten her over mange år. Sjølsagt skal bruk vekk – ikke de små; nå er det store bruk som skal bort.

Så til parlamentarisk leder i Fremskrittspartiet, som sier at en etterspør mer mat: Ja, det er bra. Spørsmålet er hvordan du skal produsere mat – skal du produsere mat på norsk jord, eller skal du produsere på utenlandsk jord? Det er det gamle spørsmålet som er aktuelt igjen i dag: Skal du bruke plogkjøl, eller skal du bruke skipskjøl? Skal du satse på matvaresikkerhet, må du satse på den norske jorda. Skal du satse på den norske jorda, må du forbedre meitemarken og fruktbarheten i jorda. Da snakker vi om økologisk forståelse, og da må en vri investeringsmidler fra driftsbygninger til jord. Nydyrking, grøfting og å bedre jordkulturen er helt grunnleggende for å få til det som veldig mange har sagt at de ønsker. Det er håp dersom en går i den retningen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og sakene nr. 1 og 2 er ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [15:21:44]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 282/2014 om opprettelse av EUs tredje handlingsprogram på området helse (2014–2020) (Innst. 303 S (2013–2014), jf. Prop. 90 S (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [15:22:12]

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen, Ivar Odnos og Geir Pollestad om at sjukehusstruktur og endring av vesentlege oppgåver ved sjukehus skal avgjerast av Stortinget i ein nasjonal helse- og sjukehusplan (Innst. 199 S (2013–2014), jf. Dokument 8:25 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Audun Lysbakken (SV) [15:23:14] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt arbeid med denne saken. Det er ikke unaturlig at det kommer en delt innstilling knyttet til et slikt forslag, da dette reflekterer noen av de mest sentrale politiske uenighetene i helsedebatten.

Jeg regner med at de ulike partiene vil redegjøre for sine synspunkter, så jeg skal nøye meg med å redegjøre for SVs forslag og hvorfor vi stemmer som vi gjør i denne saken.

Det er få områder i helsepolitikken der SV og Høyre er enige, men ved valget varslet Bent Høie nye tider på ett felt. Det ble sagt på denne måten i Bergens Tidende 2. september 2013 av Erna Solberg: «Slik vi har en Nasjonal transportplan for samferdsel, bør vi få en nasjonal helseplan for sykehusene.» Og i samme avis, samme dag, sa Bent Høie: «Det vil alltid gå fakkeltog, men nå vil fakkeltogene vite hvor de skal gå. De kan henvende seg til sine egne politikere på Stortinget, som med vår modell vil ha ansvar for beslutningene.»

Dette er umulig å forstå på noen annen måte enn at Stortinget skal få mye mer makt når det gjelder de viktigste beslutningene for mange av våre innbyggere, nemlig hvor i landet det skal ligge sykehus, og hva slags funksjoner det skal være normalt å ha på noe som kalles sykehus. Nå får vi nye signaler. Nå betyr ikke dette lenger noen «nasjonal transportplan» for sykehusene. Nå er det bare helt overordnede føringer som skal gis, og vi risikerer å få det verste fra to verdener – den altfor sterke makten til byråkratene som ligger i dagens system, og som Arbeiderpartiet dessverre i altfor lang tid har forsvart, kombinert med Høyres nye modell, der offentlige sykehus legges ned i distriktene, mens private klinikker opprettes i sentrale strøk på skattebetalernes regning.

Neste år kommer det en nasjonal sykehusplan. Den bør diskutere nettopp de spørsmålene som reises i dette representantforslaget fra Senterpartiet. I slike debatter er det et veldig vanlig munnehell i Norge at vi skal «desentralisere

det vi kan, og sentralisere det vi må». Men er det det vi driver med i Norge i dag? Nei, nå er det mye som peker i retning av at vi i stedet «sentraliserer det vi kan».

Det ser vi nå når helseministeren godtar nedleggingsbeslutninger knyttet til akuttfunksjoner på Rjukan og i Kragerø. Vi ser det når lokalsykehus i Flekkefjord, Kongsberg, Kongsvinger og andre steder i landet er truet. Situasjonen i Telemark akkurat nå er en situasjon som Stortinget ikke kan snu ryggen til. De aktuelle sykehusene er sykehus som skårer godt når det gjelder pasienters svar på hvor fornøyd de er med tjenestene, og når det gjelder de medisinske kvalitetsindikatorerne. Det er et sterkt engasjement rundt opprettholdelse av sykehusene, og det er faglig uenighet når det gjelder hvor hensiktsmessig den omorganiseringen helseministeren har godtatt, er.

Jeg mener at dette er en skjebnetime for lokalsykehuse- ne i Norge. I regjeringserklæringen står det at nedleggelse av akutt- og fødetilbud vil bli stoppet «hvis det ikke er begrunnet med pasientsikkerhet og kvalitet». Men hva slags omorganiseringer er det som *ikke* begrunnes med pasientsikkerhet og kvalitet? Det regjeringen har gjort, er å åpne døren på vidt gap, slik at alle som *sier* de gjør dette av hensyn til pasientsikkerhet og kvalitet, kan få gjennomslag for omorganiseringer.

Men nå kommer det jo fram at sykehuset i Telemark er pålagt å spare penger, og det reises store spørsmål ved om det er det som er motivasjonen for disse omorganiseringene. Det betyr at det ville være klokt å ta en «timeout», som det heter på godt norsk, og utsette disse prosessene til vi faktisk skal diskutere den overordnede retningen for norske sykehus i en sykehusplan neste år.

Helseministeren tok ansvaret for disse nedleggelsene i går, og det var prisverdig, men Stortinget må også ta ansvar. Det vil være uforståelig for folk i Telemark og andre som er opptatt av lokalsykehusenes framtid, om det som er et flertall i denne sal av partier som sier de er kritiske til helseministerens beslutning, ikke makter å samle seg om et flertall som også pålegger ham å gjøre om den beslutningen.

Derfor går min utfordring i dag til Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti: Hvis de stemmer mot de forslagene som i dag fremmes, kan de ikke heller fortsette å kritisere regjeringen for det vedtaket som er gjort. Da må de være med og ta ansvar for det.

SV og Senterpartiet fremmer to nye – helt konkrete – forslag om situasjonen i Telemark i dag, som jeg vil oppfordre alle partier som er mot nedleggingen, om å støtte. Med det tar jeg opp de forslagene som SV har fremmet i innstillingen, og de to nye forslagene fra SV og Senterpartiet som er omdelt.

Presidenten: Da har representanten Audun Lysbakken tatt opp de forslagene han refererte til.

Torgeir Micaelsen (A) [15:28:39]: Saken dreier seg om styring og utvikling av norske sykehus, og de skal være trygge, yte god behandling og være tilgjengelige for befolkningen over hele landet.

Jeg er enig med Audun Lysbakken som saksordfører i to ting: Jeg mener vi må – som vi har gjort – sentralisere

når vi må, men flytte oppgaver ut når vi kan, og det har også langt på vei vært tonen de siste årene. Men jeg er også enig med Lysbakken i at det saken også dreier seg om i dag, er de forventningene, det etterlatte inntrykket, som nåværende helseminister og Høyre skapte før valget. Det inntrykket er ikke det det gis uttrykk for etter at de vant valget. De vant et budskap og et utgangspunkt, så vant de valget, de inntok regjeringskontorene, og den 5. mai skriver helseministeren til Stortinget at nå skal Stortinget kun vedta overordnede prinsipper og ikke detaljstyre hvilke oppgaver som skal være på det enkelte sykehus. Han mener nå at Stortinget skal ta mer overordnede beslutninger, mens tjenesten må ha mulighet til å gjennomføre nødvendig utviklingsarbeid ut fra lokale behov og forutsetninger.

Dette er til forveksling likt det systemet vi har i dag, og som Bent Høie kritiserte tungt før valget. Problemet er at det er for sent. Forventningene og forhåpningene til at ting skulle være helt annerledes, er skapt. Folk blir skuffet når man blir stilt noe i utsikt, og så får man noe helt annet.

Man kan kritisere Arbeiderpartiet for mye, men vi holder fast ved det vi mente i regjering, også i dag. Vårt utgangspunkt er følgende:

Å organisere sykehusene i helseforetak og helseregioner er ikke et mål i seg selv. Det er virkemidler for å nå overordnede politiske mål. Likeverdige helsetjenester i hele landet var nettopp den viktigste begrunnelsen den gangen vi overførte sykehusene fra fylkeskommunen til staten og helseregioner. Samlet sett mener jeg at det har bidratt til et bedre og mer likeverdig helsetilbud.

La det ikke være noen tvil: Vi mener at målene for sykehussektoren må være nasjonalt forankret, men samtidig ha en tydelig regional og lokal forankring. Det har også skapt mange bedre resultater de siste årene.

Et eksempel: For noen år siden behandlet vi hjerteinfarkt ved nesten alle landets sykehus. Nå behandler vi det på seks sykehus. Resultatene har blitt mye bedre: Folk overlever i langt større grad enn før.

Gitt dette, mener vi det vil være feil og uansvarlig av oss å stemme for et forslag eller andre forslag som i realiteten ville innebære å stanse planer, nytenkning og omstilling i Helse-Norge.

Det leder meg over til den mest spisse delen av debatten: vedtakene om akuttfunksjonene ved Rjukan og Kragerø, som helseministeren har stadfestet.

Utviklingsplanen for Sykehuset Telemark er vedtatt, og vi vil ikke overprøve denne på sviktende grunnlag her i Stortinget. Det har rett og slett ikke Stortinget forutsetninger til. Vi er ikke forelagt noe som helst beslutningsgrunnlag, og Stortinget kan derfor heller ikke ta stilling til saken, gitt den styringsmodellen vi har.

I tillegg ville en slik beslutning kunne sette andre store forbedringer og investeringer i Telemark i fare.

Jeg mener regjeringen har opptrådt kritikkverdig på flere nivåer i saken:

Punkt nr. 1: De stilte i utsikt at denne typen avgjørelse skulle løftes inn i Stortinget hvis de vant valget. Slik skaper man forventninger, og slik vinner man valg.

Punkt nr. 2: Helseministeren har forholdt seg altfor passiv til den pågående prosessen.

Punkt nr. 3: Helseministeren har ikke videreformidlet til Helse Sør-Øst at Sykehuset Telemark burde få tid og økonomisk rom til å finne gode løsninger i en vanskelig omstilling, slik vi i Arbeiderpartiet ville gjort, dersom vi hadde styrt Helse-Norge.

Punkt nr. 4: Helseministeren har ikke klart å skape trygghet for befolkningen i de berørte områdene om hva som skal være igjen på sykehuset, og hvilken alternativ akuttberedskap som skal komme til erstatning for det som forsvinner.

Det er ikke vanskelig å forstå fortvilelsen på Rjukan. Dette gir selvfølgelig dramatiske utslag for et lokalsamfunn som det. Gitt hva som så langt ikke er fulgt opp fra regjeringens side, føler vi oss ikke trygge på prosessen videre. Vi foreslår derfor at regjeringen kommer til Stortinget med statsbudsjettet for 2015 og synliggjør hvordan Sykehuset Telemark skal få økonomisk handlingsrom til å finne gode løsninger, og at de har en plan med konkrete tiltak og penger for hvordan regjeringen ser for seg at den alternative akuttberedskapen skal videreføres i de berørte områdene.

Jeg sier det rett ut: Dersom regjeringen ikke leverer konkrete forbedringer og tilfredsstillende svar på det vi ber om i våre forslag her i dag, vil ikke Arbeiderpartiet sitte stille og se på dette. Derfor vil jeg understreke at helseministerens beslutning om nedleggelse vil bli vurdert i lys av hva regjeringen selv foreslår i statsbudsjettet.

På denne bakgrunn ønsker jeg å ta opp de forslagene vi har levert inn i dag, og forslagene nr. 1, 2 og 4 i innstillingen.

Presidenten: Representanten Torgeir Micaelsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [15:34:04]: Alle har en mening om sykehus, og alle er opptatt av sitt lokalsykehus. Det viste demonstrasjonen utenfor Stortinget i går. Det er et uttrykk for hvor viktig det er med trygghet og vår helse.

Det er mer enn ti år siden staten overtok ansvaret for spesialisthelsetjenesten fra fylkeskommunene. I løpet av disse ti årene har det ikke blitt utviklet en nasjonal oversikt for å sikre hvordan spesialisthelsetjenesten kan møte framtidens behov og skape trygghet og forutsigbarhet.

Det er nødvendig at Stortinget, som bevilger penger til behandling, forskning, utdanning og bygninger, får en oversikt over det framtidige behovet og hvilke investeringer som planlegges. Dette er begrunnelsen for regjeringens arbeid med en nasjonal helse- og sykehusplan. Den skal gjøre oss i stand til å planlegge en helsetjeneste med kapasitet og kompetanse til å møte framtidens behov. Planen skal tegne de overordnede prinsipper for utvikling, som gir grunnlag for lokale beslutninger. Planen skal legges fram for Stortinget høsten 2015.

Senterpartiets forslag vil detaljstyre utviklingen i Helse-Norge fra Stortinget. Det er en besnærende tanke å bestemme ulike tilbud på de ulike sykehusene fra dette huset. Hvilken kompetanse har egentlig Stortinget til å bestemme detaljering og utvikling av lokalsykehus? Jeg vil nevne tre eksempler fra den rød-grønne regjeringens tid

da det ble foretatt omstillinger som verken Stortinget eller ministeren grep inn i:

Akuttkirurgi på Røros sykehus ble samlet på St. Olavs Hospital.

Fødeavdelingen på Mosjøen ble gjort om til fødestue.

Larvik sykehus' akuttfunksjoner ble flyttet til Tønsberg, og de utfører nå dagkirurgi.

Stensby sykehus ble lagt ned.

Detaljstyring, slik Senterpartiet ønsker, vil frarøve styrever og ledelser i Helse-Norge mulighet til omstilling og derfor også utvikling. Omstilling er ment å gi pasientene et kvalitativt bedre tilbud. Det er ment å gi bedre pasientsikkerhet.

Med Senterpartiets forslag vil mange prosesser i helseforetakene i Norge bli satt på vent. Dette gjelder prosesser om store investeringer og nye bygg – noe som mange har ventet på. Det blir ikke bare dyrt – man setter også en stopper for helt nødvendig nyinvesteringer, enten det er nytt psykiatribygg på Sørlandet sykehus, nytt sykehus i Vestre Viken i Buskerud eller nytt barne- og ungdomssenter ved Haukeland sykehus.

Jeg vil minne om at det under den rød-grønne regjeringen er foretatt mange nødvendige omstillinger. Hele 13 sykehus har blitt berørt, enten av avvikling av fødetilbud eller akutttilbud, eller ved at sykehuset har blitt lagt ned.

Denne regjeringen har sagt at føde- og akutttilbud kun skal avvikles dersom det ikke er god nok kvalitet på tjenesten. Framtidig sikring av kvalitet og robuste akutttilbud er begrunnelsen for at statsråden har vedtatt at den medisinske akuttfunksjonen på Rjukan og Kragerø skal avvikles.

Vedtaket har skapt uro, lokalt engasjement og frustrasjon. Men det er viktig å understreke at statsråden har sagt at Telemark Helseforetak skal fornye og oppdatere sine planer for prehospitaltjenester. De prehospitaltjenestene skal ha den nødvendige kvalitet og kapasitet før akutttilbudet avvikles. Dette er det viktig å presisere. Foretaket er eksplisitt blitt bedt om sikre kvaliteten på de prehospitaltjenestene.

Vedtaket skal sikre en helt nødvendig utvikling av to robuste akuttsykehus, Notodden og Skien. Sammen med gode prehospitaltjenester, vil disse sykehusene gi innbyggerne i Telemark et kvalitativt bedre tilbud. Det skal fortsatt være spesialistpoliklinikk og dagbehandlingstilbud på Rjukan og Kragerø.

Dagens plassering av sykehus ble i stor grad bestemt ut fra behovene for over 100 år siden. Den gangen tok det ganske lang tid å bevege seg fra et sted til et annet. Derfor måtte all behandling skje på det lokale sykehuset. Der kunne man som oftest litt av alt. Men den medisinske og teknologiske utviklingen har gått rivende fort. Vi behandler pasienter for sykdommer i dag som ikke ble behandlet for 5–10 år siden. Men slik behandling krever høyspesialisert kompetanse og arbeid i tverrfaglige team.

Mye har endret seg. I dag drar vi fra en landsdel til en annen i løpet av en knapp time. Helikopter og ambulansfly har gjort landet kortere. De prehospitaltjenester har utviklet seg fra å være ren transport av syke til å være høyspesialisert behandling av pasienter under reisen.

Skal vi sette pasienten i sentrum, må det foretas end-

ringer. De overordnede prinsippene må vedtas av Stortinget. Jeg fremmer derfor følgende forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en nasjonal helse- og sykehusplan for Stortinget, der Stortinget kan behandle de overordnede prinsipper for utvikling og struktur for sykehus og spesialisthelsetjenesten i planperioden.»

Presidenten: Representanten Kristin Ørmen Johnsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:39:54]: Først av alt kan jeg slutte meg til alt som foregående taler fra Høyre var inne på i sitt innlegg, slik at vi slipper å gjengi for mye. Det tror jeg kan være greit.

Den saken som vi har for oss i dag, dreier seg i utgangspunktet om styring og utvikling i norske sykehus. Men debatten kommer nok fort til å dreie seg om enkeltsykehus og enkeltavdelinger. Jeg skal prøve å holde meg til det overordnede.

Jeg er nå inne i min fjerde periode i helse- og omsorgskomiteen, som den heter nå. Jeg har vært med på å behandle mange saker, mange initiativ av ulik karakter, og ikke minst har jeg vært med på ulike former for detaljstyring. Jeg må nok innrømme at også jeg har vært en av de personene som har vært med på å ta opp de små sakene i komiteen og i Stortinget. Det store spørsmålet er: Er det den type politikk vi ønsker? Eller ønsker vi som stortingsrepresentanter, i Stortinget som organ, å være med på å legge de overordnede rammene og la fagfolkene, altså de personene som kan dette faget av utdanning og arbeid, få være med og styre en del av utviklingen.

Når man skal bestemme hvorvidt man skal ha fødeavdeling, fødestue eller forsterket fødestue, går man ikke til Stortinget for å få vite hvilken type avdeling man skal opprette. Man ser på antall fødsler og behovet ut fra kriterier og råd som er gitt av fagpersoner. Det vil bære galt av sted hvis vi som storting skal sette oss ned og vurdere hver enkelt av alle landets sykehusavdelinger. Det ville være mange hundre sykehusavdelinger som vi da skulle sette oss ned og sette oss til doms over, for så å fortelle den enkelte innbygger hva som skal være på hver enkelt avdeling. Jeg er helt sikker på at det ikke er noen i denne sal som ønsker det, men i sin ytterste konsekvens ville det bli slik hvis vi skulle begynne med denne typen detaljstyring.

Regjeringen har i sin tiltredelseserklæring sagt at man vil komme til Stortinget med en nasjonal helse- og sykehusplan. Den er under utarbeidelse, og den vil man komme tilbake til Stortinget med neste år. Da får Stortinget rikelig anledning til nettopp å diskutere disse rammene.

Hvordan vil vi i planperioden utforme framtidens helsevesen? Vi kommer til å se dramatiske endringer i norsk helsevesen, både innenfor teknologi, innenfor ulike typer medisiner og innenfor behandlingsformer etc. Det eneste vi ikke vet om framtiden, er hvordan den faktisk blir. Det kommer til å bli annerledes. Ting går raskere enn vi klarer å fange opp. Derfor er det viktig at vi som politikerne legger de overordnede rammene, mens detaljstyringen

ned på det minste nivå skal gjøres av andre. Vi skal komme med våre innspill. Vi skal styre gjennom budsjettprosesser. Vi skal styre gjennom vedtak i denne salen, som skal sørge for at det norske folk og alle innbyggere i dette landet skal ha blant verdens beste helsetjenester. Det er det som må være målet vårt: Uansett hvor vi bor i dette landet, skal vi faktisk få hjelp når vi har behov for hjelp.

Men det kan være at sykehusstrukturen kommer til å se annerledes ut enn det den gjorde da vi etablerte sykehusene. Det kan være at man kommer til å se endringer i funksjonsdelingen mellom sykehusene. Det kan være at vi kommer til å se mer sentralisering av enkelte ting, bl.a. innenfor kreftkirurgi, innenfor prostatakreft og innenfor brystkreft. Innenfor en rekke andre former for kreft er vi helt avhengige av å sørge for at øvelse gjør mester. Vi er såpass få innbyggere i dette landet at det å faktisk kunne øve seg på et stort nok pasientgrunnlag, er svært viktig. Da må vi som politikere i denne sal sørge for at vi legger de overordnede rammene. Så får fagpersoner og andre hjelpe oss med å sørge for at tilbudet finnes der vi har behov for tilbudet, og at det er av den beste kvalitetsmessige karakter. Jeg er mer avhengig av å få et godt kvalifisert tilbud når jeg har behov for det, enn å ha det samme tilbudet overalt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:45:08]: Landet vårt har vel 5 millioner innbyggere. Helsetjenestene og mulighetene i helsevesenet utvikles stadig og raskere og raskere. Vi kan behandle flere og flere. Vi har stadig mer avansert behandlingsutstyr og stadig mer avanserte metoder. Medisintekniske utstyr kan etter hvert gi uante muligheter.

Noen tjenester krever kvantitet for å gi god kvalitet. For noe medisintekniske utstyr trenger en kvantitet for å gi god nok kvalitet i bruken av utstyret. Noen operasjoner er så spesielle at en må ha kvantitet for å få godt håndgrep og gode resultater for pasienten og pasientsikkerheten.

Derfor er Kristelig Folkeparti umåtelig glad for at vi skal få en ny helse- og sykehusplan. Denne sykehusplanen vil måtte si noe om ulike typer sykehus. Den vil måtte si noe hva kommunene skal gjøre, om hva sykehusene skal gjøre og om hva de ulike regionene skal inneha av tjenester. Planen vil måtte si noe om hva som skal være landsfunksjoner, og hva som ikke skal være landsfunksjoner. Den vil måtte si noe om når vi, for å kunne møte en utfordring, kanskje må ut av Norge og samarbeide med Norden. Planen må også si noe om når man kanskje må utenfor Norden for å få tilgang til en behandlingsform.

Vi er 5 millioner innbyggere. Det er situasjonen. Vi kan nesten daglig lese i avisen om folk som ønsker å reise til andre land for å få behandling, fordi de har sett at det er noen som kan noe mer enn oss, fordi de har flere å ta av til å bli gode på. Derfor trenger vi en plan, en plan som gir pasientene og innbyggerne den beste behandlingen.

Når man skal få den beste behandlingen, er det òg viktig at en del av sykehusbehandlingen er akuttberedskap. Det handler om hva slags hjelp vi får nær oss, som er god nok den dagen ulykken skjer, eller vi blir alvorlig syke. Da kan minutt og sekund bety ufattelig mye. Derfor blir det for Kristelig Folkeparti viktig at den prehospitaltjenesten og akuttberedskapen blir en sentral del av sykehus- og helse-

planen. Vi ønsker å vite hvor og hvordan vi tenker om luftambulansetjenesten. Når det gjelder f.eks. luftambulansetjenester, vet vi at det er noen områder i vårt land som på en måte er som mørke hull.

I en merknad til innstillingen skriver Høyre, Fremskrittpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre:

«(...) Stortinget skal involveres sterkere i å ta de viktigste beslutningene om hvordan spesialisthelsetjenesten skal utvikles.»

Det samme flertallet mener òg at den prehospitaltjenesten blir en viktig del av denne planen. Det handler om luftambulansetjenester. Det handler om hvilken type ambulansetjenester vi skal ha. Det handler om hvordan legevakten skal være. Det handler om at vi får et nødnett opp å gå. Det handler om ambulansetjenester der det er nødvendig, og det handler om spesielle utfordringer som noen kommuner har, fordi de kanskje har E39 eller andre utfordringer med industri osv. i sin nærhet.

I dette landet skal vi være gode nok til at man lokalt skal kunne møte utfordringen med å stabilisere pasienter og frakte dem til de store sykehusene, som blir spesialister på det å ta seg av alvorlig syke. Det er nå engang sånn at de som blokker pasienter med hjerteinfarkt, er det få av, mens de som behandler hjerteinfarkt uten å blokke, er det mange av. Sånn må vi også tenke med andre typer tjenester.

Det er mange som nå tenker på hva Kristelig Folkeparti vil si med hensyn til sykehuset på Rjukan, for det er nærliggende. Kristelig Folkeparti er ikke med på noen nedleggelse av Rjukan Sykehus før ministeren viser til hva slags prehospitaltjenester, hva slags akutttilbud og hvordan en tenker at den totale pakken for folk på Rjukan skal være.

På vegne av Kristelig Folkeparti vil jeg også gi en stemmeforklaring på hvordan vi kommer til å stemme. Vi kommer ikke til å stemme for forslag nr. 5, som vi er inne på per i dag. Vi kommer ikke til å stemme for det. Vi kommer til å støtte Høyre og Fremskrittpartiet i forslag nr. 10, og vi kommer til å stemme for Arbeiderpartiets forslag nr. 12.

Kjersti Toppe (Sp) [15:50:17]: Det er eit offentleg ansvar å gi alle eit likeverdig tilbod om helsetenester uavhengig av kor ein bur i landet og kva slags bakgrunn ein har.

Sjukehuspolitikk må forankrast i Stortinget for å skape openheit, debatt, aksept og demokratisk forankring av dei avgjerdene som vert gjorde. Alle partia i denne salen, utanom Arbeidarpartiet, har gått til val på at utvikling av sjukehuset må skje etter ein overordna plan, vedtatt av Stortinget. Erna Solberg sa følgjande til Bergens Tidende 2. september i fjor:

«Slik vi har en nasjonal transportplan for samferdsel, bør vi få en nasjonal helseplan for sykehusene.»

Artikkelen sa vidare:

«den helseplanen de skal lage vil definere oppgavene til hvert enkelt sykehus, også lokalt, ut fra et nasjonalt hensyn.»

Bent Høie sa til Dagens Næringsliv den 16. august i fjor at det er Stortinget, ikkje dei regionale helseføretaka som bør bestemme når det skal byggjast nye sjukehus, og kor og kvifor. Dette var før valet. Nå har Høie og Høgre

snudd tvert om. Dei har bløffa seg til makta i Helse- og omsorgsdepartementet.

Senterpartiet fremjer i dag forslag om at vesentlege endringar i sjukehusstruktur og sjukehusoppgåver, spesielt endring i føde- og akuttfunksjonar, vert avgjorde av Stortinget i ein nasjonal helse- og sjukehusplan. Det burde vore sjølv sagt. Det er eit paradoks at vi i år, i 200-årsjubileet for folkestyret i landet, i det heile har ein diskusjon i Stortinget om folkestyret òg skal gjelde for sjukehuspolitikken. Det var heller aldri Stortinget sin intensjon då føretakslova vart vedtatt i 2001 at vesentlege sjukehusavgjerder av samfunnsmessig betydning skulle takast vekk frå Stortinget og vekk frå folkevald styring. Det er berre å lesa § 30 i føretakslova om avgrensing i føretaksstyra sin avgjerdskompetanse og Høgre, Arbeiderpartiet og Framstegspartiet sine merknader i innstillinga til føretakslova.

Utviklingsplanen for Telemark HF er godkjend av helseministeren. Det betyr at Rjukan og Kragerø sjukehus vert lagde ned fordi helseføretaket må spara 200 mill. kr. Økonomi vert rett nok ikkje lenger brukt som argument. No er argumentasjonen tilpassa ordlyden i regjeringsplattforma om at ingen lokalsjukehus skal verta lagde ned som ikkje kan grunngjevast ut frå kvalitet og pasientsikkerheit. Det er nitrist å oppleva ein slik uærlig debatt som politiske parti og føretaksstyre kører i denne saka. Tilsløringar og vikarierende argument banar veg for ein omfattande sentralisering av beredskapen. Kvalitetsargumentet vert misbrukt av både helseføretaka og helseministeren. Ingen hevdar at det ikkje er god kvalitet ved lokalsjukehusa i Telemark i dag. Men Helse Sør-Øst og helseministeren krev at sjukehusa må verta robuste, altså større, for å klara å tilpassa seg nye kvalitetskrav i framtida.

Eg har lese desse nye kvalitetskrava som føretaka viser til. Dei er utarbeidde av administrasjonen i Helse Sør-Øst, og er ikkje behandla av styret eingong. Dei set som fagleg standard at to ortopedar alltid skal arbeida i lag. I akutt-mottak skal det ikkje vera turnuskandidat, men ein lege i spesialisering i tilstadesvakt 24/7. Eg vil seia til helseministeren: Vis meg det sjukehuset i Noreg som klarar å oppfylle desse såkalla kvalitetskrava. Dette er ikkje kvalitetskrav, men sentraliseringskrav, som vil forverra kvaliteten i sjukehusstilbodet i Noreg totalt sett.

Undersøkingar viser at to av tre sjukehuspasientar treng behandling på lokalsjukehusnivå. God kvalitet i lokalsjukehusa er derfor heilt avgjerande. Men urealistiske krav til måten å sikra kvaliteten på vil føra til nedlegging av lokalsjukehus som er mange gonger større enn Rjukan. Er det dette helseministeren planlegg i sin helse- og sjukehusplan? Nokon må snart innsjå kva for eit lureri dette er, og at argumentasjonen er tilpassa politikken, og ikkje faget. Det er føretaksorganiseringa som gjer dette mogleg.

Når Høgre og Framstegspartiet i dag stemmer imot det dei gjekk til val på, er det løftebrot. Løftebrot er smertefulle, og dei gror seint, fordi dei svekkjer tilliten og truverdet. Men også Kristeleg Folkeparti sviktar i dag, når det ser ut til at dei snur ryggen til både sjukehusdemokratiet og befolkninga i øvre Telemark. Fellesforslaga frå Høgre og Framstegspartiet er totalt utan verdi. Dei er til og med mindre forpliktande enn det som står i regjeringsplattformfor-

ma. Arbeidarpartiet gir som vanleg inntrykk av at dei er for lokalsjukehus, men med sitt uforpliktande forslag gir dei si fulle oppslutning til regjeringa si sentraliserande sjukehuspolitikk og godkjenner nedlegging av sjukehusa i Rjukan og Kragerø. Det er Senterpartiet sitt fellesforslag med SV som er det beste for sjukehusstilbodet i Telemark. Eg vil be Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti om å tenkja seg om.

Eg fremmer med dette Senterpartiet sine forslag til saka.

Presidenten: Representanten Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [15:55:20]: For Venstre er et sterkt offentlig helsevesen viktig. Norske sykehus skal være trygge og tilgjengelige for befolkninga. Det krever en desentralisert sykehusstruktur, hvor ansvar og funksjoner er tydelig fordelt mellom ulike typer sykehus og mellom sykehussektoren og kommunene. Venstre har programfestet at vi vil ha en nasjonal sykehusplan. Det har vi fått gjennomslag for i samarbeidsavtalen med Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

For første gang i Norge skal det utarbeides en nasjonal helse- og sykehusplan. Den må i sin første versjon nødvendigvis bli noe overordnet. Samtidig må den bli så konkret at vi rammer inn et framtidig sykehusstilbud, både i faglig kvalitet og økonomisk. Parallelt med at vi skal utforme en sykehusplan, skal det også behandles en stortingsmelding om primærhelsetjenesten, og de neste årene skal vi forme nye kommuner. De neste årene kommer det til å bli debatt om oppgavefordeling og ansvar for ulike typer behandling mellom lokalmedisinsk senter og lokalsykehus, hva som kan og skal skje i ulike typer ambulanser, om hvor stort volum som må til for å sikre forsvarlig kvalitet og om sentralisering og lokalisering.

Vi venter også på at det såkalte Akuttutvalget skal avgi sin innstilling om framtidens organisering av bl.a. legevakt og øyeblikkelig hjelp lokalt. Det neste året skal vi også behandle en stortingsmelding om folkehelse. Den siste av disse er kanskje den det bør bli mest debatt om – om hvordan vi kan unngå å havne stadig oftere på sykehus og i langvarig sykemelding på grunn av vår egen livsstil.

I tillegg til dette kommer det en viktig debatt om hvordan demokratiet i helsesektoren skal være. Som kommunestyre- og formannskapsmedlem har jeg de siste årene sett hvordan kommunal sektor har fått et stadig større ansvar for stadig sykere pasienter, både somatisk og psykisk syke. Tilsvarende har kommunene ikke fått økt verken personalressurser, investeringsevne eller mer penger til å håndtere denne økningen. Særlig gjelder dette innen psykisk helse og rus. Men også for eldre pleietrengende er det mange bøttekottliknende rom uten vinduer og forværelser i bruk i lokale institusjoner. I kommunene sliter mange folkevalgte med tøffe prioriteringer, for kommunene slipper ikke unna med å skrive ut. I beste fall slipper de unna med ikke å skrive inn – en stakket stund.

I sykehussektoren av offentlig forvaltning sliter vi med et demokratisk underskudd, hvor de som skal svare over-

for de egentlige eierne – innbyggene – blir sittende altfor langt unna både tjenesteproduksjon, forvaltning og pasienter og innbyggere. Statsråd Høie skal ha ros for at han var både ærlig og tøff da han møtte opp foran Stortinget i går og forsvarte vedtaket til Sykehuset Telemark.

Demokratisk sett synes jeg imidlertid det er et problem at det er en statsråd, indirekte valgt av folket, som skal stå til rette og ta ansvar. Venstre ønsker endringer i styringsformen, hvor Stortingets folkevalgte i fylkene og Stortinget står mer direkte til ansvar for helse- og velferdstilbudet til sine egne innbyggere. Det kan innebære endringer både i valgordning, fylkesgrenser og foretaksmodell. En endring av foretaksmodellen er kanskje det mest nærliggende. De fire samarbeidspartiene har sagt at vi vil utvikle de regionale helseforetakene.

For Venstre er det viktig hvilken modell vi kommer fram til for sykehusene og særlig for de tilbudene som i dag ligger i den såkalte halvannenlinjetjenesten, som sender et stort antall pasienter ut i en krevende spagat. Jeg må nok si til representanten Harald T. Nesvik: Ja, det er små og store ting vi behandler i Stortinget. Jeg har nok vært med på atskillig mindre ting enn det vi i dag snakker om.

Vi kan ikke fortsette med et så todelt helsevesen, der spesialisthelsetjenesten er basert på markedsmessige styringspremisser og lite samfunnsmessig helhetstenkning, mens den andre delen, primærhelsetjenesten i kommunene, tvinges til å ta hele det samfunnsmessige ansvaret. Helse- og omsorgskomiteen var på komitéreise i Skottland i vinter. Det første jeg hørte fra øverste helsemyndighet i et land med 5,2 mill. innbyggere, et sykehusbudsjett på 120 mrd. kr og hvor helseforsikringer og ventelister knapt eksisterer, var: Vi har så store hetseutfordringer at vi kan ikke bruke pengene på byråkrati. Til sammenlikning har vi 5,1 mill. innbyggere i Norge, et sykehusbudsjett på vel 133 mrd. kr, og for barn med cerebral parese er det opptil to års ventetid på operasjoner, og mange hundre tusen har tegnet helseforsikring i mangel på tillit til systemet.

Midt oppe i denne helsepolitiske rekonvalesensen vi står i, mener Venstre det verken er tida for å utvikle noe som har en sykehusbetegnelse i seg, og ei heller aktuelt å holde Stortinget unna store samfunnsmessige beslutninger inntil vi har en helhetlig og framtidig sykehusstruktur på plass, og inntil vi har en ny kommunehelsetjeneste på plass.

På vegne av Venstre vil jeg få fremme, om noen andre ikke gjør det, det opprinnelige forslaget, nr. 5, der Venstre fortsatt står.

Presidenten: Representanten Kjenseth har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Bent Høie [16:00:22]: Jeg ser at mange har økte forventninger til hva nasjonal helse- og sykehusplan skal inneholde. Jeg vil imidlertid vise til at jeg har svart på spørsmål om det flere ganger, både i spørretimen og i skriftlige spørsmål. I regjeringens politiske plattform står en fast ved at regjeringen vil fremme en nasjonal helse- og sykehusplan for Stortinget for å skape åpenhet og forutsigbarhet i sektoren. Selv om staten har hatt ansvar for sykehusene og resten av spesialisthelsetjenesten i over tolv

år, har ikke Stortinget behandlet en egen helse- og sykehusplan. Regjeringen mener at vi har behov for mer politisk styring med hvordan spesialisthelsetjenesten utvikler seg.

Stortingets behandling av fødselsmeldingen viser hvordan vi tenker. Der trakk Stortinget opp hovedlinjene for hvordan fødselsomsorgen skulle organiseres og utvikles, deretter utarbeidet Helsedirektoratet kvalitetskrav, og helseregionene endret etterpå tilbudene i tråd med disse føringene. Dette betyr at Stortinget ikke bestemmer hvor det skal være fødetilbud, eller hvilke fødeavdelinger som skal bli fødestuer. Det viktige er at Stortinget vedtar politikken, mens styrene ved sykehusene har ansvaret for hvordan tjenesten skal organiseres og drives innen de ansvarsområdene som de har – og disse rollene må ikke blandes.

I nasjonal helse- og sykehusplan vil vi skissere nasjonale prinsipper og rammer for ulike typer sykehus og sykehusstrukturer. Deretter er det helsemyndighetene som skal nedfelle prinsippene i faglige kriterier og kvalitetskrav til virksomheten. Helseforetakene skal fortsatt ha ansvar for å planlegge og gjennomføre nødvendig utviklings- og omstillingsarbeid for å imøtekomme nasjonale prinsipper og de faglige kriteriene. Nasjonal helse- og sykehusplan vil inneholde drøftinger av hvordan vi vil de skal planlegge for framtidens behov, og derigjennom gi Stortinget mulighet til å trekke opp de overordnede prinsippene for spesialisthelsetjenesten.

Arbeidet med planen har startet opp, og vi skal ha en åpen planprosess med dialog med alle landets helseregioner, brukere, ledere og ansatte i sektoren – og ikke minst skal pasientene sitte ved bordet når framtidens sykehustjenester utvikles.

Så vil jeg kommentere endringene ved Sykehuset Telemark. De har gjennom grundig utredningsarbeid kommet fram til at en samling av somatisk akuttvirksomhet og døgnbehandling på færre steder vil være den beste måten å ivareta det samlede ansvaret for befolkningen i Telemark på. I regjeringsplattformen har vi fastslått at vi vil stoppe nedleggelse av akutt- og fødetilbud som ikke er begrunnet i pasientsikkerhet og kvalitet, før nasjonal helse- og sykehusplan er behandlet. Sykehuset Telemarks beslutning er begrunnet i pasientsikkerhet og kvalitet. Derfor har jeg gått spesielt inn i denne saken, og på den bakgrunn har jeg gjort vedtak om avvikling av akuttfunksjonene i foretaksmøtet. Dette er et vedtak som også inneholder et klart krav om at før akutttilbudet på Rjukan legges ned, skal en fornye og oppdatere planene for de prehospitale tjenestene, eller akuttfunksjoner utenfor sykehus – nettopp for at en skal ha de planene på plass før akutttilbudet nedlegges, slik at befolkningen skal føle seg trygg med tanke på de akuttjenestene som de har krav på.

Jeg håper også at denne beslutningen blir starten på et fornyet og forsterket samarbeid mellom Sykehuset Telemark og Tinn kommune om utviklingen av felles helsetjenester mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten for de av områdene som skal være igjen på sykehuset i Rjukan. Det er polikliniske tjenester og dagtilbud, og der vil det også være mulighet for å utvikle et

bedre samarbeid med legevakten, øyeblikkelig hjelp-senger osv. Dette kan altså være starten på noe nytt, ikke bare avvikling av noe som har vært.

Jeg vil ikke legge opp til at Stortinget skal ta stilling til det faktiske tilbudet ved hvert enkelt sykehus. Det vil være ansvaret til styret og ledelsen innen de rammene som Stortinget trekker opp gjennom nasjonal helse- og sykehusplan. Det er regjeringens ansvar å sikre at helseforetakenes beslutninger er innenfor Stortingets rammer. En del av beslutningene vil også ende opp som store utbyggingsprosjekter som selvfølgelig vil bli lagt fram for Stortinget gjennom statsbudsjettene.

Presidenten: Da blir det replikkordskifte.

Torgeir Micaelsen (A) [16:05:41]: Vi har diskutert dette flere ganger, men det kommer til gagns til uttrykk på nytt at det er veldig forskjell på hvordan Høyre og helseministeren ordlegger seg nå, og hvordan de ordla seg før valget – og det etterlatte inntrykket. Det tror jeg veldig mange ser, og jeg beklager at man må først vinne valg, før man prater på denne måten. Men jeg skal ikke bruke tiden på det.

Jeg vil spørre om en annen ting. Det er mange steder i landet det har vært tøffe omstillinger, f.eks. her i hovedstaden. Da disse pågikk for fullt – og det pågår fortsatt noe arbeid knyttet til det – mente vi i Arbeiderpartiet at det var riktig at de skulle få noe mer tid og rom, økonomisk også, til å finne gode løsninger i hovedstadsområdet. Det fikk de, og Bent Høie som opposisjonsleder mente at de fikk for lite tid og økonomisk rom. Spørsmålet mitt er derfor: Hvorfor har ikke regjeringen og helseministeren kommunisert til Sykehuset Telemark at de kunne ha fått mer økonomisk handlingsrom og mer tid til å finne gode løsninger i en vanskelig situasjon?

Statsråd Bent Høie [16:06:43]: Arbeiderpartiet fremmer i dag det som er forslag nr. 12 – som i realiteten er mitt vedtak i foretaksmøtet om prehospitaltjenester – men det en ber om, er at det skal meldes tilbake i statsbudsjettet til høsten. Det er verken å gi tid eller rom til å finne gode løsninger. Tvert imot, det er å be et sykehus om å fornye og oppdatere sine planer for prehospitaltjenester mens store deler av landet er på sommerferie, og uten at de kjenner de økonomiske rammene for neste år.

Mitt vedtak i foretaksmøtet innebærer at Sykehuset Telemark får god tid på seg til å lage kvalitativt gode, oppdaterte planer i en situasjon der de faktisk kjenner de økonomiske rammene, fordi statsbudsjettet blir vedtatt til høsten i Stortinget. Og disse planene skal være på plass før akutttilbudet på Rjukan legges ned.

Torgeir Micaelsen (A) [16:07:39]: Da tror jeg statsråden misforsto meg, for i budsjettproposisjonen fra den forrige regjeringen sto dette omtalt. Jeg kan si helt klart at dersom vi hadde styrt Helsedepartementet, hadde dette økonomiske handlingsrommet og tiden til å finne gode løsninger blitt kommunisert allerede i oppdragsdokumentet i januar. Nå er vi i juni. Jeg er enig i at da er det for sent, men

det er ikke for sent å gjøre noe med det som nå oppleves som veldig utrygt enkelte steder.

Det er grunn til ikke å stille seg i veien for omstilling og endring, men da må man samtidig stille i utsikt hva som skal være igjen, og hva som skal være den alternative akuttberedskapen for de berørte områdene. Og det er ikke for sent i statsbudsjettet, det kommer i oktober. Da har Høie god tid til å finne penger. Han kan kutte ut noen av skatteuttene sine – da finner han penger til dette – og komme med konkrete tiltak som erstatning for det som skal komme. Da vil det skapes større trygghet rundt det som skal skje.

Vi sier igjen: Vi forbeholder oss retten til å se det, før vi gir noen blankofullmakt til regjeringen angående det som nå har skjedd.

Statsråd Bent Høie [16:08:44]: Det som er spørsmålet i forslag nr. 12 fra Arbeiderpartiet, er jo nettopp å følge opp det som er mitt foretaksvedtak, og det å stille krav om at dette skal rapporteres tilbake i statsbudsjettet allerede til høsten, innebærer at en verken gir tid eller rom for det.

Så er dette et arbeid med en utviklingsplan som startet opp under den forrige regjeringen. Den ble fullført under denne regjeringen. Jeg mener at de endringene som ble vedtatt ved Sykehus Telemark, er så vesentlige, spesielt med tanke på det som står i regjeringsplattformen, at det var en beslutning som måtte tas av meg i foretaksmøte, når det gjelder akutttilbudet på Rjukan og i Kragerø. Derfor er det min beslutning, og det er en beslutning som jeg tar ansvar for – sånn er også ansvarsdelingen mellom storting og regjering – som det er trukket opp bl.a. i § 30 i helseforetaksloven.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [16:09:57]: For Kristelig Folkeparti er det helt uaktuelt å legge ned et akutttilbud før vi har sikret en kvalitativt god og forsvarlig akuttberedskap gjennom bl.a. prehospitaltjenester av høy kvalitet. Det står fast.

Mener statsråden at dersom akuttavdelinger, eksempelvis på Rjukan sykehus, legges ned, er akuttberedskapen allikevel forsvarlig, slik den er i dag, eller deler statsråden Kristelig Folkepartis anliggende, at akutttilbudet ikke blir lagt ned før en ny forsvarlig akuttberedskap er på plass?

Statsråd Bent Høie [16:10:36]: Jeg vil ikke bruke forsvarlighetsbegrepet i denne sammenheng, for det har en veldig tydelig og alvorlig betydning når vi snakker om helse. Selvfølgelig er tilbudet forsvarlig. Hvis det ikke hadde vært det, hadde vi vært i en dramatisk situasjon.

Jeg mener at den situasjonen som er nå, ikke er god nok når det gjelder Sykehuset Telemark og det å ha prehospitaltjenester eller akutttilbud utenfor sykehus. Derfor er det en klar beskjed fra meg – gjennom foretaksmøtet – at før akutttilbudet på Rjukan nedlegges, må det være oppdaterte og fornyede planer for akuttfunksjonene utenfor sykehuset. Jeg hadde ikke vedtatt det hvis jeg mente at de planene som er i dag, er gode nok. Derfor skal dette på plass før akutttilbudet på Rjukan legges ned.

Å levere dette allerede i forbindelse med statsbudsjettet

til høsten vil etter min oppfatning innebære at vi gir Sykehuset Telemark altfor stramme rammer – både tidsmessig og med tanke på at de ikke kjenner til de økonomiske rammene – til at de kan levere en god plan.

Kjersti Toppe (Sp) [16:11:52]: I Dagens Næringsliv 16. august i 2011 sa den helsepolitiske talsmannen i Høgre, Bent Høie, at «det er behov for en operativ nasjonal sykehusplan, på linje med konkretiseringsnivået i Nasjonal transportplan». Han uttalte òg at «det er Stortinget, og ikke de regionale helseforetakene, som bør bestemme når det skal byggjes nye sykehus, og hvor, og hvorfor».

I Bergens Tidende 2. september 2013 sa Bent Høie:

«Det vil alltid gå fakkeltog, men nå vil fakkeltogene vite hvor de skal gå.

De kan henvende seg til sine egne politikere på Stortinget, som med vår modell vil ha ansvar for beslutningene.»

I Nationen 3. september i fjor uttalte Høie:

«Hele poenget med en ny helseplan er at Stortinget skal få et beslutningsgrunnlag.»

Det er mange sitat som viser at Høgre ville ha ein detaljert sjukehusplan, der Stortinget skulle ta avgjerdene. Eg har ikkje skjønt kva som er argumentasjonen for at ein snur, og kva ein fryktar ved å få desse avgjerdene forankra i Stortinget.

Statsråd Bent Høie [16:12:54]: Jeg er veldig glad for å få svare på alle beskyldningene om at vi har snudd når det gjelder Nasjonal helse- og sykehusplan. Jeg vil sitere det siste felles forslaget som Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti hadde i Stortinget om dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2013, i inngangen til valgkampen:

«Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med en ny nasjonal helse- og sykehusplan i 2013. Planen skal forankre utviklingen av spesialisthelsetjenesten både lokalt og nasjonalt og behandles av Stortinget. Denne planen skal inneholde en oversikt over investerings- og vedlikeholdsbehovet i sektoren, et nytt investeringsregime og minimumskrav til hva ulike typer sykehus skal inneholde av funksjoner, samt utviklingen av prehospitaltjenester, herunder luftambulansetjenesten.»

Det er et forslag som er helt i tråd med det arbeidet som vi nå er i gang med. Det var dette vi foreslo for Stortinget. Det er dette vi gikk til valg på, og det er det vi nå gjennomfører.

Alle disse spredte sitatene er bare for å skape et inntrykk av at det vi lovt før valget, var det Arbeiderpartiet advarte mot. Det var ikke det vi foreslo.

Audun Lysbakken (SV) [16:14:10]: Det interessante med disse sitatene er at det ikke er noe opposisjonen har funnet på, men noe Bent Høie har sagt. Da må Bent Høie også finne seg i å bli møtt med dem. Men jeg vil spørre om noe annet, for jeg regner ikke med at vi får svar når det gjelder denne villedingen av velgerne før valget. Jeg vil spørre om situasjonen i Telemark.

Det er blitt kjent at Helse Sør-Øst har pålagt Sykehuset

Telemark å spare betydelige beløp. Det er også kjent at det er en konkret, ganske stor innsparing knyttet til den nedleggingen som nå vil foregå på Rjukan – den var vel i styremøtet i Sykehuset Telemark spesifisert til 50 mill. kr. Kan helseministeren utelukke at økonomi har vært del av motivasjonen for det vedtaket om nedlegging som helseministeren har godkjent?

Statsråd Bent Høie [16:15:07]: Arbeidet med utviklingsplanen for Sykehuset Telemark har som utgangspunkt hvordan en skal etablere et framtidsrettet og robust sykehusstilbud for hele befolkningen i Telemark.

I Telemark i dag er det fire sykehus med akuttfunksjoner. Det er en befolkning på i overkant av 170 000. Gjennom utviklingsplanen har det blitt bred tilslutning til at det er fornuftig for innbyggerne i Telemark å samle akuttfunksjonene på to steder – på Notodden og i Skien. Det har fått tilslutning av kommuner som representerer 80 pst. av innbyggerne i Telemark. Det har fått tilslutning av brukerorganisasjonene i Telemark. Det har fått tilslutning fra de ulike fagmiljøene i Telemark. Det har vært en bred høringsprosess. Dette har etterpå blitt vurdert av Helse Sør-Øst – og etter det igjen av meg. Bakgrunnen for dette er å sikre et framtidsrettet og robust sykehusstilbud for hele befolkningen i Telemark.

I helsesektoren er penger ikke egentlig noe annet enn kompetanse og pasientbehandling.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Freddy de Ruiten (A) [16:16:25]: Jeg kan vel ikke si at jeg er med i foretaksmodellens fanklubb. Jeg er derfor glad for at vi i Arbeiderpartiet skal ha helsepolitikken oppe til diskusjon i tida framover.

Vi må allikevel forholde oss til de realitetene som er per i dag. Derfor har Arbeiderpartiet vært varsomme med å love mer enn det vi kunne holde, selv om vi sikkert har tapt stemmer på det – både under kommune- og fylkestingsvalget i 2011 og under stortingsvalget i 2013. Det blir derfor spesielt når regjeringspartiene – og især Høyre – langt på vei har gått til valg på å frede lokalsykehusene. Også i tida etter valget, jf. regjeringserklæringa, har de signalisert det. Nå har de altså snudd helt rundt og forfekter noe helt annet.

Jeg forstår godt hvis folk på Rjukan, i Kragerø og andre steder i landet føler seg lurt av Høyre. Det har de all muligg grunn til. De har ikke bare blitt lurt – rundlurt er vel den rette betegnelsen.

Vi i Arbeiderpartiet er heller ikke imponert over regjeringa og statsrådens oppfølging av denne saka. Vi ber derfor regjeringa komme tilbake til Stortinget med en klagjøring av hva en legger i regjeringserklæringas formulering om lokalsykehusenes viktige rolle «for å sikre beredskap for liv og helse i hele landet».

Det er grunn til å se kritisk på at helseministeren og regjeringa sa noe i valgkampen, men gjør noe helt annet når de har kommet i posisjon. Det er grunn til å stille spørsmål ved den lokale og regionale demokratiske forankringa

i sykehuspolitikken framover, ettersom regjeringa ønsker å svekke den folkevalgte representasjonen i sykehusstyrene. Det er også grunn til å spørre om statsråden har vært tett nok på prosessene omkring Sykehuset Telemark.

Det ser ikke ut som om det bare er velgerne som har blitt lurt av Høyre i denne saka. Når jeg leser representanten Grøvans uttalelser i avisen Agder, at forslag nr. 10 – fra Høyre og Fremskrittspartiet, som Kristelig Folkeparti ser ut til å slutte seg til – bl.a. vil redde sykehuset i Flekkefjord, er jeg redd for at Kristelig Folkeparti blir lurt, eller rett og slett lurer seg selv.

Dette er en vanskelig sak, men la oss henge bjella på katten. Det er statsråden og regjeringa som har ansvaret her – ingen andre.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [16:19:36]: For Kristelig Folkeparti er akuttberedskapen en viktig sak. Det tror jeg at vi har klart å gi uttrykk for i debatten så langt. Det er ikke aktuelt for Kristelig Folkeparti å legge ned et akutttilbud uten at det blir erstattet med en kvalitativt god akuttberedskap. Det står fast.

Jeg har lyst til å peke på noe som min kollega, representanten Bollestad, også var inne på i sitt innlegg, dette med prehospitaltjenester og spesielt luftambulansene. Det er et viktig ledd i den prehospitaltjenesten akuttberedskapen. Vi vet at i Telemark er det hull – eller «mørke hull», som representanten Bollestad kalte det – der det er for lang tid mellom der luftambulansen nå befinner seg, og til et eventuelt skadested. Dette er også en god anledning til å løfte fram akkurat det perspektivet, og det vil jeg gjøre i denne saken, fordi jeg synes at denne saken tvinger fram en ny vurdering av om ikke man bør etablere en luftambulansbase i Telemark. Dette er i hvert fall noe Kristelig Folkeparti kommer til å løfte fram ikke bare for Telemark, men selvsagt også for andre deler av landet der vi har disse sorte hullene.

Til representanten Kjersti Toppe: For det første synes jeg kanskje ikke det var den hyggeligste invitasjonen jeg har blitt møtt med. Først beskyldes vi for å ha sviktet, og så skal vi bli invitert til å være med på et forslag som i realiteten vil sette hele prosessen rundt helseforetaket i Telemark på vent. Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Utviklingsplanen for Sykehuset Telemark HF 2014–2016 blir vurdert på ny når det gjelder lokalsykehusene på Rjukan og i Kragerø.»

Her snakker man altså som om det handler om to forskjellige ting. Det gjør ikke det. Det ene henger sammen med det andre, og skulle vi støttet dette, betyr det at vi hadde satt på vent den prosessen som handler om å øke kvaliteten, sørge for flere sengeposter og høy kompetanse på Sykehuset Telemark både i Skien og på Notodden. Det er ikke forsvarlig, og det kan ikke Kristelig Folkeparti være med på. Jeg tror vi har vært veldig tydelige på hva slags forventninger vi har til statsråden på dette for å kunne sørge for at det er god akuttberedskap i hele Telemark.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [16:22:43]: Kvalitet i og tilgjengelighet til helsetjenestene er avgjørende for folks trygghet og tillit til sykehusene. Tjenestenes tilgjengelig-

het må være uavhengig av bosted og økonomi. Senterpartiet mener at de folkevalgte må ta kontroll over de helsepolitiske prioriteringene. Endring av sykehusstruktur og vesentlige oppgaver ved sykehus må avgjøres av Stortinget i en nasjonal helse- og sykehusplan. Senterpartiet mener at de folkevalgte skal diskutere og fatte beslutninger om sykehusstruktur.

Foretaksloven har hele tiden forutsatt begrensninger i foretakenes beslutningskompetanse når det gjelder vesentlige saker av samfunnsmessig betydning, begrensninger som omfatter sentrale helsepolitiske prioriteringer som nedlegging av fødetilbud, sentralisering av akuttberedskap, fusjonering av sykehus og etablering av storsykehus til erstatning for lokalsykehus. Det vil være demokratisk falitt å la helsemyndighetene ta de endelige avgjørelsene om dette på egen hånd.

I valgkampen gjorde Høyre et stort poeng av at Stortinget skulle delta i avgjørelsene ved en ny nasjonal helseplan. Nå handler Høyre i strid med disse valgløftene. Regjeringspartiene var offensive i sin plattform og ga inntrykk av at den nasjonale helseplanen skulle være et viktig, politisk styrende dokument. Hvis ikke Stortinget skal ta stilling til vesentlige endringer ved føde- og akutttilbudet, er det ikke mye igjen av disse lovnadene.

Kristelig Folkeparti sto på vår side så sent som i går. Jeg registrerer at de har snudd i merknader, og jeg hører dem si noe annet her i salen. Jeg håper at man følger opp, ellers beklager jeg på det sterkeste overfor deres velgere.

Arbeiderpartiet forsvarer selvsagt helseforetakene de selv innførte. Det er likevel synd at de ikke benytter muligheten i dag – som ligger gjennom vårt fellesforslag med SV – til å ta en ny vurdering av nedleggelsene ved Rjukan og Kragerø. Med vårt forslag kunne dette ha blitt gjort uten at det var til hinder for de andre endringsprosessene som er startet i helseregionen. For oss kan det se ut som at Arbeiderpartiet faktisk ikke har et ønske om å bevare akutttilbudet ved disse sykehusene, og at de derfor svikter den lokale befolkningen, som har vist et voldsomt engasjement.

Senterpartiet mener det er behov for å lytte til lokalbefolkningen. Helseforetakene kan ikke styre på som de vil fram til det foreligger en nasjonal helse- og sykehusplan, for da vil denne planen ha lite betydning. Samtidig råder det stor tvil om nedlegging faktisk vil medføre økt kvalitet for pasienttilbudet, som ministeren hevder. Helseforetakene må derfor vurdere nedleggingen av akuttfunksjonene på nytt. Endringer av vesentlige oppgaver ved sykehus må avgjøres av Stortinget i en nasjonal helse- og sykehusplan.

Dette handler til syvende og sist om hvem som skal bestemme over sykehusene våre. Senterpartiet mener at det er folket, gjennom politikerne. Dessverre er det et flertall i denne salen som mener at det er opp til byråkratiet å gjøre det.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at etter tidsplanen skal vi antagelig stemme rundt midnatt, men sånn det ser ut nå, kommer det til å bli både mørkt og lyst før vi får avstemning. Men det er representantene som avgjør.

Odd Omland (A) [16:26:00]: I denne saken er det ikke tvil om at regjeringen og helseministeren har bidratt til å skape full forvirring om hva som kommer i regjeringens nye helse- og omsorgsplan. Forventningene som er skapt til planen, er det god grunn til – en plan som skulle være så detaljert at den bl.a. skulle gi en avklaring knyttet til innholdet for det enkelte sykehus. Bakgrunnen for tradisjonen har jeg hørt mye om her, det er sitert flere ganger fra regjeringsplattformen, at sykehusplanene også må omhandle lokalsykehus og den viktige rollen de har når det gjelder beredskap for liv og helse i hele landet, og fra Høyres helseløfter i valgkampen, og Erna Solberg som sa at slik vi har en nasjonal transportplan for samferdsel, bør vi få en nasjonal helseplan for sykehusene. Bent Høie fulgte opp, som det er referert tidligere, med at det alltid vil gå fakkeltog, men at fakkeltogene nå vil vite hvor de skal gå, og at det skulle være en helseplan som skulle gi Stortinget et beslutningsgrunnlag.

Flere steder i landet gjennomføres det nå ulike utviklingsplaner, og i mitt område, rundt Flekkefjord sykehus, er utviklingsplanen for Sørlandet sykehus sendt ut på høring. Flekkefjord sykehus er et av landets mest veldrevne sykehus når det gjelder både økonomi og kvalitet, men i høringsnotatet foreslås akutt- og fødetilbudet avvirket. Reaksjonene har ikke latt vente på seg – 5 000 deltok i fakkeltog. De fire Høyre-ordførerne som sogner til sykehuset, har uttalt at de har klare forventninger til helseministeren ut fra de tidligere refererte valgloftene, men det ser ut som helseministeren har snudd i det brevet som er sendt komiteen.

I dag har vi fått et nytt forslag fra regjeringspartiene på bordet, som etter det jeg skjønner, vil få flertall etter støtte fra Kristelig Folkeparti. Når jeg hører Høie og også leser forslaget, oppfatter jeg det sånn at det ikke vil gi noen avklaring på det jeg refererte tidligere.

I lokalavisen Agder i dag uttaler representanten Grøvan fra Kristelig Folkeparti følgende:

«Det viktigste med dagens vedtak er at det sikrer at både struktur og innhold hjemles i nasjonal plan.»

Videre uttalte han at Stortinget derfor vil kunne si noe om innholdet for sykehuset i Flekkefjord, at det skal være akuttfunksjon og fødeavdeling der, og at Flekkefjord sykehus sikres. Jeg vil spørre statsråden om han kan bekrefte at det er det som ligger i vedtaket.

Arbeiderpartiet mener at det haster med at regjeringen avklarer hva den selv legger i formuleringen i regjeringserklæringen om lokalsykehusene og den viktige rollen de har for beredskap for liv og helse i hele landet. Derfor fremmer vi i dag forslag om at denne avklaringen må skje raskt, og at den må komme allerede i forslaget til statsbudsjett.

Ole mic Thom messen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Terje Aasland (A) [16:29:14]: Denne saken har en ekstra nerve og en ekstra dimensjon. Det handler om Telemark. Det er en dagsaktuell sak. Det handler om Rjukan og Kragerø, hvor Rjukan helt klart er i en særstilling. For dem som vet hvor og hva Rjukan er, så skjønner de denne

særstillingen. Opplandet til sykehuset er ikke Tinn kommune eller Rjukan, men Vest-Telemark – seks kommuner, 7 700 km², en del større enn Vest-Agder, tre ganger større enn Vestfold og nær dobbelt så stort som Østfold.

Rjukan Sykehus scorer høyt på kvalitative normer som tilfredshet og kvalitet. Nerven ligger nå selvfølgelig i frykten for å miste akuttfunksjonen, mulighetene for å få hjelp i et krevende område, og ikke minst en frykt for at det som nå skjer og som helseministeren har verifisert, skal være starten på nedleggelsen av sykehuset.

Det handler også om det øvrige sykehustilbudet i Telemark, som over lang tid har hatt betydelige økonomiske utfordringer, og ikke minst har hatt et betydelig behov for å foreta og gjennomføre nødvendige investeringer. Utviklingsplanen i Telemark er uten tvil motivert av behovet for å spare. Det finnes ikke noe belegg for å si at dette er en prosess som har startet med utgangspunkt i kvalitet og pasientsikkerhet. Hele motivasjonen er basert på at det må være en økonomisk innsparing. Jeg tror Stortinget også bør erkjenne akkurat det forholdet.

I utviklingsplanen er det mye bra, og mye som vil bety en positiv framtid, men noe er svært krevende, ikke minst forholdet til akuttfunksjonen på Rjukan. Da ber jeg dem som er mer opptatt av å lese egne forslag enn å lese andres, om å lese Arbeiderpartiets forslag nr. 12. Jeg er helt sikker på at det er det forslaget som best ivaretar den prekære situasjonen som Telemark er i, inkludert den situasjonen som er oppstått på Rjukan. I forslaget står det veldig tydelig at en må fremme tiltak for å

«sikre tilstrekkelig akuttberedskap i berørte områder».

Da er det ingen tvil om at særstillingen er i Rjukan. Hva er «tilstrekkelig akuttberedskap» i denne sammenheng? Det eneste helseministeren så langt har vist til, er de prehospitaltjenestene. Men det må i dette området fylles med noe. Det er det vi ber om i forslag nr. 12.

Det er ikke sånn at alt skal være klappet og klart når statsbudsjettet legges fram, men da burde kanskje helseministeren ha en viss idé om hva som må være på plass i Rjukan før en kan gå videre med det. En må også kjenne de økonomiske rammene, og samtidig understøtte helsetilbudet i Telemark i en svært krevende tid.

Audun Lysbakken (SV) [16:32:42]: Representanten Harald T. Nesvik raljerte over at det var noen som tok opp de små sakene i Stortinget. Da vil jeg oppfordre han til å gjenta det mens han ser de mange fra Telemark som sitter på galleriet her, i øynene. Dette er ikke en liten sak. Det handler om tryggheten til mange mennesker. Det handler om mange arbeidsplasser og framtiden til hele lokalsamfunnet.

Dette Stortinget behandler detaljspørsmål og små spørsmål i veldig mange saker. Problemet i helsepolitikken er at Stortinget har frasagt seg makten over mange av de viktigste beslutningene når det gjelder våre sykehus. Det er nettopp den typen beslutninger Stortinget burde ta.

Det forslaget som vi var sammen med Kristelig Folkeparti om, men fortsatt er sammen med Venstre og Senterpartiet om i innstillingen, det står, men i tillegg har Senterpartiet og SV lagt inn to forslag til. De går helt konkret

ut på, på nytt, å vurdere den delen av utviklingsplanen for Sykehuset Telemark HF, som handler om Rjukan og Kragerø, og om at Stortinget skal be regjeringen sørge for at akuttfunksjoner og døgnbehandling inntil vidare videreføres på Rjukan og i Kragerø. Det var for å imøtekomme den kritikk som er kommet fra bl.a. Arbeiderpartiet, som ikke har villet stemme for at alt skal utsettes, men har sagt at de er imot nedleggingen på Rjukan og i Kragerø.

Jeg har respekt for at partier kan ha ulike syn på systemet. Jeg er veldig forundret over måten Kristelig Folkeparti nå opptrer på, fordi de skal stemme for et forslag som altså velsigner en sykehusplan som vil bli mye mer begrenset enn det som til nå har blitt lovt, og samtidig sier de at det ikke er aktuelt for Kristelig Folkeparti å støtte nedlegging nå, men de velger å ikke bruke den eneste muligheten Stortinget har til å stanse nedlegging.

Jeg er også veldig forundret over Arbeiderpartiet. Telemark Arbeiderparti har krystallklare vedtak om å gå mot nedlegging på Rjukan og i Kragerø. Likevel fremmer Arbeiderpartiet i dag forslag som innebærer en de facto godkjenning av den nedleggingen som skjer med henvisning til hvordan omstillingen skal gjennomføres. Det er det som skjer. Derfor kommer ikke SV til å stemme for Arbeiderpartiets forslag.

Jeg har full respekt for at man kan ha ulike syn i denne saken, men har liten respekt for ansvarsfraskrivelse. Det kan ikke være sånn at bare regjeringen sitter med ansvaret for denne beslutningen. De partiene som velger å ikke bruke muligheten til å pålegge helseministeren å tenke seg om på nytt, har selvfølgelig også ansvar. Det betyr at hvis Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti i dag stemmer imot de forslagene som vil pålegge helseministeren å vurdere dette på nytt, må også Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ta ansvar for at de har bidratt til at nedleggingen gjennomføres.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [16:35:50]: Opposisjonen prøver å skape et bilde av at valget er vunnet ved en bløff, villedning, eller at befolkningen har blitt rundlurt. Det er slik at det er opposisjonens privilegium å snakke regjeringen ned, og i dette tilfellet helseministeren. Det synes jeg er trist.

Høyre har gått til valg på at Stortinget skal behandle en nasjonal helse- og sykehusplan – den kommer. Det er bra at man er utålmodig. Men Høyre har ikke gått til valg på å frede alle lokalsykehus.

Vår helseminister leverer. Førsteprioriteten for oss var faktisk å løfte feltet psykisk helse og rus. Den behandlingen økes i helseforetakene. Vi har som mål å få helsekøer ned – derfor er det åpnet for å bruke kapasitet til utredning på private sykehus. Og vi har kommet med forslag om fritt behandlingsvalg.

Når det gjelder de prehospitaltjenestene i Telemark, har helseministeren bedt om en plan. Den skal utvikles i samarbeid mellom kommunene og foretak. Det vil ta tid, for den planen kan romme mange elementer.

Min bekymring framover er behov for spesialisert kompetanse, ikke bare i spesialisthelsetjenesten, men også i kommunehelsetjenesten. Derfor er det viktig for meg at vi

får en plan som sikrer god planlegging av framtidig personell og kompetansebehov, og at vi får et sammenhengende system for akutte tjenester i og utenfor sykehus. Det skal gi tilstrekkelig trygghet og kvalitet i hele landet. Jeg er derfor glad for at regjeringen har varslet at utviklingen i akutttilbudet og den akuttmedisinske kjeden vil bli et hovedtema i planen.

Vi i Stortinget kan ikke stoppe endringer, slik Senterpartiet foreslår, for å sentralisere alle avgjørelser om omstilling. Vi skal ikke sentralisere all behandling. Det er en misforståelse. De fleste pasienter følges i dag godt opp av sine lokalsykehus og noen lokalmedisinske sentre, enten det gjelder dialyse, lindrende behandling eller medisinsk eller kirurgisk poliklinikk. Det er også viktig. Jeg vil minne om at mesteparten av aktiviteten på sykehus er faktisk poliklinikk.

Skal vi sette pasienten i sentrum, kan vi ikke si nei til endring. Det betyr ikke at vi skal endre alt, men ingen kan gripe nye muligheter når man tviholder på gamle løsnings-

Olaug V. Bollestad (KrF) [16:38:51]: Jeg vil vise til forslagene fra SV og Senterpartiet, hvor vi blir beskyldt for at vi ikke er med på dem, og at vi burde ta ansvar.

Hvis vi ser på forslag nr. 13, ber en om å se på utviklingsplanen for Rjukan og Kragerø på nytt. Det betyr at en også utsetter utbyggingen i Skien og Notodden. Vi kan ikke dele opp en plan hvor et punkt henger sammen med et annet punkt.

Når det gjelder forslag nr. 14, står det at «akuttfunksjoner og døgnbehandling inntil vidare videreføres».

Det betyr at det må være noe «inntil vidare».

Jeg har selv vært i en situasjon hvor jeg har gått i fakkeltog, hvor jeg har jobbet i sykehus, og jeg kjenner til engasjementet, men jeg er også opptatt av at det skal være kvalitet på det vi har. Når vi blir beskyldt for ikke å lytte til demokratiet, har jeg lyst til å si at 11 av 18 kommuner har støttet planene. Kristelig Folkeparti har sagt: Det hører vi på! Så hører vi i tillegg på at vi, for å kunne gjøre ting på Rjukan, skal legge ned hvis ministeren kan vise til prehospitaltjenester som faktisk ivaretar innbyggerne som bor der. Det kan bety legevakt, det kan bety ambulans, det kan bety en ny base for luftambulans en eller annen plass i Telemark. Det kan dreie seg om hvor vi har øyeblikkelig hjelp-sengene. Det kan bety at vi kan ta opp tjenester som de har gjort i Bjerkreim kommune, hvor de har utdannet sine egne sykepleiere til akuttmedisinsk utdanning, som kan bli en del av ambulansetjenesten. Her kan vi tenke nytt.

Så har jeg lyst til å si noe til dem som drar fram Flekkefjord. For Kristelig Folkeparti er det en stor forskjell på sykehuset vi nå snakker om, og Flekkefjord og Vest-Agder. Fylkene Vest-Agder og Aust-Agder og Rogaland har til sammen fem sykehus. Rogaland dekker ca. 500 000 innbyggere og Agderfylkene 300 000. Avstanden mellom Stavanger og Kristiansand med E39 tilsier, som jeg sa i mitt første innlegg, at det må være en plass å stabilisere pasienter. Så Kristelig Folkeparti vil stryke ganske

mye i forhold til å tenke at det i en sykehusplan ikke skal være en akutfunksjon mellom Kristiansand og Stavanger, når E39 går der, og det går en togbane der. Det vil være uansvarlig.

Torgeir Micaelsen (A) [16:41:52]: Det er enkelte som mener at sykehusene i dag ikke styres av demokratiet eller politikerne. Det mener jeg er feil. Gjennom de siste årene har man i denne salen, ofte med bredt flertall, sluttet seg til en rekke meldinger – kvalitetsmeldinger og stortingsmeldinger à la det Bent Høie nå antyder skal komme som en nasjonal helse- og sykehusplan. I det hele tatt er det ikke slik at viktigheten av akuttberedskap eller av at det skal være sykehusstilbud over hele landet nært der folk bor, ikke har vært beskrevet og blitt gitt uttrykk for fra denne sal. De signalene det styres etter i dag, er vedtatt i Stortinget. Derfor er det ikke fritt fram, slik enkelte hevder, til å gjøre hva man vil ute i Sykehus-Norge.

Arbeiderpartiet har imidlertid vært opptatt av at mange beslutninger blir bedre hvis de tas nærmere der folk bor. Derfor har vi vært opptatt av at f.eks. sykehusstyrene i de ulike regionene – også ned på foretaksnivå – i tillegg til fagfolk og eksperter også skal ha med seg politikere og andre med politisk erfaring som kjenner lokalsamfunnet godt. Vi er derfor kritiske til at regjeringen nå har startet arbeidet med å bytte ut en del av disse til fordel for økonomer og andre eksperter. Vi mener at det gir større trygghet for at flere hensyn blir ivaretatt når vi også har med folk som kjenner lokalmiljøet godt.

Så er det mange som trekker fram at det har skjedd mange endringer i løpet av de siste årene mange steder i Sykehus-Norge. Det er helt riktig. Det har vært helt nødvendig. Én av grunnene til at vi i dag som nasjon leverer bedre resultater på vegne av pasientene, som er dårlige og trenger hjelp, er at vi har turt å gjøre forskjellige grep. Det har vært vanskelig hver gang, men det har vært nødvendig.

Alle disse omstillingene og endringene i sykehustjenestene forutsetter én ting, nemlig at den øverste politisk ansvarlige følger disse prosessene tett, og med den modellen vi har i Norge, er dette regjeringen og helseministeren. Jeg mener at det ikke har skjedd i den aktuelle saken i Telemark. Jeg nevnte flere eksempler på det, og når helseministeren får seg til å si at det nå skal komme nye signaler om økonomisk handlingsrom, sier jeg: Det skulle jo ha kommet for lengst! Man skulle ha vært mye tettere på, mye tidligere. Kanskje vi hadde funnet bedre løsninger enn det som nå ligger på bordet, og som SV og Senterpartiet inviterer Stortinget til å ta stilling til over bordet, uten å ha blitt forelagt noe som helst beslutningsgrunnlag fra ham som egentlig er ansvarlig for dette, nemlig statsråden som har et helt embetsverk som kan gå gjennom hele materialet og eventuelt presentere noe for Stortinget. Det ville være helt uansvarlig.

Jeg mener at de forslagene vi har fremmet, ikke er slik å forstå at alt må være klart i statsbudsjettet. Statsråden må gjerne tolke forslagene dit hen at han da kan komme med en foreløpig statusbeskrivelse. Poenget er at det er helt uaktuelt å støtte forslag om å legge ned noe før det er stilt

til utsikt hva som skal komme til erstatning. Det er det vi ber om gjennom plan og penger, spesielt på Rjukan.

Geir Pollestad (Sp) [16:45:06]: Gode lokalsykehus er en viktig del av politikken for å sikre vekst, velferd og bosetting i hele landet. Til tross for dette ser en at ansvarsfraskrivelsen i sykehuspolitikken fortsetter. Senterpartiets klare utgangspunkt er at folkevalgte har ansvaret for og skal fatte vedtak om sykehusstruktur og viktige oppgaver.

Statsråd Høie snakker om de store forventningene til den nasjonale planen som skal komme. Jeg mener Høie selv har skapt disse forventningene, og det er brukt svært store ord om hva denne planen skal være. Ja, det er trukket paralleller til Nasjonal transportplan, men det er jo ikke det vi opplever blir sagt nå. Det var noe en sa før valget. Dette blir som en nasjonal transportplan uten investeringsprogram, og en kan jo tenke seg hvor mye engasjement det ville skapt. Så dette er en stor skuffelse, og en går vekk fra de løftene en hadde.

I Flekkefjord er det et stort engasjement for sykehuset. Dette er et viktig tilbud til folk i både Rogaland og Vest-Agder. De som kjemper for et sykehus i Flekkefjord, venter at dettes framtid skal avgjøres i nasjonal helse- og sykehusplan. Det er jo derfor folk har grunn til å føle seg rundlurt av regjeringen og helseministeren når en ser på de vedtakene som ligger i dag. Senterpartiet vil ikke svekke sykehuset i Flekkefjord, og vi vil kjempe sammen mot Høies og regjeringens byråkratistyre for at føde- og akutfunksjonene skal bestå.

Jeg mener det er helt avgjørende for sykehuset i Flekkefjord at helseministeren i dag avklarer hva den saken vi har til behandling i dag, betyr for spørsmålet om føde- og akutfunksjonen ved sykehuset i Flekkefjord. Skal dette bli en del av den nasjonale helse- og sykehusplanen, eller vil det bli et byråkratisk valg fattet uavhengig av den planen og stikk i strid med de forventningene Høyre skapte i valgkampen?

Ketil Kjenseth (V) [16:47:42]: Jeg må starte med Arbeiderpartiet som inviterer andre til å bli med på å støtte deres forslag.

Arbeiderpartiet var arkitekten bak den foretaksmodellen vi har i dag, Arbeiderpartiet har styrt sykehusene de siste åtte årene, det var Arbeiderpartiet som var arkitekten bak å etablere Europas største sykehus i Oslo, og det inngir ikke den nødvendige tilliten til at Venstre vurderer å gå inn på noen av Arbeiderpartiets forslag. Det er vanskelig å se hva som er motivet – hva Arbeiderpartiet ønsker. Ser jeg til min egen region som er Mjøsområdet – jeg er fra Gjøvik – har Arbeiderpartiet vært den største pådriveren overfor Sykehuset Innlandets styre om å legge ned tre veldig store sykehus på Gjøvik, på Lillehammer og i Elverum for å erstatte dem med et nytt, stort sykehus som også ville blitt et av Europas aller største sykehus. Så den gigantomanien vi ser i norsk helsevesen i dag, er i første rekke etablert av Arbeiderpartiet.

Jeg har da mer lyst til å prøve å gjøre noe sammen med noen andre, og foreløpig er jeg i hvert fall ikke avskreket av Bent Høies tillit. Men det som står igjen som litt

av spørsmålet etter denne debatten her i dag, er hvorfor vi har denne debatten, når alle sier at vi skal utsette dette om-trent til vi får en nasjonal sykehusplan. Det er den debatten jeg etterlyser og venter på, og da må vi ta oss tida til å ta den grundig. Som jeg sa, er et akuttutvalg i arbeid. Det skal si noe om den framtidige organiseringa av legevakt og øyeblikkelig hjelp. Som statsråden sier, er det usikkert om kvaliteten er god nok også for det som er utenfor sykehusene. Den er vi altså alle usikre på, og Kristelig Folkeparti henviser til den luftambulansen som vi gjerne skulle hatt, både i Telemark og Innlandet. Det er to store, sorte hull, men det tidsspennet vi er i nå, gir en veldig god anledning til å ta alle de store debattene samtidig – om hele helsekjeden i Norge, om ansvarsforholdet mellom sykehusene og kommunene samt om hvilket mandat og hvilken myndighet Stortinget skal ha i denne debatten.

Statsråd Bent Høie [16:50:27]: Jeg vil si jeg er litt forundret over at så mange av stortingsrepresentantene har så veldig klare oppfatninger om hva en nasjonal helse- og sykehusplan skal, eller ikke skal, inneholde. Det er en plan som vi nå har under utarbeidelse, der det gjøres et omfattende arbeid. Tre ekspertgrupper er satt ned, en egen gruppe fra Helse- og omsorgsdepartementet reiser landet rundt for å få innspill. Det legges også ut på nettet fortløpende. Det er igangsatt mye arbeid, f.eks. som representanten Kjenseth er inne på, at en skal ha et eget arbeid knyttet til akutttilbudet, for akutttilbud vil være en sentral del av en nasjonal helse- og sykehusplan. Det arbeidet vil fases inn i nasjonal helse- og sykehusplan som Stortinget får til behandling neste år.

Faktum er at en nasjonal helse- og sykehusplan som mange partier i Stortinget har ønsket over lang tid, ikke minst i de åtte årene vi har hatt en rød-grønn regjering, nå er under utarbeidelse. Den kommer til Stortinget neste år, den har et innhold i tråd med det som Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet foreslo i forbindelse med statsbudsjettet for 2013. Da fikk vi ikke flertall for det, nå har vi flertall for en sånn plan. Jeg håper Stortinget i dag forsterker det ved å vedta på ny at denne planen skal utarbeides.

Så må jeg minne om at tidligere helseminister, Jonas Gahr Støre, sa i den debatten at en sånn plan som vi foreslår, i enda større grad vil bli sykehuspolitikk – både smått og stort skal inn i denne salen, der helseministeren skal drive detaljstyring av smått og stort, og der alle saker vil drive oppover mot departementet i Oslo. Det advarte han mot. Jeg svarte ham og sa nei, det er ikke en sånn plan vi foreslår, det er en plan med de overordnede føringene og de grunnleggende prinsippene.

Nå prøver Arbeiderpartiet å skape et inntrykk av at når det gjelder den planen som de advarte mot, men som vi ikke foreslo – når vi ikke foreslår en plan i tråd med det som Gahr Støre hadde vært mot – er det vi som springer fra våre løfter. Vi har aldri foreslått en plan som skal inneholde den typen detaljer i Stortinget. Men jeg forstår det nå, for jeg har fått inntrykk av at planen skal inneholde dette, det er nemlig et inntrykk som de har fått fra sine regjeringspartnere i Senterpartiet og SV, som aldri fikk gjennomslag for

en sånn plan. Det forstår jeg veldig godt. Den typen plan som Senterpartiet og SV tar til orde for nå, vil undergrave hele styringssystemet og ansvarsdelingen mellom storting og regjering.

Jeg synes at bildet om nasjonal transportplan fortsatt er et godt bilde. Jeg har til hensikt å gi Stortinget oversikt over både planprosesser og regionens planlagte investeringer i nasjonal helse- og sykehusplan. Men på samme måte som på samferdselssektoren vil investeringene være avhengig av de årlige budsjettene, og at det etter de ulike prosjektene faktisk kan gjennomføres innenfor de rammene som er. Sånn er det også i samferdselssektoren, og sånn er det også i sykehussektoren.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:53:52]: Formålet med å sentralisere eiendomsretten fra fylket til staten når det gjelder sykehusene, var behovet for å se helhet – helhet når det gjelder folk, tilbud og bygninger, og dermed kunne en prioritere bedre.

Så fikk vi helseforetaksloven § 30, hvor det ble sagt at vesentlige endringer, fødetilbud og akutttilbud, skulle behandles politisk på nasjonalt nivå. Enhver kan lese forarbeidene og debatten i 2001 og se der hva som ble sagt, og hva som står. Dette var nødvendig for å få vedtatt planen. Da, og særlig senere, har vi erfart statens rolle under de nåværende maktforhold. Jeg vil si det på denne måten: Statens rolle under de nåværende maktforhold er å sentralisere. Konsekvensen blir vekk fra likeverdige tilbud på sykehus, akutt- og fødetilbud for folk som bor utenfor de største byene. Derfor er det demonstrasjoner og enormt folkelig engasjement uavhengig av parti.

Forslaget fra Senterpartiet og SV – i basis Senterpartiets forslag – i dokumentet var at vesentlige endringer i sykehusstruktur og oppgaver, føde- og akutttilbud, blir avgjort av Stortinget i nasjonal helse- og sykehusplan. Og punkt to: Store investeringer blir avgjort av Stortinget i nasjonal helse- og sykehusplan.

Når representanten Ørmen Johnsen her sier at Senterpartiet vil detaljstyre tilbudet for sykehusene og setter en stopper for nødvendige investeringer, er ikke det noe annet enn desinformasjon, og det kan bare ha sin årsak i manglende argumenter, for enhver kan lese ordlyden i Senterpartiets forslag.

Det sies fra representanten Ørmen Johnsen at føde- og akutttilbud bør nedlegges ved manglende kvalitet. Da kan vi ta eksempelet Rjukan. Det er feil, jeg har besøkt fagfolkene som gjør jobben som skal gjøres der, og det er topp kvalitet. Det gir et utrolig sterkt inntrykk å møte de 103 fagfolkene som er der.

Og hvis ikke det skulle være nok, står jeg her med drøftingsprotokoll nr. 3 fra Sykehuset Telemark fra 14. mai 2014, som ikke er offentliggjort. Der står det i første punkt i en felles protokoll mellom ledelse og foretakstillitsvalgte:

«Tillitsvalgte er bekymret for den økonomiske situasjonen som Sykehuset Telemark HF er kommet i.

Vi har forståelse for at administrasjonen må tilpasse driften etter dette.»

Og videre:

«Vi stiller spørsmål ved om vi klarer å opprettholde

samme kvalitet og pasientsikkerhet ved så stort nedtak av ansatte.»

Og så blir det presentert i denne diskusjonen at det er faglige krav og ikke økonomi som ligger til grunn. Stortingets representantar må nå snart forstå at de mange som har vært med i denne prosessen, har gjennomskuet dette for lenge sida. Slutt å bruke uærlige argumenter – si det som det er, sentralisering er formålet med den politikken som bedrives.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [16:57:07]: Som telemarking har eg følgd nøye med på prosessen som har vore rundt arbeidet med utviklingsplanen for Sjukehuset Telemark HF. Eg må seie det har vore ei vanskeleg sak for oss i Telemark.

Oppdraget til styret i Sjukehuset Telemark HF er å utvikle eit berekraftig og godt sjukehusstilbod for heile Telemark. Med bakgrunn i det vedtok styret 29. januar 2013 å opprette ein prosjektorganisasjon med eit mandat:

«Styret har funnet det nødvendig å foreta en gjennomgang av Sykehuset Telemarks spesialisthelsetjenestetilbud og har bedt administrerende direktør lage en utviklingsplan som tilfredsstillende nasjonale og regionale krav, faglige føringer og de presiserte økonomiske rammebetingelser.»

Styret vedtok 17. desember 2013 å sende sluttrapporten for utviklingsplanen 2014–2016 ut på høyring.

Det kom mange innspel, og engasjementet har vore stort, og naturleg nok mest frå dei to kommunane Tinn og Kragerø, som råka mest av innstillinga frå prosjektgruppa, i og med at dei medisinske akuttfunksjonane ved deira sjukehus blei føreslått lagde ned.

Det har vore folkemøte, avisinnlegg, artiklar og debattar. Eg vil hevde at prosessen har vore open og inkluderande med mange møtepunkt med prosjektleiing undervegs for gjeldande partar.

Den 20. mai 2014 vedtok styret for Sjukehuset Telemark HF innstillinga, som seinare blei vedteken av styret for Helse Sør-Øst HF og til slutt stadfesta hjå helseminister Høie i føretaksmøtet 5. juni 2014.

Eg har stor respekt for arbeidet og engasjementet som er vist i denne saka. Eg skjønar skuffelsen frå Rjukan og Kragerø som mistar den medisinske akuttfunksjonen, men sjukehuset blir ikkje nedlagt, det skal framleis vere poliklinikk og dagtilbod både i Kragerø og på Rjukan.

I tillegg har helseministeren peikt på at det skal føreliggje ein oppdatert plan for prehospitale tenester for Rjukan før nedlegging av akuttfunksjonen. Dette er eit veldig viktig punkt for innbyggjarar som tidlegare har hatt akuttfunksjon knytt til Rjukan sjukehus, dvs. Tokke og Vinje kommune.

Telemark består av 18 kommunar, og i høyringsfråsegnene kjem det fram at eit stort fleirtal av kommunane støttar utviklingsplanen. Det same gjer brukarorganisasjonane og eksterne fagmiljø. For meg er det viktig at sjukehuset i Telemark leverer gode helsetenester til alle innbyggjarane i Telemark, og sikrar eit varig, allsidig akuttsjukehusstilbod for Telemarks befolkning. Difor var det nødvendig med denne strukturendringa.

Terje Aasland (A) [17:00:23]: Det var representanten Lysbakken som fikk meg til å ta ordet for andre gang. Han sa at de partiene som ikke pålegger helseministeren å tenke på nytt, må ta ansvar for situasjonen. Ja, det er jeg hjertens enig i. Da ber jeg faktisk representanten Lysbakken gå gjennom forslagene nr. 11 og 12 fra Arbeiderpartiet. Det er klare pålegg til helseministeren om å tenke på nytt.

Jeg forstår at engasjementet er stort om lokalsykehus i Stortinget. Jeg tror det er et bredt flertall for å underbygge lokalsykehusenes viktige rolle og funksjon. Da skjønner ikke jeg at et flertall i Stortinget eventuelt kan stemme ned forslag nr. 11 fra Arbeiderpartiet, hvor vi ber regjeringen avklare formuleringen om lokalsykehus og den viktige rollen de har for sikker beredskap og for liv og helse i hele landet – ikke minst med bakgrunn i det helseministeren selv har sagt i denne sal, om at det ikke kommer noe om lokalsykehus i den nasjonale helse- og sykehusplanen. Hvis Stortinget er opptatt av å få avklart hva regjeringen selv mener i sin egen regjeringserklæring, burde de stemme for forslag nr. 11 fra Arbeiderpartiet, for det er den eneste måten å gå til roten, kjernen av dette spørsmålet, som er helt sentralt i den debatten vi nå har i salen, på.

Når det gjelder forslag nr. 12, synes jeg Per Olaf Lundteigen holdt et godt innlegg for å underbygge nettopp betydningen av å få vedtatt forslag nr. 12 i dag. Representanten Lundteigen henviste til en drøftingsprotokoll, hvor det åpenbart er frustrasjon på grunn av den økonomiske situasjonen. Ja, hvilket forslag i denne sak er det som underbygger det alvorlige i det forholdet knyttet til Sykehuset Telemark, utenom Arbeiderpartiets forslag nr. 12? Det er den eneste realistiske tilnærmingen til det å ta det på alvor.

Det samme gjelder det å kreve av helseministeren at han ikke skyver ansvaret over på Sykehuset Telemark, som har dårlig økonomi – men at denne sal tar et ansvar for at en har tilstrekkelig akuttbereidskap i det berørte området, må vel være å pålegge helseministeren noe nytt.

Jeg synes – siden jeg kommer fra det fylket – at denne saken fortjener den oppmerksomheten som ligger i vårt forslag nr. 11 og i vårt forslag nr. 12. Det er det eneste som avhjelper situasjonen i Telemark.

Audun Lysbakken (SV) [17:03:15]: Det er ikke volument i et innlegg som avgjør kvaliteten.

Jeg har stor respekt for at det er ulike syn. Men jeg har ikke så stor respekt for dobbeltkommunikasjon. Min utfordring til Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet har ganske enkelt vært at det er greit, vi har respekt for at man ikke vil være med på å si til helseministeren at disse nedleggingsprosessene må stoppes, men da kan man ikke på den ene siden si at man er mot nedleggingen, og så si at man ikke vil gjøre noe med det.

Jeg har også stusset når jeg har sett Kristelig Folkepartis uttalelser om sykehuset i Flekkefjord. Det forslaget som nå fremmes av Høyre og Fremskrittspartiet, og som Kristelig Folkeparti vil danne flertall for, vil nettopp si at regjeringen ikke pålegges å si noe om lokalsykehusene i en nasjonal helse- og sykehusplan, men bare gi en overordnet

plan, der vi ikke nødvendigvis kan forvente at det skal stå noe om hvilke funksjoner Flekkefjord skal ha i framtiden. Det er jo vi andre som har det synet, at en nasjonal helse- og sykehusplan skal være såpass detaljert.

Med tanke på Arbeiderpartiets forslag nr. 12 – det har kommet ulike forklaringer på hvorfor man ikke kan stemme for våre utsettelsesforslag. Jeg har bare lyst til å si – så det er sagt fra talerstolen – at alle partier i opposisjonen har vært invitert til møter for å diskutere formuleringer man kunne bli enig om. Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har valgt ikke å være med på dem. Det må bety at ingen varianter – og det har jeg også respekt for – av forslag som stanser nedleggingen, var aktuelle. Det skjønner jeg følger av et syn som handler om at man ikke kan stemme for forslag som går inn i enkeltavgjørelser. Men da stusser jeg veldig over forslag nr. 12, for det går jo inn i en enkeltavgjørelse, og man ber om at vi skal stemme for tiltak for å gjennomføre omstillingen på en best mulig måte. I mine øyne er det å si ja til omstillingen. Vi er mot den delen av omstillingen som handler om Rjukan og Kragerø, og da kan vi selvfølgelig ikke stemme for det forslaget.

Avslutningsvis, til helseministeren: Det er mulig at Høyre aldri har vært for en sykehusplan, slik som den har vært beskrevet i offentligheten. Men Høyre må likevel ta ansvar for de uttalelsene man kom med i valgkampen. Da må vi forstå det slik at Bent Høie har falt for fristelsen til å si ting som Høyre ikke mente, men som de visste at mange mennesker i Norge mener. Det man nå beskriver, når man prøver å godtgjøre den sammenligningen med Nasjonal transportplan, er som å legge fram en nasjonal transportplan som sier at det skal være vei, motorvei og jernbane rundt om i landet, men som ikke sier noe om hvor de veiene og jernbanene skal ligge. Det hadde selvfølgelig vært et totalt meningsløst dokument.

Kjersti Toppe (Sp) [17:06:32]: Det som er tydeleg i dag, er at det er eit fleirtal i Stortinget som godkjenner nedlegging av Rjukan og Kragerø sjukehus. Det vert gjort like før regjeringa skal fremja ein nasjonal helse- og sjukehusplan, og det vert gjort med stemmene til Høgre, Framstegspartiet, Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti. Problemet er at ikkje alle parti seier dette høgt, men berre stemmer for det.

Helseminister Høie har gjort full retrett når det gjeld kva som skal vera innhaldet i ein nasjonal sjukehusplan. Det synest eg er leitt. Han legg skylda på Senterpartiet – at vi har villeidd Arbeidarpartiet. Men eg trur ærleg talt helseministeren må ta seg ein runde med alle mediehusa i Noreg, som har klart å vri alle utsegnene hans på ein slik måte, og slik lurt alle veljarane hans.

Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti seier munnleg at det er uaktuelt å godkjenna nedbygging av lokalsjukehus utan at dei er sikre på at beredskapen er varetatt – men det er jo akkurat det dei stemmer for i dag. Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti vert altså medansvarlege for at akutt-mottak i Telemark vert lagde ned, på Rjukan og i Kragerø. Eg synest det er ei ærleg sak å vilja leggja ned eit lokalsjukehus, men eg synest at då må vi kunna seia det høgt. Vårt forslag hindrar ikkje utvikling i Telemark. Vi tar ut

dei to sjukehusa, så poenget med at vi vil hindra utvikling i Skien, held ikkje mål.

Mange snakkar om prehospitala tenester, men dette vil aldri vera ei erstatning for eit fullverdig akutt-mottak. Eg håpar ingen har tenkt tanken på å veksla inn to akutt-mottak mot ein ny luftambulansesetasje i Telemark. Her må vi høyra på Mads Gilbert.

Når det gjeld Arbeidarpartiet, som ikkje vil at Stortinget skal behandla slike ting som sjukehusnedleggingar, er dei seinare i dag med på eit forslag om å opna ein togstasjon i Buskerud igjen. Togstasjonar skal til Stortinget, men ikkje lokalsjukehus. Før i sesjonen har dei òg fremja eit forslag om at Stortinget skulle endra flagglova, slik at Drammen kommune kunne flagga med vimplar i flaggstengene sine. Flaggstenger skal til Stortinget, men altså ikkje nedlegging av lokalsjukehus.

Når det gjeld forslaga, kjem Senterpartiet ikkje til å stemma for Arbeidarpartiets forslag, som vi ser på ordlyden at er ei godkjenning av nedlegging av akutt-mottaka på Rjukan og i Kragerø. Difor kan vi ikkje stemma for det.

Når det gjeld forslaget frå Framstegspartiet og Høgre, er det utan betydning. Viss ein ser på regjeringsplattforma, er ho meir detaljert. Eg stemmer heller for regjeringsplattforma – den er mykje betre.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [17:09:18]: Argumentet til regjeringa for å nedlegge sjukehusene er kvalitet. Det blir gjentatt og gjentatt at økonomi ikke skal være et argument. Som nevnt, har jeg her drøftingsprotokoll nr. 3 fra 14. mai, hvor det motsatte blir belagt. Representanten Aasland sa at den protokollen var beviset på hva som rørte seg på sjukehuset. Ja, det er den – på den måten at den økonomiske situasjonen som Sykehuset Telemark er i, er meget krevende, på samme måte som den også er i andre omkringliggende foretak utenfor Oslo universitets-sykehus, fordi overskridelsene ved Oslo universitetssykehus har vært så store og det politiske presset så stort at Helse Sør-Øst må samle penger inn dit. Det har gått ut over bl.a. Sykehuset Telemark. Da er vi nettopp ved det som er saken – det er økonomi.

Så sa representanten Sundbø Abrahamsen at det hadde vært en åpen prosess. Den siste stedlige ledelsen ved Rjukan sykehus erfarte tidlig at det ikke var noen utviklingsplan, men det var en avviklingsplan. Hennes opptreden førte til at det ble en personalsak, og hun ga ut en bok – det er meget sterkt å lese. Så tok en sjølsagt vekk den stedlige ledelsen, og i sjukehus er det å ta vekk stedlig ledelse et av de viktigste grepene, for dermed tar en vekk lederen for det teamet som skal sikre utvikling på det sjukehuset, og erstatter det med en klinikkleidelse.

I Buskerud har vi et sjukehus som heter Ringerike sykehus, med en leder som er av de ypperste i Norge. En kan spørre vedkommende om han er for stedlig ledelse eller klinikkstrukturledelse. En vil få et klart svar. Det har ingen annen begrunnelse å ha klinikkstyrt ledelse enn at det skal danne grunnlaget for endringer i tilbud og nedleggelse av tilbud ute ved de små sjukehusa.

Jeg vil si det slik at det er en høy temperatur i denne debatten, og dermed får vi en avklaring på hva som lig-

ger bak de fine orda. Sentraliseringspartiene er nervøse for folkevilja og det folkelige engasjementet. Debatten kommer til å fortsette – debatten må gå og temperaturen må bli enda høyere på enda flere steder for å sikre mer likeverdige akutt- og fødetilbud over det ganske land. For dette gjelder trygghet, og det er derfor folk reagerer. Og det er sterkt å oppleve at i den planen som gjelder for Telemark, er alle prosesser fulgt, men folk erfarer at de ikke blir hørt. Det er grunnleggende problematisk for hele ledelsen av det norske sjukehusvesen.

Statsråd Bent Høie [17:12:33]: Det var en uttalelse fra representanten Aasland som fikk meg til å ta ordet, for selv om han sa det veldig høyt, er det ikke korrekt, det han sa, nemlig at jeg har sagt at nasjonal helse- og sykehusplan ikke skal inneholde noen ting om lokalsykehus. Det er helt feil. Nasjonal helse- og sykehusplan skal ikke minst ha en vesentlig del som omhandler hva som skal være lokalsykehusenes funksjon videre, og hvilken betydning de har også for akutt- og beredskapsspørsmål i sine lokalsamfunn. Så nasjonal helse- og sykehusplan skal ikke minst omhandle nivået i sykehusene våre og deres utvikling videre.

Jeg tror at det er store muligheter i en situasjon, som flere har vært inne på, der en ser en sentralisering av det spesielle – noe av det som er mest dramatisk og sjeldent – men samtidig ser en betydelig desentralisering av det som de fleste av oss oftest har behov for i helsetjenesten. I en slik utvikling har lokalsykehusene en god framtid, hvis vi klarer å trekke opp gode linjer for dette fra Stortingets side. Det er det vi kommer til å invitere til i nasjonal helse- og sykehusplan, som legges fram neste år. Så det må ikke stå igjen et inntrykk av at lokalsykehusene ikke skal ha en sentral plass i nasjonal helse- og sykehusplan.

Flere har også vært inne på situasjonen ved Sørlandet sykehus. Det er ikke noen konkrete planer om å gjøre endringer når det gjelder sykehuset i Flekkefjord nå. Jeg har selv besøkt sykehusene på Sørlandet nylig og fått god orientering om oppstarten av en planleggingsfase ved Sørlandet sykehus. Det vil ikke bli trukket noen vesentlige konklusjoner før Stortinget har behandlet nasjonal helse- og sykehusplan. Da må selvfølgelig de konklusjonene være i tråd med de retningslinjene som Stortinget har trukket opp i nasjonal helse- og sykehusplan. Det er nettopp slik tenkningen er. Som jeg sa i mitt innlegg: Stortinget gjorde en god jobb når det gjaldt fødselsmeldingen, en sikret en mer demokratisk forankring av utviklingen av en vesentlig del av spesialisthelsetjenesten. Når dette var forankret i Stortinget, når de overordnede linjene var trukket, fører selvfølgelig det til konkret endring og utvikling i tilbudet lokalt. Men da vet en at det er en endring som også er ønsket av Stortinget, ved at Stortinget har trukket opp linjene. Nettopp slik må en også tenke rundt nasjonal helse- og sykehusplan.

Jeg er veldig glad for at det er et så stort engasjement i Stortinget for å få en slik plan, men det vil ikke være klokt, som Arbeiderpartiets forslag nr. 11 innebærer, at en skal delrapportere på den planen i statsbudsjettet allerede til høsten. Det er en plan som bør forankres gjennom gode prosesser, og da er tidspunktet å behandle det spørsmålet

når planen legges fram for Stortinget til neste år, og ikke ta en bitte liten del og la den bli en del av statsbudsjettet.

Presidenten: Representanten Kristin Ørmen Johnsen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [17:15:50]: Jeg har sittet i styrer i flere helseforetak i løpet av de siste åtte årene. Min kommentar er vel den at jeg nesten ikke har sett én drøftingsprotokoll i de foretakene jeg har sittet i styrene i, som ikke har uttrykt bekymring for økonomi. Det har alle gjort. Det er balansegangen med å styre for å sikre kvalitet med stram økonomi som har vært og er utfordringen.

Jeg lurer på om Senterpartiet har glemt hva de har vært med på de siste åtte årene. Det har faktisk vært 13 endringer i føde- og akutttilbud i Helse-Norge. Det er også omstilling.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [17:16:48]: Når Kristelig Folkeparti ikke støtter Arbeiderpartiets forslag nr. 11, er det fordi vi stoler på at lokalsykehusene kommer som en del av den nasjonale helse- og sykehusplanen – og det skulle bare mangle, for de er noe av det viktigste vi har der ute, og som skal være en del av hele den helsekjeden som landet vårt skal bygge på.

Når vi støtter forslag nr. 12, er det fordi vi ikke en gang til vil ha Oslo-prosessen, hvor det ikke var midler til en omstilling. Derfor har vi valgt å si at vi vil være med og stemme for forslag nr. 12. Vi vil også stemme for forslag nr. 10, fra Høyre og Fremskrittspartiet, for det er viktig å få på plass en helse- og sykehusplan.

Som tidligere leder for et stort akuttmottak unner jeg folk på Rjukan å være knyttet til og være en del av akuttjenesten på Rjukan, som vil sikre at vi får gode tjenester på Telemark sykehus i Skien. Det er best for folk i Rjukan, det er jeg helt overbevist om.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [17:18:04]: Eg tar ordet for å seia noko til helseminister Bent Høie, som seier at ein ikkje treng å vera bekymra for at lokalsjukehusa ikkje skal ha ein sentral plass i nasjonal helse- og sjukehusplan. Jo, eg er veldig bekymra for det.

Det som skjer i dag, er at vi aksepterer ei nedlegging av sjukehus ut frå nokre kvalitetskrav, som eg sa i mitt hovudinnlegg, som er så enormt høge og spesielle at få sjukehus i Noreg eigentleg vil klara å oppfylla dei. Det er ein genial måte å leggja ned sjukehus på. Ein kan anten leggja dei ned, eller ein kan laga nokre kvalitetskrav til korleis organiseringa skal skje, som ingen vil klara å oppfylla.

Så er det òg eit klart signal ut til alle andre regionale

helseforetak og foretak i Noreg at Stortinget i dag har vist for all verda at det ikkje grip inn, sjølv når det er snakk om nedlegging av sjukehus og sentralisering av beredskap – eit område som er geografisk krevjande.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [17:19:16]: Politikere er veldig flinke til å snakke om prosesser, de er veldig flinke til å lage utrolig omfattende prosesser, men det er veldig mange praktikere som raskt gjennomskuer om det er en reell prosess, eller om det er en skinnprosess. Når statsråden snakker om at planen skal forankres i gode prosesser, vil jeg i hvert fall gi det råd at da må en lære av de skinnprosessene som er gjennomført. Og hvis det skal gjennomføres skinnprosesser der en stiller faglige krav som ikke er forankret i politiske vedtak, medvirker en til å ta vekk denne tilliten.

Til Ørmen Johnsen: Ja, det er riktig at det ble nedlagt mange føde- og akutttilbud under den rød-grønne regjeringen, og det er ikke ukjent at Senterpartiet kjempet mot flere av de nedleggelsene, bl.a. Nordfjordeid. Det som nå skjer, er at det ikke er på små steder lenger. Nå er det stadig større steder – Kongsberg er et av dem. Representanten Ørmen Johnsen har gått inn for å nedlegge det også.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [17:20:35]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Karin Andersen og Snorre Serigstad Valen om effektiv håndhevelse av forbudet mot reservasjon for leger (Innst. 276 S (2013–2014), jf. Dokument 8:37 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torgeir Micaelsen (A) [17:21:28] (ordfører for saken): En god dag i april, rett før høringsfristen for regjeringens, helseministerens og Høyres forslag om reservasjonsadgang for fastleger gikk ut – et forslag som er svært omtalt og debattert gjennom hele vinteren – opplevde vi faktisk klokskap fra regjeringen. Den gikk bort fra forslaget og la det i skuffen. Det mener jeg var bra. Jeg vil på nytt gratulere alle dem som stilte seg i front i hele Norge mot

et forslag de oppfattet som umoderne, og som ikke tilhørte fremtiden.

Jeg skal ikke bruke mer tid på det. Denne saken handler om at det gjennom denne prosessen har blitt avdekket at det er enkelte leger som har drevet med det jeg kaller ulovlig reservasjon, og som tilsynelatende fortsatt driver med det. Derfor mener jeg at saken ikke er avsluttet helt, og derfor er dette forslaget som vi diskuterer, viktig.

Gjennom mediene har vi sett mange fastleger som reserverer seg i strid med gjeldende regelverk. Det framstår for meg svært uklart hvordan helse- og omsorgsministeren og tilsynsmyndighetene forholder seg til disse lovbruddene. VG omtalte f.eks. 3. april i år en sak hvor en fastlege nekter å sette inn spiral, og avisen hevder at «Høie har ingen planer om å gjøre noe med denne eller andre saker». Vi opplever dette som for passivt og er bekymret for at helse- og omsorgsministeren tilsynelatende ikke har gjort noe for å korrigere manglende oppfølging fra tilsynsmyndighetene i saker hvor fastleger urettmessig nekter f.eks. å forskrive prevensjon eller gi bistand ved svangerskapsavbrudd.

Vi mener det også er uforståelig at helse- og omsorgsministeren i mediene skaper en usikkerhet om fastleger med såkalt fellesliste lovlig kan nekte enkelte ting. Jeg kjenner ikke til at det i noen lov eller forskrift er dekning for en slik tolkning av regelverket som ministeren antyder. Tvert imot er rundskriv I-4/2011 helt tydelig på at reglene gjelder alle fastleger uten unntak.

Derfor mener jeg at om helse- og omsorgsministeren er uenig i det rundskrivet, en lov eller en forskrift, må han få utarbeidet et nytt rundskriv, en ny lov eller en ny forskrift. Vi kan ikke ha en regjering som spekulerer i at fastleger med fellesliste kan nekte tjenester til innbyggerne uten å vise til rettskilder som gir belegg for dette.

Jeg mener at helse- og omsorgsministeren som øverste ansvarlig for Statens helsetilsyn må sørge for at det driver tilsyn på en god måte og har nok ressurser til å utføre sitt oppdrag. Selv om enkeltsaker avgjøres uavhengig av helse- og omsorgsministeren, har statsråden det øverste politiske ansvaret. Derfor viser jeg også til at daværende helse- og omsorgsminister Strøm-Erichsen fikk støtte fra daværende komitéleder Høie da hun den gang instruerte Helsetilsynet i tolkningen av regelverket knyttet til fastlegers reservasjon gjennom det aktuelle rundskrivet.

I februar behandlet vi i denne sal saken om reservasjonsrett for fastleger, Dokument 8:2 S for 2013–2014. Da uttalte helse- og omsorgsministeren om nettopp reservasjonsretten:

«Den handlet om en egendefinert reservasjonsrett, der den enkelte lege, uten noen som helst reguleringer, kunne reservere seg mot hva som helst – alt fra spiral og utskrivning av p-piller til henvisning til abort og assistert befruktning, der en også kunne diskriminere mellom lesbiske par og heterofile par. Det er det denne regjeringen rydder opp i.»

Dette er veldig bra og veldig tydelig i Stortinget. Men jeg er bekymret når det gis inntrykk av noe annet i mediene. Derfor er jeg opptatt av at det blir sørget for tilstrekkelig tilsyn og reaksjoner på ulovlige reservasjoner i

kommunehelsetjenesten, derfor er vi opptatt av at Helse-tilsynet gjennomfører et landsomfattende tilsyn der legers reservasjon både mot befatning med abort og andre temaer kartlegges, og derfor er vi opptatt av at regjeringen fremmer forslag til eventuelle lovendringer regjeringen finner nødvendig for at regelverket som forbyr nettopp den type praksis, skal kunne håndheves på en effektiv måte.

Det er alvorlig når fastleger vilkårlig velger hvilke tjenester vedkommende tilbyr til sine pasienter, slik det kan virke som i noen tilfeller. Selv om slik praksis ikke har vært tillatt, har det dessverre dukket opp flere eksempler, slik jeg nevnte tidligere. Selv om innstramminger har vært gjennomført, bl.a. gjennom presiseringer fra forrige regjering i rundskriv om nettopp dette temaet, har det ikke hatt den ønskede effekten. Derfor er det behov for å ta nye grep. Derfor er jeg glad for at SV la fram dette Dokument 8-forslaget, og vi står sammen med SV om flere forslag, som jeg herved tar opp. Så tror jeg det er best at regjeringspartiene redegjør for hva som er deres syn i saken.

Presidenten: Representanten Torgeir Micaelsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [17:26:43]: Det har i årevis eksistert en praksis i Norge hvor fastleger har reservert seg både mot å henvise til abort, sette inn spiral, forskrive p-piller og henvise til assistert befruktning. Dette har ikke bare skjedd i strid med regelverket, men det har også skjedd uten noen sikkerhet for at kvinner har fått oppfylt rettighetene sine, og uten informasjon til pasientene.

Det er ingen tvil om at høringsinnspill og diskusjon knyttet til regjeringens forslag om reservasjonsmulighet viste oss tydelig at dagens praksis ikke har fungert. Derfor var ikke forslaget umoderne, slik Torgeir Micaelsen sier. Det var behov for en opprydning, og det har regjeringen vært veldig tydelig på.

Kanskje er dette også bakgrunnen for at SV nå ønsker det de kaller effektiv håndhevelse av forbudet mot reservasjon. Det kunne være fristende å spørre hvorfor SV ikke selv gjorde noen flere aktive og effektive grep for å sørge for nettopp dette da de satt i regjering. Kanskje var det slik at uten den publisiteten som er skapt rundt saken det siste halve året, ville problemet fortsatt passert under radaren, både for SV og andre. Det er i så fall trist for de jenter og kvinner som har opplevd vanskelige møter opp gjennom årene, men det er godt at vi nå kan få ryddet skikkelig opp.

Etter stor debatt knyttet til reservasjonsmulighet er vi glade for at regjeringen har lyttet til høringsinnspillene, og at regjeringens nye forslag sendes på høring før sommeren med sikte på iverksettelse 1. januar 2015.

Jeg vil knytte noen få kommentarer til dette forslaget, fordi det er svært relevant for saken vi behandler i dag. Regjeringens forslag går ut på å fjerne ordningen med at legen skriver under på skjemaet for begjæring om abort og henviser kvinnen til sykehus. Dette er en løsning som både ivaretar abortsøkende kvinners rettigheter og leger som av samvittighetsgrunner finner det vanskelig å henvise til abort. Det er selve henvisningen til abort som flere fastleger har hatt alvorlige samvittighetskvaler ved, og ønsket

å reservere seg mot. Når denne fjernes, forsvinner også disse legenes ønske om og behov for å reservere seg. Det vil hindre at kvinner uforvarende møter leger som vil reservere seg, og bortfallet av henvisning hindrer at det vil praktiseres reservasjoner i strid med regelverket.

I dette forslaget har regjeringen også varslet en tydeliggjøring av kommunenes ansvar for å sørge for at fastlegenes praksis er i tråd med regelverket, videre at kommunenes mulighet for å si opp fastlegeavtaler hvis de blir kjent med at leger ikke følger reglene, skal tydeliggjøres. Etter vår oppfatning ivaretar dette SVs ønske om en tydelig presisering av sanksjonering av regelbrudd.

Mange mener samarbeidsavtalen mellom Høyre, Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti var krevende på punktet om reservasjonsmulighet for fastleger. Forrige gang vi debatterte temaet, var det også vanskelig å få gehør for behovet for å rydde opp i den uholdbare praksisen med reservasjon uten åpenhet som hadde eksistert i mange år. SVs forslag og mediesakene de siste månedene har vist at det var behov for dette.

SV fremmer med støtte fra Arbeiderpartiet nå forslag om økte ressurser både til Helsetilsynet og til fylkesmenene for å sikre at regelverket etterlevs. Men regjeringen har allerede varslet at den vil følge dette nøye opp, ved å anmode Statens helsetilsyn om å gjennomføre en egnet tilsynsmessig oppfølging, høsten 2016, av kommunenes og fastlegenes tilbud til kvinner som vurderer eller ønsker svangerskapsavbrudd, og eventuell lovstridig reservasjon av samvittighetsgrunner.

Antakelig er vi ganske enige i denne sal i dag om at det er viktig å rydde opp i den praksis som har eksistert til nå. Flertallet har tillit til at den løsningen regjeringen har fremmet, vil sikre kvinners rettigheter og stemmer derfor imot forslagene til mindretallet i denne saken, med den viktige begrunnelse at vi mener regjeringen nå rydder opp i dette.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [17:31:08] (komiteens leder): I dag skal vi behandle et representantforslag fra SV om å innføre en effektiv håndhevelse av forbudet mot reservasjon for leger.

SV har nå funnet ut at de selv ikke klarte å gjøre noe med denne saken, og nå må den nye regjeringen ta grep, og SV har nå svaret på hvordan dette skal gjøres.

Grunnen til at SV nå har funnet dette nødvendig, er sakene de har lest om i media. Arbeiderpartiet og SV viser i sine merknader bl.a. til et oppslag i VG den 3. april, og de ser med bekymring på at helseministeren tilsynelatende ikke har gjort noe for å korrigere manglende oppfølging fra tilsynsmyndighetene.

Går man imidlertid inn i denne artikkelen, kan vi lese at helseministeren tvert imot svarer at dagens regelverk ikke åpner for å reservere seg mot å sette inn spiral av samvittighetsgrunner. Videre sier han at når to fylkesleger som har ansvaret for å håndheve og kontrollere dagens regler, behandler slike saker ulikt, viser det at dagens regelverk ikke fungerer i praksis.

Så da er vi egentlig enige, da. Alle synes nå å mene at dagens praksis ikke er god nok, og derfor har det vært både riktig og viktig å finne gode løsninger. Dette har helse-

ministeren vært tydelig på hele veien, derfor har det vært sendt ut forslag til løsninger på høring, og høringsinstansene har blitt hørt – en demokratisk og god prosess, som Arbeiderpartiet og SV finner krevende å forstå, skal vi lese deres merknader.

Det sendes i disse dager ut på høring et forslag om å fjerne ordningen med at leger skriver under på skjemaet for begjæring om abort. Mange kvinner tar allerede i dag direkte kontakt med sykehuset, slik vi er kjent med at dette skjemaet i prinsippet er unødvendig. Når vi fjerner henvisningsskjemaet, fjerner vi også samvittighetslegenes grunnlag for å ønske en reservasjon.

Videre vil forslaget som nå er sendt på høring, tydeliggjøre kommunenes ansvar for å sørge for at fastlegenes praksis er i tråd med regelverket, og kommunenes mulighet for å si opp fastlegeavtalen tydeliggjøres. Jeg mener derfor at forslagsstillernes ønske om en tydelig presisering av sanksjonering med dette er ivarettatt.

I tillegg viser helseministeren i sitt brev av 23. mai til at Helse- og omsorgsdepartementet har anmodet Statens helsetilsyn om å gjennomføre en egnet tilsynsmessig oppfølging høsten 2016 av kommunenes og fastlegenes tilbud til kvinner og eventuelle lovstridige reservasjoner av samvittighetsgrunner. Høringsfristen er satt til 15. september, og jeg imøteser de innspill som der vil komme.

Olaug V. Bollestad (KrF) [17:34:02]: Denne saken har nesten mistet noe av sin kraft etter at Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fikk til en avtale som sier at leger skal slippe å henvise til abort. Alle leger skal ha samtaler med sine pasienter, de skal gjøre de nødvendige undersøkelsene, og de skal skrive et medisinsk notat som skal følge kvinnens begjæring om å avbryte svangerskapet. Kristelig Folkeparti hadde nok ønsket at samvittighet skulle gjelde flere ting enn abort, men det var det vi fikk flertall for og avtale om da vi forhandlet i Nydalen.

Nå var det sendt ut et forslag på høring fra regjeringen som Kristelig Folkeparti ønsker å kommentere litt i forbindelse med akkurat denne saken. Kristelig Folkeparti vil gjøre oppmerksom på at Statens helsetilsyn, som det her henvises til, har innvendinger mot et punkt i høringsnotatet – det var i det forrige høringsnotatet som var ute – hvor en sier at en skal kunne si opp leger som reserverer seg eller som ikke utfører innleggelse av spiral. Helsetilsynet skriver i brev til Helse- og omsorgsdepartementet 2. mai 2014 at de ser det som svært problematisk å tvinge kommuner til å gå til oppsigelse av leger når disse legene har sørget for at kvinnene har andre alternativer.

Direktøren i Helsetilsynet sier:

«Hvis man tolker regelverket på en slik måte at legen mister autorisasjonen dersom han ikke setter inn spiral, men i stedet sender pasienten til nabolegen, så får det konsekvenser. I enkelte kommuner kan det få betydning for det samlede helsetilbudet, og det har vi meddelt departementet».

Kristelig Folkeparti mener at vi skal lytte til Helsetilsynet og ta på alvor at vi ikke har flust med fastleger rundt omkring.

Det er for Kristelig Folkeparti et paradoks at på den ene

siden kan jeg, hvis jeg hadde vært lege, si at jeg må dessverre la deg gå til en kollega fordi jeg ikke har kunnskap om eller evne til å legge inn en spiral, og det aksepteres. Men hvis jeg sier til pasienten at jeg har dessverre ikke samvittighet til å legge inn en spiral, det er mot min overbevisning, men jeg sender deg til min kollega, er det ikke akseptabelt. Og begge ting går ut over kvinner.

For Kristelig Folkeparti er spørsmålet da å sikre at det er en som gjør oppgaven, som har vært viktig for oss, samtidig som vi ivaretar legens samvittighet. Helsetilsynet sier altså nå at det er vanskelig å si opp leger, for vi har ikke flust med dem. Og det skal ikke være lov å henvise til andre leger av samvittighetskvaler.

Jeg har møtt en del kvinner som er uenige med sin fastlege i synet på spiral, men som samtidig som de er uenige med legen sin i synet på spiral, for all del ikke ønsker å miste fastlegen. De synes det er helt greit å måtte gå til andre leger eller til en gynekolog for å få spiral, men de vil for all del ikke miste fastlegen. Det vil bli en problematisk situasjon for dem, fordi fastlegen betyr så mye for dem uavhengig av dette synet.

Derfor sier Kristelig Folkeparti at vi skulle ønske vi kunne debattert noen av disse problemstillingene også når vi får en diskusjon omkring samvittighetens plass i norsk arbeidsliv. Derfor støtter ikke Kristelig Folkeparti noen av forslagene som foreligger fra Arbeiderpartiet og SV. Vi ønsker å la det stå sånn som det står i innstillingen. Og så ønsker vi samtidig å kunne ta sånne vanskelige debatter om samvittighet. Da må det også være rom for diskusjon om ting som gjelder norsk helsevesen, i de debattene.

Kjersti Toppe (Sp) [17:38:41]: I denne saka kjem Senterpartiet til å leggja vekt på at regjeringa nyleg har sendt ut på høyring eit forslag om å fjerna ordninga med at fastlegar skriv under på skjemaet med oppmoding om abort. Vi vil avventa høyringsrunden på dette forslaget og sjå kva regjeringa faktisk fremjar for Stortinget, før vi vurderer behovet for praktisk oppfølging og eventuelle behov for nye sanksjonsmoglegheiter.

I merknadene støttar vi Høgre, Framstegspartiet og Venstre i at i staden for eit landsomfattande tilsyn, som forslagsstillarane krev, skal Statens helsetilsyn gjennomføra hausten 2016 ei eigna tilsynsmessig oppfølging av kommunanes og fastleganes tilbod til kvinner som vurderer eller ønskjer svangerskapsavbrot, og eventuell lovstridig reservasjon av samvitsgrunnar.

Utover dette kjem Senterpartiet ikkje til å stemma for forslaga frå Arbeidarpartiet og SV i denne saka.

Audun Lysbakken (SV) [17:40:08]: Jeg kan slutte meg til alt som ble sagt i representanten Micaelsens utmerkede innlegg, derfor skal jeg forsøke å være kort.

Det har jo skjedd veldig mye siden dette forslaget ble lagt fram, som helt vesentlig endrer grunnlaget for den debatten vi nå har. Regjeringen har trukket tilbake sitt forslag om reservasjonsadgang. Det var en stor seier ikke først og fremst for opposisjonen, men for den store folkelige mobiliseringen som var ute i samfunnet. Det viste også at regjeringen og regjeringspartiene grovt feilvurderte stemningen

ute blant folk og engasjementet blant norske kvinner. Men selv om regjeringspartiene gjorde en sånn feilvurdering, skal de også ha honnør for at de hadde mot til å snu. Det krever litt å innrømme at man har tatt feil i politikken.

Det er likevel viktig å understreke at debatten ikke er over med dette. Vi imøteser det nye forslaget som nå kommer fra regjeringen, og vil ta endelig stilling til det når det foreligger i en endelig utgave etter høringsrunden. Det er også viktig å understreke at det er problemstillinger knyttet til dette med reservasjon som vi ikke må slippe tak i selv om debatten nå har roet seg betraktelig. Det gjelder ikke bare den reservasjonen som praktiseres mot henvisning til abort, men også, som saksordføreren var inne på, det faktum at det finnes leger som reserverer seg både mot prevensjon, mot å bidra til assistert befruktning og også mot LAR-behandling til rusmiddelavhengige.

Derfor er vi opptatt av å sette Helsetilsynet i stand til å avdekke ulovlig reservasjon, vi er opptatt av å skjerpe inn overfor kommunene det ansvaret de har for å håndtere dette, og vi er opptatt av at ulovlig reservasjon faktisk skal sanksjoneres. Alt dette går fram av de tre felles forslagene fra Arbeiderpartiet og SV.

Jeg har samtidig lyst til å si at jeg er glad for at regjeringen har sagt, og helseministeren har sagt, at det vil bli gjennomført nasjonalt tilsyn. Det synes jeg er bra. Vi imøteser med forventning når det skal skje, og på hva slags måte. Men veldig langt på vei har jo regjeringen kommet dette forslaget i møte allerede.

Helt avslutningsvis merket jeg i et par av innleggene her et slags forsøk på å ta opp igjen debatten om hvorfor diskusjonen om reservasjon kom opp i vinter. Det var ikke fordi SV og Arbeiderpartiet plutselig kom på denne problemstillingen da regjeringen kom med et dårlig forslag. Den som løftet dette på dagsordenen, var tidligere helseminister Anne-Grete Strøm-Erichsen. Vi har ingen problemer med å erkjenne at det hun satte i gang, ikke var nok til å stoppe ulovlig reservasjon, men det var hun, og det daværende flertallet, som tok tak i dette, og som påla kommunene å rydde opp, og når det viste seg at det ikke virket, gikk vi videre til det som vi behandler i dag, og som regjeringspartiene nå er i ferd med å slutte seg til, nemlig at staten må ta ansvar, bl.a. gjennom Statens helsetilsyn.

Det er ingen tvil om at regjeringens dårlige forslag hjalp på engasjementet ute blant folk, og sånn som situasjonen nå er, kan vi kanskje si at det var en god ting, men det blir en helt feil framstilling å prøve å få det til å se ut som om flertallet i forrige periode ikke tok tak i dette.

Statsråd Bent Høie [17:44:32]: Regjeringen vil, som kjent, i løpet av juni sende ut et høringsnotat med forslag om å fjerne henvisningen fra fastlegen når kvinner begjærer svangerskapsavbrudd. Dette er en løsning som ivaretar både abortsøkende kvinners rettigheter og leger som av samvittighetsgrunner finner det vanskelig å henvise til abort.

Gjeldende rett om at det ikke er mulig for fastleger å reservere seg mot å sette inn spiral, forskrive p-piller eller henvise til assistert befruktning, vil også bli presisert.

Videre vil høringsnotatet tydeliggjøre kommunens an-

svar for å påse at fastleger ikke reserverer seg i strid med regelverket. Tilsynets adgang til å håndheve regelverket, og at felleslister heller ikke åpner for reservasjon, vil bli klargjort.

Departementet har i tillegg anmodet Statens helsetilsyn om å gjennomføre en egnet tilsynsmessig oppfølging høsten 2016. Dette skal omfatte kommunenes og fastlegenes tilbud til kvinner som vurderer eller ønsker svangerskapsavbrudd, og eventuelt lovstridig reservasjon av samvittighetsgrunner.

Jeg mener at det er tilsynsmyndighetene som har best kompetanse til å planlegge og vurdere hva som er en egnet tilsynsmessig oppfølging i 2016. Et slikt planlagt tilsyn skal selvsagt komme i tillegg til tilsynsmyndighetenes ordinære tilsyn og behandling av tilsynssaker som gjelder ulovlig reservasjon.

Regjeringen vil også foreslå at det blir opprettet en tjeneste med grønt telefonnummer for kvinner som ønsker råd og veiledning om abort. Tjenesten skal kunne sette kvinnene over til aktuelle sykehus eller rådgivningstjeneste dersom hun ønsker det.

Regjeringen vil også, etter avtale med Kristelig Folkeparti, nedsette et offentlig utvalg som skal utrede de etiske og praktiske forholdene rundt tanke- og samvittighetsfriheten under utøvelse av arbeidsoppgaver i arbeidslivet generelt.

Dette er tiltak som rydder opp i en praksis som i mange år ikke har fungert tilfredsstillende, og som vil sikre kvinnene rask og tilgjengelig helsehjelp på viktige områder. Etter min mening ivaretar dette også forslagsstillerens ønske om en tydeligere presisering av at loven må håndheves.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Micaelsen (A) [17:46:53]: Jeg har bare ett enkelt spørsmål: Dersom regjeringen eller Stortinget hadde kommet opp med økte ressurser til Helsetilsynet, ville tilsynet kunne starte tidligere enn planlagt, etter statsrådens syn?

Statsråd Bent Høie [17:47:12]: Det er veldig viktig at vi ikke går for langt i å styre Helsetilsynets prioriteringer og måten tilsynet jobber på. Det har med viktigheten av tilsynets selvstendighet og tilsynets tillit i samfunnet å gjøre. Det kommer også fram i det brevet som tilsynet sendte til departementet, for det er viktig å avstemme disse forholdene.

Så er det også min oppfatning at det å ha et tilsyn høsten 2016 er et godt tidspunkt fordi da har det nye regelverket fått virke, det har fått satt seg, kommunene har blitt klar over det, og fastlegene har blitt klar over det. Det vil være et egnet og godt tidspunkt for et sånt tilsyn.

Torgeir Micaelsen (A) [17:47:55]: Men forstår jeg da statsråden rett i at det ikke er mangel på ressurser som gjør at man må gjøre dette først i 2016?

Og jeg gjentar spørsmålet: Er det slik at dersom ikke Stortinget overprøver eller instruerer, men skaffer mer res-

2014 17. juni – 1) Representantforslag fra repr. Toppe, Klinge, Greni og Lundteigen om en 5-årig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse 2) Representantforslag fra repr. Kjenseth og Rotevatn om bedre tilbud innen psykisk helse i kommunene

surser, kunne dette tilsynet vært gjennomført allerede fra høsten eller starten av neste år?

Statsråd Bent Høie (H) [17:48:15]: Hvis Stortinget stiller mer ressurser til disposisjon til Helsetilsynet, er det ikke sikkert at Helsetilsynet ville ha prioritert å bruke de ressursene på et tilsyn på et område der det snarlig kommer en regelendring og en ny praksis. Det kunne godt tenkes at de så at det var andre forhold i helsetjenesten som det var mer vesentlig å ha tilsyn på.

Audun Lysbakken (SV) [17:48:54]: Jeg vil gjerne følge opp det siste, for den regelendringen regjeringen har varslet, vil jo ikke omhandle de reservasjonene som skjer på andre grunnlag enn abort. Der vil dagens regelverk bestå – knyttet f.eks. til prevensjon, til LAR og til assistert befruktning. Det betyr at tid er ganske viktig når det gjelder gjennomføringen av et sånt tilsyn.

Så det er relevant å spørre helseministeren om han ikke synes 2016 er lenge til når det faktisk gjelder å få ryddet opp i den siden av dette, som jeg vet at helseministeren også har et engasjement for å få slutt på.

Statsråd Bent Høie [17:49:45]: Det er ikke korrekt at endringene ikke vil omtale disse forholdene. Som jeg også sa i mitt innlegg, vil regelverket bli presisert når det gjelder muligheten til å reservere seg, også på disse områdene. Det vil også bli tydeligere hva som er kommunens ansvar i den sammenhengen. Tilsynet har ikke bare ansvar overfor den enkelte lege, de har også et tilsynsansvar for hvordan kommunene utøver sin rolle. Det vil også bli presiseringer knyttet til dette som har vært et sentralt tema, nemlig leger som har felleslister.

Disse endringene, som nå sendes ut på høring, og som forhåpentligvis vil bli gjennomført neste år, vil også omfatte de forholdene som representanten tok opp i replikken.

Audun Lysbakken (SV) [17:50:35]: Da vil jeg vise til forslag nr. 3 i innstillingen, fra Arbeiderpartiet og SV, som handler om en anmodning om å «presisere overfor tilsynsmyndighetene at regelbrudd knyttet til legers forskjellige reservasjoner skal sanksjoneres».

Vi har stusset litt over at regjeringspartiene ikke vil støtte det. Er det fordi regjeringspartiene er imot det, eller er det fordi regjeringen har tenkt å gjennomføre det, og at det derfor er utilstrekkelig?

Statsråd Bent Høie [17:51:09]: Nå skal jeg være forsiktig med å uttale meg på vegne av regjeringspartienes medlemmer i komiteen, men jeg vil bare si at tradisjonelt sett har regjeringspartiene selvfølgelig tillit til at regjeringen følger opp det som regjeringen har sagt at den skal følge opp. Det er også helt klart og tydelig at hvilken form for reaksjoner som skal gjøres ved regelbrudd, vil være en del av den diskusjonen som er i høringen. Så det vil jeg tro er regjeringspartienes grunnlag for at de ikke stemmer for et forslag som de mener går på forhold som vil bli godt ivarett av regjeringen.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Audun Otterstad (A) [17:51:59]: Under valgkampen i 2013 sa nåværende statsminister Erna Solberg til Verdens Gang at folk ikke har peiling. Saken gjaldt om man skulle prioritere eldre, helse og skole foran skatteutt.

I 2014 sa ordfører i Bergen, Trude Drevland, at reservasjonsrett for leger var en ordning som tilhørte fortiden, og at den var avleggs. Vi hadde rekordoppmøte på kvinnedagen, der man demonstrerte for kvinners rettigheter til selv å velge og styre over egen kropp. Da svarte nåværende statsminister Solberg at folk ikke har forstått.

La meg få lov til å starte med å si at jeg er glad for at helseministeren har forstått. Jeg er glad for at helseministeren har snudd i saken, at han også mener at kvinners rettigheter til å bestemme over egen kropp, er viktigst. Det er det dette handler om. Det handler om utsatte unge kvinners trygghet, det handler om forutsigbarhet.

La meg få lov å rose representanten Bollestad. Jeg aksepterer at vi har en prinsipiell uenighet knyttet til samvitighetsfrihet for leger, men i den anledning fremmer representanten Bollestad et meget godt forslag for å gripe fatt i noe av kjernen i problemet: høye aborttall. Det mener jeg er en form for politisk utøvelse det står respekt av – at man er konstruktiv, at man griper fatt i kjernen av problemet, og ikke tar opp hva som skjedde i 2011, eller innskjerper av regler, eller hvem som har den slags skyld, hvem som har satt fokus på det, og om det er SVs forslag eller ikke, men at man setter seg ned og utøver praktisk politikk for å sikre tryggheten for jenter. Det mener jeg er et eksempel til etterfølgelse.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 6 og 7 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 6 [17:54:11]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Jenny Klinge, Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen om en 5-årig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse (Innst. 271 S (2013–2014), jf. Dokument 8:41 S (2013–2014))

Sak nr. 7 [17:54:31]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth og Sveinung Rotevatn om bedre tilbud innen psykisk helse i kommunene (Innst. 274 S (2013–2014), jf. Dokument 8:54 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 mi-

nutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ketil Kjenseth (V) [17:55:29] (ordfører for sak nr. 6): Psykiske plager og lidelser er en av de store folkesykdommene i Norge i dag. Ifølge Folkehelseinstituttet vil omtrent halvparten av befolkninga rammes av en psykisk lidelse i løpet av livet, og en av tre rammes i løpet av ett år. Årlige samfunnsmessige kostnader ved psykisk lidelser i Norge anslås til å være 60–70 mrd. kr.

Jeg vil få sitere Anders Skuterud, som er fagsjef i Norsk psykologforening. Han sier:

«Det er fortsatt dype hull i kunnskapen om hva slags tilbud som gir for å hjelpe personer med psykiske lidelser».

Samtidig sender han en utfordring til sine egne medlemmer om å bidra til å tette hullene. Særlig gjelder det tilbudet til dem med lette psykiske lidelser, og hvor mye av innsatsen kan gjøres lokalt og nær den enkelte. Det er bra at stadig flere aktører er opptatt av å få fram mer kunnskap om psykiske lidelser, og særlig om tilbudet lokalt, for det er svært varierende.

Jeg er glad for at komiteen har hatt to forslag nokså parallelt om psykisk helse. Det er bred enighet i komiteen om behovet for å styrke særlig den kommunale førstelinjetjenesten innenfor psykisk helse, og at dette må skje gjennom varige og langsiktige tiltak. Komiteen framhever at det er særlig viktig med tiltak rettet mot barn og unge og helsearbeid i skolen. I tillegg er det viktig å styrke tilbud i kommunene med lav eller ingen terskel. Formålet med lavterskeltilbud er at alle kommunens innbyggere lett og raskt kan komme i kontakt med helsepersonell som har kompetanse på forebygging, utredning og behandling av psykiske lidelser. En styrking av lavterskeltilbudet vil også avlaste spesialisthelsetjenesten.

En samlet komité har videre klare forventninger til stortingsmeldingene om primærhelsetjeneste og folkehelse samt nasjonal helse- og sykehusplan, som skal legges fram i Stortinget i 2015, og er tydelig på at psykisk helsearbeid og psykisk helsevern må få sin rimelige plass i disse planene, både i form av å omtale kapasitet, struktur og organisering.

Når det gjelder hvordan man skal bygge opp kapasiteten i førstelinjetjenesten, er det noe uenighet i komiteen. Flertallet viser til at det er ulike utfordringer i kommunene, og at det derfor er viktig med en differensiert tilnærming. Noen kommuner har allerede bygd ut et godt førstelinjetilbud på området, mens andre knapt har kommet i gang. Min egen kommune, Gjøvik kommune, med 30 000 innbyggere og nesten 4 000 studenter, har først nå i 2014 søkt om statlig tilskudd til å ansette sin første kommunale psykolog, mens Fjell kommune utenfor Bergen, med 23 000

innbyggere, har jobbet målrettet siden 2006, og har i dag fem ansatte psykologer og et bredt og helhetlig tilbud som er særlig rettet mot barn, unge og familier.

Flertallet viser til at det i praksis skjer en opptrapping i det psykiske helsearbeidet nå, og at det i påvente av de kommende planene på området ikke er riktig tidspunkt for å vedta en opptrappingsplan nå. Det er enighet om behovet for en langsiktig og varig satsing. Flertallet mener da at en prosjektbasert opptrapping på fem år ikke er den beste løsningen nå, når vi står midt oppe i viktige planprosesser.

Komiteen er samstemt i behovet for styrking av tilbudet for barn og unge – og da særlig økte ressurser til helsestasjoner og skolehelsetjenesten. Det er imidlertid også viktig å trekke fram den pedagogisk-psykologiske tjenesten i kommunene som en særlig viktig aktør som har en annen mulighet enn førskolelærere og lærere til å følge opp og lede det helhetlige oppfølgingsarbeidet rundt elever som trenger forsterket innsats tidlig. Mange aktører sitter på virkemidler og bidrar til tiltak, men ofte blir det lange ventetider på både utredning og tiltak i påvente av koordinering mellom aktørene. Her trengs det mer forskning og kunnskap rundt hvordan vi bedre kan organisere innsatsen så tidlig som mulig, og best mulig rundt den enkelte. Her er det også viktig å peke på den sosialfaglige kompetansen som sosionomer og barnevernspedagoger har.

Ettersom psykiske lidelser er blant folkesykdommene, er det også naturlig at dette i større grad reflekteres i folkehelsearbeidet. Jeg er derfor glad for at regjeringa nå inkluderer og likestiller psykisk helse i folkehelsearbeidet i den varslede folkehelsemeldinga.

Jeg vil også få legge til at det i en etterfølgende sak vises til en ungdomshelsestrategi. Jeg synes også det er viktig at vi har fått til et flertall for det i Stortinget, og ber regjeringa komme tilbake med en ungdomshelsestrategi som ytterligere setter søkelyset på særlig tilbudet til barn og unge.

Jeg har vært rundt i ulike kommuner i det siste, både i Fjell, Kongsvinger og Tromsø, og har fått høre mye bra og litt bekymringer for ulike tilbud i kommunene, det gjelder særlige utfordringer for ungdom. I Tromsø fikk jeg høre om at helsestasjonen i Tromsø har åpent sommerstid. De bruker psykologistudenter og legestudenter for å holde helsestasjonen åpen. De sier det er et stort behov.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [18:01:08] (ordfører for sak nr. 7): Forslagsstillerne til Dokument 8:54 S for 2013–2014 viser til at psykiske lidelser er en av de store folkesykdommene, og at en stor andel av den norske befolkninga vil bli rammet av en psykisk lidelse i løpet av livet. Videre viser forslagsstillerne til at det er et særlig behov for styrking av det forebyggende arbeidet og lavterskeltilbudet i kommunene.

En samlet komité er enig med forslagsstillerne i at det fremover vil være et særlig behov for å styrke forebyggende arbeid og lavterskeltilbud i kommunene, noe det også vises til i flere av høringsinstansene, hvor det påpekes

at det er i primærhelsetjenesten de aller fleste kan og bør få hjelp til å mestre sine psykiske lidelser.

Komiteen påpeker også at Samhandlingsreformens intensjoner om samordning av helsetjenester er spesielt viktig for mennesker som i en periode har psykiske problemer. Det vises til at disse har behov for sømløse overganger mellom tjenestenivåene for å unngå unødvendig ventetid og forverring av plagene.

Videre mener en samlet komité at samlokalisering og tverrfaglig samarbeid er goder for dem som trenger hjelp, og viser til den varslede meldingen om fremtidens primærhelsetjeneste som sentral for å utvikle samlokaliserte tjenester for innbyggerne – herunder at helsesentre, der fastleger deler lokaler med psykologer, helsesøstre og psykiatriske sykepleiere, vil kunne være et viktig tiltak for å hindre fragmentering.

Det er altfor mange med psykiske helseutfordringer som blir for syke før de får hjelp og havner i spesialisthelsetjenesten.

Da statsministeren løftet fram psykisk helse i sin nyttårsstale, hadde det stor betydning for å få vekk fordommer og skape åpenhet. Samtidig var det et klart uttrykk for en politisk prioritering som denne regjeringen har lagt seg på.

I budsjettbehandlingen for 2014 gjeninnførte derfor regjeringen øremerking av midler til rus- og psykiatribehandling på 340 mill. kr, og vi bevilget et ekstra tilskudd på 200 mill. kr til det samme i revidert budsjett. Til sammen utgjør det 540 mill. kr.

I sin sykehustale la helseministeren stor vekt på at veksten innen psykisk helsevern og rusbehandling skal ha større vekst enn somatikken, og i sin tale på årets helsekonferanse viste helseministeren til SINTEF-rapporten fra i fjor høst, som slår fast at én av fire innleggelsler i spesialisthelsetjenesten kunne vært unngått dersom tilbudet hadde vært bedre i kommunene.

Helseminister Bent Høie har sagt:

«Derfor skal vi bygge opp lett tilgjengelige lavterskeltilbud der folk bor. Det inkluderer økt satsing på å rekruttere psykologer til kommunene.»

Regjeringen har styrket helsesøstertjenesten og psykisk helsetjeneste i skolen. Den har varslet at det vil komme en stortingsmelding om primærhelsetjenesten, en folkehelsemelding, en ungdomshelsestrategi, en egen helse- og sykehusplan – og nå sist fritt behandlingsvalg, der psykisk syke og rusavhengige skal prioriteres først. Alt dette er viktige tiltak for å få til en god opptrapping for psykiske helse-tjenester i kommunene – og som også viser at det ikke vil være behov for en 5-årig opptrappingsplan for psykisk helse i kommunene, slik det foreslås i Dokument 8:41 S for 2013–2014.

Det er i komiteen stor enighet om at terskelen for å få hjelp med psykiske helseutfordringer er for høy, og at det er altfor mange som må bli alvorlig syke før de får hjelp. Regjeringen jobber derfor som beskrevet – på kort og lang sikt – både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten for å styrke tilbudet innen psykisk helse. Komiteen, med unntak av medlemmet fra Senterpartiet, står samlet om et forslag der

«Stortinget ber regjeringen utrede en opptrapping for

førstelinen innen psykiske helsetjenester med fokus på kvalitet, forebygging og samhandling med spesialisthelsetjenesten og med en særlig prioritering av barn og unge».

Jeg vil fremme det forslaget fra flertallet.

Presidenten: Representanten Elisabeth Røbekk Nørve har tatt opp forslaget hun refererte til.

Audun Otterstad (A) [18:06:04]: Jeg er glad for at komiteen har fulgt merknaden og oppfordringen fra Arbeiderpartiet om å se foranliggende saker i sammenheng. Vi er også veldig glade for at komiteen kunne skrive seg sammen. I helsekomiteen er det, slik jeg oppfatter det, et stort engasjement for psykiske lidelser og for å hjelpe mennesker. Det er også store forventninger, for vi har fått en helseminister som har et stort og ekte engasjement for mennesker med psykiske lidelser. Da er det godt å se at forslag fra Venstre og fra Arbeiderpartiet blir behandlet på lik linje, og at vi sammen kan stå opp for gode forslag, stå opp for å styrke førstelinjen, og for å sette dem som jobber nærmest våre innbyggere – de som jobber nærmest menneskene i kommunene – i stand til å gjøre en enda bedre jobb.

Noen av de store utfordringene man blir klar over når man jobber med helsepolitikk i Norge, er etter representantens oppfatning alle de dalene vi har i helsevesenet. Det er et stort, stort behov for flere bruer – flere bruer som binder kompetanse, enheter og sentre sammen. I spesialisthelsetjenesten er det en enorm kompetanse som kunne hjulpet mang en kommune med å lage planer, sette i stand skoler og barnehager og gjøre livet – der helse skapes – enda bedre.

Den lille uenigheten som ligger i noen av disse forslagene, dreier seg om hvor strenge krav man skal stille til barnehager, til ansatte og til kompetanse. Men la oss ikke fokusere på det i dag. I denne salen har vi sammen stått opp for å komme med tiltak for å hjelpe dem som har gått lengst ned på den mørke stien man kan havne på med psykiske problemer. I dag skal vi sammen sy sammen et sikkerhetsnett som skal redde enda flere fra å gå ned den stien, og som skal få flere tilbake i jobb. Rett og slett hele komiteen er enig om at alle sammen skal med.

Noe av det som gleder meg aller mest, er at vi har fokus på tidlig innsats, på å hjelpe barn og unge, på å se dem som ikke har en egen stemme, og dem som ofte blir nedprioritert i systemet – dette også ifølge uttalelser fra politiet bl.a. ved overgrepssaker. Det å sørge for at barn og unge – nemlig framtiden – blir prioritert, er viktig også for å kunne ha noe å bygge på framover.

Nok en gang: Vi i Arbeiderpartiet er veldig glade for at det er mulig å skrive seg sammen, og for at vi kan se forbi politiske skillelinjer for å ta Norge og Kommune-Norge noen skritt i riktig retning.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslaget?

Audun Otterstad (A) [18:09:22]: Beklager, president. Jeg oppfattet at komiteen sto bak forslaget som ordføreren for sak nr. 7 akkurat fremmet.

Presidenten: Det foreligger et forslag fra mindretallet i sak nr. 6.

Audun Otterstad (A) [18:09:39]: Ja, vi tar opp forslaget.

Presidenten: Da har representanten Audun Otterstad tatt opp forslag 1 i sak nr. 6.

Morten Wold (FrP) [18:10:00]: Psykisk helse har de seneste 20 årene fått stadig større oppmerksomhet i takt med store endringer i et moderne samfunn. Noen skylder på karrierejag og ønsket om vellykkethet på alle områder som årsak til utbrenthet og påfølgende psykiske lidelser. Andre rammes av sterke psykiske belastninger etter tunge personlige opplevelser, mobbing, samlivsbrudd eller tap av jobb eller nær familie og venner.

Uansett årsak: Den nye regjeringen tar psykiske lidelser på det aller største alvor. Det er også grunnen til at regjeringen har utpekt psykisk helse som et av sine viktigste satsingsområder. Det er nødvendig når psykiske lidelser er en av våre store folkesykdommer og en lidelse som veldig mange en eller annen gang i livet vil stifte bekjentskap med, enten gjennom selv å bli rammet eller at noen man står nær, blir det.

Psykiske lidelser er den mest kostbare av alle sykdomsgrupper i Norge. Det gjør behovet for å styrke det forebyggende arbeidet og lavterskeltilbudene i kommunene særdeles viktig. Derfor er det gledelig at regjeringen har varslet opptrapping for psykisk helse i kommunene, noe som vil synliggjøres i meldingene om folkehelse, fremtidens primærhelsetjeneste og den varslede nasjonale helse- og sykehusplanen.

Det er også betryggende at regjeringen i kommuneproposisjonen for 2015 varslet 400 mill. kr ekstra til styrking av helsestasjoner og skolehelsetjeneste samt tiltak innen psykisk helse i kommunene. Regjeringen satser også 20 mill. kr på psykiatriambulanser i revidert budsjett. Det er et tiltak som Fremskrittspartiet har arbeidet for i lang tid.

Mange opplever frustrasjon i møtet med helsevesenet når de rammes av psykiske lidelser. De blir kasteballer, sendt fra sted til sted. Det underbygger behovet for styrking av det psykiske helsetilbudet i kommunene gjennom at det etableres sømløse overganger mellom tjenestenivåene for å unngå unødvendig ventetid og forverring av plagene.

Mange mennesker med behov for psykisk helsehjelp søker også vekk fra fritidsaktiviteter, samvær med venner og annen sosialisering. Man føler kanskje skam over ikke å være i jobb, men man har en diagnose som ikke er synlig for alle. Det er lettere å få aksept for å være hjemme fra jobb med brukket ben – det er rimelig synlig. Derfor er det viktig at vi alle er medmennesker når en kollega, en venn eller et familiemedlem rammes av psykisk sykdom. Trygghet og stabilitet er nøkkelord for at mange psykisk syke kan returnere raskere til skole eller arbeid.

Dessverre har for mange, for lenge, ventet på tilbud om psykisk helsehjelp. Derfor er det positive signaler når regjeringen åpner for at kommuner som har kapasitet og

kompetanse, kan få ansvar for distriktpsikiatriske sentre. I min hjemkommune, der velkjente og velrenommerte Modum Bad holder til, arbeider man for å få til dette. Allerede er det etablert et lavterskeltilbud i samarbeid mellom kommunen og Modum Bad, som sikrer lokalbefolkningen psykisk helsehjelp omtrent på dagen – når behovet oppstår. Det viser at det er mulig, og modellen kan gjerne kopieres av andre kommuner med tilgang til et psykiatrisk tjenestetilbud i sin nærhet.

Når det gjelder forslaget om en femårig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse, vil en slik slå veldig ulikt ut for kommunene, fordi mange av dem er på helt forskjellige nivåer i sin utbygging av det psykiske helsetilbudet. Med regjeringens allerede solide satsing på området mener Fremskrittspartiet – sammen med flertallet i komiteen – at det ikke er grunn til å vedta en egen plan for de kommende fem årene på det nåværende tidspunkt.

Et område som for lett glemmes når vi snakker om psykisk helse, er både inkludering av – og omsorg for – pårørende. Når noen rammes av psykisk sykdom, påvirker det også ens nærmeste. Det bør i større grad gis tilbud om kurs og tilrettelagt arbeid hos arbeidsgivere som stimuleres til å se positivt på å finne løsninger for pårørende. Egne pårørendesentre kan også være noe å vurdere.

Både syke og pårørende skal møtes med forståelse, ikke fordømmelse. Psykisk sykdom oppleves fortsatt av mange som skamfullt og tabubelagt. Slik bør det ikke være.

Olaug V. Bollestad (KrF) [18:14:52]: Psykiske plager og psykiske sykdommer er en samfunnsutfordring. Antallet psykisk syke øker stadig, og vi kan stille oss spørsmålet om hvorfor i et land som Norge.

For Kristelig Folkeparti er det viktig å se hele mennesket – psykisk, fysisk, åndelig og sosialt. Kristelig Folkeparti er glad for den opptrappingsplanen som var for psykisk helse fra 1998 til 2008, og tror ikke vi hadde kommet dit vi er i dag, hvis det ikke hadde vært for den planen, som kom med konkrete tiltak. I tillegg til konkrete tiltak fikk vi en åpenhet omkring psykiske lidelser. Det ble et kompetanseløft og et tiltaksløft, men vi er ennå ikke i mål. Og som mange her har sagt, er det veldig ulikt hvor langt kommunene har kommet. Det er viktig for Kristelig Folkeparti at vi må løfte psykisk helse videre.

Kristelig Folkeparti er som resten av komiteen opptatt av at det må satses på kommunale førstelinjetjenester med tiltak som er langsiktige, robuste og dermed varige, og som er lett tilgjengelige for folk der de bor. De bør være en del av Samhandlingsreformen, og i de oppgavene som kommunene får, må også psykisk helse inkluderes.

Det er også viktig å finne en god ansvarsfordeling mellom kommune og spesialisthelsetjeneste innen psykisk helse. Hva skal være DPS-enes ansvar, og hva skal være kommunens? Kristelig Folkeparti er også opptatt av at kommunene ofte får ansvar for pasienter som blir utskrevet fra spesialisthelsetjenesten med følgende ord: ikke mer å gjøre fra vår side. Dette er tungt syke pasienter som kanskje trenger tilsyn døgnet rundt, og det er viktig for Kristelig Folkeparti at kommunene må få definert hva som er deres ansvar, at vi faktisk må få kunnskap og kompetanse

inn i kommunen til å ivareta akkurat disse, og ikke minst ressurser – fordi det er dyre pasienter.

Hvordan kommunene skal kunne møte utfordringen med å heve kompetansen, blir også en viktig del av det å kreve ressurser til kommunene. Kristelig Folkeparti mener at det er viktig å se psykisk helse i sammenheng med de planene som allerede er meldt for primærhelsetjenesten og folkehelsetjenesten, nettopp fordi vi henger sammen som mennesker. Vi kan ikke ta vekk bare den psykiske biten, vi må være hele mennesker der vi er.

Vi må integrere psykisk helse som en viktig del både i forebyggende arbeid og sentralt i primærhelsetjenesten, hvor vi derved definerer ansvar, syr sammen gode tiltak og følger opp pasientene på en helhetlig måte. Allikevel ønsker vi å ta til orde for noe som jeg ser blir en problemstilling akkurat nå, og det er tverrfaglig samarbeid, for det er sendt ut et brev fra HELFO om hvem som skal få refusjoner for tverrfaglig samarbeid. Sosionomene får ikke det per i dag. Det er ikke godt nok hvis vi skal få til tverrfaglig samarbeid omkring de psykisk syke, og jeg ber ministeren ta tak i akkurat den problemstillingen hvis vi skal lykkes.

Kristelig Folkeparti vil også problematisere et annet område som er viktig for oss. Alle er vi enige om at vi vil satse på barn og unge, men da Helsedirektoratet i 2008 ga ut en veileder for poliklinikker i psykisk helsevern for barn og unge, ble ikke ansvaret definert. Hvem er det som har ansvaret for psykisk helse hos barn under 18 år i kommunene? Er det helsesøster? Er det PPT-tjenesten? Er det barnevernet? Er det skolehelsetjenesten? Er det fastlegen? Vi må klare å definere hvem som skal følge ungene. Hvis vi skal klare å ha tidlig innsats, må vi også definere hvem vi kan stille ansvarlige for at ikke tiltak er fulgt opp. Kristelig Folkeparti ønsker å problematisere dette, sammen med Venstre, for vi ser det er en utfordring at det ikke er definert per i dag.

Psykisk helse handler om mange ting, fra alvorlig sykdom til lette lidelser – slik somatiske lidelser også handler om tunge sykdommer og lette lidelser. Vi må klare å møte psykisk helse på samme måte som vi har klart å skape tiltak når det gjelder somatisk helse.

Kristelig Folkeparti vil gi en stemmeforklaring. Kristelig Folkeparti vil ikke støtte forslaget fra Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV i innstillingen basert på Dokument 8:41 S for 2013–2014. Vi stemmer imot en femårsplan. Og så støtter vi komitéforslaget i innstillingen basert på Dokument 8:54 S for 2013–2014.

Kjersti Toppe (Sp) [18:19:52]: Senterpartiet vil ha ein konkret opptrappingsplan for psykisk helse, finansiert gjennom nye øyremerkte midlar, og vi fremmer forslag om det i Dokument 8:41 S.

Psykiske plagar og lidningar utgjer ein av dei store helse- og samfunnsutfordringane i Noreg. Evalueringa av opptrappingsplanen for psykisk helse som var frå 1998 til 2008, viser at psykisk helse fekk ein høgare prioritet og ei betydeleg utbygging av tenestetilbodet i den perioden.

Årsverksinnsatsen i kommunalt psykisk helsearbeid auka sterkt i perioden, men det er òg vist at etter opptrappingsplanen er det framleis eit udekt behov for kommunale

tenester på feltet psykisk helse. Det er òg store forskjellar mellom kommunane. Årsverksinnsatsen i kommunane har ikkje auka sidan 2007, og det er urovekkjande. For mens pasientar i dag vert skrivne ut raskare enn tidlegare frå spesialisthelsetenesta, brukar altså bustadkommunane samla sett ikkje fleire årsverk til kommunalt psykisk helsearbeid.

Ein kommunal opptrappingsplan må omhandla førebygging, diagnostisering, tidleg hjelp og behandling elles, rehabilitering, oppfølging, psykososial støtte og rettleiing, og tilvising til spesialisthelsetenesta. Pårørande må òg inkluderas i ei slik satsing. Det må etablerast lågterskeltilbod i kommunane, og ikkje minst må ein ha ein offensiv strategi for utbygging og etablering av tilstrekkeleg med tilpassa bustadtilbod til menneske med psykiske lidningar.

Senterpartiet vil at ein kommunal opptrappingsplan særleg må fokusere på barn og unge og innehalda ei forpliktande styrking av helsestasjon og skulehelseteneste. Også alderspsykiatrien og den psykiske helsa til innvandrarakar må få særskild merksemd.

Senterpartiet viser i representantforslaget til rapporten «Bedre føre var» frå Folkehelseinstituttet, der det er ei samla framstilling av tiltak som kan fremma psykisk helse og førebyggja psykiske plagar og lidningar. Det dreier seg m.a. om høg sysselsetting, helsefremmande skular, høgkvalitets barnehagar, førebyggjande tiltak på eldresenter, heimebesøk til førskulebarn, styrking av foreldreferdigheter, arbeid med støtte, grupper, kurs og program for meistring av angst og depresjon – mellom anna.

Vi understrekar at ein ny kommunal opptrappingsplan må ha særleg merksemd på kvaliteten i tenestene og omhandla ein ny pårørandepolitikk.

Senterpartiet vil ha ein opptrappingsplan med øyremerkte midlar til psykisk helsearbeid. Då vil kommunane sjølve kunne prioritera kva for område innan feltet psykisk helsearbeid som treng å styrkjast mest i deira kommune ut frå lokale behov, og vi meiner at dette er meir treffsikkert enn øyremerkte satsingar på enkelttiltak, som det har vore erfaringar med dei siste åra.

SINTEFs rapport viser at årsverksinnsatsen i kommunalt psykisk helsearbeid auka sterkt gjennom opptrappingsperioden, men at han ikkje har auka sidan 2007, trass i at vi har hatt fleire meldingar og lovforslag som skulle bidra til å styrkja kommunehelsetenesta, også psykisk helse, slik som samhandlingsreform, folkehelselov og ny helse- og omsorgstenestelov.

Ifølgje SINTEF-rapporten er 6,7 pst. av innlagde pasientar i psykisk helsevern utskrivingsklare og ventar på eit kommunalt tilbod. Halvparten ventar på bustad. Ifølgje SINTEF-rapporten melder kommunane òg at det har vore ei sterk omlegging frå spesialisthelsetenesta, og at omlegginga har skjedd fort – utan at kommunane i tilstrekkeleg grad har fått bygd opp tilsvarende tilbod. Rapporten viser òg at éin av fire pasientar kunne unngått å verta innlagd i spesialisthelsetenesta dersom det kommunale tilbod hadde vore bygd ut.

I dag er det to saker som vert behandla saman i debatten, og i sak 7 går fleirtalet inn for at Stortinget skal be regjeringa greia ut ei opptrapping av psykisk førstelineteneste. Dette vert sett opp mot Senterpartiet sitt forslag i den

andre saka, der vi saman med Arbeiderpartiet og SV går inn for ein 5-årig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse, finansiert gjennom nye, øyremerkte midlar.

Senterpartiet meiner det ikkje er nokon som helst grunn for ikkje å ha ein opptrappingsplan òg på dette feltet. Når regjeringa varslar ei opptrapping på rus og på rehabilitering, meiner vi det òg må koma på psykisk helse. Eg forstår ikkje motargumenta. Det er eit uforpliktande forslag som vert fremma i Venstre sitt representantforslag. Senterpartiet kjem til å stemma på det forslaget subsidiært, slik at det får stemmene frå alle parti.

Audun Lysbakken (SV) [18:25:06]: Det er fremmet to gode representantforslag om uhyre viktige problemstillinger, og SV støtter begge to. Det burde vært mulig å samle seg om alle de forslagene som ligger i disse to representantforslagene, men vi kommer iallfall et lite stykke på vei gjennom det flertallet som dannes for forslaget knyttet til Venstres representantforslag.

Det trengs imidlertid noe mye mer forpliktende enn det vedtaket som blir gjort i dag. Erfaringen når det gjelder psykisk helse, er jo at dette feltet trenger nasjonale strategier og nasjonal støtte hvis pasientene skal få det tilbudet de fortjener rundt om i kommunene, i likhet med en del andre av de tjenestene vi har til de gruppene som gjerne lett faller mellom alle stoler i velferdsstaten – de som ofte ikke prioriteres av kommunepolitikere, de som har en stemme som altfor sjelden høres, f.eks. barnevernsbarn, psykisk syke og rusavhengige. Det kan også gjelde barn og unges helsebehov generelt. Derfor mener jeg det er nødvendig med en kombinasjon av nasjonale opptrappingsplaner og øremerking for å nå de målene vi setter oss for de kommunale tjenestene.

Erfaringen fra det barnevernsløftet som forrige regjering gjennomførte, er veldig tydelig på det – det har forandret hverdagen i barnevernstjenesten i mange kommuner: 1 000 nye stillinger. Vi trenger noe tilsvarende innenfor psykisk helse. Jeg frykter også at den satsingen som regjeringen på sett og vis har forpliktet seg til når det gjelder helsesøstre, skolehelsetjeneste og helsestasjoner, kommer til å ende opp i noe av et mageplask, nettopp på grunn av mangelen på øremerking og vilje til å legge klare føringer for pengebruken. Det er også en av de viktigste forebyggende innsatsene vi kan gjøre når vi snakker om psykisk helse – å bygge en god lavterskel helsetjeneste for barn og unge ute på skolene, ute i lokalsamfunnene, der barn og unge er.

Derfor vil jeg vise til behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen, der SV kommer til å foreslå å øremerke et løft som vil gi 1 500 nye stillinger til helsestasjoner og skolehelsetjeneste rundt om i landet.

Det er også grunn til å frykte hva de nye rammene for kommuneøkonomien vil ha å si for de tjenestene vi nå diskuterer. Det vil – gjennom behandlingen av denne kommuneøkonomiproposisjonen – varsles nye tider med en klart lavere inntektsvekst for kommunene enn det de har vært vant til i de rød-grønne årene. Det vil selvfølgelig ha noe å si for hva slags tjenester som leveres til innbyggerne, og vi vet at den typen tjenester vi nå diskuterer, vil ha

en tendens til å tape når det blir tynnere med kroner ute i Kommune-Norge.

Selv om det nå spesielt er kommunale tjenester vi diskuterer, tror jeg at det både innenfor kommunene og innenfor spesialisthelsetjenesten er behov for mer tillit og større rom for den kreativiteten som kan utløses når vi utfordrer de ansatte til å finne mer fornuftige måter å løse oppgavene på. Og da vil jeg vise til Nordfjord distriktpsikiatriske senter, som greide å eliminere ventelistene etter at de ansatte ved senteret satte seg ned sammen og spurte seg: Er det andre måter å løse våre oppgaver på til beste for våre pasienter? De klarte det – både å sørge for at alle fikk behandling raskere, og at alle fikk en umiddelbar kontakt med senteret, som de ikke hadde fått før, i stedet for å bli satt på venteliste. Dette er et eksempel på hva som kan skje med mindre detaljstyring ovenfra og mer tillit til faglighet lokalt, og det er det vi i SV legger i «tillitsreform», som vi ønsker skal gjennomføres bl.a. innenfor psykisk helse, både i kommune og stat.

Statsråd Bent Høie [18:30:14]: Begge Dokument 8-forslagene som skal behandles i dag, tar opp psykisk helse, både utfordringsbildet og hva som må gjøres, og det er jo i stor grad sammenfallende. Jeg er derfor glad for at vi kan diskutere forslagene samlet.

Forslagene viser at det er bred enighet om at det psykiske helse- og omsorgstilbudet i kommunene må styrkes. Det er der folk lever sine liv og har sine venner og familier. Mange grupper får ikke et godt nok tilbud i dag.

Forslagene peker på barn og unge, voksne med lettere og moderate lidelser, eldre og personer med rusproblemer. Det er behov for bedre forebygging for å hindre at folk blir syke og bedre oppfølging og opplæring for å kunne leve godt med sin sykdom og unngå forverring.

Jeg er enig i at det er behov for mer ressurser, og denne regjeringen har startet opptrappingen. Men andre tiltak er også viktige. Vi må tenke nytt om arbeidsformer og hvordan vi organiserer tjenestene.

Først til temaet organisering: Jeg er helt enig i at det psykiske tjenestetilbudet må være en integrert del av helse- og omsorgstjenesten. Vi er hele mennesker. Våre fysiske og psykiske helseutfordringer og eventuelle rusproblemer har ofte en sammenheng. Gjennom den varslede meldingen om framtidens primærhelsetjeneste skal vi vise hvordan vi kan skape en mer helhetlig og samordnet tjeneste. Leger, psykologer, sykepleiere, fysioterapeuter, vernepleiere, sosionomer og andre må jobbe tverrfaglig for et bredt spekter av tilbud.

I tillegg til vanlige helsetjenester med god tilgjengelighet og lav terskel er det behov for sosiale treffsteder og aktivitetstilbud. En god psykisk helse skapes ikke i helsetjenesten. Derfor må flere sektorer bidra. Psykisk helse må være en sentral del av det brede folkehelsearbeidet. Hvordan dette kan skje, vil være et viktig tema i den varslede folkehelsemeldingen.

I saken som kommer etter denne, vil Stortinget be om at en skal jobbe med en egen ungdomshelsestrategi i forbindelse med stortingsmeldingen om primærhelse. Det vil også være viktig i dette arbeidet.

Det er også behov for nye arbeidsformer. Brukerorganisasjonen Mental Helse påpeker at tjenestene må legge mer vekt på den enkeltes ressurser – på det friske og mindre på symptomer. Brukerne må få hjelp og opplæring til å leve med sykdom og til å unngå forverring. Tjenesteyterne må spørre brukerne, slik Unge funksjonshemmede foreslår:

Hva er viktig for deg, i ditt liv, akkurat nå og framover.

Det leder meg over til det viktige temaet «barn og unge». Vi er helt enige om at helsestasjonstjenesten og skolehelsetjenesten må rustes opp når det gjelder både kunnskap og personell. Barneombudet forteller at barna etterspør en mer tilgjengelig skolehelsetjeneste, der de treffer helsesøstre som vet mye om psykisk helse, og som jobber sammen med psykologen. Denne tjenesten må utvikles på barnas og de unges premisser. Også her er det behov for nye arbeidsformer.

Men helsetjenesten kan ikke møte utfordringene alene. Det må skapes gode oppvekstmiljøer for barn. Ansatte i barnehage og skole, som ser barna hele dagen, må ha kunnskap om og oppmerksomhet på psykisk helse. Det er tiltak som er viktige i folkehelsearbeidet. I tillegg må sektorene samarbeide bedre for tidlig å fange opp de barna som er i fare for å utvikle problemer, og følge dem opp.

Regjeringen har startet arbeidet med å styrke tjenestene innen psykisk helse og rus. Vi har også varslet 400 mill. kr mer til kommunene til neste år, for at kommunene skal komme i gang med å bygge opp en bedre skolehelsetjeneste og helsestasjonstjeneste og et bedre tilbud innenfor psykisk helse og rus.

I tillegg vil vi legge fram tre meldinger i 2015, der det psykiske helsetjenestetilbudet skal stå sentralt: én melding om primærhelsetjenesten, én om folkehelsearbeidet og én nasjonal helse- og sykehusplan. Sammen med de to varslede opptrappingsplanene for rus og rehabilitering, skal vi skape nettopp brukernes helsetjeneste – i tråd med det som er våre mål.

Vi har alle sammen en psykisk helse. Derfor er det også viktig at vi bidrar til å bygge ned barrierene for å søke hjelp også for psykiske helseutfordringer. Altfor mange av dem som i dag har begynnende psykiske helseutfordringer, opplever fortsatt at terskelen for å søke hjelp er for høy. For mange av oss spør ikke om hverandres psykiske helse. Det er fortsatt vanskelig å snakke om. Men vi er også nødt til å bygge opp tilbudet, slik at når en ber om hjelp, får en tidlig hjelp og må ikke bli sykere for at hjelpen skal stille opp.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [18:35:39]: Vi kan lesa i SINTEF-rapporten at årsverkinnsatsen i kommunalt psykisk helsearbeid ikkje har auka sidan 2007. Det uroar meg veldig. Likevel ser eg at regjeringspartia i dag og helseministeren i eit svar til komiteen ikkje sluttar opp om forslaget om å ha ein kommunal opptrappingsplan med øyremerkte midlar til psykisk helsearbeid, som regjeringa har på rus og rehabilitering.

Eg kan ikkje forstå at helseministeren kan skilja rus og psykiatri på den måten, for veldig ofte er dette folk med dobbeltdiagnose. Dette heng i hop.

Spørsmålet mitt er: Kvifor vil ikkje helseministeren innlemma ein opptrappingsplan for psykiatri i opptrappingsplanen han har varsla på rusfeltet?

Statsråd Bent Høie [18:36:39]: Vi mener det er behov for en egen opptrappingsplan for rusfeltet. Vi har hatt en opptrappingsplan for psykisk helse, som ble avsluttet i 2008, etter ti år. Den hadde hovedfokus på spesialisthelsetjenesten.

Vi mener at det nå handler veldig mye om å gjøre det som vi er helt enige om, og som jeg også oppfatter at komiteen er enig i i denne innstillingen, nemlig konkret å bygge ut tilbudet i kommunene når det gjelder helsestasjon, skolehelsetjeneste og flere psykologer i kommunene. Det trenger vi ikke å lage en egen opptrappingsplan for å gjøre. Det må vi gjøre i det arbeidet som nå er i gang, gjennom de årlige budsjettene, som regjeringen også har varslet, og gjennom stortingsmeldingen om primærhelsetjenesten. Det vil representere den opptrappingsplanen som blir tatt opp i dette forslaget. Det er opptrappingen vi har behov for. Vi har behov for det ikke minst når det gjelder primærhelsetjenesten.

Ketil Kjenseth (V) [18:37:51]: Jeg sa jeg hadde vært i Tromsø i forrige uke, og da var jeg også på besøk hos Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin. De jobber med telemedisinsk teknologi, som også innebærer standardisering bl.a. innenfor psykisk helse, som gjør at behandlerne gjør en likere jobb, og da kan den behandlinga distribueres – noe som gir et bedre tilbud i et geografisk større område.

Men noe av det de sliter med, er implementering i bl.a. kommunehelsetjenesten, og at takst- og refusjonssystemet ikke premierer å ta i bruk teknologi og nye, standardiserte programmer.

Kan helseministeren si noe om hvorvidt han tenker å gå igjennom takst og refusjonssystemet for kommunene, slik at en får litt fart på den teknologiske utviklinga?

Statsråd Bent Høie [18:38:46]: Dette vil være viktige tema i primærhelsetjenestemeldingen. Det er nettopp spørsmålet om hvordan vi skal få en bedre sammenhengende tjeneste i kommunene, som er viktig: det å ta i bruk ny kunnskap, sørge for at også kommunehelsetjenesten kan jobbe systematisk med å tilegne seg ny kunnskap, bruke den konkret i behandlingen og jobbe bedre på tvers.

Den problemstillingen som representanten tar opp, går rett inn i en del av de utfordringene som også vi mener er problemer i dagens primærhelsetjeneste.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Sveinung Rotevatn (V) [18:39:44]: Det er kjekt å kunne levere eit representantforslag i Stortinget som faktisk får støtte. Det er jo eitt av fleire eksempel på at det er mogleg å gjere godt parlamentarisk arbeid i dette nye Stortinget, og det er gledeleg.

Venstre er glad for at det er eit breitt flertal for å styrkje det psykiske helsetilbudet i kommunane, og vi er særleg

glade for at ein prioriterer barn og unge. Vi treng eit lyft på området, og det er i kommunane at behova er størst. Det er likevel viktig å understreke at det er gjort mykje godt arbeid på området rundt om i kommunane allereie.

I min eigen heimkommune, Eid, som også representanten Lysbakken var innom – gledeleg nok – har ein i samarbeid med Nav og Nordfjord Psykiatrisenter fått på plass eit heilskapleg tilbod til pasientane der ein legg til rette for utdanning, aktivitet og meningsfulle fritidsaktivitetar. Her har ein òg fått til ei ordning med brukarstyrte plassar på det psykiatriske senteret, som brukarane det gjeld, kan nytte ved behov.

Det er viktig at det i den vidare satsinga blir mogleg å byggje vidare på dei gode løysingane mange kommunar allereie har fått på plass. Kommunar er ulike, og den enkelte kommune må ha rom for lokale tilpassingar med grunnlag i dei utfordringane den enkelte har.

Venstre meiner det er viktig å leggje til rette for eit mangfald av tilbod og gje rom for fleire lokale prosjekt i regi av ulike aktørar. Livsmestringssenteret på Skei i Jølster kommune er eit eksempel på eit slikt prosjekt. Her driv ein forebygging, behandling og rehabilitering for pasientar med lettare psykiske plager. Senteret har plass til 20 pasientar og er både eit supplement og eit alternativ til den offentlege helsetenesta. Senteret blir drifta av Bergen Diakonissehjem, som driv både sjukehus, høgskule og andre senter. Vi treng meir sosialt entreprenørskap og fleire aktivitetsbaserte tilbod og håpar at dette blir ein del av utgreiinga som Stortinget no ber om.

Til slutt er det viktig at ein får til ei betre integrering mellom det fysiske og psykiske helsetilbodet. Vi treng ein tverrfagleg innsats og koordinering av ulike hjelpetil-tak. Det gjeld særleg barn og unge. Det er helsestasjonane og skulehelsetenesta som er viktige her, men vi må heller ikkje gløyme den viktige rolla som PPT kan spele i samhandling med skule, barnehage, foreldre og barn.

Heidi Greni (Sp) [18:42:26]: Vi er et land med gode helsetjenester. Det er det få som er uenig i. Den norske stat bruker mye penger på å levere et godt velferdstilbud, og vi stiller høye krav. Likevel ser vi at dette tilbudet ikke er like bra for alle pasientgrupper. Psykisk helse og rus er kanskje de to områdene vi kan være minst fornøyd med, slik situasjonen er i dag.

Psykiske plager og lidelser utgjør en av de store helse- og samfunnsutfordringene i Norge. Nesten halvparten av innbyggerne utvikler psykiske helseproblemer en gang i løpet av livet og det i en slik grad at de trenger kvalifisert hjelp. Hver sjettede nordmann har til enhver tid en psykisk lidelse. Psykiske lidelser oppstår ofte i ung alder og er den viktigste årsaken til uhelse i aldersgruppen 20–30 år.

Mellom 15 og 20 pst. av barn og unge i Norge har nedsatt funksjon på grunn av psykiske vansker. Alvorligheten av dette blir understreket av Verdens helseorganisasjon, som anslår at psykiske lidelser vil være den viktigste årsaken til sykdomsbelastning i vestlige land i 2020.

Samtidig som utfordringene bare vokser og flere trenger hjelp, ser vi at det offentlige tilbudet ikke klarer å holde tritt. De siste tallene viser at 6,7 pst. av dem som er innlagt

innenfor psykisk helsevern og rus, og som er utskrivningsklare, venter på et kommunalt tilbud. Samtidig viser tallene at årsverksinnsatsen i kommunalt psykisk helsearbeid ikke har økt de siste årene.

Fagmiljøet og brukerorganisasjonene er klare: Det trengs et løft når det gjelder forebygging og behandling av psykiske lidelser. Det er bred enighet om at dette løftet må komme i kommunene. Det er der proppen sitter per i dag. I høringen til saken var det bred tilslutning til en ny kommunal opptrappingsplan for psykisk helse. Likevel sier regjeringspartiene nei. De ønsker i stedet å utrede. Senterpartiet mener at faktagrunnlaget er klart. Tiden er ikke inne for mer papirarbeid. Det trengs handling, og det trengs nå.

Konkret handling betyr at vi må få en opptrappingsplan, og ikke minst må en slik plan inneholde friske midler. Den nåværende regjeringen har vært frisk i omtalen av satsingen på psykisk helse i både valgkamp og regjeringserklæring. Med dette forslaget har de muligheten til å vise handlekraften som trengs. Hittil har det vært lite handlekraft, stort sett bare flytting av midler, som har gått på bekostning av andre kommunale tjenester. Det er ikke måten å gjøre det på.

En reell satsing krever friske midler. Derfor foreslår vi nå nye øremerkede midler til kommunene for å styrke arbeidet med psykisk helse. Disse midlene bør selvsagt bli en del av kommunens ramme etter opptrappingsplanens utløp, slik at kommunene fremdeles kan levere gode tjenester uten at vi igjen skal ta et steg tilbake.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:45:44]: Det er mye enighet i denne saken og et bredt flertall bak behovet for en opptrapping for psykisk helse, men det var SVs representant Lysbakkens innlegg som gjorde at jeg hadde et behov for å kommentere, når han sier at regjeringens satsing med 400 mill. kr på skolehelsetjeneste, rus og psykisk helse i kommuneproposisjonen kan bli et «mageplask».

Jeg har lyst til å minne om at vår regjering gjeninnførte øremerkingen av 343 mill. kr til kommunene i statsbudsjettet for 2014, en øremerking som de rød-grønne fjernet i sitt siste budsjett, og at «mageplasket», som Lysbakken kaller det, kan bety opptil 700 nye fagfolk som møter barn og unge og dem som trenger rask hjelp i kommunene.

Tjenestene i dag er ganske ulikt dimensjonert. Vi er opptatt av å tilby gode tverrfaglige tjenester i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Helsesøster er én viktig aktør, men mange kommuner har også behov for å styrke andre personellgrupper knyttet til helsestasjons- og skolehelsetjenesten, som jordmor, fysioterapeut, psykolog og kanskje også helsestasjonslege, for å nevne noen. Vi er opptatt av at kommunene skal få mulighet til å kunne se på dette i en helhet.

Styrkingen vil jo bl.a. kunne gjøre at skolehelsetjenesten er mer tilgjengelig og mer tilstedeværende sånn at elevene nås lettere. Det er slik at de midlene – 200 mill. kr til forebyggende arbeid på helsestasjon eller i helsestasjons-tjenesten – vil fordeles til kommuner ut fra antallet innbyggere i alderen 0–19 år. Det betyr også at det er dedikert til helse og til barn og unge. Det samme gjelder midlene som er meldt til rus og psykisk helse, hvor 100 mill. kr fordeles

til barn og unge, og 100 mill. kr fordeles etter den sosiale nøkkelen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 6 og 7.

Sak nr. 8 [18:48:02]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Rigmor Andersen Eide, Line Henriette Hjemdal, Kjell Ingolf Ropstad og Anders Tyvand om tiltak for å forebygge uønskede svangerskap og redusere antall aborter (Innst. 301 S (2013–2014), jf. Dokument 8:44 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjersti Toppe (Sp) [18:48:55] (ordfører for saka): Komiteen har behandla eit representantforslag frå fem stortingsrepresentantar frå Kristeleg Folkeparti om tiltak for å forebyggja uønskete svangerskap og redusera talet på abortar.

Representantane har fremja ti konkrete forslag til vedtak. Komiteen deler forslagsstillaranes bekymring for at det totalet talet på abortar i Noreg er høgt og har halde seg stabilt i mange år. Ein samla komité er einig med forslagsstillarane om behovet for ein ytterlegare innsats for å forebyggja uønskete svangerskap og redusera talet på abortar i Noreg.

Komiteen gir oppslutning til fleire av tiltaka som vert fremja, og gir òg tilslutning til målsettinga til statsråden, som kjem fram i brevet til komiteen, om at det skal koma ein samla strategi for god seksuell helse frå 2015. Komiteen meiner at dei konkrete forslaga som vert fremja i denne saka, må vurderast i dette arbeidet, og at tiltak for å redusera abort og uønskete svangerskap, må verta ein sentral del av ein slik samla strategi.

Eit mindretal i komiteen, representantane frå Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og SV, meiner at ein må forankra ein slik samla strategi i Stortinget gjennom ei eiga stortingsmelding og fremjar forslag om dette i innstillinga.

Fleirtalet i komiteen, representantane for partia Høgre, Framstegspartiet, Venstre og SV, ber regjeringa utarbeida ein helsestrategi for ungdom. Gjennom merknader i innstillinga gir komiteen tilslutning til eller positiv omtale av fleire av forslaga frå representantane. Komiteen deler synet til forslagsstillarane på behovet for seksualundervis-

ning i skulen og behovet for gode informasjons- og rettleiingstenester. Behovet for auka helsesøstertjenester og studenthelsetjenester vert også framheva av ein samla komité.

Komiteen understreker at bruk av langstidsverkande prevensjonsmetodar, forkorta til LARC, truleg er underutnytta i Noreg blant unge kvinner, og er einig med forslagsstillarane i at det trengst kompetansehevande tiltak om LARC blant fastlegar, jordmødrer og helsesøstrer. Forslaget om å utvida ordninga med subsidiert prevensjon til også å omfatta LARC er komiteen positiv til. Eit fleirtal i komiteen, partia Høgre, Framstegspartiet, Senterpartiet og Venstre, peiker likevel på at dette også er ei budsjettprioritering.

Når det gjeld forslaget om å utvida ordninga med gratis prevensjon til kvinner mellom 20 og 24 år, er ein samla komité einig om at dette er ei aldersgruppe som krev stor merksemd og konkrete, målretta tiltak for å redusera abortraten. Forsøk med gratis prevensjon for gruppa har vist god effekt. Eit fleirtal i komiteen, partia Høgre, Framstegspartiet, Arbeidarpartiet og Senterpartiet meiner at det likevel må vurderast om det er rett prioritering av ressursar å gi gratis prevensjon til denne gruppa av unge, vaksne kvinner. Ein samla komité er opptatt av at tiltak som dette ikkje må vurderast isolert, men at ein ser det i samanheng med seksuell helse generelt og tiltak for førebygging av seksuelt overførbare sjukdomar.

Komiteen meiner det er viktig med gode økonomiske ordningar for kvinner som føder barn. Eit fleirtal i komiteen ønskjer at dette må skje gjennom ei opptrapping av eingongsstønad.

Eit fleirtal i komiteen viser til at representantforslaget i hovudsak omhandlar prevensjon og tiltak for å hindra uønskete svangerskap og abort, utan å omhandla eller setja krav om tiltak for å forebyggja kjønnsjukdomar. Fleirtalet meiner det er viktig med ei heilskapleg satsing på seksuell helse, der ein også har fokus på førebygging, partneransvar og reduksjon av smittsame kjønnsjukdomar, f.eks. førebygging av Klamydia ved kondombruk.

Komiteen er samla om at forskrivingsretten til helsesøstrer og jordmødrer bør utvidast til å gjelda all hormonell prevensjon, og er positiv til at forskrivingsretten for helsesøstrer og jordmødrer bør gjelda for kvinner i alle aldersgrupper.

Senterpartiet kjempa for ei eiga stortingsmelding om seksuell helse og førebygging av abort, og hadde håpa på at Venstre ville støtta dette, for då hadde vi faktisk hatt fleirtal i Stortinget. Vi meiner at det er viktig å få dette som ei eiga stortingsmelding, og Venstres alternativ er at dei har valt å be om ein strategi for ung helse. Poenget er at då vil vi ikkje få ein debatt i Stortinget. Ein strategi må jo utviklast på bakgrunn av noko Stortinget meiner om ei sak. Kva trur regjeringa at Stortinget meiner om denne saka, om ein ikkje har gått grundig inn i problemstillingane som Kristeleg Folkeparti har tatt opp i representantforslaget sitt? Difor synest eg det er veldig beklageleg at ikkje Venstre kunne skapa fleirtal for oss for å oppnå det eg trur Venstre er einig med oss i, nemleg at vi skal få dette til grundig debatt, for det er ei veldig viktig sak.

Eg vil ta opp forslaga til Senterpartiet i denne saka og dei vi står saman med andre parti om.

Presidenten: Representanten Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tove Karoline Knutsen (A) [18:54:15]: Det er et viktig saksområde som her er adressert i et forslag fra fem representanter fra Kristelig Folkeparti. Spørsmålet om hva slags tiltak vi skal sette inn for å forebygge uønskede svangerskap og redusere antall aborter, er et tema vi må ta på det største alvor. Vi må håndtere slike spørsmål med respekt for at vi går tett på sårbare sider ved det å være menneske, spesielt det å befinne seg i livets heftigste fase, nemlig ungdomstida.

Jeg vil først starte med å si at Arbeiderpartiets holdning i disse spørsmålene bygger på to like viktige forutsetninger. For det første deler vi fullt og helt forslagsstillerens mål om å redusere antallet uønskede svangerskap i Norge og å redusere aborttallene.

Svært mange – sannsynligvis de aller fleste – kvinner som kommer i den situasjonen at man velger å ta abort, vil oppleve dette som en påkjenning både fysisk og psykisk. Arbeiderpartiet stiller seg derfor bak mange av de forslagene som er formulert i saksframlegget, som god veiledning og informasjon og lett tilgang til prevensjon, særlig for ungdomsgruppen.

For oss hviler engasjementet i denne saken på en forutsetning til – at vi er kompromissløse i forsvaret for kvinners rett til selvbestemt abort. Abortloven har gitt norske kvinner muligheten til å bestemme over egen kropp og eget liv og har derfor vært et stort framskritt. Det tror jeg særlig min generasjon av kvinner veit bedre enn noen andre, vi som hadde ei ungdomstid både før og etter at abortloven blei vedtatt.

Derfor er det så viktig at kvinner som velger å bruke den retten loven gir dem, blir møtt med respekt, omsorg og forståelse. Derfor mener Arbeiderpartiet at begge disse to perspektivene må tas med i den debatten vi skal ha i dag om temaet. Vi trenger en politikk som forebygger uønskede svangerskap blant unge kvinner, og vi trenger et lovverk som sikrer at de som velger abort, blir ivaretatt og møtt med omsorg og empati.

Arbeiderpartiet deler oppfatningen til Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti om at vi trenger en samlet strategi for bedre seksuell og reproduktiv helse, og vi mener at dette må forankres i Stortinget gjennom en egen stortingsmelding. Dette er derfor et overordnet forslag i det representantforslaget vi her behandler.

Vi er også enig med forslagsstillerne i at det er nødvendig med konkrete målsettinger for arbeidet, og deler ambisjonen om å redusere aborttallene med en tredjedel i løpet av ti år.

I ei ny satsing må man legge vekt på målrettede tiltak overfor utvalgte grupper der aborthyppigheten er høy. Da dreier det seg om god veiledning og informasjon om og tilgang til prevensjon. I komitémerknaden har vi også trukket fram FAFUS, familieplanlegging og forebygging av uønsket svangerskap og abort blant ikke-vestlige innvand-

rerkvinner, som er et prosjekt i regi av Oslo Universitets-sykehus – spesielt rettet inn mot kvinner med minoritetsbakgrunn. Det var flere i høringa som trakk fram FAFUS-modellen, blant annet Norsk Sykepleierforbund, som et eksempel til etterfølgelse og som bør vurderes utvidet.

En god og tilgjengelig helsetjeneste i lokalsamfunnene er selve nøkkelen for å lykkes med å nå de viktige gruppene, særlig de unge. Da står økt satsing på skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom veldig sentralt. For mange unge er helsestasjonen et mye brukt lavterskeltilbud, der en kan søke kunnskap om prevensjon og seksuell helse. I Tromsø har man f.eks. lenge hatt et tilbud om helsesøstertjeneste knyttet til det populære ungdomshuset Tvibit. Det tilbudet er så godt innarbeidet og nyter så stor tillit at det ofte blir framstilt som et mønster for hvordan man kan nå unge mennesker med et målrettet helsetilbud. Derfor er det viktig at regjeringa følger opp bevilgninger til skolehelsetjenesten og helsestasjonene, slik at vi er sikker på at pengene faktisk brukes til det de er ment. Vi kan frykte at andre presserende oppgaver i kommunene prioriteres på bekostning av disse tjenestene. Vi veit at kommunene kan komme i skvis når det gjelder å oppfylle lovpålagte oppgaver som f.eks. tilstrekkelig med barnehageplasser, all den tid dette beviselig er underfinansiert fra regjeringa.

Arbeiderpartiet mener derfor at det i en opptrappingsperiode må vurderes å øremerke penger til helsestasjon og skolehelsetjeneste, inntil vi ser at utviklinga går i riktig retning.

Jeg tar opp de forslagene som Arbeiderpartiet fremmer sammen med forslagsstillerne og i ulike mindretallskonstellasjoner.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:59:18]: I kjølvannet av den opphetede debatten om reservasjonsmulighet kom Kristelig Folkeparti med ti forslag til tiltak for å forebygge uønskede svangerskap og å redusere aborttallet i Norge. Det er et prisverdig og viktig engasjement.

Selv om vi i komiteen har gjort et hederlig forsøk på å skrive oss mest mulig sammen, bærer fortsatt innstillingen preg av at det er noen uenigheter om tiltakene. Noen medieoppslag de siste dagene har også skapt inntrykk av at det kanskje er større uenighet enn det faktisk er i denne saken. Det er tverrpolitisk enighet om at antallet aborter i Norge er for høyt, og at det er behov for en ytterligere innsats på det forebyggende feltet. Et bredt flertall ber regjeringa utarbeide en ungdomshelsestrategi som skal se helhetlig på hele spekteret av utfordringer knyttet til ungdoms og unge voksnes helse. Vi hadde nok håpet at en samlet komité ville ønsket en slik strategi velkommen, men vi er selvfølgelig glad for et solid flertall bak bestillingen.

Forslagene fra Kristelig Folkeparti retter seg i stor grad mot unges seksuelle helse. De dreier seg om viktige tiltak som seksualundervisning, studenthelsetjenester og lettere tilgang på prevensjon – gode forslag som vi ser som en naturlig del av en helhetlig ungdomshelsestrategi. Kristelig Folkepartis forslag om gratis prevensjon for kvinner

opp til 24 år får ikke støtte av et flertall. Selv om Høyre og Fremskrittspartiet er klar over at det er i aldersgruppen 20–24 år det forekommer flest aborter, er vi ikke sikre på at det er riktig prioritering av ressurser å tilby gratis prevensjon til denne gruppen. Da er vi heller opptatt av at kvinner i denne aldersgruppen skal kunne få lettere tilgang på prevensjon ved at helsesøstres og jordmødres forskrivningsrett utvides. Slik kan unge studenter få resept på prevensjon på helsestasjoner over hele landet eller hos studenthelsetjenesten.

Kristelig Folkepartis forslag har mest fokus på unge kvinners seksuelle helse. Det er også naturlig når overskriften er å redusere uønskede svangerskap og aborter. Men vi ønsker også å ansvarliggjøre gutter når det gjelder prevensjon, og vi ønsker å synliggjøre behovet for prevensjonsmetoder som også kan redusere smitten av seksuelt overførbare sykdommer.

Vi mener seksuell helse bare er ett av flere viktige områder som virker inn på ungdoms helsesituasjon. Frafall i skolen, psykiske helseutfordringer, selvskading og selvmord, inaktivitet og overvekt og et bedre tilbud til ungdom med kronisk og langvarig sykdom og/eller funksjonshemninger er elementer som vi ønsker å se i en helhet. Særlig unge funksjonshemmede har vært tydelige på behovet for en helhetlig strategi for ungdomshelse. De etterlyser mer helhet i tjenestene – på tvers av sektorer, på tvers av tjenestenivåer og på tvers av innsatsområder. Vi mener det er viktig å lytte til de unges kamp gjennom mange år for å få dette belyst nærmere i en helhetlig strategi.

En ungdomshelsestrategi kan også se nærmere på helseutfordringer som unge voksne står oppi. Den nasjonale undersøkelsen om studenters helse og trivsel fra 2010, utført av TNS Gallup på oppdrag av de største studentsamskipnadene, viste at 10–15 pst. av de norske studentene sliter psykisk. God tidlig innsats er viktig for å forebygge at små problemer vokser til store utfordringer. Skolehelsetjenesten er det viktigste lavterskeltilbudet vi har, og her skal Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen satse mer i årene framover.

Men vi må også sørge for å gjøre skolehelsetjenesten og studenthelsetilbudet mer tilgjengelig og relevant også for gutter, for i dag er det for få gutter som oppsøker helsesøster eller helsestasjon. Også gutter trenger å snakke med en fagperson innimellom, og da må vi sørge for at helsesøsters dør virker like åpen for gutter som for jenter.

Vi ønsker alle å sørge for at våre unge voksne rustes til å møte livets utfordringer. En ungdomshelsestrategi vil i større grad sikre at vi ser på ungdoms utfordringer mer helhetlig. Målet er å skape unge voksne som er trygge på seg selv, også på sin seksuelle helse. Da kan vi også målrette tiltak i en slik strategi for å nå målsettingen som Kristelig Folkeparti deler med oss alle – en reell reduksjon av antallet uønskede svangerskap som ender i aborter.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [19:04:14]: Uønsket svangerskap og abort er et tema som dukker opp i debatter med jevne mellomrom. Selv om vi har hatt flere handlingsplaner, og det stadig har blitt satt inn nye tiltak, er aborttallene fortsatt forholdsvis høye – selv om de har gått noe ned.

At kvinner har rett til selvbestemt abort, er svært viktig, og heldigvis har vi ikke lenger en debatt om det skal være slik eller ikke. Men selv om kvinner lett kommer til hjelpen, vet vi mye om at avgjørelsen kvinnene må ta, ofte oppfattes som krevende, og at kvinner i forskjellig grad blir preget av det de har vært igjennom. Derfor vil det være et gode å få ned antall aborter.

Handlingsplanen for forebygging av uønsket svangerskap og abort som ble lansert i 2010, gjelder fortsatt. For 2014 ble det bevilget 32,3 mill. kr til oppfølging av denne.

I statsrådets brev av 23. mai står det at han har som målsetting å få på plass en samlet strategi for god seksuell helse fra 2015. Formålet er en samordning og spissing av virkemidler og tiltak. Flere av de forslagene som fremmes i representantforslaget, vil det være naturlig å løfte i den sammenheng.

Jeg velger å ikke gå gjennom alle forslagene som ligger i saken. Jeg deler intensjonen i flere av forslagene, som økning av engangsstønaden, bedre seksualundervisning og utvidelse av forskrivningsrett til prevensjonsmidler også for jordmødre og helsesøstre. Andre forslag mener jeg er ivarettatt i andre sammenhenger, i forbindelse med andre planer og meldinger som er varslet.

Når man leser gjennom alle de forslag som ligger i saken, kan man få inntrykk av stor uenighet. Leser man derimot merknadene som ligger i saken, synes jeg de vitner om stort engasjement og svært mye enighet på tvers av partigrensene. Komiteen står i denne saken ganske samlet om problemstillinger, utfordringer og også tiltak.

Opp gjennom mine år på Stortinget har jeg syntes at mye av det vi jobber med, er fragmentert. Problemstillinger og utfordringer knyttet til barn og unge ligger under flere komiteer, og jeg har ofte fått høre på høringene at man savner et fokus på ungdom. Det meste er delt inn i barn eller voksne. Særlig når det gjelder overgangen mellom barn og voksen innen helse – med tanke på både rus, psykisk helse, behandling og rehabilitering – har man en tendens til ikke å ta inn over seg at ungdom trenger noe annet enn barn, og også noe annet enn voksne.

Det er svært mye å hente innenfor alle saksområder om vi greier å bygge sterke og trygge ungdommer. Ikke minst innen seksualitet, uønsket svangerskap og abort handler det om trygghet knyttet til egen kropp, egen helse og egen seksualitet. Det å bygge selvtillit slik at de kan stå oppreist mot press og vite grensen mellom frivillighet og tvang, vil være viktige grep å ta.

Jeg er en stor fan av helsestasjoner for ungdom. I min kommune har vi hatt dette i svært mange år. Mine samtaler med de ansatte der som kommunepolitiker, ga meg mye kunnskap om hvor mye usikkerhet, utrygghet og mangel på selvtillit som preger altfor mange ungdommer. Selv de tøffeste ungdommene har en sårbarhet og utrygghet som gjør at mange opparbeider seg andre problemer, slik som spiseforstyrrelser, selvskading og drop-out. Det å nå ungdommene med god og relevant informasjon, er med på å styrke dem som mennesker, men da må dette skje på deres premisser og på deres arenaer.

Alt henger sammen med alt. Da vi satt og drodlet litt om alle forslagene som ligger i denne saken, slo det meg at det

ville være fint å kunne diskutere dette i et større perspektiv. En handlingsplan for å forebygge uønsket svangerskap og abort har vi allerede. I tillegg har vi strategier for bedre seksuell helse og Aksept og mestring – nasjonal hivstrategi. Det vi mangler, er rett og slett en egen ungdomshelsestrategi som kan romme alt det som er ekstra krevende ved å være ungdom, ved det ikke å være barn, og ikke være helt voksen.

God helse skaper styrke og trygghet. Jeg er glad for at også andre partier støtter opp om dette.

Olaug V. Bollestad (KrF) [19:08:44]: Hver femte graviditet ender i abort i Norge. Aborttallene er høyest blant unge voksne i alderen 20–24 år. Vi hører her at det er politisk enighet om å få ned aborttallene i Norge. Det er avgjørende å komme med konkrete tiltak for å få dette til. Det vil koste penger.

Gratis prevensjon er et viktig virkemiddel for å forebygge uønskete svangerskap, og det må legges til rette for at kvinner under 25 år kan få tilgang på gratis prevensjonsmidler. Tenåringer har i alle fall nesten fått gratis prevensjon, men aldersgruppen 20–24 år, hvor aborttallene er høyest, har ikke tilbud om gratis prevensjon per i dag. Som organisasjonen Sex og Samfunn sa under høringen: Når aborttall er så høye i den aldersgruppen, må vi innse at det er noe som ikke fungerer.

Når forsøksordninger viser signifikant nedgang i abortraten i denne aldersgruppen ved tilbud om gratis prevensjon, bør det etter Kristelig Folkepartis mening prioriteres. Kunnskapsoppsummeringen herunder sier at LARC-metodene er de som er sikrest og mest kostnadseffektive.

Vi vet at lett tilgjengelig og gratis, subsidiert, prevensjon bidrar til å utjevne sosiale ulikheter når det gjelder kvinners reproduktive helse i Norge. Ved innføring av gratis prevensjon må også andre relevante tjenester inkluderes – som f.eks. opplæring i og veiledning om hvordan vi skal bruke prevensjonsmiddel. Det betyr at vi må sikre god kunnskap og kapasitetsbygging hos de instansene som skal formidle prevensjonsmidlene og gi veiledning. Det gjelder fastleger, det gjelder helsepersonell på ungdoms- og helsestasjoner, og det gjelder studenthelsetjenesten.

Det bør etter fem år gjøres en følgeevaluering når en har delt ut gratis prevensjon til dem under 25 år, mener Kristelig Folkeparti.

Informasjon og veiledning er viktig. Vi er også opptatt av at guttene skal være med. Det å tilby Internett- og telefontjenester, helsestasjoner for ungdom, studenthelsetjenester og fastleger en viktig rolle i dette, sammen med tilgjengelige opplysninger på nett, kan være med og fange opp den måten gutter går inn i dette på.

Det at kvinner i alderen 20–24 år er de som har størst antall aborter, er ofte fordi de er noen av de mest mobile i befolkningen. De flytter ofte i forbindelse med utdanning. De mister kontakten med den helsestasjonen de gikk til, de mister kontakten med den fastlegen de hadde. De er avhengige av å bygge et nytt kontaktnett på det studiestedet de kommer til. Det er de jentene vi her snakker om, som ofte blir gravide, og som oftest tar abort. Da nytter det ikke med fine ord. Da nytter det med tiltak og lavterskel-

tilbud for å hjelpe akkurat disse. Det blir en viktig del av studenthelsetjenesten.

Norsk Sykepleierforbund påpekte under høringen at helsestasjoner for ungdom opplever stor pågang fra akkurat gruppen i alderen 20–25 år. Det er derfor viktig for Kristelig Folkeparti å utvide aldersgrensen på helsestasjonene til 25 år, og det er viktig for oss at jordmødre og helsesøstre får tilgang til å skrive ut alle typer prevensjon.

Så skal vi se til andre land. Finland og Danmark har oppnådd mye med dette. De har systematisk opplæring, de har gode tiltak for nye landsmenn – for kvinner som kommer, og som ikke har de samme tradisjonene som oss.

Det er ikke til å stikke under stol at økonomiske faktorer vil spille inn. Kristelig Folkeparti er opptatt av å øke engangsstønaden til 2 G. En jente som får en unge uten å ha jobbet, får 37 000 kr. Vi ønsker at hun skal få 164 000 kr, slik at det er mulig å leve av den engangsstøtten hun får.

Jeg hører mange si i debatten at de støtter mange av forslagene til tiltak, men de kan ikke stemme for dem, som forplikter. Hvis vi tror at vi skal få redusert aborttallet med en tredjedel, må vi være villige til å legge penger på bordet. Dette ber jeg partiene tenke igjennom. Det nytter ikke å ha en strategiplan hvis det ikke er tiltak i strategien. Da oppnår vi heller ikke strategien.

Jeg vil fremme de forslagene som Kristelig Folkeparti har sammen med andre, og de forslagene som vi har alene. Dem vil vi fortsatt stå på. Så vil vi meddele at vi i tillegg støtter forslag nr. 8, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [19:14:03]: Jeg vil starte med å berømme Kristelig Folkeparti for å ha fremmet dette representantforslaget. Det er en viktig erkjennelse at vi har for mange aborter i dag. Dessverre brukes noen av abortene som prevensjon. Det å jobbe ut fra den virkeligheten som er, synes jeg er viktig for å komme videre.

En god del av de tiltakene som Kristelig Folkeparti foreslår, er det – som representanten Bollestad sier – knyttet stor nysgjerrighet til. For Venstres del deler vi en god del av forslagene når det gjelder å se på og å utvide tilgangen til subsidiert prevensjon til flere, knyttet til alder, og å ta i bruk langtidsvirkende prevensjon i større grad enn i dag.

Det er også behov for å se på aktørene og myndighetsutførelsen når det gjelder å skrive ut prevensjon, som vi langt på vei deler at helsesøstre og jordmødre får økt adgang til.

Når det kommer til forpliktelsene – som representanten Bollestad var inne på i sitt innlegg – handler det om respekt for en samarbeidsavtale som Venstre og Kristelig Folkeparti har med regjeringspartiene, Høyre og Framskrittspartiet, hvor det står at store økonomiske – la oss kalle det – reformer skal inngås knyttet til budsjettavtaler. En av utfordringene ved disse forslagene er at det ikke er beregnet hva det vil koste. Anslagsvis snakker vi her om en del hundre millioner kroner for bare å utvide aldersspennet når det gjelder subsidiert prevensjon. Hvis den i tillegg skal være gratis, er det antakelig en del mer vi snakker

om. Det er ikke tvil om at dette er økonomiske forpliktelser som Venstre synes det er vanskelig å ta gjennom et representantforslag, slik som i dette tilfellet.

For Venstres del har vi fremmet et representantforslag om studenthelse og studentvelferd som tar opp i seg noen av de forslagene som Kristelig Folkeparti her fremmer, knyttet til aldersgruppa 20–24 år. Vi går ikke så langt som å si at det skal være gratis prevensjon for denne gruppa, men vi vil se på subsidiert prevensjon. Forslaget har også i seg en del andre tiltak, som særlig handler om samhandling mellom helseaktører som er knyttet til et studiested. Derfor er vi godt fornøyd med at det er flertall for å få en ungdomshelsestrategi der en ser på mange virkemidler knyttet til ungdom, og på mange utfordringer som vi ser at ungdommer møter – som i sum på mange vis kan være med på å forebygge aborter.

En annen del av debatten – som jeg nok savner i Kristelig Folkepartis forslag – er knyttet til guttene, som også har et betydelig ansvar. Her kommer informasjon, forebygging og det å ta ansvar inn. Når jeg har vært rundt på helsestasjoner og blant utekontakter og andre knyttet til ungdom, sier de at de nå opplever en økt pågang fra gutter som ønsker å tilegne seg informasjon, å delta og å ta ansvar. Men da må det også være noen til å møte disse guttene. Kanskje kommer ikke disse guttene alltid på det tidspunktet da det er tre–fire jenter som sitter i kø og venter. Noen helsestasjoner har startet med egne guttekvelder, f.eks. for å møte nettopp deres behov.

Her er det nok en rekke av tiltak som vi må diskutere. Det handler også om de elektroniske hjelpemidlene og de sosiale mediene, nettsamfunnene, som har kommet, og som er standardiserte, godkjente informasjonskanaler, som f.eks. Klara Klok. Det handler om at vi får fram flere slike tiltak. Et av Venstres ærender her har vært å få fram en ehelseplan særlig rettet mot ungdommer, fordi vi ser at de kanskje er den første heldigitale generasjonen som vokser opp og i stor grad benytter seg av slik teknologi, men som også har et særlig ønske om kanskje å beholde sin anonymitet og sin identitet.

Audun Lysbakken (SV) [19:19:21]: Det falt noen harde ord fra meg i retning Kristelig Folkeparti før i dag, under sykehusdebatten. Det var fortjent, men nå tenkte jeg at jeg skulle rose Kristelig Folkeparti. Det er også fortjent.

Det er fremmet et veldig godt forslag, som jeg mener peker på noen veldig viktige utfordringer for oss. Jeg synes at Kristelig Folkeparti her har bidratt til en konstruktiv inngang til debatten om abort, ut fra den debatten vi har hatt de siste månedene, og som – slik jeg oppfatter det – tar utgangspunkt i det som er realiteten i Norge i dag, nemlig at kvinnens rett til selv å velge er en selvfølge.

Innenfor den rammen er det mye som kan gjøres for å redusere aborttallene og fremme det jeg vil kalle seksuell frihet og ansvarlighet. Det handler om å unngå uønskede svangerskap, og det handler om å gjøre det mulig å bære fram et barn som mor ønsker, men som hun er usikker på om hun makter.

I SV er vi som kjent varme forsvarere av abortloven. Den har betydd frihet og trygghet for norske kvinner. Det

er likevel sånn at vi som er tilhengere av loven, synes det er et mål å få ned aborttallene, for bak mange aborter er det uønskede svangerskap og vanskelige valg som den enkelte kvinne kanskje skulle ønske at hun ikke hadde måttet ta.

En del av de forslagene Kristelig Folkeparti har fremmet, kan bidra til en sunn bevissthet rundt seksualitet og seksuell frigjøring for unge mennesker. Derfor støtter vi forslaget om å utvide ordningen med gratis prevensjon. Der har det vært flere vellykkede lokale forsøk som viser at det er et tiltak som ønskes veldig velkommen av unge kvinner, og som fungerer, så vi støtter forslaget om å utvide ordningen til å bli gratis prevensjon fram til 24 år.

Vi er også opptatt av å sende et signal knyttet til seksualundervisningen. Det handler om de samme tingene. Den er fortsatt på et altfor dårlig nivå mange steder i landet, selv om dette varierer veldig ikke bare fra kommune til kommune og fra skole til skole, men kanskje først og fremst ofte fra lærer til lærer. Det er stort behov for økt oppmerksomhet rundt dette.

Vi vil også støtte Kristelig Folkepartis forslag som er knyttet til engangsstønaden. Det skal sies at SV egentlig har et annet forslag. Vi ønsker å legge om modellen for denne stønaden sånn at den kan bli en del av foreldrepengesystemet. Sånn vil vi oppheve den forskjellsbehandlingen som i dag er av foreldre i og utenfor arbeidslivet, og gi muligheten til en løpende minstestytelse også for de foreldrene som har liten eller ingen tilknytning til arbeidslivet, sånn at det blir mulig også for dem å få en ytelse over tid og være lenger hjemme med barna. Vi har også foreslått at en sånn minstestytelse bør være på 2 G. For enkelhets skyld – siden vi vil til omtrent samme sted – stemmer vi for Kristelig Folkepartis forslag.

Vi er positive til de øvrige forslagene Kristelig Folkeparti har lagt fram, og vi vil stemme for fire av dem nå i kveld. Men jeg ser at helseministeren har sagt at flere av disse forslagene er ting han vil se på, og da vil vi også komme tilbake igjen til de forslagene når helseministeren gjør det, på egnet måte.

Statsråd Bent Høie [19:23:38]: Dette er et viktig og godt forslag som tar opp ikke bare mange viktige problemstillinger, men også mange gode forslag til hvordan vi kan møte denne utfordringen. Forslaget reiser også problemstillinger som angår den seksuelle helse, bl.a. forebygging av uønsket graviditet og abort. Regjeringen vil fortsette det omfattende arbeidet som allerede er i gang på dette området, og selvfølgelig også vurdere nye tiltak.

Som jeg har vist til, ble det i 2014 bevilget 32,3 mill. kr til oppfølgingen av handlingsplanen for forebygging av uønskede svangerskap og abort. Planen har to overordnede mål: å redusere aborttallene, og bidra til at alle skal ha best mulig utgangspunkt for å planlegge svangerskap og et trygt seksualliv. Sentrale indikatorer peker i riktig retning med tanke på å nå disse målene.

Flertallet i komitéinnstillingen har sagt at en ønsker at en utarbeider en egen ungdomshelsestrategi. Dette har også vært veldig tydelig etterspurt av brukerne, bl.a. av Unge Funksjonshemmede. Brukernes stemme er det viktig å lytte til, og vi ønsker selvfølgelig å følge opp dette for-

slaget og utarbeide en ungdomshelsestrategi. Det er derfor veldig viktig at vi i det arbeidet også involverer ungdom i å lage strategien. En sån strategi vil kunne ta for seg hele spekteret av utfordringer knyttet til ungdoms helse og seksuell helse, og involvering vil være viktig i det arbeidet.

Lett tilgang til prevensjon er et sentralt tiltak for å redusere aborttallene. I 2002 fikk jordmødre og helsesøstre som var ansatt ved helsestasjoner og i skolehelsetjenesten, adgang til å rekvirere p-piller til jenter i alderen 16–19 år, og i 2006 ble rekvireringsretten utvidet til å omfatte alle korttidsvirkende hormonelle prevensjonsmidler. Fortsatt er det bare leger som kan rekvirere langtidsvirkende prevensjonsmetoder. Regjeringen mener at personellressursene i kommunene kan utnyttes på en bedre og mer hensiktsmessig måte enn i dag. Vi vil derfor gjøre det som et av forslagene inneholder, nemlig foreslå å utvide rekvireringsretten for langtidsvirkende prevensjon til også å gjelde jordmødre og helsesøstre. Vi vil sende et utkast på høring om dette i løpet av høsten, sån at endringen kan tre i kraft i løpet av første halvår 2015.

Det vil også være en del av forslagene som er oppe her, som det vil være aktuelt å komme tilbake igjen til i legemiddelmeldingen, som skal legges fram for Stortinget våren 2015. Eventuelle forslag om å utvide dagens bidragsordning må selvfølgelig tas i de ordinære budsjett-rundene.

Informasjon om seksuell helse må være lett tilgjengelig for at unge mennesker skal få tak i den og ha nytte av den. Nettbaserte tjenester som Klara Klok og Helsenorge.no er gode informasjonskanaler for ungdom. Særlig viktig er nettbaserte tjenester for unge som av ulike grunner ikke ønsker å oppsøke helsestasjonen personlig. Vi vet bl.a. at rundt en tredjedel av dem som stiller spørsmål til klara-klok.no, er gutter, mens kun 10 pst. av guttene personlig oppsøker helsestasjonen med spørsmål. En fortsatt satsing på nettbaserte tjenester er derfor viktig for å møte unges behov. Ved noen helsestasjoner for ungdom har en etablert egne grupper for innvandrerungdom. Nettbaserte informasjonstjenester kan være et nyttig tilbud for mange med bakgrunn også fra andre kulturer.

I regjeringsplattformen ønsker regjeringen å øke engangsstønaden ved fødsel. Satsene har derfor økt fra i år, bl.a. som følge av budsjettforhandlingene i Stortinget. Jeg vil også påpeke at det blir stadig flere foreldre som opp-tjener rett til foreldrepenger, og at det også er mulig å opptjene foreldrepenger i svangerskapsperioden.

En god og tilgjengelig helsetjeneste er viktig for å møte de unges behov. Regjeringen vil derfor følge opp det allerede bredt anlagte arbeidet, og vi vil også følge opp nye tiltak, som utvidelse av rekvireringsretten for jordmødre og helsesøstre, og vi vil utarbeide en egen ungdomshelsestrategi der en rekke av de forslagene som omtales her, har muligheten til å bli med. Det er en del av forslagene vi allerede også jobber med, og så er det andre forslag her som har store budsjettmessige konsekvenser, bl.a., som vi må komme tilbake til i budsjettprosessen. Der har både Kristelig Folkeparti og Venstre en spesiell mulighet til å prioritere dette i de budsjettforhandlingene de har med regjeringen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Olaug V. Bollestad (KrF) [19:28:56]: Ministeren sier at han vil utarbeide en egen strategiplan for ungdomshelse. Hvor mange av de tiltakene som er foreslått i representantforslaget, vil være med? Vil statsråden ha en egen handlingsplan for denne strategiplanen, sån at det blir konkrete tiltak ut av strategiplanen, eller skal det være på et overordnet nivå, uten tiltak?

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplansen.

Statsråd Bent Høie [19:29:23]: Innholdet i strategien må vi komme tilbake til når vi legger den fram. Jeg vil også legge stor vekt på at ungdom blir involvert i dette arbeidet. Jeg forsto på representanten Toppe at hun var veldig opptatt av at dette skulle komme tilbake til Stortinget, men jeg er nok kanskje vel så opptatt av at ungdom blir involvert i arbeidet med utarbeidelse av en sån strategi. Det er en rekke av de forslagene som er tatt opp i representantforslaget, som det er helt naturlig også å diskutere i forbindelse med den strategien, og så er det en del av forslagene som vil kreve budsjettinnsats, og da vil det komme til Stortinget uansett.

Kjersti Toppe (Sp) [19:30:16]: Eg vart overraska over noko som stod i helseministerens brev til komiteen, der han skriv at han meiner det er

«(tvilsomt om en økning av engangsstønaden vil være et hensiktsmessig virkemiddel for å nå målet om færre aborter».

Og han skriv at det vil vera uaktuelt

«som ledd i en handlingsplan for å forebygge uønskede svangerskap og redusere antall aborter ... å foreslå opptrapping av engangsstønaden til 2 G».

I komiteens innstilling er Høgre- og Framstegsparti-representantane med på ein merknad om at

«økonomiske ordninger for kvinner som føder barn, er en viktig del av det abortforebyggende arbeidet».

Høgre og Framstegspartiet i komiteen er òg med på ein merknad om at

«dette skjer gjennom en opptrapping av engangsstønaden».

No forstår kanskje statsråden kvifor eg er opptatt av å få denne saka tilbake igjen til Stortinget, for kva meiner egentleg Stortinget om eingangsstønaden når til og med Høgre i komiteen og statsråden signaliserer så vidt forskjellige ting om eingangsstønaden?

Statsråd Bent Høie [19:31:16]: Jeg kan garantere at endringer i engangsstønaden er det ikke mulig å gjennomføre i strategier, det må gjennomføres i statsbudsjett. Det kommer en tilbake til i Stortinget, uansett, så den bekymringen trenger ikke representanten Toppe å ha.

Vi har økt engangsstønaden som en del av budsjettarbeidet sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre. Det er en del av regjeringens politikk. Når Dokument 8-forslag blir oversendt, må jeg også svare tilbake på et fag-

lig grunnlag. Og på et faglig grunnlag har ikke Helse- og omsorgsdepartementet grunnlag for å si at en økning av engangsstønaden vil være et vesentlig virkemiddel i et abortforebyggende arbeid. Det er det min oppgave å svare Stortinget.

Så kan en politisk fra Stortingets side mene at dette er ønskelig, det er regjeringens politikk. Men det er noe annet enn også å gi et faglig grunnlag for de beslutningene som Stortinget skal ta.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [19:32:31]: Som flere har nevnt – aborttallene gir grunn til bekymring. Ingen mener at høy abortforekomst er bra. Ingen kvinner ønsker å bli ufrivillig gravid, eller komme i en situasjon der abort er et alternativ. Det burde derfor være mulig å etablere en bred politisk enighet om å støtte tiltak om forebygging av uønskede graviditeter og svangerskapsavbrudd. Det har vi muligheten til i dag. Mange er positive, men det kreves handling og i neste omgang midler. Men er det vilje, får vi det til.

Forebygging av uønskede svangerskap handler i stor grad om å gi ungdom og unge voksne styrket handlingskompetanse i seksuelle situasjoner og god informasjon om prevensjonsmidler. For å oppnå dette må kvaliteten i skolens seksualundervisning heves, og ideelle organisasjoner som arbeider med ungdom og seksualitet, må involveres sterkere.

Skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom må sikres ressurser til å følge opp hver enkelt ungdom, samtidig som fastlegene må ansvarliggjøres sterkere i det abortforebyggende arbeidet, bl.a. ved å styrke deres kompetanse om prevensjon.

Kristelig Folkeparti foreslår i dag tiltak for å øke tilgangen på prevensjon. Vi vil gi gratis hormonell prevensjon til 16–19-åringer, og ønsker en gradvis utviding av ordninga med gratis prevensjon til unge til og med 24 år. En ny studie viser at aborttallene sank dramatisk da kvinner og tenåringsjenter i Missouri i USA fikk utdelt gratis prevensjon. Men kanskje enda viktigere er det å ansvarliggjøre unge menn, slik at ikke ansvaret for bruk av prevensjon bare dyttes over på jentene.

Kristelig Folkeparti mener det er avgjørende at det forebyggende arbeidet overfor dem mellom 20 og 24 år må styrkes. Det er et paradoks at aldersgruppen med den høyeste abortforekomsten kanskje er den delen av den unge befolkninga med det svakeste tilbudet innenfor seksuell helse. Mange av disse er studenter eller unge arbeidsinnvandrere som ikke har noen fastlege i byen.

Abortforebygging handler også om å gi kvinner reelle valgmuligheter. Forskere peker på at mange unge kvinner velger abort av økonomiske årsaker. Det er derfor på høy tid at Stortinget øker engangsstønaden ved fødsel og bedrer permisjonsrettighetene til studenter. Det er også viktig å bedre økonomien til aleneforsørgere.

Forebygging av svangerskapsavbrudd dreier seg om å

ha to tanker i hodet på en gang. For det første må vi forebygge at kvinner som ikke ønsker å bli gravide, likevel blir det, og for det andre må vi sikre at ingen kvinner velger abort fordi de føler at de blir tvunget til det.

Kjersti Toppe (Sp) [19:35:49]: Eg vil berre gi ei lita stemmeforklaring frå Senterpartiet. Det er mange som har vore inne på at det er levert inn mange forslag i denne saka. Det har jo òg som bakgrunn at det var ti forslag i saka då forslaget vart levert frå Kristeleg Folkeparti. Eg vil òg få seia at det er eit veldig bra representantforslag som Kristeleg Folkeparti har levert inn. Det er på ein måte synd at vi ikkje får det tilbake til Stortinget til ein skikkeleg debatt. Men slik er det når vi ikkje får det fleirtalet vi treng.

Men i alle fall: Når det gjeld Kristeleg Folkepartis enkeltforslag, har Senterpartiet bestemt at vi ikkje går inn på nokre av dei i dag. Det betyr ikkje at vi er mot alle saman. Det har vi gjort greie for i merknadene. Men vi meiner at dette må inn i ei stortingsmelding, og vi har fremma eit forslag, forslag nr. 8, saman med Arbeidarpartiet, der vi ber om at desse forslaga vert bakte inn i ei stortingsmelding om seksuell helse og forebygging av abort, der vi konkretiserer kva den stortingsmeldinga skal omhandla. Eg er veldig glad for at Kristeleg Folkeparti signaliserer at dei òg støt det forslaget i dag.

Vi har eit forslag som vi står aleine om, og det gjeld eingangsstønaden. Vi meiner mykje av det same som SV og Kristeleg Folkeparti, men vi konkretiserer det opp mot statsbudsjettet for 2015, at eingangsstønaden skal aukast til 1 G i statsbudsjettet for 2015.

Så har eg lyst til å kommentera ein merknad Senterpartiet står heilt aleine om. Eg synest han er litt viktig òg. Vi viser til innspel frå Den norske legeforening om at det ikkje er eit mål i seg sjølv at alle kvinner skal nytta hormonell prevensjon. Som andre legemiddel kan ulike prevensjonsmiddel ha betydelege biverknader, og bruken må tilpassast individuelt. Eg synest kanskje det òg må nemnast i ei sak der vi elles er veldig opptatt av at vi må få fleire til å stå på ulike hormonelle prevensjonsmiddel. For all del, det er viktig, men eg trur de skjønner kva eg meiner.

Olaug V. Bollestad (KrF) [19:38:15]: Jeg synes det er kjekt å få mange lovord, men jeg synes det er enda kjekkere med handling – det vet folk som kjenner meg.

Jeg skulle ønske det hadde vært mer handling bak de fine ordene i dag. Det er sant, som Venstres representant sa, at dette vil koste penger. Samtidig har jeg lyst til å si at de store aborttallene koster enormt mye menneskelig lidelse – før valget er tatt og etter at inngrepet er gjort. Det koster sykehuspenger i tillegg. Dette må vi ta med oss i regnestykket.

Så er Kristelig Folkeparti inderlig klar over at guttene også må informeres om å få lov til å ta ansvar, og ta ansvar for det de har gjort og vært med på. Samtidig er det jentene som faktisk må ta belastningen med abortinngrepet.

Kristelig Folkeparti har ikke sagt at vi ville hatt alle de ti forslagene igjennom med en gang, men vi skulle ønske at vi kunne sagt at det kunne vært en opptrappingsplan.

Når vi nå går inn og støtter forslaget fra Arbeiderparti-

et og Senterpartiet, er det i håp om at ikke disse tiltakene skal forsvinne ut i det store intet, men at det faktisk skal kunne bidra til å få en plan som kan ansvarliggjøre oss for å få ned aborttallene, som alle har sagt at de ønsker.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [19:39:52]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i statsbudsjettet 2014 under Helse- og omsorgsdepartementet (som følgje av endra takstar for legar, psykologar og fysioterapeutar) (Innst. 302 S (2013–2014), jf. Prop. 114 S (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 10 [19:40:16]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1316/2013 om opprettelse av en ordning for et sammenkoplet Europa (2014–2020) (Innst. 279 S (2013–2014), jf. Prop. 91 S (2013–2014))

Torill Eidsheim (H) [19:41:02] (ordfører for saka): Denne saka gjeld innlemming i EØS-avtala av forordning om oppretting av ordning for eit samankopla Europa.

For meg som ordfører for saka er det gledeleg å sjå at ein samla komité stiller seg bak innstillinga i denne saka.

Connecting Europe Facility, CEF, har som formål å opprette eit overordna program for investeringar i infrastruktur i EU fram mot år 2020.

Ved å fokusere på smart, berekraftig og fullt samankopla transport, energi og digitale nettverk er det tenkt at dette skal bidra til å styrkje Europa sin indre marknad.

Den grunnleggjande tanken ved dette programmet er at det skal gje incentiv til investering. EU-kommisjonen har anslått at for kvar investerte euro i infrastrukturnettverket vil innovativ finansiering kunne stimulere til ei ny investering på 6–15 euro, rekna saman til ein verdi av 50 mrd. euro.

EU har til liks med den norske regjeringa sett klare mål for breiband med 100 Mbps til heile landet innan 2020. Krevjande innsats og koordinering står framfor oss for å nå målet, og forventningane knytte til det digitale samfunnet er store.

Pengane knytte til CEF-prosjektet vil bidra til utbygging av nødvendig infrastruktur, som igjen vil gjere teknologiske løysingar innan ulike sektorar tilgjengelege. CEF-forordninga kan bidra til forenkling, effektivisering og ikkje minst til ei minsking av det digitale klaskeskiljet.

EØS-komiteen si avgjerd legg opp til at EØS/EFTA-statane berre skal delta i telekommunikasjonsdelen av ordninga for eit samankopla Europa. Noreg si finansielle deltaking vil derfor vere avgrensa til telekomområdet.

Deltakinga i CEF gjer det òg mogleg for norske offentlege etatar, med samarbeidspartnarar, å søkje midlar til etablering av den norske delen for dei aktuelle digitale.

Kort samanfatta vil eg vise til at det er svært viktig for Noreg å vere aktivt med i ordninga for eit samankopla Europa. Det er gledeleg å sjå at denne regjeringa følgjer opp EU/EØS-saker, og at det blir sett på dagsordenen på ein god måte. Det gjev oss høve til å sikre at norske interesser blir varetatt. I staden for å godta løysningar og standardar laga av medlemsstatane i EU, kan Noreg då få vere med på å utforme desse sjølv.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [19:44:08]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Torgeir Micaelsen og Lise Christoffersen om oppgradering og gjenåpning av Steinberg stasjon i Buskerud som planlagt i desember 2014 (Innst. 209 S (2013–2014), jf. Dokument 8:42 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Nils Aage Jegstad (H) [19:44:47] (ordfører for saken): Først vil jeg få takke de øvrige komitémedlemmene og departementet ved statsråd Ketil Solvik-Olsen for godt samarbeid i en vanskelig sak.

Jeg opplever at vi er enige om mange av premissene og har også opplevd at departementet har jobbet iherdig for å finne praktiske løsninger. Så framgår det av innstillingen at Arbeiderpartiet og Senterpartiet trakk en annen konklusjon enn flertallet.

NSB er i ferd med å gjennomføre en stor jernbanereform med to viktige elementer: en omfattende endring av grunnrutene og en betydelig økning av togmateriellet. Dette har ført til økt frekvens på sentrale togruter med en maksimal utnyttelse av sporkapasiteten. Som eksempel kan det nevnes at det daglig går nær 900 tog gjennom Oslo-tunnelen. Passasjerveksten for NSB i 2013 var 7,3 pst., som er langt høyere enn tidligere, og viser at NSB har tatt gode grep.

Men innføringen av grunnrutemodellen har ikke vært uproblematisk. Nye togtider og frekvenser fører til store endringer også i busstilbudet. Flere togstasjoner og busstopp er blitt lagt ned. Veldig mange passasjerer måtte endre sine reisevaner. Dette gjaldt også ved Steinberg sta-

sjon i Nedre Eiker kommune i Buskerud. Stasjonen ble midlertidig stengt fra og med desember 2012, men i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S for 2012–2013 vedtok Stortinget at stasjonen skulle oppgraderes og gjenåpnes i desember 2014. I forbindelse med Innst. 13 S for 2013–2014 vedtok Stortinget gjenåpning av Steinberg stasjon med en beregnet kostnadsramme på 200 mill. kr. I dag er kostnadene for gjenåpning og oppgradering med utgangspunkt i fortetting rundt stasjonen steget til 300 mill. kr.

I forbindelse med budsjettvedtaket for 2012 ble det tatt et forbehold om at Jernbaneverket skulle gjennomføre en trafikksimulering av den detaljerte ruteplanen for å sikre at løsningene er robuste. Trafikksimuleringene tyder på at gjenåpningen av Steinberg stasjon byr på store utfordringer.

I brev av 7. april 2014 til komiteen påpeker Samferdselsdepartementet ved statsråden at en opprettholdelse av Steinberg stasjon medfører risiko for at:

«– Det lokale ønsket om to tog i timen Drammen–Hokksund kan bli dyrere å realisere enn dersom Steinberg stasjon legges ned.

– Det aksepteres at en allerede dårlig punktlighet på strekningen kan bli ytterligere svekket og robustheten reduseres.

– Det vil ikke være mulig å innføre jevn totimersfrekvens på Sørlandsbanen, et tilbud som er anslått å generere 100 000 nye passasjerer årlig.»

Jeg er glad for at komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, viser til at Samferdselsdepartementets uttalelse er grundig og redegjør godt for fordele og ulemper ved gjenåpningen. I denne sammenheng vil jeg også peke på at departementet så sterkt understreker viktigheten av at lokalsamfunnet fortsatt skal ha et godt kollektivtilbud.

Jeg vil berømme det sterke engasjementet som lokalbefolkningen har vist. Det har ført til at konkrete tiltak blir satt ut i livet allerede i høst.

Det vil bli utført tiltak for å legge til rette for at to innstog – to mot Oslo om morgenen og to fra Oslo om ettermiddagen – kan stoppe på stasjonen fra august 2014.

Det skal gjennomføres planlagte punktlighetstiltak og deretter settes i gang prøveordning med ordinære stopp på Steinberg stasjon. Den praktiske erfaringen fra prøveordningen vil da være et viktig moment for den endelige beslutningen. Dette vil være en effektiv måte for å prøve ut om Jernbaneverkets trafikksimuleringer er i samsvar med praksis.

Regjeringen foreslår også omfattende tiltak på investeringsiden og foreslår at det bør gjennomføres sikrings tiltak som gjerder, gangbru, enkle plattformtiltak og planovergang på stasjonen. Det foreslås også at det blir utført tiltak i spor og sikringsanlegg i Hokksund for å få en mer effektiv togkryssing der, samt fjerning av planovergangen i Rødgate ved Gulskogen stasjon i Drammen. Dette arbeidet vil bli gjennomført i 2014–2015, og aktuelt tidspunkt for prøveordning med stopp på Steinberg stasjon vil derfor være ved ruteomleggingen i 2015.

Samferdselsdepartementet har igangsatt et arbeid for

å bedre kollektivtilbudet i tilknytning til Steinberg stasjon – bl.a. dialog med lokale myndigheter, stopp for ekspressbuss og planovergang på Steinberg.

Departementet ønsker også å opprette dialog med fylkeskommunen for at lokalbuss fortsatt skal kunne frakte passasjerene til Mjøndalen og Hokksund stasjoner som ligger 3–4 km unna i hver retning.

Som det framgår av departementets brev, har Jernbaneverket tatt oppgaven alvorlig og arbeidet med en rekke alternativer for å identifisere løsninger for Steinberg stasjon.

Jernbanen er et integrert system der selv små endringer kan få uante følgekonskvenser. Dette gjelder spesielt på strekninger med mye trafikk på høy grad av enkeltsporet bane.

Sverre Myrli (A) [19:50:08]: Steinberg stasjon på Sørlandsbanen ble stengt fra og med desember 2012, da det ble innført ny grunnrutemodell for jernbanetrafikken på Østlandet. Dette førte til store protester både fra lokalmiljøet og fra Nedre Eiker kommune.

Beslutningen om å legge ned stasjonen ble omgjort i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2013, der Samferdselsdepartementet varslet at stasjonen skulle oppgraderes og gjenåpnes i desember 2014, til en kostnad på 100 mill. kr.

Senere har kostnadsanslagene økt, og ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2014 ble Steinberg stasjon med tilhørende tiltak planlagt gjennomført til ruteendring i desember 2014. Tiltakene skulle ferdigstilles i 2015. I sum var kostnadene for alle tiltak nå foreløpig beregnet til omtrent 200 mill. kr, der Samferdselsdepartementet foreslo å bevilge 130 mill. kr til selve Steinberg stasjon.

Saken vi i dag har til behandling, er i utgangspunktet en noe merkelig sak. Hvorfor var det nødvendig å fremme representantforslag om at regjeringen måtte følge opp Stortingets vedtak om å gjenåpne Steinberg stasjon? Det var jo vitterlig det som var vedtatt av Stortinget ved to statsbudsjettbehandlinger.

Vel, da regjeringen la frem Prop. 97 S for 2013–2014, som vi skal debattere nå etterpå, slapp regjeringen katta ut av sekken, vil kanskje noen si. Her sier nemlig regjeringen i klartekst at de

«ønsker ikkje å prioritere ny opning av Steinberg stasjon i 2014 framfor å gjere det mogleg å auke trafikktilbodet på Sørlandsbanen».

Regjeringen omdisponerer derfor i stedet 65 mill. kr av de 130 mill. kr som var bevilget til Steinberg stasjon til prosjektet Farriseidet–Porsgrunn på Vestfoldbanen.

Og det er her det begynner å skurre. Først har samferdselsministeren i brev til komiteen i forbindelse med behandlingen av representantforslaget framhevet at en opprettholdelse av Steinberg stasjon vil medføre risiko for at:

«Det lokale ønsket om to tog i timen Drammen–Hokksund kan bli dyrere å realisere enn dersom Steinberg stasjon legges ned.

Det aksepteres at en allerede dårlig punktlighet på strekningen kan bli ytterligere svekket og robustheten reduseres.

Det vil ikke være mulig å innføre jevn totimersfrekvens på Sørlandsbanen, et tilbud som er anslått å generere 100 000 nye passasjerer årlig.»

Slike forhold tar selvsagt Arbeiderpartiet på det største alvor. Men det er her jeg kommer til poenget om hvorfor saken om Steinberg stasjon og Sørlandsbanen, som stasjonen er en del av, skurrer. Vi synes nemlig det er merkelig at regjeringen, dersom den er opptatt av å styrke Sørlandsbanen – som den selv sier – ikke har foreslått økte midler til Sørlandsbanen når de nå foreslår å omprioritere midler som er bevilget til tiltak i tilknytning til Steinberg stasjon. Midlene blir i stedet omdisponert til Vestfoldbanen.

Men la det være helt klart: Det trengs midler til Vestfoldbanen, så vi støtter selvsagt økt bevilgning dit, når det nå ikke er flertall for gjenåpning av Steinberg stasjon, men det er argumentasjonen som ikke holder mål.

Så vil jeg understreke at vi selvsagt er opptatt av å bedre tilbudet på både Sørlandsbanen og Vestfoldbanen.

Avslutningsvis vil jeg framheve at Arbeiderpartiet generelt mener at vi skal være varsomme med å behandle åpning og stenging av enkeltstasjoner i jernbanenettet. Vi har merket oss, og tar på alvor, de innvendinger samferdselsministeren har til komiteen i brev form. På den annen side må jeg si at tiltakene i tilknytning til Steinberg stasjon er behandlet i statsbudsjettene for både 2013 og 2014, og midler er bevilget. Derfor er også Steinberg stasjon i en særstilling. Det er altså Stortinget som har vedtatt at stasjonen skal gjenåpnes, og så mye kan ikke ha endret seg siden budsjettbehandlingen for et halvt år siden.

Arbeiderpartiet støtter derfor forslagsstillerne og fremmer forslag sammen med Senterpartiet om at Steinberg stasjon må gjenåpnes for trafikk som planlagt i desember 2014, og at de øvrige tiltakene må ferdigstilles i 2015.

Og så er jeg spent på å høre hvorfor Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti går imot et slikt forslag, all den tid det er vedtatt av Stortinget tidligere.

Helt til slutt vil jeg ta opp forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i innstillingen.

Presidenten: Representanten Sverre Myrli har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ingebjørg Amanda Godskesen (FrP) [19:55:21]:

Først vil jeg si at dette ikke har vært en lett sak, den har faktisk vært veldig vanskelig. Vi vet at Steinberg stasjon ble stengt av den rød-grønne regjeringen. Det var i 2012, og de gikk for stenging i forbindelse med innføring av ny grunnrutemodell for NSB.

I valgåret 2013 ønsket de å åpne den igjen, og at den beregnede kostnad – som de sa – ville være på 200 mill. kr. Så kan vi bare undres over hvorfor de rød-grønne først legger ned Steinberg stasjon i 2012, når de så vil gjenåpne den nesten før den i det hele tatt er lagt ned.

Men tilbake til kostnadene: Nå viser det seg at man ikke akkurat hadde tatt for hardt i når det gjaldt å sette en pris på hva dette ville koste, og kostnadene er allerede steget til 300 mill. kr for en eventuell gjenåpning. Så så feil går det an å ta.

Departementet har satt i gang et arbeid for å bedre kol-

lektivtilbudet i tilknytning til Steinberg stasjon, f.eks. med stopp for ekspressbuss og planovergang på Steinberg. For selv om dette er en vanskelig sak, er det viktig, uansett hva som skjer her, at kollektivtilbudet for lokalsamfunnet blir godt.

Gjenopprettelse av Steinberg stasjon kan, ifølge Samferdselsdepartementet, bl.a. føre til at en allerede dårlig punktlighet på strekningen kan bli ytterligere svekket og robustheten redusert. Vi vet også at det lokalt er et ønske om at det skal settes opp to tog i timen mellom Drammen og Hokksund, men vi vet også at det kan bli dyrere dersom Steinberg stasjon blir gjenåpnet, og mulighetene for to tog i timen på nevnte strekning kan dermed falle bort. Et tredje argument er at det heller ikke vil være mulig å innføre jevn totimersfrekvens på Sørlandsbanen, et tilbud som vil genere ca. 100 000 passasjerer årlig.

Jeg vet at Samferdselsdepartementet allerede har jobbet grundig med denne saken, og at planen har vært å komme til Stortinget med en plan for hvordan de ser for seg et godt kollektivtilbud for lokalsamfunnet. Det er verdt å merke seg at selv om stasjonen ble nedlagt i 2012, er den ikke gått i glemmeboka.

Regjeringen har nå signalisert at de skal gjennomføre de planlagte punktlighetstiltakene, og at de i den forbindelse vil ha en prøveordning med ordinære stopp på Steinberg stasjon. Erfaringer herfra vil være viktige å ta med seg før man eventuelt tar en endelig beslutning i saken. Det legges opp til to tog fra Steinberg til Oslo om morgenen, og to tog i retur på ettermiddagen. Går alt etter planen, kan man kanskje starte opp med denne forsøksordningen allerede i august 2014. Dersom dette får negative konsekvenser for kapasiteten og driftsstabiliteten i togtrafikken, må også forsøket kunne stoppes. Det kan slå uheldig ut, særlig mellom Drammen og Oslo, men vi krysser fingrene for at dette går bra.

Dette handler vel egentlig om hvordan vi skal forvalte og bruke en meget knapp sporkapasitet til det beste for folk flest. Vi ønsker at flest mulig skal bruke toget, og da er det viktig å finne ut hva Norges befolkning er best tjent med. En avveining vil være om vi skal øke frekvensen på Sørlandsbanen til det dobbelte, eller om vi skal åpne Steinberg stasjon igjen. Slik det er nå, ser det ikke ut til at vi klarer begge deler.

Jeg er ikke i tvil om hva jeg tror er det beste for landsdelen, dersom disse to sakene ender opp med å bli satt opp mot hverandre når prøveordningen er ferdig. Dersom valget vil stå mellom å øke trafikktilbudet på Sørlandsbanen eller å åpne Steinberg stasjon, vil det å øke trafikktilbudet på Sørlandsbanen veie tyngst for meg.

Det har ikke manglet på engasjement i denne saken, og det er bra. Vi liker at folk engasjerer seg i saker, og det er viktig for oss å få innspill. Disse innspillene blir tatt med når saken blir vurdert, både av oss på Stortinget og av departementet. Men det er regjeringens lodd å gjøre avveininger mellom ulike hensyn før det legges fram for oss igjen.

Derfor er jeg enig i komiteens forslag til vedtak om at saken vedlegges protokollen. Så kommer regjeringen med sin konklusjon når arbeidet er ferdig.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [19:59:19]: Dette har vært en sak det fra Nedre Eiker kommunes side har vært knyttet forventninger til at skulle bli løst fra desember 2014, i samsvar med det Stortinget vedtok i budsjettet for inneværende år.

I Nedre Eiker som pendlerkommune og i Steinberg som boområde er det viktig og nødvendig med gode kollektivtilbud for å opprettholde og, ikke minst, styrke bosettingen i området. Kommunen har, sammen med en aktiv aksjonsgruppe, arbeidet hardt for å få til en gjenåpning fra desember 2014.

Fra Kristelig Folkepartis side har det hele tiden vært viktig at det ikke er økonomien som skal sette en stopper for gjenåpning av Steinberg stasjon. Fra vår side har det vært, og er fortsatt, viktig å få til en gjenåpning av stasjonen, men ikke på en måte som truer stabiliteten og forutsigbarheten i regionen og det totale jernbanetilbudet på Sørlandsbanen.

Når saken om oppgradering og gjenåpning av Steinberg stasjon har vært mer krevende enn først antatt, handler det om hva gjenåpningen eventuelt kan få av konsekvenser for resten av togtilbudet, som per dags dato, etter vår oppfatning, ikke fullt ut er avklart. Blant annet handler det om usikkerheten om hva dette vil føre til når det gjelder punktligheten for togtilbudet i regionen og på Sørlandsbanen i sin helhet, med bl.a. utfordringene som allerede er nevnt, med å få til en løsning med to tog i timen mellom Drammen og Hokksund og problemene det vil kunne få for den planlagte innføringen av totimersfrekvensen på Sørlandsbanen.

Det er nødvendig at det blir stilt tilstrekkelige midler til rådighet, slik at trafikk ved Steinberg stasjon kan innpasses i øvrig trafikk uten at helheten blir skadelidende. De planlagte sikringstiltakene på Steinberg stasjon og investeringene som gjelder gangbro, gjerder, enkle plattformtiltak og planovergang på stasjonen, skal og må gjennomføres. På den måten skal det ikke være manglende sikringstiltak eller andre typer tiltak som skal hindre gjenåpningen av Steinberg.

Når det gjelder en av Jernbaneverkets innvendinger, nemlig punktligheten, er vi gjort kjent med at det har vært levert en alternativ analyse fra Trafikkkonsept AS. Vår oppfordring til departementet er at en tar et initiativ for å koordinere Jernbaneverkets gjennomgang med den fra Trafikkkonsept AS for tungt å gå inn og se på hva det er mulig å få til av togstopp på Steinberg stasjon, uten at dette går ut over helheten hva gjelder punktlighet. På den måten kan en få en kvalitetssikring av hva som er mulig, eller ikke mulig.

Fra Kristelig Folkepartis side er vi opptatt av at det utover dette settes i gang en prøveordning med ordinære stopp på Steinberg stasjon, etter at de planlagte sikringstiltakene er blitt gjennomført. Dette kan skje ved ordinær ruteomlegging fra desember 2015. Gjennom denne utprøvingen vil en kunne danne seg et endelig bilde av situasjonen med hensyn til hva stopp på Steinberg stasjon vil få av betydning for punktligheten for resten av togtilbudet i regionen og langs Sørlandsbanen.

Fra Kristelig Folkepartis side ønsker vi å få til en robust og langsiktig løsning for Steinberg stasjon, og at tra-

fikken ved stasjonen kan innpasses i øvrig togtrafikk, slik at helheten blir styrket. Det bør alle være opptatt av. Når Senterpartiet og Arbeiderpartiet i dag betingelsesløst går for åpning fra desember 2014, skjønner jeg det, ut fra hva de og vi alle har vært med på i budsjettvedtaket for 2014, men jeg har store problemer med å forstå det ut fra problemene som Jernbaneverket har pekt på at dette kan skape. Eller er det slik at togtilbudet for resten av regionen, og langs Sørlandsbanen i sin alminnelighet, betyr mindre for disse partiene? Det kan vel heller ikke være slik at man i denne saken setter sin lit til vurderingene et privat konsultantselskap har gjort, mens en i alle andre saker stoler på Jernbaneverket?

Etter Kristelig Folkepartis oppfatning må det være riktig først å gjennomføre sikringstiltakene, samtidig som en koordinerer de to ulike analysene om hva som er mulig med hensyn til punktlighet, deretter å sjekke ut i praksis hva som fungerer, gjennom en prøveordning, og i mellomtiden setter en i gang to innsatstog, morgen og ettermiddag. Ulempen er at man klart utsetter gjenåpningen. Men det blir likevel et opplegg som er kvalitetssikret, på en langt tryggere måte enn hva en gjenåpning allerede i 2014 vil kunne innebære.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:04:25]: Jeg er helt enig i at det er ganske spesielt å ta opp oppgradering og gjenåpning av Steinberg stasjon i Buskerud her som et representantforslag. Årsaken til det er, som representanten Myrli ganske fortreffelig sa, den spesielle forhistorien. Stasjonen ble nedlagt, og så ble det en lang, offentlig debatt under den rød-grønne regjeringa, med veldig sterk kritikk fra bl.a. Fremskrittspartiet for at stasjonen ble stengt. Det var et sterkt folkelig engasjement fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet både lokalt og her fra Stortinget, og det førte til at en lyktes med å få regjeringa med på å gjøre vedtak om at Stortinget skulle investere 130 mill. kr i 2014 for gjenåpning i 2014 og endelig ferdigstilling i 2015.

Det vi så opplever, er omkamp fra Jernbaneverkets side for å få nedleggelse. Det er i virkeligheten en omkamp uten nye argumenter – det er grunnruta, som var et faktum ved investeringsvedtaket, det var noe som ble vurdert den gangen. Det var argumenter den gangen, og det var argumenter som en da så at ikke var tilstrekkelig for å opprettholde en nedleggelse av stasjonen.

Det skjedde også forsøk på omkamp under statsråd Arnstad fra Senterpartiet. Det ble avvist av statsråd Arnstad. Det er spesielt og alvorlig at en etat ikke følger opp stortingsvedtak, og det er spesielt at en statsråd, hvis parti utøvde svært hard kritikk mot de rød-grønne under den perioden, følger opp Jernbaneverkets omkampsstrategi. Det er ganske vesentlig å følge opp Stortingets vedtak, herunder bevilgninger, slik at det skal skje. Derfor fremmet vi representantforslaget om å gjenåpne stasjonen i desember 2014 – fordi konflikten med grunnruta og stopp på Steinberg stasjon allerede var avklart.

Men det er en rekke argumenter som er framført i lang tid tilbake fra Jernbaneverket, og det er stadige endringer. Det startet i 2012. Nedleggelsen av Steinberg stasjon ble fremmet før den såkalte stasjonsstrukturrapporten ble

sendt på høring, og her er nok rota til debatten. Jernbanelinjen har hatt en skiftende argumentasjon og strategi for å sikre nedleggelse av stasjonen – ny argumentasjon som kontinuerlig er blitt tilbakevist, det gjelder perronglengde, spart reisetid, kostnader, to tog i timen, økt frekvens på Sørlandsbanen, punktlighet og robusthet. I 2013 vendte Jernbanelinjen seg fra å kommunisere med lokale myndigheter, og de forskjøv et lovet møte med aksjonsgruppa med et halvt år i tid. Jernbanelinjen, som er part i Buskerudbysamarbeidet, gjennomfører en splitt-og-hersk-strategi ved å hevde at to tog i timen er uforenlig med Steinberg stasjon – det samme Buskerudbysamarbeidet som storting og regjering bruker svært store midler på, fordi det er det største kollektivsamarbeidet i området, hvor ikke minst økt bruk av jernbanen er noe av det mest sentrale.

Spørsmålet om ny planovergang ved Rødgata ved Gulskogen stasjon, og samtidig innkjør på Hokksund stasjon, er brukt mot Steinberg, samtidig som det nå foreslås investert, uten at det skal komme Steinberg til gode. Det er slik at de investeringene på Hokksund stasjon med samtidig innkjør sparer tid. Rødgata fjerner planovergangen og sparer tid. Nå er argumentet at det sparer tid, men det skal bare føre til at en skal kunne kjøre saktere, en skal få større såkalt robusthet, slik at en likevel ikke er sikker på at Steinberg kan sikres.

Det er argumentert med punktligheten i saken, at punktligheten er for dårlig på strekninga Eidsvoll–Kongsberg. De siste fem månedene har punktligheten vært over kravet på 90 pst., slik at det, sett fra vårt synspunkt, er tilfredsstillende.

Det som nå er forslaget fra regjeringa, er en prøveordning med ordinært stopp på Steinberg fra 2015, samtidig som en gjennomfører investeringene på Rødgata og Hokksund. Så må en gjennomføre trafiksikkerhetstiltak på jernbanen i Steinberg med gangbru, bedre plattform, gjerd og det hele, så alt ligger til rette for at en nå kan gjøre det.

Når forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke blir vedtatt, er det i hvert fall vesentlig at statsråden instruerer om lojalitet fra Jernbanelinjen for å følge opp det som nå skjer av investeringer, nettopp for å sikre bruk av jernbanen i større grad enn i dag.

Ola Elvestuen (V) [20:09:40]: I Venstre har vi stor respekt for alle som slåss for et bedre jernbanetilbud, både for seg selv og generelt. Når vi ikke går inn og støtter dette forslaget, er det definitivt ikke fordi vi har noe eget ønske om at vi ikke skal ha et godt reisetilbud på Steinberg stasjon; det er ganske enkelt en avveining av hva som gir det beste jernbanetilbudet. I avveiningen mellom ett stopp, som gir usikkerhet, opp mot det å få et tilbud om to tog i timen mot Hokksund, og som vanskeliggjør en totimersfrekvens på Sørlandsbanen, er det helt klart for oss riktig å prioritere et bedre tilbud mellom Drammen og Hokksund og et bedre tilbud på hele Sørlandsbanen.

Så er vi glad for at det likevel lar seg gjøre, at det er mulig, å få til to innsatstog med stopp på Steinberg stasjon, at det også vil bli satt i gang en prøveordning med ordinære tog etter hvert, og at de nødvendige investeringene gjøres for å få det til.

Hovedmålet må være å gjøre jernbanetilbudet så attraktivt som mulig, både for dem som reiser på hele strekningen og har behov for jernbane langs hele strekningen på Sørlandsbanen, og i så stor grad som mulig også for det mer lokale tilbudet.

Men det som er avgjørende, og som denne saken også illustrerer – i og med at den er på Stortinget – er at når en skal planlegge for jernbane, og Stortinget også skal støtte opp under driften på jernbanen, må vi ha en systemtenkning liggende til grunn, der vi planlegger for så god rute- og frekvens og så godt tilbud som mulig, og at det er det som er drivkraften i utviklingen av jernbanen, og ikke en kamp om hvert enkelt prosjekt. Da får vi ofte et problem med å lage et godt nok totaltilbud.

Grunnproblemet er kapasiteten på en jernbane som er gammel, og hvor man har et ensporet tilbud, med de kapasitetsproblemene som ligger i fortsatt å forsøke å drive såpass mye jernbane med et tilbud som har såpass mange begrensninger.

Fra Venstres side støtter vi ikke forslaget – ikke fordi vi ikke har den største sympati med dem som slåss for et bedre tilbud. Hadde dette vært en sak hvor det bare handlet om en vilje til å bruke ressurser for å få til et bedre jernbanetilbud, ville vi definitivt vært med på det, men her er det en avveining. Den løsningen som nå blir, sikrer et bedre totaltilbud for hele Sørlandsbanen og et bedre totaltilbud også på kort sikt for strekningen mellom Drammen og Hokksund. Da er det det som må være den viktigste prioriteringen.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [20:13:35]: Vi fra SVs side kommer til å støtte forslaget fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet. Vi mener det er viktig at når Stortinget fattet vedtak, følges disse vedtakene opp. Vi merker oss at det finnes betydelige penger til å ettergi bompenger – i statsrådets prioriteringer – men ikke penger til å gjennomføre den oppgraderingen, den satsingen, på Steinberg stasjon som vi mener er riktig, og som Stortinget har vedtatt.

Hvordan en legger opp jernbanelinjer, skinnegående transport, og hvor en legger stasjoner som skal ha et tilbud, er avgjørende for den helhetlige politikken for utvikling av areal, fordi det er der det er stasjoner, vi ønsker oss fortetting. Det er der kommunene legger opp til fortetting. Det å skape usikkerhet på den måten som jeg oppfatter at stortingsflertallet gjør i dag, er ikke bra for de kommunepolitikerne og de fylkespolitikerne som prøver å se for seg en helhetlig planlegging av areal- og transportpolitikken i området mellom Oslo og Buskerud.

Vi mener derfor det er riktig å støtte forslaget, slik som ligger fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [20:15:12]: I 2012 la Jernbanelinjen og NSB om grunnrutemodellen på Østlandet. Det har vært en stor suksess, med en enorm vekst i antall reisende, mer forutsigbare rutetider og en veldig økning i punktlighet i hele banesystemet.

Jeg tror bare vi skal tenke på hvor mye juling daværende samferdselsminister Magnhild Meltveit Kleppa fikk i media på grunn av konstante forsinkelser på jernbanen

på Østlandet. Den nye rutetabellen har åpenbart vært en suksess også for å bedre det.

Dessverre gikk det med noen jernbanestasjoner i den forbindelse, nettopp for å ha en robusthet i systemet. En del steder er de fortsatt stengt, men akkurat nå diskuterer vi Steinberg stasjon. Bakgrunnen er at den rød-grønne regjeringen ombestemte seg etter at de hadde vedtatt stasjonen nedlagt, og vedtok å åpne den igjen. Jeg konstaterer – til tross for det vedtaket – at det ikke ble gjort en eneste ting under daværende regjering for å gjøre forberedelser for å åpne stasjonen. En hadde ti måneder, og en hadde selv bevilget penger til tiltak. De ble ikke påbegynt. Å fraskrive seg ethvert ansvar for det er litt historieløst.

Dagens regjering har brukt mye tid på denne stasjonen. Vi sier at vi skal bruke 65 mill. kr i år på tiltak som har å gjøre med punktlighet, med sikkerhet og med det å sette inn innsatstog på stasjonen. Det vil allerede i år begynne å stoppe tog igjen på Steinberg stasjon – sannsynligvis tidligere enn de rød-grønne hadde lagt opp til.

Men en får ikke et fullgodt rutetilbud, og det handler ikke om vilje, det handler ikke om mangel på penger til å investere i år; det handler rett og slett om at det var én forutsetning i det vedtaket som ble gjort, én forutsetning fra den rød-grønne regjeringen som ingen av de rød-grønne politikerne har tatt seg bryet med å nevne i denne debatten. Derfor bør de rød-grønne lytte når de får høre hva de selv skrev. Det står i proposisjonen for 2014 fra den rød-grønne regjeringen:

«Jernbaneverket vil gjennomføre en trafikksimulering av den detaljerte ruteplanen for å sikre at løsningene er robuste.»

Det ble gjort – løsningene var ikke robuste. Jernbaneverket sa at gjenåpning av stasjonen i 2014 med de grepene som var gjort – altså knapt noen – ville medføre store forsinkelser på banen. Da er det ikke ansvarlig bare å gjenåpne stasjonen, slik som de rød-grønne vil, i hvert fall når de selv ikke har bidratt til å gjøre tiltak. Det er nettopp de tiltakene denne regjeringen nå skal gjennomføre, slik at vi får en robust løsning på denne linjen. Det er derfor vi sier at vi kan ha innsatstog nå – det gir et tilbud i rushtiden, samtidig som en opprettholder bussrutetilbudet som er der. Men vår målsetting er at når grepene er gjort, skal man allerede fra sommeren 2015 ha en prøveordning der en har regulær stopp igjen. Det er handlekraft, selv om det ikke skjer så fort som den rød-grønne regjeringen ville, men det er rett og slett fordi forutsetningen til den rød-grønne regjeringen for å åpne ikke er innfridd. Det må en ta med seg i dette. Jeg skulle gjerne likt å høre de rød-grønne partiene forholde seg til helheten i det de skrev, da de satt i regjering.

Så synes jeg det er litt spesielt når de rød-grønne partiene sier at uavhengig av hva som skjer med alle andre stasjoner, all annen punktlighet på linjene, skal Steinberg stasjon åpnes, uansett. Det synes jeg er uansvarlig. Denne regjeringen vil gi et reisetilbud til flest mulig. Det betyr at vi må sikre fleksibilitet, forutsigbarhet, på rutene i Oslo-området – det er det ene hensynet en må ta. Det andre er at vi vil gi et bedre tilbud på mange av disse linjene. Derfor har vi foreslått at vi fra desember 2014 skal doble kapasiteten på Sørlandsbanen. Det kommer til å ligge i budsjet-

tet for 2015. Det har altså vært kjent i media – representanten Myrli har åpenbart ikke fått det med seg, men det betyr ikke at det ikke eksisterer, det har vært behørig omtalt mange ganger denne våren. Der ligger denne regjeringens satsing, og jeg er veldig glad for at vi har fått støtte i media også fra Kristelig Folkeparti og Venstre for å gjøre dette.

Det at de rød-grønne partiene sier at Sørlandsbanen ikke er viktig fordi en heller skal prioritere Steinberg stasjon hvis det blir konflikt, synes jeg er feil prioritering. Denne regjeringen skal prøve å få til begge deler, men hvis det betyr at Steinberg stasjon må vente et halvt år for å være sikker på at en har gode rutetider og robusthet i systemet, venter vi det halve året. Men Steinberg stasjon jobber vi for å åpne.

Jeg minner om at også når det gjelder de 65 mill. kr til Farris- og Porsgrunn-strekningen, er det for å få en raskere og bedre løsning også på den jernbanestrekningen. Det er rett og slett fordi vi ikke hadde klart å bruke alle de pengene som var avsatt i år, slik som vi skulle ønske. Derfor sier vi at vi må bruke dem på andre jernbanestrekninger, der vi kan opprettholde framdriften. Det er altså ikke Sørlandsbanen som trenger investeringer i spor. Det er snakk om å kjøpe mer tjenester, og de pengene foreslår vi å bevilge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:20:33]: Det er korrekt som statsråden sa, at i 2012 la en om grunnrutemodellen. Det er korrekt at de rød-grønne la ned stasjonen. Så er det også korrekt at etter en grundig vurdering ble det gjort vedtak om det motsatte. Så sier statsråden at det ikke ble gjort noen ting fra de rød-grønnes side. Det er de facto feil, det ble bevilget penger til utredningsarbeid i 2013 nettopp for å gjenåpne stasjonen. På bakgrunn av dette ble det gjort vedtak om det. Statsråden kom med den påstanden at det ville ført til store forsinkelser. Siden statsråden har satt seg så grundig inn i saken, er mitt første spørsmål: Hva snakker vi om av forsinkelser i minutter?

Og punkt 2: Når det nå skal investeres i samtidig innkjør på Hokksund og i å sikre planovergangen i Rødgate, hvor mye tid vil spares med dette, og hvorfor kan ikke den tida brukes til å stoppe på Steinberg stasjon?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [20:21:36]: Det er nettopp det som skal gjennomføres, samtidig innkjøring på Hokksund og å sikre planovergangen vil gjøre at en får akkurat de minuttene ekstra som sannsynliggjør at en bør ha en prøveordning. Jeg tror en prøveordning nå vil være positiv. Derfor er nettopp de grepene som vi gjør her, det som trengs for å sikre at Steinberg stasjon kan gjenåpnes. Men det som er forskjellen på dagens regjering og flertallet i Stortinget og det de rød-grønne foreslår, er at uavhengig av om tiltakene er gjennomført i 2014, uavhengig av hva simuleringene viser, skal en åpne Steinberg stasjon i 2014. Det betyr altså at en ikke får en dobling av kapasiteten på Sørlandsbanen, og det betyr at en kan risikere betydelige forsinkelser på øvrige strekninger inn mot Oslo S. Det vil jeg fraråde. En ser på de simuleringene Jernbane-

verket har gjort, at sannsynligvis vil i hvert fall ett tog per dag få en forsinkelse på mer enn 5 minutter utover det som er forsinkelsene i dag. Punktligheten er god på store deler av Østlandet, men akkurat på denne banen er den ikke fullt så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:22:41]: Når Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil gjenåpne stasjonen, er det nettopp ut fra det utredningsarbeidet som ble gjort, og som statsråden nå ikke tilbakeviser. Statsråden svarer ikke på mitt spørsmål om hvor store forsinkelser det var snakk om. Men for å se på det positive: Statsråden sier at innsparinga i tid ved samtidig innkjør på Hokksund og å sikre planovergangen i Rødgata skal komme Steinberg stasjon til gode. Vel, det er det nest beste, at en da kan få en ordening i 2015. Men jeg synes at statsråden skal være litt forsiktig med å være så høy og mørk i saken når han ikke har full oversikt over det grundige arbeidet som er gjort tidligere for å få dette til, og med tanke på den sterke kritikken som den tidligere regjeringa møtte nettopp fra Fremskrittspartiet da en gjorde den innsatsen som en gjorde.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [20:23:37]: Jo, det er helt riktig at Fremskrittspartiet og flere andre var kritiske til måten regjeringen håndterte saken på. Den kritikken står jeg ved, for hadde en satt i gang grep tidligere, kunne vi gjerne ha satt i gang prøveordningen tidligere. Det er ikke nok bare å utrede løsninger hvis en ikke setter i gang tiltak. Det er nettopp de tiltakene vi nå setter i gang.

Som jeg nevnte i mitt forrige svar, som representanten Lundteigen ikke fikk med seg: Med de vurderingene som er gjort, vil en få en punktlighet på under 80 pst. Det betyr at sammenlignet med i dag vil sannsynligvis minst ett tog per dag være mer enn 5 minutter forsinket utover det som er tilfellet i dag. Det gir ikke det tilbudet som jeg ønsker. Derfor er det viktig at vi gjør investeringer som gjør at folk kan stole på at togene til og fra Steinberg går når de skal, at folk langs øvrige deler av linjen er fornøyd, og at en ikke også får en forsinkelse som forplanter seg til resten av østlandsområdet.

Jeg har allerede signalisert i det som er skrevet til Stortinget, og det jeg har sagt nå, at vi jobber for å få en gjenåpning av stasjonen. Vi vil allerede nå sette inn innsatstog. Det er raskere enn det de rød-grønne ville. Men for å få en fullverdig gjenåpning som er robust, vil jeg først vite om det virker. Simuleringene tyder på at det ikke ville det, og derfor må tiltakene på plass først.

Sverre Myrli (A) [20:24:55]: Samferdselsministeren sier at de rød-grønne vil gjenåpne Steinberg stasjon uansett. Det hører med til sannheten at det vedtok Stortinget i 2012 – og i 2013, altså bare for noen måneder siden, ved statsbudsjettbehandlingen. Jeg er enig i at det hadde vært direkte uansvarlig hvis vi bare over bordet i dag hadde vedtatt at en eller annen tilfeldig stasjon skulle gjenåpnes, men det ble altså vedtatt ved statsbudsjettbehandlingen før jul. Jeg husker at Fremskrittspartiet lokalt i Buskerud var veldig for gjenåpning av Steinberg stasjon. Jeg mener bestemt at Fremskrittspartiet og Høyre i Stortinget også var enig

i det ved behandlingen av statsbudsjettet, og det er altså, som jeg sier, ikke lenger siden enn bare noen måneder, under behandlingen av statsbudsjettet for Samferdselsdepartementet i desember 2013 av budsjettet for 2014. Så spørsmålet mitt er rett og slett: Hvorfor endret Høyre og Fremskrittspartiet syn i saken på så kort tid? Hva var det som skjedde i løpet av vinteren som gjorde at Høyre og Fremskrittspartiet endret oppfatning?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [20:25:49]: Et replikkordskifte hadde vært bedre om en faktisk hadde fulgt med på de svarene som har blitt gitt, for jeg har allerede sitert hva den rød-grønne regjeringen selv skrev i budsjettproposisjonen for inneværende år. Der står det:

«Jernbaneverket vil gjennomføre en trafikksimulering av den detaljerte ruteplanen for å sikre at løsningene er robuste.»

Den konklusjonen de kom til etter at de hadde gjennomført simuleringen, var at denne løsningen ikke er robust, altså bare å gjenåpne stasjonen uten at tiltakene er ferdigstilt. Det er forskjellen her. Over bordet i Stortinget foreslår de rød-grønne at stasjonen skal gjenåpnes i år, selv om tiltakene ikke er ferdigstilt. De hadde altså ikke igangsatt fysiske tiltakene da de selv satt i regjering. Det vi sier, er at tiltakene må på plass. Vi skal allerede nå sette inn innsatstog, fordi det gir et visst tilbud innenfor det som er robust. Men når det gjelder å få en permanent stopp, vil det skje fra sommeren 2015, for da er også tiltakene ferdig. Jeg registrerer at de rød-grønne heller prioriterer å si nei til dobling av kapasiteten på Sørlandsbanen inntil videre. Det synes jeg er feil.

Torgeir Micaelsen (A) [20:27:02]: Etter våre hoder er det ikke slik at man setter ulike tiltak innenfor samferdselssektoren og kollektivtrafikken opp mot hverandre. Man kunne droppet noen av bompengeprestisjeprosjektene til Solvik-Olsen eller skattekuttene osv. Det er ganske små penger vi snakker om i den store sammenheng.

Men det var ikke det som egentlig var poenget mitt. Jeg lurte på om statsråden hadde noe å si til eller dele med dem som har opplevd dette på aller nærmeste hold. De sier nemlig at de synes det er vanskelig å forstå at det ved gjenfattede anledninger kommer opp nye momenter som er den egentlige årsaken til at stasjonen ikke kan gjenåpnes. Det er penger, så var det Sørlandsbanen, så var det at det ikke var teknisk mulig, og så var det forsinkelser – hver gang det har kommet opp et nytt moment, har i hvert fall mange på Steinberg et inntrykk av at de var ikke bra nok de svarene som man klarte å levere, og så kom det nye momenter opp i saken. Hva slags beskjed synes du at man kan gi fra statsråden til disse menneskene?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [20:28:07]: Denne saken startet fordi NSB, Jernbaneverket og daværende regjering var bekymret for punktligheten på lokaltrafikken i Osloområdet. Det er fortsatt hovedgrunnen til at dette skjer. Men så har vi også sagt at problemet med å åpne stasjonen allerede nå uten at tiltakene er ferdige, gjør at en heller ikke kan doble kapasiteten på Sørlandsbanen, slik som

denne regjeringen vil, men som åpenbart ikke var så viktig for den rød-grønne regjeringen. Dette er altså ikke et problem med hensyn til penger i seg selv, men det handler om at selv om en har aldri så mye penger, tar det en viss fysisk tid å gjennomføre en del prosjekter. Det er derfor vi har sagt at de prosjektene som kan gjennomføres nå, de setter vi i gang med nå og finansierer nå. Men noen prosjekter tar rett og slett tid, og det er naturlig at de ferdigstilles i 2015, og da vil det komme en bevilgning som gjør at de kan ferdigstilles. Men vi har vist all god vilje. Vi har vist den handlekraften som trengs for at vi allerede nå kan sette inn innsattstog, at vi kan sette i gang en gjenåpning av Steinberg stasjon i 2015. Men det tar dessverre tid, for vi begynner i stor grad på scratch.

Sverre Myrli (A) [20:29:21]: Samferdselsministeren har tillært seg en debatteknikk som ikke er særlig ærefull, der han tillegger stortingsrepresentantene motiver og en oppførsel som ganske ofte er langt fra virkeligheten. Vi har vanligvis tradisjon i Norge for at statsråder har respekt for Stortinget og stortingsrepresentantenes arbeid, og jeg håper at vi ikke nå endrer på det med den måten samferdselsministeren debatterer på, ikke bare i denne saken, men i flere saker.

For eksempel har samferdselsministeren sagt at de rød-grønne ønsker å redusere kapasiteten på Sørlandsbanen og ønsker å redusere tilbudet på Sørlandsbanen. Istedenfor at samferdselsministeren slenger ut slike påstander, mener jeg vi bør få saken inn i ordentlige forhold, debattere saklig og grundig, ha respekt for hverandres synspunkter og slutte å tillegge stortingsrepresentanter motiver og synspunkter de ikke har. Spørsmålet mitt er: Kan ministeren belegge hvor han har synspunktet sitt fra om at de rød-grønne ønsker å redusere tilbudet på Sørlandsbanen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [20:30:29]: Det jeg har sagt gjentatte ganger, er at denne regjeringen og Kristelig Folkeparti og Venstre ønsker å doble kapasiteten på Sørlandsbanen ved å bevilge mer penger fra 2015-budsjettet. Vi har også gått ut i media og sagt at vi har bestilt en utredning og en vurdering fra både Jernbaneverket og NSB av om det er teknisk mulig og om man har materiell. Alt tyder på det så langt. Jeg veldig glad for at Kristelig Folkeparti og Venstre har signalisert støtte til dette.

Det er da jeg sier, når en vet kapasiteten på det sporet som Sørlandsbanen går på gjennom Buskerud, at en vil ha problemer hvis Steinberg stasjon gjenåpnes i den stand den er i i dag. Da vil en ikke kunne doble kapasiteten. Jeg sa ikke at de rød-grønne foreslår å redusere sammenlignet med i dag, men de er imot den doblingen hvis det kommer i konflikt med Steinberg. Da prioriterer de rød-grønne Steinberg. Vi vil prioritere dobling av kapasiteten på Sørlandsbanen. Fra sommeren 2015 håper jeg at begge deler er på plass, men i valget mellom Steinberg stasjon og Sørlandsbanen velger jeg Sørlandsbanen for det halve året.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lise Christoffersen (A) [20:31:52]: Passasjerer er en brysom ting – særlig de som vil av og på. For da må toget stoppe. Helst burde de ta bussen, men privatbil er også et godt alternativ. Slik oppleves virkeligheten nå for dem som bor i nærheten av Steinberg stasjon i Buskerud.

Da Steinberg stasjon ble stengt i forbindelse med ny grunnrute for 2012, engasjerte lokalbefolkninga seg. Togpendlerne fra Steinberg dannet en aksjonsgruppe som kjempet for å beholde stasjonen sin. De har aksjonert lenge, men ikke bare ved å protestere. De har nedlagt et betydelig arbeid i å dokumentere og skissere alternativer til nedlegging av stasjonen. De har ikke tegnet et luftslott. Profesjonelle tog- og ruteplanleggere har vært engasjert. Forslagene deres lar seg gjennomføre.

De har vært på mange møter i departement og storting. I forrige periode fikk vi på Buskerud-benken hyppige besøk av aksjonsgruppa. De viste plansjer og forklarte. Alle partier lyttet og nikket. Hele Buskerud-benken lovt å stille opp med det vi kunne. Det påhvilte oss rød-grønne et spesielt ansvar. Vi hadde flertall og regjering, og i budsjettproposisjonen for 2013 ble de hørt.

«Helomvending» av den forrige regjeringa, skriver statsråd Solvik-Olsen i sitt svarbrev til komiteen, i et forsøk på å snakke saken ned. Å lytte til folk, pleier jeg å kalle det, men la gå, for det var en helomvending av det gode slaget. Penger kom i budsjettet for 2014. Stasjonen overlevde til og med regjeringsskiftet – trodde vi, for pengene ble stående.

Folk på Steinberg var fornøyde, alle partiene på Buskerud-benken, daværende statsråd Arnstad, alle var glade – alle unntatt Jernbaneverket. Problemfokus framfor løsningsorientering er en fin ting for den som ikke vil. Sett gjerne folk opp mot hverandre – Sørlandsbanen og Hokksund opp mot Steinberg f.eks.

Jeg har opplevd noe lignende før, da flytoget skulle til Drammen. Stortinget hadde bevilget 50 mill. kr, statsråden hadde proklamert 1. mai 2009 som startdato. Flytoget trengte P-hus. Jernbaneverket mente det skulle gode grunner til for at de skulle engasjere seg i P-hus i Drammen. Så 31. oktober 2008 spurte jeg statsråden om vedtak i storting og regjering var grunn god nok. P-hus kom, men det var takket være kommunen.

Steinberg ligger midt i Buskerudbyen, kollektivsatsinga til stat, fylke og fem kommuner, og er pekt på som et gunstig sted for utvikling på grunn av godt kollektivtilbud, som kan styrkes ytterligere. Men Fremskrittspartiet og Høyre har snudd, eller nei, helomvending heter det visst – eller var det gjennomføringskraft? Uansett, vi skulle ikke behøve å foreslå at stortingsvedtak gjennomføres. Men vi har altså ennå mulighet til å vise hvem det er som styrer, ved voteringa seinere i kveld.

Morten Wold (FrP) [20:34:56]: Steinberg er et lite og sjarmerende tettsted i Nedre Eiker kommune i Buskerud. Der bor det ca. 2 000 mennesker, og drøyt en tiendepart av dem brukte toget daglig da det fortsatt stanset ved stedets stasjon.

Steinberg er egentlig prototypen på et sted der vi ønsker at toget skal stanse. Stedet er på en måte en liten drabantby

til Drammen. Høsten 2012 ble stasjonen stengt, til stor fortvilelse for mange pendlere. Og høsten 2012 hadde landet en rød-grønn regjering.

Da den nye regjeringen tok over mer enn ett år senere, var det heller smått med føringer å finne i Samferdselsdepartementets skuffer for når en gjenåpning av stasjonen skulle finne sted. Det er det kanskje verdt å minne personene bak dagens Dokument 8-forslag om.

Det var flere av oss Buskerud-politikere – uavhengig av partifarge – som var høyt på banen og krevde gjenåpning av stasjonen da vi kjempet om velgernes gunst i fjor. Men det viste seg, dessverre, at det ikke er så enkelt som bare å gjenåpne stasjonen og la togene stanse.

Det står absolutt ikke på vilje fra regjeringen i denne saken. Det er faktisk ingen sak våre folk i Samferdselsdepartementet har brukt mer tid på etter regjeringsskiftet enn nettopp Steinberg stasjon. Det viser hvor vanskelig saken er.

En driftig aksjonsgruppe, som kjemper for togstopp, setter stadig spørsmålstejn ved flere av Jernbaneverkets argumenter for stenging. På flere områder har det vist seg at aksjonsgruppen har hatt rett.

Men på ett område må jeg som politiker støtte meg til Jernbaneverket. Det er når det kommer til simuleringer av togstans, som viser at det kan føre til forsinkelser som forplanter seg til togtrafikken på Sørlandsbanen og lokaltrafikken inn til Oslo. Jeg er ikke ruteplanlegger og må velge å stole på fagekspertisen.

For denne regjeringen skal ingenting være uprøvd. Vi avhjelper pendlerproblemene på Steinberg ved at vi allerede 18. august innfører to innsatstog til Oslo med stopp på Steinberg i morgenrushet, likeså to innsatstog i motsatt retning og med stans på ettermiddagen. Det vil gi de aller fleste med normal arbeidstid muligheten til igjen å bruke toget fra og til Steinberg.

Fordi denne regjeringen liker å være sikker i sine saker, etableres det et prøveprosjekt med togstans hver time. Det skjer etter en del utbedringsarbeider på strekningen Drammen–Hokksund, og startes opp neste sommer, som statsråden orienterte om i sitt innlegg.

Da vil vi få det endelige og riktige svaret på om Jernbaneverkets simuleringer av togtrafikken virkelig holder vann. Gjør de ikke det, klipper samferdselsministeren gladelig en rød snor, gjenåpner stasjonen og sørger for at steinbergingene igjen får stasjon med fast togstans. Ingenting vil glede meg mer enn om det skjer.

Nils Aage Jegstad (H) [20:38:04]: Jeg synes denne prosessen har vært en prosess under utvikling. Vi har gjennom det arbeidet som er gjort i komiteen, og det arbeidet som statsråden har gjennomført i departementet, greid å komme fram til praktiske løsninger på praktiske problemer for veldig mange.

Jeg tror en skal være klar over at dette berører noe mer enn bare Steinberg stasjon. Det berører egentlig jernbanens konkurransekraft og jernbanens konkurranseevne. Vi bygger ut veldig mye jernbane i dette landet for å sikre at den tar mange passasjerer og utnytter det som er jernbanens store forse: kapasitet, punktlighet og hastighet.

Punktlighet er et utrolig viktig element for jernbanen. Når vi har samtale med dem som transporterer gods på jernbane – det fins faktisk noen av dem fortsatt – er det én ting de påpeker, og det er punktlighet, at varen kommer fram til rett tid på rett sted. Punktlighet er også viktig for dem som skal på arbeid, at man faktisk kommer på arbeidsplassen til rett tid.

Så er det slik at i et trafikkert sentrumsområde som Oslo-regionen, er det utrolig mange tog. 70 pst. av togtransporten foregår i vårt område. Vi er nødt til å stole på at de som sitter med fagkompetansen, greier å styre denne trafikken gjennom en oslotunnel som er nesten sprengt. Vi har et problem allerede i dag med punktlighet på en rekke strekninger. Man kan ikke undervurdere det elementet.

Det vi må satse på, er å få et bedre samspill mellom tog og buss – hvor skal toget stoppe, og hvor skal bussen bidra? I forbindelse med ruteendringene i 2012 var jo noe av suksessen at man snudde bussrutene og matet til toget, slik at toget kunne bli fullt. Og veksten kom. 7,3 pst. er mye mer enn NSB noen gang har vokst; det har stort sett vært på null. Men de frakter 67 millioner reisende totalt sett, altså påstigninger. Det skal mye til å kunne ha oversikt over hvordan det skal gjøres, med det materiellet man til enhver tid har. Man er avhengig av godt materiell, man er avhengig av mannskap, og man er avhengig av at man har et stoppmønster som bidrar til at jernbanen faktisk kan være en konkurransedyktig aktør.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:40:54]: Først vil jeg si meg enig med saksordfører Jegstad i at denne saken berører noe langt mer enn Steinberg. For mitt vedkommende berører den tilliten til Jernbaneverket. Tilliten til Jernbaneverket har vi etter hvert mange eksempler på er frynsete, og denne saken gjør det ikke enklere.

Det som er problemet i denne saken, er ikke punktligheten, men rapporten om stasjonsstruktur, en såkalt markedsbasert stasjonsstruktur med færre stasjoner.

I Buskerud har vi erfaringer med Darbu stasjon. Den skulle også nedlegges – en mindre stasjon enn Steinberg. Den ble sikret i en tidlig fase og er i dag et glitrende eksempel på en vellykket stasjon som tiltrekker seg stadig flere kunder. Og det er et suksessiltak det som der skjedde. Så har vi Hallenskog stasjon i Røyken i Buskerud, som er midlertidig åpnet igjen, som også er i samme kategori.

Når statsråden snakket om Steinberg kontra dobling av kapasitet på Sørlandsbanen, var vel det en forsnakkelse. Jeg regner med at det statsråden mente, var to tog i timen til Kongsberg, altså Drammen–Kongsberg. Men det er jo helt andre investeringer enn for Steinberg stasjon. Det er en helt annen sak, både i tid og i penger. For å få til det må en utbedre stasjoner som i dag kjøres på dispensasjon fra Jernbanetilsynet, en må sikre kryssningsspor, og en må sikre planoverganger. Vi står sikkert overfor investeringer langt over 1 mrd. kr, langt fram i tid, noe helt annet enn Steinberg i 2015. Så det må være en misforståelse.

Det er to ulike saker. Det som nå er saken, er Steinberg stasjon. To tog i timen ligger fram i tid. Det innebærer store investeringer som følge av at en ikke investeringsmessig har holdt tritt gjennom mange, mange år, noe

de rød-grønne startet på og gjorde en kjempeinnsats for, og som skapte optimisme for de mange som kjører tog i ulike sammenhenger.

Statsråd Ketil Solvik Olsen [20:43:17]: Jeg skal bare oppklare et par momenter. For det første: De rød-grønne representantene har sagt at stasjonen overlevde under de rød-grønne, og så har den plutselig nå blitt stengt. Nei, den ble faktisk stengt under de rød-grønne. Det stoppet ikke et tog der i 2013 – det siste året de rød-grønne styrte.

Og så snakker de som om det nå er avgjort at stasjonen skal stenges. I hele denne debatten har jo både Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkepartis representanter sagt at de jobber for å åpne den. Sågar er det nå ca. to måneder til de første innsatstogene begynner å stoppe på stasjonen igjen. Det er ikke å stenge en stasjon å si at togene skal stoppe der; det er poenget med stasjonen.

Så sier vi også at om ca. ett år skal vi begynne prøveordningen med å ha permanent stopp igjen, for da regner vi med at vi har gjennomført de grepene som må til, som har vært etterlyst fra de rød-grønne representantene, som sparer tid i systemet, og som gjør at vi har den tiden vi trenger for å få robuste stopp.

Ergo er vi i retning av å åpne stasjonen, ikke av å stenge den. Det er gjerne litt trist for rød-grønne representanter, som fremmet et forslag i troen på at de skulle ta dagens regjeringsparti. Men vi viser tvert imot at vi leverer på de løftene vi hadde. Vi var kritiske til det som ble gjort under forrige regjering. Nå er vi i gang med å rydde opp igjen.

Så blir Darbu stasjon nevnt av representanten Lundteigen. Jeg er helt enig: Darbu stasjon er det en god utvikling på. Men det interessante er jo at de rød-grønne partiene viser til en uavhengig rapport som er gjort om Steinberg stasjon, der rapporten konkluderer med at Steinberg stasjon kan gjenåpnes hvis en begynner å stenge Darbu stasjon for mange avganger. Nettopp det som Lundteigen sa var en suksess, vil en altså argumentere for at en skal stoppe, for da skal en heller ha togene til å stoppe på Steinberg stasjon igjen.

Jeg mener vi skal få til grep her som gjør at begge stasjonene skal kunne være åpne, men jeg vil være sikker på at det fungerer før jeg forplikter meg til det. Og da kommer Sørlandsbanen inn. For jo, vi snakker om å doble antall avganger på toget fra Kristiansand til Oslo. Det handler om å kjøpe flere avganger fra NSB. Det har vi signalisert tydelig i media; det har vært en debatt rundt det. Jeg regnet med at de rød-grønne partiene også hadde fått det med seg, men nå har vi i hvert fall opplyst om det. Det ligger inne i vårt arbeid med budsjettet for neste år. Det sier altså de rød-grønne partiene at de ikke vil prioritere, for en vil heller åpne Steinberg stasjon nå. Og det er ikke et problem for Sørlandsbanen primært, det er et problem for robustheten i hele ruteopplegget i lokaltrafikken på Østlandet. Det var jernbanens problemstilling til å begynne med, og det er fortsatt hovedproblemstillingen.

Jeg vil få til dette, men jeg vil få til et opplegg som fungerer. For jeg er helt enig med representanten Elvestuen i at skal man gi et godt tilbud til de reisende, skal det være attraktivt å reise med tog, hjelper det ikke at toget stadig vekk

er 4, 5, 10 eller 15 minutter forsinket. Det burde ikke minst rød-grønne politikere vite, som har hatt sin egen statsråd i en storm uten like i lang tid i 2011–2012.

Sverre Myrli (A) [20:46:34]: Samferdselsministeren hevder at de rød-grønne jobber imot økning av kapasiteten på Sørlandsbanen. Det er ikke riktig. Vi er veldig for økt kapasitet både på Sørlandsbanen og på Vestfoldbanen, for å nevne det – som også har vært nevnt tidligere i debatten.

I dag er det fire avganger gjennomgående mellom Oslo og Kristiansand. Nå har samferdselsministeren i debatten i dag lovet at han skal doble togtilbudet på Sørlandsbanen. Det er veldig bra. Jeg har aldri hørt at han har vært så konkret før. Jeg håper det ikke var en forsnakkelse. Dobling av fire – han har da lovet åtte avganger mellom Oslo og Kristiansand. Det er som sagt veldig bra. Men det står ingenting i de dokumentene vi har fått, verken i Prop. 97 S for 2013–2014 eller i korrespondansen mellom komiteen og departementet ved behandlingen av representantforslaget, at Steinberg stasjon vil umuliggjøre å doble kapasiteten på Sørlandsbanen. Det det står, er at en gjenåpning av Steinberg stasjon umuliggjør totimersfrekvens på Sørlandsbanen. Det skriver ministeren. Men totimersfrekvens og dobling av kapasiteten – det er riktig nok et totalt i begge uttrykkene, men dobling og totimersfrekvens kan da ikke være det samme. Altså skal antall tog økes med fire mellom Oslo og Kristiansand, fra fire til åtte, og da må jeg virkelig si at jeg tror saken om Steinberg stasjon gis uante dimensjoner og konsekvenser. Hvis gjenåpning av Steinberg stasjon umuliggjør å øke togtilbudet med fire tog i døgnet mellom Oslo og Kristiansand, må jeg si jeg er ganske tvilende til om viljen til å prøve å finne løsninger på dette i det hele tatt har vært til stede.

Jeg liker ikke at vi behandler enkeltforslag om jernbanestasjoner i jernbanenettet, men her er historien helt spesiell, for her har Stortinget ved to anledninger, først i 2012, vedtatt at Steinberg stasjon skulle gjenåpnes. Og det er ikke riktig som representanten Godskesen sa tidligere, at det ble vedtatt i valgåret 2013, det ble vedtatt i 2012. Først ble det vedtatt ved budsjettbehandlingen for 2013, i 2012, og så ble det vedtatt ved budsjettbehandlingen for 2014, i 2013. Som sagt: Jeg liker ikke at vi må gå til det skrittet at vi tar opp enkeltstasjoner på denne måten, men jeg liker heller ikke at Stortingets vedtak ikke følges opp.

Lise Christoffersen (A) [20:49:27]: Det hørtes ut som presidenten håpet at det forble den sist inntegnede også – men det var egentlig et spørsmål til statsråden jeg hadde, så vi får se hva som skjer.

Jeg synes at statsråden har en litt underlig holdning til stortingsrepresentantene, som Sverre Myrli var inne på. Det er på en måte noe med retorikken her som føles litt ubehagelig. Jeg skal prøve å holde meg for god til det, men bare minne om at statsråden for kort tid tilbake besøkte Steinberg stasjon sånn litt utpå kveldsleite en lørdag, hvor det ikke var noen der, og la ut en «selfie» på Facebook med seg selv smilende foran skiltet på Steinberg stasjon.

Jeg la all godvilje til, så jeg svarte på det bildet da det begynte å dukke opp i andre medier, i nettaviser og sånn,

og så la jeg ut at hurra, det ser ut som vi har en positiv sak i vente. Når vi attpåtil hørte at det skulle være pressekonferanse, var vi jo helt sikre. Så da la jeg ut en melding til om at ja da, jeg hadde rett, her er det store ting på gang. Så ble ikke bare jeg skuffet, men andre også.

Det skyldes jo bl.a. det som står i den saken vi skal behandle senere her i dag. Der, etter at det står om innsattog som kan stoppe på stasjonen, står det at etter at disse tiltakene og de andre ruteendringene er gjennomført, kan det være aktuelt med en prøveordning med ordinære stopp på Steinberg stasjon. Om prøveordninga blir satt i verk, må den kunne stoppes dersom det oppstår negative konsekvenser på kapasiteten og driftsstabiliteten som fører til forsinkelser – osv. Og så står det at Jernbaneverket i samarbeid med Statens vegvesen vil vurdere om det senere kan etableres et stopp for ekspressbuss osv.

Jeg synes at statsråden i salen her i dag har uttrykt seg mye tydeligere enn det som står i den saken Stortinget senere skal behandle, så det hadde vært veldig OK å få bekreftet, om de forbeholdene som egentlig ligger i den saken vi skal behandle etterpå, er vekk, fordi saken har utviklet seg underveis, og om statsråden virkelig har ment å være så tydelig som han har vært – at hans ambisjon er at Steinberg stasjon skal gjenåpnes. Hvis den ambisjonen er så klar og tydelig at det kommer til å skje, men at det bare blir en liten forsinkelse, så kanskje vi kan tilgi det.

Presidenten: Da har statsråd Ketil Solvik-Olsen tegnet seg til innlegg.

Presidenten har både kveld og natt foran seg, så vi kan holde på lenge her.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [20:52:09]: Når Stortinget spør, skal Stortinget få svar.

Grunnen til at en ikke gjenåpner i 2014, er at forutsetningen som de rød-grønne la inn – jeg understreker at de rød-grønne la det inn, men de har altså ignorert det fullstendig i denne debatten – var at simuleringen til Jernbaneverket skulle vise en robust løsning. Det gjorde ikke simuleringen, og derfor kan en ikke gjøre dette fra 2014, med mindre en tar risikoen på store forsinkelser. Den risikoen vil ikke jeg ha, fordi jernbanenettet på hele Østlandet handler om mer enn én stasjon.

Når det gjelder dobling av Sørlandsbanens avganger, minner jeg bare om at det er ikke snakk om at to timers frekvens med avgang fra Kristiansand er to timer også om natten. Det er jo snakk om å prøve å ha en to timers frekvens når folk normalt er oppe og skal reise til jobb. Derfor vil altså ikke vi sette inn tog som går kl. 00.30, kl. 02.30 og kl. 04.30 – vi vil sette inn tog som går når folk pendler. Derfor er det der problemet er. De fleste togene har veldig mye ledig kapasitet på Sørlandsbanen om natten, så da hadde ikke Steinberg stasjon vært et problem. Men hvis en skal ha de togene til å gå når andre folk også tar lokaltogene, når det er ekstra rushtidstog, da kommer problemstillingen – bare så det er oppklart. Her burde ikke representanten Myrli se noen problemstillinger.

Når det gjelder det jeg har sagt, står jeg ved det. Men jo lenger vi har jobbet med dette, jo mer robust ser vi at den

løsningen regjeringen har, fungerer. Men vi har altså måttet begynne ganske på scratch med å finne de løsningene. Derfor har vi ikke vært så skråsikre på hvor vi trodde dette skulle ende til å begynne med. Men når vi ser hva som er mulig, er vi ganske trygge på at dette skal vi gjøre. Men jeg gjentar likevel det som er forutsetningen, at prøveordningen vil vise om dette er så robust som det vi tror det er. Vi vil heller se virkelighetens resultat enn bare å se på modellene. Skulle vi bare stolt på modellene her, sånn som de rød-grønne forutsatte, hadde vi ikke gjenåpnet Steinberg stasjon. Det ville også vært forutsetningen fra de rød-grønne. Vi gjør tiltak, vi skal se erfaringene, og så håper jeg at fra sommeren 2015 er Steinberg stasjon i regulær drift.

Men vår vilje til å få til dette er jo fundamentert allerede fra 18. august, når togene begynner å stoppe igjen. Hvis vi ikke hadde til hensikt å ha stasjonen åpen, hadde vi heller ikke satt inn innsattog på den stasjonen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

S a k n r. 1 2 [20:54:37]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om ein del saker om luftfart, veg og jernbane (Innst. 255 S (2013–2014), jf. Prop. 97 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Framskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og medlemmer av regjeringen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg av medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [20:55:58] (ordfører for saken): I dag har vi Prp. 97 S om en del saker om luftfart, vei og jernbane til behandling. Proposisjonen inneholder en meldingsdel, der regjeringen informerer om pågående arbeid på flere felt, og noen vedtak der regjeringen ber om Stortingets samtykke til å gjennomføre viktige vei- og baneprosjekter innenfor en oppdatert kostnadsramme.

Disse forslagene har komiteens enstemmige støtte.

Når det gjelder punktet om Vestfoldbanen og Steinberg stasjon, oppfatter jeg det sånn at Stortinget gjennom den siste debatten vi hadde her i sted, har fått godt belyst partienes standpunkter, og jeg trenger ikke å redegjøre noe nærmere for det. Også på de punktene hvor komiteen er uenig, vil det enkelte parti komme tilbake til det.

I denne proposisjonen legges frem de første statusrapportene for regjeringens arbeid med organisering av hele samferdselssektoren.

En av dem er orienteringen om et veiselskap, et veisel-skap som skal bygge ut vei mer helhetlig, gi mer effektiv ressursbruk og større satsing på de mest samfunnsøkonomiske og lønnsomme prosjektene.

Det denne proposisjonen gir et veldig klart inntrykk av, er at nå skjer det veldig mye på samferdselsfeltet. Det er klart at det er en ny politikk, men jeg tror også vi har en regjering og en samferdselsminister som inspirerer og motiverer en transportsektor til å tenke nytt, og som nå er tydelig på at de er klare for å gjøre ting på en annen måte.

Bare én måned etter regjeringsskiftet kom NSB med sitt forslag til total omorganisering av dagens jernbanesektor. På samme tid gikk LO og NHO sammen om en uttalelse, der de bl.a. forventet at regjeringen la til rette for helhetlig prosjektfinansiering. To måneder senere lanserte NAF sitt helhetlige forslag til hvordan et nytt veiselskap skulle se ut. Nylig presenterte også Flytoget hvordan de ville omorganisere jernbanen, på et møte med transportkomiteen.

Det er åpenbart at den rød-grønne endringsvegringen har ført til at mange ideer har forblitt nede i skuffen, og at endringsviljen hos det nye borgerlige flertallet er helt tydelig. Det er også grunnen til at det kommer mange innspill til oss her på Stortinget. Man ser at det ikke er alt man har gjort tidligere, som har vært optimalt. Man ser at man kunne fått mer ut av hver bevilget krone.

Jeg forventer ikke at Arbeiderpartiet eller de andre partiene fra den rød-grønne regjeringen skal støtte alle de nødvendige endringene vi må gjennomføre, men det forundrer meg at det gjør så lite inntrykk på de rød-grønne samferdselspolitikkerne når organisasjon etter organisasjon, når ekspert etter ekspert innen transportsektoren, kommer og ber om endring, og ønsker omorganisering – at Arbeiderpartiet har så lett for bare å se bort fra det.

Et eksempel på det er en av dagens saker i NRK. Når de fire samarbeidspartiene går sammen om å ønske en helhetlig OPS-strategi, og vi har store forventninger til regjeringens arbeid med å bygge vei og bane ved bruk av OPS, er det en kontant avvisning fra Arbeiderpartiet. Representanten Sund sier:

«Om man kaller det OPS, veiselskap eller fond så er dette et forsøk på å innbille folk at man skal bygge mer og billigere bare fordi man kaller det noe annet.»

Jeg synes det er synd at man med en gang vi har en regjering som ønsker å gjøre ting på en annen måte, som tar aktørene på feltet på alvor, og som ønsker å bygge raske, mer helhetlig og billigere, blir det kontant avvist, og det kommer sterk kritikk gjennom merknadene i denne saken.

Behovet for endringer i samferdselspolitikken er veldig stort. Denne saken viser at regjeringen er i full gang og på vei til å levere endringene og omorganiseringen som sektoren har så stort behov for.

Til slutt vil jeg ta opp forslaget som er fremmet i saken.

Ole M i c T h o m m e s s e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Da har representanten Linda C. Hofstad Helleland tatt opp forslaget hun viste til.

Eirin Sund (A) [21:01:40]: Dagens store sak er tydeligvis flertallspartiens forslag om å kjøpe vei eller annen offentlig infrastruktur på avbetaling gjennom økt bruk av såkalt offentlig-privat samarbeid, også kalt OPS.

I innstillingen merker vi oss at flertallet, bestående av regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre, ønsker at det skal iverksettes flere prosjekter ved bruk av OPS, og at regjeringen skal fremme forslag om en egen strategi om dette overfor Stortinget. Fra Arbeiderpartiets side vil vi utrykke en skepsis til tradisjonell OPS-utbygging. Vi mener at OPS-prosjekter ikke er en framtidsrettet og moderne måte å organisere og finansiere samferdselsprosjekter på.

OPS kan sammenlignes med å kjøpe på kreditt. Det er en lånefinansiering som skal betjenes av framtidige bevilgninger og framtidige generasjoner. I de aller fleste sammenhenger er det dyrere å kjøpe på avbetaling enn å betale kontant, samt at privat finansiering av offentlige veianlegg gir større kostnader, som til syvende og sist må betales av fellesskapet.

Nå har komitélederen og saksordføreren vist til hva andre har sagt, og da må jeg si: Hva er det andre sier om OPS? I dag tidlig sa til og med bilistorganisasjonen NAF at det er viktigere med smart veiutbygging enn at private skal bygge mer vei – staten må jo uansett ta regningen.

I Sverige raljerer Moderaternas – søsterpartiet til Høyre – finansminister Anders Borg over OPS. Han sier at private selskaper vil låne ut penger til oss for at vi skal betale en høyere rente, og for at de skal få en avkastning, men at det fører til at infrastrukturprosjekter blir mye, mye dyrere.

Toryenes – søsterpartiet til komitéleder Linda C. Hofstad Helleland – Boris Johnson, som er ordfører i London, har sagt at i andre land kaller de det plyndring, men i London kaller de det OPS.

Sannheten er at bruk av OPS fører til at infrastrukturprosjekter blir mye, mye dyrere. Men det er kanskje nettopp det som er Høyres beveggrunn, at noen private selskaper skal kunne skumme fløten av fellesskapets midler.

Det med ekstra finanskostnader og OPS bør særlig Fremskrittspartiet og statsråden merke seg. Fremskrittspartiet er jo nettopp det partiet som er opptatt av å spare bilistene for unødige kostnader. Et stikkord her er rentekompensasjonsordningen for bompengelån, som de jobber med.

Når Arbeiderpartiet sier nei takk til OPS, er det rett og slett fordi det gir mindre vei for pengene – ikke for at vi er gammeldagse, og ikke for at vi ikke vil. Arbeiderpartiets modell for bedre veibygging er derfor rask og rasjonell utbygging i offentlig regi uten de ekstra kostnadene OPS medfører. Vi er nødt til å legge pengene på bordet. Men vi er selvsagt åpne for nye og smarte modeller for veibygging.

Når det gjelder regjeringens ønske om å opprette et eget utbyggingsselskap for vei, har Arbeiderpartiet ikke tatt stilling til det ennå, fordi vi ikke har fått noen informa-

sjon om hvordan en eventuelt skal organisere dette selskapet. Vi forutsetter derfor at regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Arbeiderpartiet er også positive til at regjeringen er opptatt av tiltak for å effektivisere og forbedre bompengesektoren. Mange av tiltakene i den såkalte bompengereformen til Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen ble faktisk lagt fram av den rød-grønne regjeringen i siste NTP. Sentrale elementer for effektivisering i den vedtatte NTP-en var å slå sammen bompengeselskaper og samordne takst- og rabattsystemer.

Jeg vil også framheve vedtaket om å innføre obligatorisk bombrikke for tunge kjøretøy, noe som ikke minst er viktig for å sørge for likeverdige konkurransevilkår innenfor transportbransjen. Vi i Arbeiderpartiet mener at innføring av obligatoriske brikker i alle kjøretøy og som betalingsform på riksveiferjene må ha høy prioritet.

Videre har vi merket oss regjeringens arbeid med den varslede rentekompensasjonsordningen, som per nå ser ut til å bli en annen og mer byråkratisk metode for å tilføre mer statlig kapital til veiprosjektene. Vi vil derfor avvente å ta stilling til en slik ordning inntil regjeringen kommer tilbake til Stortinget med et mer konkret forslag. Dette vil vi også få drøftet litt nærmere på torsdag i forbindelse med behandlingen av Harstadpakken.

Jeg synes det er greit at regjeringen får gjøre det på den måten de vil. Arbeiderpartiet er opptatt av at vi skal ha mest mulig vei og bane ut av de pengene vi bruker. Organisasjon etter organisasjon og ekspert etter ekspert har sagt at den løsningen som regjeringen nå presenterer med bl.a. OPS, ikke er noen god løsning. De ber oss legge pengene på bordet hvert eneste år – det de vil måtte trenge for å få det til.

Åse Michaelsen (FrP) [21:06:57]: Jeg ble nesten litt andpusten av forrige taler.

Denne proposisjonen er litt som lørdagsgodt – litt godt og blandet med ulike endringer på mange felt innen samferdselssektoren. Nå har både Høyres og Arbeiderpartiets representanter hatt ordet, og de ulike ståsteder for regjeringens partiene og opposisjonen har kommet fram. Regjeringens partiene vil ta de store grepene, de store strukturendringene – og ikke minst ta i bruk nytt verktøy som aldri har ligget i verktøykassen til den forrige regjeringen.

Jeg vil omtale noen av punktene. Vi kan godt få en strategi for bruk av OPS-samarbeid innen samferdselssektoren – gjerne på nye områder, som f.eks. innen luftfarten. Men vi i Fremskrittspartiet ønsker også å ta i bruk statlig, langsiktig lånekapital med en rente som er brukbar med hensyn til å investere i infrastruktur. Det er for vår del viktig å kunne skille mellom en forbrukskrone og en investeringskrone. Langsiktighet, forutsigbarhet og framtidsrettet infrastrukturbygging ligger til grunn for næringsutvikling, vekst og ikke minst trafikksikkerhet.

Et annet punkt i proposisjonen tar for seg et arbeid for å vurdere mulighetene for hvilke områder av tårn- og sikringstjenesten som vil kunne egne seg for konkurranseutsetting. Det er ikke privatisering som skal utredes, men

konkurranseutsetting. Dette blir gjort fordi vi har tro på at konkurranse er positivt, og at vi vil kunne få en mer effektiv og sterkere enhet ved å skille ut denne divisjonen. Vi skal ikke glemme at Avinor dermed også kan konkurrere om å levere flysikringstjenester i andre land.

At Avinor i tillegg får endret utbyttepolitikken, tror vi vil stimulere og gi bedre incentiver for å drive kostnadseffektivt.

Så til en av hjertesakene for oss i Fremskrittspartiet, nemlig veiselskapet. Selskapet skal ikke ha oppgaver utenfor det transeuropeiske transportnettet, og med en finansiering per i dag innenfor handlingsregelen. Kapitaltilgang fra andre kilder, som deler av årsavgiften, vil også bli vurdert. Veiselskapet har som hovedmål å bygge mer vei, bedre vei og ikke minst helhetlige, lengre strekninger. Veien skal knytte sammen vekstområder, være samfunnsøkonomisk lønnsom og ha en standard som er framtidrettet. Både ÅDT-tall og veinormer skal være realistiske i forhold til reelle prognoser.

Det kommer også en bompengereform. Målet med denne er nettopp å få bort skyhøye administrasjonskostnader og ineffektive innkrevingsmetoder og samordne takst- og rabattsystemer som alt i alt kommer bilistene til gode, enten med lavere satser, med kortere nedbetalingstid eller på en annen egnet måte som tjener brukerne.

Den store samordningen og satsingen på trafikksikkerhet er det tverrpolitisk enighet om. Vi i Fremskrittspartiet er overbevist om at med den oppgraderingen og takten i veibygging som nå er på trappene, vil vi kunne se at antall drepte og hardt skadde vil gå ned i årene som kommer.

Det er flere punkt hvor hele komiteen er samstemt. Vi i Fremskrittspartiet er iallfall sikre på at verktøyene vi nå legger inn i kassen, vil gi et løft til hele samferdselssektoren – både for Venstres representant i en Tesla, Kristelig Folkepartis representant på toget, Senterpartiets representant på traktor, Arbeiderpartiets representant i en Volvo, SV på sykkel og Miljøpartiet De Grønne til fots. Og hva med regjeringens partiene? Jo da, de cruiser på E39 i en Dodge Viper.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [21:11:10]: Vi står overfor store utfordringer på samferdselsområdet, det tror jeg vi er enige om, alle sammen. Da trenger vi å søke etter nye måter å stimulere til mer utbygging på.

I den forbindelse er vi fra Kristelig Folkepartis side opptatt av i større grad å ta i bruk OPS-samarbeid som et virkemiddel. Det gjelder både for vei og jernbane. Erfaringene viser at dette har vært et effektivt verktøy. Spesielt godt dokumentert er det når det gjelder å få ned byggetiden. Vi tror at denne utbyggingsformen med fordel kan tas i bruk i flere sammenhenger, både på vei og jernbane, og at det vil redusere byggetid betydelig. Vi har derfor gått sammen med Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre om å be regjeringen om å fremme en strategi for bruk av OPS i utbyggingen av infrastrukturtiltak.

Også etableringen av utbyggingselskap for vei kan bli et viktig virkemiddel som kan bidra til mer fart i veiutbyggingen. Men det er noen viktige forutsetninger som må på

plass for at dette skal bli effektivt. Ikke minst må det rigges med en egenkapital som kan gi selskapet muskler til å kunne gå ut i markedet og skaffe de pengene som skal til for å gjennomføre prosjektene. Det må også tilføres noen årlige inntekter som setter dem i stand til å betjene de løpende kapitalkostnadene, og fra Kristelig Folkepartis side er det viktig at infrastrukturen kan bli mer helhetlig, og at utbyggingstiden kan kortes ned gjennom etablering av veiselskapet. Vi tror på verktøyet, men vi tror det er viktig at det innrettes på rett måte for at dette skal kunne bli effektivt.

Ny tilskuddsordning for gang- og sykkelvei ble vedtatt i forbindelse med statsbudsjettet for 2014. I Kristelig Folkeparti er vi glade for at en nå i forhandlingene om revidert har fått på plass de første millionene til ordningen. Det er viktig at dette blir en ordning som alle kommuner og fylkeskommuner kan søke på. I dag har de større byene og byområdene forskjellige typer avtaler som gjør det mulig å bygge gang- og sykkelveier med en viss andel statlig finansiering.

Det vi snakker om her, er imidlertid en ordning som skal gjelde hele landet. Men for at dette skal kunne bli virkningsfullt, er det nødvendig med et skikkelig påfyll på denne budsjettposten fra neste års budsjetter. Det forventer vi at regjeringen følger opp.

Skal vi lykkes med å få flere til å velge sykkel, er det av avgjørende betydning at vi har sammenhengende gang- og sykkelveier. De må utformes på en måte som gjør at en kan kjenne seg trygg, både som gående og syklende. Derfor vil det i framtiden bli stadig mer krevende å kunne bygge trygge gang- og sykkelveier som folk er motivert for å bruke. Fra Kristelig Folkepartis side handler dette om økt trafikksikkerhet og å bidra til en viktig miljømessig gevinst.

Regjeringen har som hovedmål at det ikke skal skje ulykker med drepte eller hardt skadde i trafikken. Vi er glade for det samarbeidet om virkemidler som er igangsatt av statlige etater og frivillige organisasjoner. På den måten kan planen bli både sektorovergripende og godt faglig fundamentert. Fra Kristelig Folkepartis side kommer vi til å følge nøye med på graden av måloppnåelse i de årlige tilbakemeldingene til Stortinget.

I innstillingen fra komiteen ble det under overskriften «Nytt dobbeltspor Oslo–Ski» lagt inn en merknad som partiene Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre sto bak, som forutsatte at «Vevelstadavgreininga» fortsatt lå inne i dette prosjektet. Dette delprosjektet er tatt ut av hovedprosjektet, og merknaden blir derfor misvisende. For å tydeliggjøre at vi ikke nå ber om omkamp om et delprosjekt som er vedtatt tatt ut av hovedprosjektet, har alle partiene i komiteen – Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre – samlet seg om et forslag som lyder slik:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det blir planlagt og bygd en kapasitetssterk forbindelse som sikrer at reisende på Østfoldbanens Østre linje kan benytte Follo-banen i framtida, og at dette prosjektet inngår i arbeidet med neste Nasjonale transportplan. Stortinget legger til

grunn at denne problemstillingen blir håndtert gjennom en pågående KVVU, og at det som en del av dette arbeidet også sees på hvordan en framtidig avgreining sør for Ski kan legge til rette for eventuelle framtidige høyhastighetskonsepter. Stortinget ber om raskest mulig fremdrift i utbygging av Follo-banen i tråd med vedtatte planer.»

Herved er forslaget fremmet.

Presidenten: Representanten Hans Fredrik Grøvan har tatt opp det forslaget han refererte til.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [21:16:17]: Det har vært noen interessante ordvekslinger allerede, og det kan hende at det begynner å dra seg til utpå kvelden, og at sommerferien lokker. Men jeg hadde egentlig tenkt å vise kort noen av de overordnede, litt prinsipielle tingene som ligger i denne samleproposisjonen, og ikke gå inn i enkelte prosjekter som ble karakterisert som «godt og blandet» av en av representantene tidligere i debatten.

Jeg viser bl.a. til det forslaget som Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har lagt inn som et romertall II når det gjelder OPS. Nå har riktignok representanten Eirin Sund vist til det som svenskene sier, men jeg har tenkt å gjenta det og ta med litt mer av det som ble sagt. For svenskene advarer mot å bygge på krita, og det er ikke minst et poeng at det er Høyres søsterparti i Sverige ved Anders Borg som selv sier dette: Private selskaper vil låne ut penger til oss. De gjør det for at vi skal betale en høyere rente, og for at de skal få en høyere avkastning. Men det fører til at infrastrukturprosjekter blir mye, mye dyrere. Det handler om fordyringer på mellom 20 og 30 pst., som da bare er å betale en rentekostnad.

Det er også interessant å se tilbake til valgkampen, da daværende samferdselsminister Marit Arnstad sto skulder ved skulder med nåværende statssekretær Bård Hoksrud mot OPS, fordi man også så konsekvensene av det fra Fremskrittspartiets side. Så noen har tydeligvis tapt, og noen har tydeligvis vunnet den kampen.

Når Senterpartiet er kritisk til OPS, er det fordi det blir dyrere å bygge vei med det. Metoden som man bruker i OPS, er partiet for, og det har vi også vist gjennom behandlingen av bl.a. Helgelandspakken, der man skal se på en helt annen kontraktstruktur som egentlig er en statlig form for OPS. Det er en smart måte å gjøre det på, og som Senterpartiet fullt og helt er for.

Ellers er det å si at den saken vi nå behandler, bærer preg av at man ikke har bevilget mer penger til de prosjektene man legger inn – man har omprioritert. I foregående sak fikk vi bl.a. et eksempel på hva man har omprioritert for å flytte på prosjekter. Man har i tillegg prioritert bort noe på tunnelsikring og utbygging av tunneler for å komme med penger til andre prosjekter. Alle prosjektene som ligger der, er for så vidt positive, men man burde ha funnet flere friske midler til det.

Man bygger altså ikke mer vei. For ett år siden, omtrent på denne tiden, var det en debatt om Nasjonal transportplan der man la opp til mange forbedringer og effektiviseringer og til besparelser på planlegging og gjennomføring.

I den debatten lovte nåværende posisjonspartier – den daværende opposisjonen – så mye, mye mer. Nå er de samme partiene i den situasjonen at de ikke bare må love, de må faktisk også levere. Derfor kommer vi til å følge svært nøye med framover.

Så sier saksordføreren at vi viser liten endringsvilje. Tja. OPS har jeg grunnlagt hvorfor vi er kritiske til. Vi skal se nøyer på denne rentekompensasjonsordningen for bompengelån, men det har vi ikke fått godt nok grunnlag for å ta stilling til. Når det gjelder veiselskapet, har vi heller ikke fått se hvordan man skal gjøre det, og det vil vi vite før vi sier ja eller nei takk. Poenget er at hvis det er smart, hvis det blir billigere, hvis det gir mest mulig vei, jernbane, havner, annen infrastruktur – og det ikke blir mer byråkratisk – da kan det godt hende at vi sier ja. Men hvis det motsatte er tilfellet, at det faktisk blir dyrere og gir mer byråkrati, så blir nok svaret vårt ganske klart: Nei!

Abid Q. Raja (V) [21:21:09]: Dette er en omfattende og bredspektret sak. Derfor vil jeg konsentrere meg om noen få temaer som er spesielt viktige for Venstre og meg, og det gjelder sykkel, tog og trafikksikkerhet.

Først om sykkel, da jeg jo er en ivrig syklist, og det burde enda flere bli! Det er for det første veldig gøy, men det er også viktig for folkehelsen, og det er viktig for klimaet. En ting som er spesielt bra med sykkel som tiltak, er at det er en måte å få flere til å reise mer miljøvennlig på, også utenfor de største byene.

Et godt eksempel på dette er Alta kommune, som for fjorten dager siden fikk Statens bymiljøpris. De vant over Stavanger og Trondheim for sin satsing på sykkel. Kommunal- og moderniseringsministeren sa da:

«Sykkelbyprosjektet i Alta er imponerende og et godt eksempel på hvordan små og store byer kan ta miljøansvar.»

I Alta har de gjennomført en rekke ulike tiltak for å gjøre det enklere å reise til skolen og arbeidsplassen og i fritiden.

Venstre vil at flere små og store kommuner skal tilrettelegge for sykkel. Det var derfor vi og KrF fikk arbeidet inn en egen belønningsordning for sykkel i statsbudsjettet og har fått satt av 10 mill. kr til oppstart av ordningen nå. Det må bli mer siden, og den forventningen har jeg forstått at statsråden har oppfattet, så da får jeg håpe at han blir med og leverer, for jeg vet også statsråden er en ivrig syklist!

Vi synes det er særlig viktig at staten bidrar i de kommunene som i dag ikke har mulighet til å motta belønningsordninger. Derfor viser vi i merknadene til at ordningen må omfatte alle kommuner – ikke bare de forhåndsdefinerte sykkelkommunene. Bø i Telemark, Eid i Nordfjord, Berg på Senja og Finnøy i Ryfylke kan alle bli kommuner der sykkel blir det primære framkomstmiddelet for flere.

Den andre saken jeg har vært veldig opptatt av i arbeidet med denne proposisjonen, er tog. Grepene vi går sammen om på Vestfoldbanen, Ofotbanen og Jærbanen, er viktige. Det er også svært bra at vi tilrettelegger for totimersfrekvensen på Sørlandsbanen.

Så vil jeg bruke litt tid på Follobanen, ikke bare fordi det er i mitt valgdistrikt, ikke bare fordi det er den største

enkeltinvesteringen på jernbanen, og heller ikke bare fordi det er et viktig førstesteg for intercity-utbyggingen, men særlig fordi vi i denne stortingsbehandlingen får slått fast to viktige ting om Follobanen. For det første: Det skal bli en kapasitetssterk påkobling fra Østfoldbanens østre linje til Follobanen. Det har det vært svært viktig for meg og for Venstre å få på plass i denne proposisjonen. Innbyggerne øst i Ski kommune og i indre Østfold skal ikke bli satt på ekspressbuss eller på saktegående tog på den gamle Østfoldbanen, men være med på hurtigtog inn til Oslo S. Dette sparer de reisende for mye reisetid. Det har vært viktig for meg at stortingsflertallet slår dette fast, både fordi det er viktig, og fordi vi må gi pendlerne og innbyggerne den tryggheten og forutsigbarheten de fortjener.

Det andre er at vi må tilrettelegge for en framtidig høyhastighetsbane mot Europa. Det må ikke hindre at Follobanen kommer på plass til planlagt tid, men det må likevel være prioritert. Vi kan ikke tenke fire og fire år fram i tid, men begynne å tenke i femti- og hundreårsperspektiv. Når vi bygger infrastruktur, må vi tenke gode løsninger for overskuelig framtid.

Det siste jeg vil kommentere, er trafikksikkerheten. Tiltaksplanen for trafikksikkerhet som er utarbeidet, er god og må følges. Det er også bra at regjeringen varsler at de vil orientere Stortinget om framdriften på området.

Når vi snakker om trafikksikkerhet, er det som oftest biler vi snakker om. Det er svært viktig. Venstre vil være med på å bygge flere midtdele, øke tilstedeværelsen av UP og spre de gode holdningene.

Jeg husker da jeg hadde kjørt opp og fikk lappen: Læren min så meg dypt inn i øynene, tok meg i hånden og sa: Ikke la meg lese om deg at du kjørte for fort, var uforsiktig og døde i trafikken. Det er sånne holdninger vi trenger å få implementert tidlig, for da vil vi kunne skape de gode holdningene også i trafikken.

Vi må heller ikke glemme de myke trafikantene. Bedre tilrettelegging gir bedre trygghet for barnet på skoleveien, for hun som sykler til jobben, og for han som må gå langs riksveien, på krappe svinger, for å komme til nærmeste bussholdeplass.

For øvrig vil jeg vise til flertallsmerknadene i innstillingen, for Venstre er med på alle flertall i denne innstillingen.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [21:26:07]: Jeg vil kort gå kronologisk gjennom en del momenter som ligger i proposisjonen, i diskusjonen om OPS.

Jeg sliter med å forstå hva regjeringspartiene, med sine støttepartier, mener med OPS. Jeg er ikke imot å organisere utbygging i regi av prosjekter utenfor Jernbaneverket og Statens vegvesen, hvis det er det man mener med OPS.

Jeg er ikke imot å ha innovative kontrakter i samarbeidet mellom de statlige etatene, der de kan sette funksjonskrav, og der selskaper kan bruke sin innovasjonskraft til å finne sine egne løsninger som de mener er bedre enn tidligere valgte løsninger. Men det er uklart om det er det partiene mener.

Jeg er ikke uenig i å ha kontrakter som legger opp til en risikodeling. Hvis man gjør ting billigere, kan det være til gevinst for begge parter, både private og offentlige. Om

man deler risikoen, deler man også kostnadene hvis det blir dyrere. Men jeg er imot å låne penger eller sette i gang et prosjekt der man i realiteten betaler private for å finansiere noe som det offentlige burde finansiere over sine budsjetter, eller der man skyver kostnader inn i framtiden på en måte som ikke er til det beste for fellesskapet.

Jeg vil gjerne ha svar fra regjeringspartiene på spørsmålet om hva i all verden det er de mener når de sier OPS.

Det andre er spørsmålet om veiselskaper. Der støtter jeg helhjertet opp om merknadene fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet. Jeg synes det er utrolig at Stortinget går inn for å gjøre de vedtakene som man gjør når det gjelder veiselskaper, i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, uten at man har fått en skikkelig og god vurdering av hva dette veiselskapet egentlig er, og hva premissene er.

Det tredje jeg vil nevne, er at jeg er kritisk til den utbyttepolitikken som det legges opp til for Avinor. Jeg mener at Stortinget i realiteten frasier seg en del av styringen over utbyggingsprosjektene som ligger der.

Jeg vil også spørre statsråden helt konkret om hvilke premisser som ligger til grunn i rentekompensasjonsordningen. Det kan ikke være sånn at hvis noen fylker velger å ha høy bompengandelen for å bli prioritert i køen, skal det automatisk utløse en større andel penger fra staten. Det blir en helt urimelig køsnikning, etter min oppfatning. Her må man faktisk ha styring, og da er det bedre å gjøre dette gjennom de rammene som gis til fylkeskommunene, eller gjennom bevilgninger over statsbudsjettet som går direkte til konkrete prosjekter.

Jeg er positiv til det regjeringen legger opp til når det gjelder færre bompengeselskaper, og ser fram til det videre arbeidet med det.

Jeg vil bruke mine siste minutter av taletiden til å nevne to ting:

I revidert nasjonalbudsjett legger vi opp til mer penger til både gang- og sykkelveier og jernbane, over 235 mill. kr, som ville økt muligheten for å satse på jernbane. Vi ville også muligens unngått noen av de omprioriteringene som vi ser, og fått en større satsing på jernbane.

Jeg vil fokusere på spørsmålet om Oslo–Ski og Follobanen, for dette er veldig uklart for meg. Det finnes folk her i salen som har en lengre historie når det gjelder dette, enn jeg, så jeg vil rett og slett spørre statsråden om to ting:

Jeg får nå beskjed av partikolleger og lokale innbyggere om at det premisset som ligger til grunn fra Stortinget i forbindelse med Nasjonal transportplan, fra komiteen og andre, om at gods skal gå både på Follobanen og på eksisterende linje, ikke lenger er tilfelle, og at gods ikke skal gå på Follobanen. Stemmer det?

Det andre spørsmålet går på høyhastighetsbanen, planleggingen av høyhastighetsbanen og avsporingen der. Jeg føler meg veldig usikker på hvordan framdriften for høyhastighetsbanen er, hvis det er sånn at Stortinget har tydelige vedtak på høyhastighetsbane og tilrettelegging og bygging av dette allerede i forbindelse med Follobanen, men at Jernbaneverket har planlagt å la være å gjennomføre det nå og vil skyve på det til en senere anledning. Da må statsråden klargjøre om det er dette som er i ferd med å skje nå.

Det tredje jeg vil spørre om, gjelder spørsmålet om påkoblingen av linjen mellom godset fra Alnabru og inn til Follobanen, som var en tydelig forutsetning, sånn jeg ser det, fra Nasjonal transportplan. Er det sånn at den påkoblingen nå er droppet, eller skjøvet på til et senere tidspunkt?

Dette er veldig viktige spørsmål, og jeg vil be om en klargjøring av hvordan statsråden tolker forslag nr. 1, som er fremmet av et flertall av partiene her i dag.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [21:31:34]: Her er det fremmet mange enkeltsaker, som i seg selv ikke betyr mange bevilgninger på kort sikt, men som betyr mange forpliktelser på lang sikt, på veiprosjekt og på jernbaneprosjekt. Jeg tror de langsiktige forpliktelsene vi påtar oss, er minst like mye verdt når det gjelder gjennomførings- evne, som de beløpene vi bevilger det første året.

Her er det mye på både luft, vei og jernbane, og jeg er glad for at det er god og bred støtte i Stortinget for dette. Det er mange veiprosjekt som får grønt lys til videre framdrift, og det er altså framtidige forpliktelser til mange titalls milliarder en påtar seg her. Det er jeg glad for at Stortinget er med på.

Omtalen av nasjonalt trafiksikkerhetsarbeid er viktig. Kampen mot trafikkulykker, dødsfall i trafikken, er en prioritet for denne regjeringen, og det var en prioritet for tidligere regjeringer. Det arbeidet må vi fortsette sammen. Sykkel- og gangveier står omtalt. Jeg kan bekrefte overfor representanten Raja at det òg er viktig for oss. I revidert budsjett ligger det mer konkretisering enn her, og det vil òg være noe en tar med seg i budsjettet for 2015.

Når det gjelder jernbanen, er det omtalt grep som en gjør på Ofotbanen, Follobanen og Vestfoldbanen. Det er bra at en får støtte til å ta tingene videre der. Samtidig, med tanke på forrige debatt om Steinberg stasjon, ville det vært interessant å få høre fra både Arbeiderpartiet og Senterpartiet hvor pengene ble av til å gjenåpne Steinberg stasjon. Når en samtidig står inne på at en vil bruke penger på Vestfoldbanen og holde framdriften på Farriseidet–Porsgrunn, da er det ikke penger til å gjenåpne Steinberg stasjon, som en nettopp argumenterte for. Hvis jeg har misforstått, ber jeg gjerne om å bli opplyst om det, men vi finner det ikke i revidert budsjett, som Stortinget skal vedta på fredag.

Når det gjelder veibevilgninger, registrerer jeg kritikken som kommer fra Senterpartiet. Jeg bare minner om at dagens regjering og stortingsflertall har bevilget ca. 2 mrd. kr mer til riksveier og fylkesveier enn det forrige regjering la opp til. Pengene er på plass, og en masse reformer er i gang i tillegg.

På vei oppretter vi nå et interimsselskap for å få på plass veiselskapet vårt – et første skritt i et viktig reformarbeid. Representanten Sund sa hun ikke visste noe om dette selskapet, men det står altså omtalt i proposisjonen, og sammen med omtalen av bomselskapet, er det flere sider omtale av dette, så litt burde en få med seg. Det samme gjelder omorganisering av bomselskapene. Der samler vi nå den organisatoriske styringen. Vi varsler at vi vil dele operatørskap og andre ting sånn at en òg får en konkurranse i markedet, men en får en enklere administrativ enhet. Vi har òg

varslet, så sent som på fredag, at vi vil innføre obligatorisk bombrikke på tunge kjøretøy, så her leveres det på løpende fot.

Rentekompensasjonsordningen er omtalt, og det er en måte å sikre at bilistene betaler for veien, men ikke for finansieringskostnadene. Det gir staten et insentiv til å få ned lånekostnadene, rentenivået, fra det høye nivået som var under forrige regjering. Dette blir ytterligere konkretisert i Harstadpakken, som Stortinget skal behandle på torsdag – hvis jeg ikke husker feil.

Så har stortingsflertallet et forslag på OPS. Det er et veldig godt forslag, og jeg vil forsøke å levere så godt jeg kan på det allerede i budsjettet for 2015.

Jeg konstaterer at de rød-grønne partiene argumenterer imot. Det overrasker meg ikke, men resonnementet de kommer med, overrasker meg. De rød-grønne partiene sier at de er imot å kjøpe vei på kreditt. Under den rød-grønne regjeringens siste fire år ble bompengegjelden doblet til 35 mrd. kr. Det er 35 mrd. kr brukt til å kjøpe vei på kreditt. Hvis man er imot det, kan man spørre hvorfor de har ført en politikk de selv var imot da de styrte. Dette får jeg ikke til å harmonere.

I tillegg registrerte jeg i den forrige debatten, om Steinberg stasjon, regjeringen og stortingsflertallet fikk kritikk fra representanten Micaelsen for at vi faktisk har begynt å bruke penger på å nedbetale denne gjelden raskere enn de rød-grønne planla ved å bevilge penger over statsbudsjettet. Så de rød-grønne er imot å kjøpe vei på kreditt, men har likevel gjort det i stort omfang. De er veldig kritiske når denne regjeringen betaler ned den gjelden, til tross for at de altså er imot å kjøpe vei på kreditt. Det harmonerer dessverre ikke.

Derfor er jeg glad for at man ser på OPS som et system. Dette handler ikke om å låne penger primært fra private. Dette handler om en gjennomføringsmetode, og vi kan redusere finanskostnadene på denne måten, og man finner løsninger der staten nedbetaler hovedbolken av gjelden veldig raskt, men holder igjen litt av lånet, slik at man sørger for at de forpliktelsene som operatøren eller veibyggeren har ved framtidig vedlikehold, blir gjennomført, og at man ikke betaler alt med én gang. Det er et vanlig husholdningsprinsipp for alle som pusser opp huset sitt – å ikke betale håndverkerne månedlig, men betale når de er ferdige.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirin Sund (A) [21:36:53]: Jeg har sagt før i denne salen til statsråd Ketil Solvik-Olsen at han kan snakke om det som har vært før, men nå har han altså ansvaret for det som er her og nå og framover. Så jeg synes statsråden skal svare på de spørsmålene vi har, i stedet for å stille spørsmål om hva vi eventuelt gjorde da vi satt med regjeringsmakt. Alle vet hva vi gjorde. Folk har sett resultatene av det.

På våren i fjor sa Bård Hoksrud til Klassekampen:

«OPS er en elendig måte å finansiere veiutbygging på. Istedenfor at utbyggerne tar opp dyre lån for å bygge vei, bør staten sette inn pengene som trengs.»

Han sa også at Høyres løsning med OPS var bortkastede penger.

Da spør jeg statsråden: Hva er det som har skjedd på dette året, som gjør at statsråden og Fremskrittspartiet har snudd helt i synet på OPS som et godt virkemiddel for å bygge ut infrastrukturtiltak?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [21:37:52]: Først: Hele proposisjonen som vi nå legger fram, viser at vi jobber framover. Vi får økt framdrift for mange veiprojekter. Vi holder tempoet oppe på Follo-banen, Vestfoldbanen og mange andre. Så det er ingen tvil om at vi tar ansvar, og bruker det ansvaret på en god måte. Men det fratar oss ikke muligheten til å minne velgerne og andre i denne salen om hva man har gjort de siste åtte årene, og at vi ikke har vært fornøyd med resultatene, og at det er en del inkonsekvens i den kritikken som den forrige regjeringen fremmer mot dagens regjering og det de selv gjør.

Når det gjelder OPS, har dagens regjering sagt at vi skal bruke mer OPS. Det kommer fram av det stortingsflertallet nå sier. Det Fremskrittspartiet har vært kritisk til, har vært finansieringsmetoden, der man lar private finansiere det med høyere rente enn man hadde trengt hvis staten foretok den lånefinansieringen. Men det ordner vi lett ved å si at staten f.eks. stiller statlig garanti for det lånet, eller at man nedbetaler hovedgjelden raskere, som jeg nevnte i mitt innlegg. Vi har fått til et veldig godt kompromiss, der prinsippene med OPS brukes, og finansieringskostnadene går ned.

Eirin Sund (A) [21:38:59]: Jeg takker for svaret. Samtidig er det slik at vi ser at i mange sammenhenger, bl.a. i argumentasjonen rundt rentekompensasjonsordningen, at Fremskrittspartiet og statsråden er opptatt av at bilistene skal betale minst mulig. Jeg regner med at man også mener at fellesskapet skal betale minst mulig.

Men til byggeindustrien sa statsråden rett etter at han ble minister, at det ligger i grunnholdningen til Fremskrittspartiet og Høyre at man er vennlige til private selskaper. Derfor er man nå mer innstilt på å benytte seg av OPS-ordningen. Er det slik at statsråden er villig til å betale prisen for den vennligheten når man ser at eksperter og andre, også evalueringer som departementet selv har gjort, viser at det vil bli mye dyrere å bygge vei og bane på denne måten? Er man villig til å lempe de kostnadene over på bilistene og framtidige generasjoner for å finansiere dette på en på en måte som man vet ikke er en klok måte å gjøre det på?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [21:40:00]: Det har blitt bygd tre OPS-veiprojekter i Norge. Erfaringene derfra tyder på at en får gjennomført prosjektene raskere enn det en ofte har fått gjort med offentlige prosjekter. Det tyder ikke på at det blir dyrere. Så de påstandene som Arbeiderpartiet her fremmer, reflekteres ikke i erfaringene fra Norge.

Det som er positivt med OPS, er at en får en dynamikk i markedet. En får ulike aktører som gjerne har ulike idéer om hvordan en skal løse noe, og som gjennom anbuds-

prosesser viser fram ulike løsninger som staten kan velge mellom, istedenfor bare å ha én aktør.

Jeg synes det er litt rart at Arbeiderpartiet er kritisk til at private skal få lov til å være med å planlegge og prosjektere et prosjekt, men synes det er helt greit at det er private selskaper som bygger det. Da er det jo de samme fæle markedskreftene som tjener penger på å bygge en vei, og da forstår ikke jeg hvorfor det er fælt å bruke kompetanse på planlegging, mens det er helt greit å bruke entreprenørene. Så her er det en ulogisk tilnærming fra Arbeiderpartiet.

Vi bruker de gode kreftene for å få mer igjen for pengene, og det er i skattebetalernes interesse.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [21:41:11]: I denne proposisjonen er det omtalt en rentekompensasjonsordning som regjeringen vil fremme for Stortinget som egen sak. Vi vet at disse bompenggeavtalene som er inngått rundt omkring i landet, ofte er et resultat av noen skjøre kompromisser hvor en har prøvd å bake inn litt motstridende interesser, f.eks. der en har innført en differensiert bompenggeavgift med høyere satser i rushtiden og lavere resten av døgnet, for å få flere til å velge kollektivt og redusere køene.

En rentekompensasjonsordning, som en har oppfattet det så langt i alle fall, skal gi reduserte bomavgifter og kan dermed bidra til å redusere noe av den effekten som en differensiert bompenggeavgift er ment å gi. Hvilke tanker gjør statsråden seg om denne typen problemstillinger når det gjelder utviklingen av en rentekompensasjonsordning?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [21:42:13]: Rentekompensasjonsordningen er fra regjeringens side tenkt som et bidrag fra staten til å dekke finansieringskostnadene, og gi staten en interesse eller et incentiv til å bidra til å få ned selve rentenivået på lånene. Det incentivet har ikke staten i dag. Forrige regjering ville ikke være med å stille statlig garanti på denne typen lån. Det er noe dagens regjering jobber med etter vedtaket fra stortingsflertallet, som også representanten Grøvan representerer.

Når det gjelder hvordan dette bidraget til de ulike bompenggeprosjektene fordeles, har vi sagt at i den første runden – sånn som det framkommer i Harstadpakken – vil vi sette ned taksten, men når ordningen er endelig på plass, vil det være opp til de ulike prosjektene å velge om en skal bruke det gjennom høyere rabatter for å øke brikkebruken, kortere nedbetalingstid eller redusert takst. Det kan en velge avhengig av hvilke formål bompenggeprosjektene har lokalt.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [21:43:25]: Evalueringen av de tre OPS-prosjektene viste vel at vi fortsatt skal betale på det i ganske lang tid, og så vidt jeg vet, ligger det inne i statsbudsjettet, og det kommer til å ligge der i ganske mange år framover. Og medieoppslag i fjor høst viste vel også at de som sto bak utbyggingsselskapene, hadde ganske bra avkastning på det de hadde investert. Nå er ikke det feil, sett fra Senterpartiets side, at folk tjener penger – tvert imot – men spørsmålet er: Er det smart å bruke den metoden? Senterpartiet er positiv til å bruke erfaringene med

metoden i OPS, med planlegging og kontraktstruktur. Det ser vi fordeler med med tanke på å få en mer helhetlig utbygging, sånn som vi gjør i Helgelandspakken. Så da er da spørsmålet til statsråden: Er det metoden, men ikke det private kapitalbidraget, som statsråden vil utnytte?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [21:44:27]: Det er måten å organisere det på, der entreprenørene som skal bygge, kommer tidlig inn i prosjekterings- og planleggingsfasen, og der en får et helhetlig ansvar for veistreknningen også etter at den er ferdig. Erfaringene fra f.eks. Kristiansand–Lillesand-strekningen på E18 var at Vegvesenet trengte langt færre tilsynsmenn under byggingen, fordi entreprenøren som bygde, visste at hvis de selv prøvde å jukse eller gjøre feil, var det de som fikk kostnaden med å rette det opp igjen, fordi de hadde vedlikeholdsansvar i 15 år. Det i seg selv viser at det er incentivstrukturer i OPS som gjør at en får kvalitetsprodukter.

Når det gjelder finansiering, har vi sagt at staten ikke har behov for å låne penger. Derfor kan en se på hvordan en kan bidra til å få ned rentekostnadene. Så det er ikke primært finansieringsmetoden.

Jeg minner igjen om at forrige regjering økte bompenggegjelden til 35 mrd. kr. Det er litt rart at de rød-grønne blir sure når en påfører staten gjeldsforpliktelser gjennom OPS, men synes det er helt greit å påføre bilistene enda større gjeldsforpliktelser gjennom vanlige bompenggeprosjekter. Det harmonerer ikke.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [21:45:43]: Etter å ha hørt diskusjonen om OPS tenker jeg som så at det egentlig kan være ganske klargjørende å få en strategi fra regjeringen om dette, for folk omtaler OPS på helt forskjellige måter og ut fra hva slags elementer de legger vekt på. Det er flere av dem som statsråden legger vekt på, som jeg selv er positiv til, og som jeg mener vil bidra til innovasjon. Men det er veldig mange sider ved OPS som er ekstremt negative, og som etter min oppfatning bare bidrar til problemer. Men vi får en debatt om dette på et senere tidspunkt, så jeg vil be statsråden om ikke å bruke tid på det i sitt svar til meg.

Det jeg derimot vil be om svar på, gjelder følgende: Jeg stilte en rekke spørsmål om Follobanen. Statsråden sa i sted at når stortingsrepresentanter spør, skal de få svar. Kan statsråden gi meg svar på de spørsmålene jeg stilte om Follobanen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [21:46:35]: For det første vil jeg takke for en konstruktiv tilnærming til OPS-bruk, i motsetning til de tidligere regjeringskollegenes. Så vil vi se når vi fremmer dette, hva vi er enige om og ikke enige om. Det er iallfall en god tilnærming.

Når det gjelder Follobanen, er vi veldig glad for at vi nå setter i gang. Vi begynner med fysisk bygging. Når det gjelder bruken av godstog på denne banen, er det noe som en jobber med. Det er flere alternativer som foreligger etter forrige regjering, og vi ønsker å få til et godt system. Det er naturlig å ta i en litt grundigere debatt om Follobanen generelt.

Når det gjelder tilknytningspunktene for østre linje, er jeg veldig glad for det forslaget som nå foreligger fra Stortinget, og som blir vedtatt. Det betyr at vi vil opprettholde framdriften. Merknaden, slik den kunne tolkes, ville medført flere års forsinkelse. Det oppklarende forslaget nå er veldig bra.

Når det gjelder lyntog, er ikke det prioritert av denne regjeringen. Vi prioriterer pendlerarbeid, men vi skal legge til rette for lyntog på sikt.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Kjell-Idar Juvik (A) [21:48:07]: Når det gjelder proposisjonens forslag innenfor luftfarten, merker vi oss at regjeringen – med samarbeidspartnerne, Kristelig Folkeparti og Venstre – ønsker å konkurranseutsette tårn- og sikringstjenestene i luftfarten, og at Samferdselsdepartementet har satt i gang et arbeid for å vurdere hvilke tjenester innen flysikring som egner seg for konkurranseutsetting.

2013 var et spesielt godt år for norsk flysikkerhet, totalt sett. Én ulykke i kommersiell luftfart og sju privatulykker er et svært lavt antall, spesielt når en vet at aktiviteten var rekordhøy. Ingen besetningsmedlemmer eller passasjerer ble alvorlig skadd under flyging i Norge eller med norske luftfartøy utenlands i fjor.

Siden 1970 har det kun skjedd ett år tidligere at det ikke har vært omkomne i norsk luftfart.

Arbeiderpartiet vil ikke være med på noe forslag som kan svekke flysikkerheten.

I Sundvolden-erklæringen sier Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen at de ønsker å konkurranseutsette tårn- og sikringstjenestene i luftfarten. Jeg lurer på om ministeren kan svare meg på om de har konkludert, eller om regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en sak.

Jeg vil samtidig understreke at et eventuelt forslag om konkurranseutsetting av flysikring må være av faglig og kostnadmessig karakter, og ikke – som det kanskje kan se ut til – være basert på ideologi alene.

Avinor har bedt Samferdselsdepartementet om å få styrke egenkapitalen med 2 mrd. kr, dette for å kunne gjennomføre de store investeringene som står for tur.

Regjeringen skryter av handlekraft. I dag har vi hørt det gjentatt gang etter gang: Det er kun ministeren, hans parti og hans regjering som kan levere. I dette tilfellet har han så langt ikke klart å levere. For å få en rask framdrift av utbyggingen på Flesland, bl.a., ba de om 2 mrd. kr i økt egenkapital. Men det som har skjedd, er at man har endret utbyttepolitikken slik at de kan beholde mer av overskuddet. I perioden fra 2014–2017 vil de få beholde overskuddet som eventuelt blir over 1 mrd. kr, dvs. etter at staten har tatt 50 pst. av 1 mrd. kr. Vi er enige i dette incentivet til å drive effektivt, men vi vil samtidig fortløpende vurdere behovet for å øke egenkapitalen ut over dette, da det ligger store utbyggingsprosjekt på vent, og det ikke er noen garanti for at de vil styrke sin egenkapital. I 2013 fikk Avinor et overskudd på 890 mill. kr. Det betyr at de iallfall ikke det første året får noe ekstra utbytte med denne endringen av utbyttepolitikken. Faktisk får

de mindre fordi de kom under budsjettet som var lagt for 2013.

I innstillingen som foreligger, har vi merket oss at flertallet, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, har et ønske om at det skal iverksettes flere prosjekt ved bruk av offentlig-privat samarbeid, også kalt OPS, og at regjeringen skal fremme en egen strategi om dette for Stortinget.

Fra Arbeiderpartiets side uttrykker vi – som dere har hørt fra andre i dag – en stor skepsis til tradisjonell OPS-utbygging. Vi mener OPS-prosjekter ikke er en framtidrettet og moderne måte å organisere og finansiere samferdselsprosjekt på. OPS kan, som vi har hørt, sammenlignes med å kjøpe på kreditt, og er en lånefinansiering som skal betjenes av framtidige bevilgninger. I de aller fleste sammenhenger er det dyrere å kjøpe på avbetaling enn å betale kontant. Når Arbeiderpartiet sier nei til OPS, er det rett og slett fordi det gir mindre veg for pengene.

Arbeiderpartiets modell for bedre vegbygging er derfor rask og rasjonell utbygging i offentlig regi, uten de ekstra kostnadene OPS medfører, men vi er selvsagt åpne for nye og bedre modeller for vegbygging. Det har vi faktisk vist nylig i Stortinget, da vi vedtok og godkjente Vegpakke E6 Helgeland nord fra Korgen til Bolna. Der skal vi bygge ut med en såkalt vegutviklingskontrakt, som ikke har i seg finansieringsdelen som gjør prosjektene dyrere. Her skal en altså sette ut både utbygging, drift og vedlikehold i en 15-årsperiode på en strekning på 16 mil. Det er også forutsatt at man skal gjøre det samme på resten av E6.

Jeg konstaterer samtidig at med flertallets forslag har Fremskrittspartiet endret sitt syn på OPS fra i høst. Da var de i alle fall imot finansieringsdelen. Her synes jeg ministeren er litt uklar i dag, og det ville vært greit å få høre om ministeren egentlig mener utviklingskontrakt, eller om han mener OPS uten finansieringsdelen. Det har vi ikke fått svar på, og da er det kanskje ikke en tradisjonell OPS ministeren egentlig ønsker å presentere for Stortinget.

Nils Aage Jegstad (H) [21:53:23]: Når det er snakk om OPS og bompenger, synes jeg det er en meget god sammenligning, for når vi bygger veier i Norge, bygger for bompenger i stor utstrekning, bygger vi først, så låner vi pengene, og så nedbetaler vi med bompenger etterpå. Det er å lånefinansiere eller kjøpe på kreditt.

Jeg skal ta en annen vinkling, for denne samleproposisjonen, Prop. 97 S, bringer mange saker inn i Stortinget under én paraply. Felles for alle sakene er at de setter i gang viktige prosjekter, og jeg skal i hovedsak konsentrere meg om jernbaneprosjektene. Med en befolkningsvekst rundt de største byene på 1,5–2 pst. er det forventet behov for mer enn en fordobling av kollektivtransporten. Jernbanen har en viktig rolle som ryggraden i dette systemet. Hovedutfordringen blir å skaffe til veie nødvendig kapasitet, både skinnekapasitet og togmateriell. Jeg har i en tidligere sak understreket en utfordring ny grunnrutemodell gir når det gjelder sporkapasitet. Det er derfor viktig å følge opp planlagt økning i nettopp dette.

Oslo og Akershus utgjør selve navet i togtransporten, og over 60 pst. av NSBs kunder reiser i Oslo og Akershus.

Det er også viktig at mesteparten av landbasert transport av gods går til eller gjennom regionen. Per i dag er det et stort behov for å fullføre bygging av Follobanen og finne en fornuftig utvidelse av kapasiteten gjennom Oslo. Jeg er glad for at vi i dag kan fastsette kostnadsrammene for tog-tunnelen mellom Oslo og Ski. Dette prosjektet øker kapasiteten gjennom Sørkorridoren og knytter Østfold-byene nærmere Oslo. Det forventes at antall kunder vil øke med 11 000 per dag. I tillegg er det første steg mot en forbedret forbindelse mot Göteborg og kontinentet. Sett i lys av ønsket om å få mer gods fra vei til bane har Sørkorridoren det største potensialet for å få til dette.

Bygging av Follobanen er tidkrevende og komplisert. Det har vært mange innspill og forslag til alternative løsninger og lure ideer. Jeg er av den oppfatning av planlegging i Norge er som et stigespill. Hvis man trår feil, kan man rutsje ned til start. Når vi nå har gått igjennom hele prosessen med planlegging av Follobanen og til og med er ferdig med KS 2, er det derfor på tide å sette spaden i jorden og begynne. Jeg er derfor glad for at en enstemmig komité fremmer et verbalforslag som gir et klart signal til departementet om å holde seg til den planen som er lagt, og å bygge etter den.

Arbeidet med ekstern kvalitetssikring av dette prosjekt ble avsluttet i april 2014. Tilråding fra kvalitetssikrer er en kostnadsramme omregnet til 2014-kroner på 26,3 mrd. kr og en styringsramme på 24,4 mrd. kr. Det er enighet mellom Jernbaneverket og eksterne kvalitetssikrere om dette.

Det er også viktig at proposisjonen bringer med seg en del andre jernbaneprosjekter som er viktige. Mye dreier seg om godsterminaler, og jeg er veldig glad for den prosessen som har vært nå i vår, der statsråden og regjeringen har avklart veldig mange av de konfliktene og valgmulighetene som har ligget ved valg av lokalisering av godsterminaler – at man etter hvert får det mønsteret på plass. Så vet vi at det er et stort behov for å gjøre noe med Alnabru.

Det ble reist spørsmål ved om Follobanen skulle ha gods og om den skulle ha avgrensning i banen. Stortinget har ikke tatt stilling til – eller har vel tvert i mot sagt at de ikke har noen sans for – høyhastighetsbane på det nåværende tidspunkt. Poenget er at hvis man planlegger alle nye jernbanespor for 250 km/t og skal kunne utnytte det i et fornuftig opplegg, kan vi ikke blande trafikk med langsomtgående og hurtiggående tog. For oss tror jeg 250 km/t egentlig er et hurtigtog – i hvert fall et tog med høy hastighet.

Selv om jeg er opptatt av jernbane, har jeg også et visst hjerte for vei. Toget er en viktig transportør av reisende, men veien og bussen spiller en enda større rolle. I denne proposisjonen ligger den en annen sak som vi er opptatt av i Akershus. Det er E16 fra Sandvika til Vøyen. Det at man faktisk klarer å starte opp den om et halvt år og får gjennomført viktige investeringer allerede i 2014, er en gladsak for oss i Akershus.

Roy Steffensen (FrP) [21:58:20]: Jeg registrerer at Arbeiderpartiet er lite imponert over det regjeringen har lagt fram. De har likevel ikke noe alternativt forslag, og de stemmer for innstillingen, selv om de er kritisk i debat-

ten. Dette har blitt en trend i samferdselssakene, så det er jeg ikke så overrasket over lenger. Det jeg derimot blir litt overrasket over, og som jeg må be Arbeiderpartiet om å utdype, er hva de har sagt i debatten, og hva representanten Sund sa til NRK i dag. Jeg siterer:

«Å innføre OPS er som å handle vei på kredittkort, og alle vet at det er bedre å handle kontant enn på kreditt.»

Men er det ikke nettopp dette Arbeiderpartiet selv har gjort i åtte år, men ved bompenger?

Norske bomprosjekter betaler høy rente for sine lån. Mye av dette er penger lånt fra utlandet samtidig som Danmark har lånt våre oljepenger til 1 pst. rente, og Tyskland har lånt til 1,8 pst. rente. Kommunalbanken og oljefondet er begge 100 pst. statlig eid, men Kommunalbanken har ikke fått låne penger av oljefondet. Isteden har Kommunalbanken hentet 97 pst. av sin kapital fra utlandet, samtidig som den har formidlet lån til 21 av bomprosjektene i Norge. Vi har altså lånt ut oljepenger billig og lånt hjem veipenger dyrt.

Jeg må nå be Arbeiderpartiet klargjøre om de har skiftet syn på bompenger når de i dag advarer mot å lånefinansiere veier, og sier at de vil bygge vei framfor å betale renter. Eller er de bare imot lånefinansiering hvis det er private involvert. Om de nå er blitt imot lånefinansiering, er det noe vi i Fremskrittspartiet liker å høre, for Fremskrittspartiet har alltid ment at vi må slutte å låne ut billig og låne inn dyrt, og vi har ment at vi må investere mer av vår formue i samferdsel.

I regjering får vi nå gjennomslag for deler av dette, i form av bl.a. økte bevilgninger til samferdselsbudsjettet, redusert bompengandelen, bompengereform og opprettelsen av veiselskap. Siden Arbeiderpartiet nå så tydelig sier at de er imot å handle vei på kredittkort, tar jeg det for gitt at de framover vil støtte forslaget om mindre lånefinansiering, de vil være positive til bompengereformen, rentekompensasjonsordningen, og sist, men ikke minst vil de stemme for mer statlige midler til veibygging og dermed mindre bruk av bompenger. Det er i så fall svært gledelig at de nå kommer Fremskrittspartiet i møte på dette, og det viser bare at Fremskrittspartiet i regjering utgjør en fordel når vi klarer å få det største opposisjonspartiet til å forandre politikk og dermed innse at sin samferdselspolitikk har vært feilslått.

Det er ikke bare kritikken fra Arbeiderpartiet om lånefinansiering som er skivebom. Det er også skivebom når de skryter av hva egen regjering gjorde. De rød-grønne liker nemlig å slå seg på brystet og si at den forrige regjeringen var opptatt av å satse på infrastruktur, og de nevner alltid økte bevilgninger.

I henhold til Statens vegvesens årsrapporter ble det åpnet 10,7 km motorvei i Norge i 2006. Hvordan kan det ha seg at med tidenes samferdselssatsing fra de rød-grønne med en dobling av budsjettet, ble det kun bygd 10,6 km motorvei i Norge i 2013? Det ble altså bygd mindre motorvei i 2013 enn i 2006, til tross for tidenes satsing. Årsaken er enkel, men den viser også at Arbeiderpartiet forsøker seg på billig og populistisk retorikk når de kun snakker om økte bevilgninger og ikke faktiske resultater.

I 2005 kostet det nemlig 82 000 kr per meter motorvei vi bygde, i 2014 vil det koste 213 000 kr per meter motorvei vi bygger. Dette er et resultat av at veibygging i Norge har veldig lang planleggingstid, og at de fleste veistrekingene deles opp i små deler, noe som er urasjonelt og kostbart. Det nye stortingsflertallet har forstått at det ikke bare er økte bevilgninger som må til om vi ønsker mer vei, vi må tenke nytt når det kommer til planlegging, når det kommer til prosjektering, og når det kommer til gjennomføring.

Vi ønsker å kunne løfte noen større veiprojekter, uten å måtte se på årlige bevilgninger i statsbudsjettet. Fremskrittspartiet har flere ganger foreslått eget veiselskap, men forslaget har bare fått Fremskrittspartiets stemmer. I regjering klarer vi nå å få til at det kommer et slikt selskap. Det er derfor svært gledelig at det vil komme, og med et mer forutsigbart tilstrekkelig og langsiktig finansieringsgrunnlag vil vi kunne sørge for at vi endelig får mer vei for hver krone som blir investert.

Presidenten: Den reglementsmessige tiden for kveldsmøtet er nå omme, og presidenten vil foreslå at møtet fortsetter til dagens kart er ferdigbehandlet.

– Det anses vedtatt.

Ingvild Kjerkol (A) [22:03:14]: De rød-grønne partiene la opp til en samordning av prosjekt og tiltak tidsmessig og geografisk i Nasjonal transportplan. Med det menes helhetlig planlegging og utbygging av lengre strekninger der mindre tiltak inkluderes, som trafikksikkerhetstiltak, universell utforming og tilrettelegging for gående og syklende. Resultatet blir færre plan- og anbudsprosesser og mer effektiv ressursbruk og raskere gjennomføring. Det gir også raskere nytterealisering, raskere ferdigstilling og mer vei for pengene. Det er en god strategi som Arbeiderpartiet mener regjeringen må følge opp, og man kan få litt inntrykk av at det ikke har blitt verken igangsatt eller avsluttet store veiprojekter i de siste åtte årene, når alle sammen vet at det ikke stemmer.

Jeg må bare få opplyse om at når statsråden en gang i fremtiden skal overlevere sin nøkkel videre, vil det fortsatt være prosjekter igjen som skal både startes opp og realiseres.

Til representanten Roy Steffensen, som svingte seg til de store høyder og var nærmest indignert over at Arbeiderpartiet ikke hadde egne forslag i proposisjonen vi nå behandler: Så vidt meg bekjent så stemmer vi over økende kostnadsrammer for en del beskrevne prosjekt, og jeg kan forsikre representanten Roy Steffensen om at vi er for å gjennomføre de prosjektene.

Vi i Arbeiderpartiet vil utvikle et moderne og framtidrettet transportsystem. Om veisakene som er nevnt i proposisjonen, vil jeg si at når det gjelder regjeringens ønske om å opprette det nevnte utbyggingsselskapet, vil Arbeiderpartiet, som vår hovedtalsperson Eirin Sund har redegjort for, avvente til vi kjenner saken og har fått den informasjonen som Stortinget skal få i slike saker.

Vi forutsetter at man også gjør de tiltakene for å effektivisere og forbedre bompengesektoren som NTP beskri-

ver – for flesteparten av tiltakene i den såkalte bompengereformen til Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen ble lagt fram av den rød-grønne regjeringen i Nasjonal transportplan. Sentrale elementer for effektivisering i den vedtatte NTP var å slå sammen bompengeselskaper, og samordne takst- og rabattsystemer. Jeg vil også framheve vedtaket om å innføre obligatorisk brikke for tunge kjøretøy. Det er ikke minst viktig for å sørge for likeverdige konkurransevilkår innenfor transportbransjen.

Vi har merket oss regjeringens arbeid med den varslede rentekompensasjonsordningen. Den ser foreløpig ut til å bli en litt annerledes og litt mer byråkratisk måte å tilføre mer statlig kapital til veiprojektene på. Vi vil derfor avvente med å ta stilling til en slik ordning, til regjeringen kommer til Stortinget på egnet måte med et konkret forslag. Det vil, som flere har nevnt, også bli drøftet senere denne uken, når vi har Harstad-pakken til behandling.

Vi i Arbeiderpartiet er opptatt av at den kraftige økningen i bevilgningen som vi la opp til før vi overlot regjeringskontorene til dagens regjering, stiller økte krav til effektiv bruk av ressursene. Dessverre synes vi ikke tegnene peker helt i riktig retning. Det er en litt ullen samleproposisjon, som bl.a. viser at statsråden ikke har noen klar formening om hvordan bompenger som virkemiddel skal videreutvikles. Statsråden har gjentatte ganger redegjort for Fremskrittspartiets oppslutning ved valget, som var på skarve 16 pst., men Fremskrittspartiet må uansett både legge fram og vedta mange nye bompengeprojekter, og forvalte dem vi har.

Fremskrittspartiet er, som resten av Stortinget, nå for bompenger som finansiering. For å dekke til dette etablerer man kompliserte regler og administrative ordninger, som etter vår vurdering kan føre til at det må ansettes flere byråkrater. Arbeiderpartiet er, som sagt, avventende til dette.

Torill Eidsheim (H) [22:07:48]: Samleproposisjonen Prop. 97 S til revidert nasjonalbudsjett dekkjer tre programkategoriar: luft, veg og bane.

Først vil eg få lov til å seie nokre ord om veg – nærare bestemt om korleis vi kan få bygd meir veg for pengane. I Høgre er vi opptekne av å finne nye, gode løysingar, og vi ser no fram til å kunne få til mykje meir, mykje raskare, ved å ha ei tilnærming der konkurranse faktisk er sunt, og private aktørar kan bidra positivt.

Regjeringa har signalisert at dei vil ta i bruk nye verkemiddel for å byggje ut infrastrukturen, i tillegg til ei omorganisering av den eksisterande bompengesektoren. Det er på høg tid at forvaltninga av brukarbetaling blir organisert på ein enda meir kostnadseffektiv måte. Bompengesektoren treng betre incentiv for å gjere innkrevjinga meir effektiv, og det krev omstrukturering, betre rollefordeling og konkurranse, slik at ny teknologi blir utvikla og teken i bruk.

Regjeringa går inn for eit organisatorisk skilje mellom operatør og dei som sender ut brikker. Dette er bra, og det vil kunne sikre konkurranse, med kundevenlege løysingar, der trafikantane faktisk berre treng avtale med eitt selskap ved køyring i Europa. Innretninga er ikkje avklart enno,

men eg vil oppfordre til at Stortingets samrøystes vedtak frå 20. mars 2013, knytt til EFC-direktivet, blir følgt opp.

No ønskjer eg å vende blikket mot det mest «svevande» av dei tre programområda. Når det er sagt, synest eg at denne regjeringa har vist evne til ikkje å gjere luftfartspolitikken svevande, i overført betydning.

Konkrete tiltak er sette i verk, og klare planar er signaliserte, som vil kunne gje luftfartsbransjen føreseieleggheit.

Regjeringa vil konkurranseutsetje tårn- og sikrings-tenester i tråd med regjeringsplattforma. Flysikringstenesta skal omdannast til eit dotterselskap i tråd med eigarskapsmeldinga om Avinor.

Øg utbyttopolitikken er blitt endra, slik at Avinor no er sikra større moglegheit til å forme eiga utvikling og investering. Dette ser vi eit godt eksempel på i Bergen, der Avinor no har fått sett fart på utbygginga av ein sårt etterlengta terminal 3 på Flesland. I tillegg har reduksjonen i utbyttekravet frå staten gjeve Avinor betre incentiv til å drive kostnadseffektivt.

Den raud-grøne regjeringa hadde ingen forslag – og korkje pengar eller tiltak – til Flesland. Dette viser at det er rom for nytenking innanfor samferdsle, og at nye idear faktisk gjev betre løysingar, noko òg representanten Eidsvoll Holmås her i dag har kommentert at han har sett dei positive sidene ved.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har i merknadane kommentert at Høgre og Framstegspartiet ønskjer seg konkurranseutsetjing i luftfarten, og dei understrekar at dei er sær opptatt av at dette ikkje skal baserast på ideologi åleine.

Det er kanskje grunn til å stille spørsmål om skepsisen er minst like mykje ideologisk fundert som ønsket om faktisk å bruke konkurranseutsetjing for å oppnå det kvalitativt beste tilbodet.

Gunvor Eldegard (A) [22:12:10]: Eg må seia at eg er alltid like begeistra når eg kan debattera Noregs største og viktigaste jernbaneprojekt, Follobana.

Eg er veldig glad for at ein no er veldig godt i gang med det førebuande arbeidet og klargjeringa for den kjempestore tunnelboremaskina. Dei som er interesserte, kan på Østlandets Blads heimeside, på oblad.no, sjå ein video av prosjektet – og det som faktisk er starta opp på prosjektet. For oss som er interesserte i jernbane, er dette ein veldig fin video.

Det har vore knytt nokre bekymringar til prosjektet i det siste, fordi ordførarane i indre Østfold i vinter skreiv brev om at dei ikkje stod inne for meklingsprotokollen lenger, då konsekvensutgreiinga ikkje tok omsyn til påkopling på austre linje. Eg forstår godt at Østfold-kommunane kunne verta bekymra, når dei las i konsekvensutgreiinga om forslaget om buss i staden for tog. Difor er eg veldig glad for at me no løyser saka, og at innvendinga mot reguleringsplanen for Follobana og Ski stasjon er trekt. Det betyr at reguleringsplanen er endeleg vedteken, og at eit hinder for vidare gjennomføring av dette viktige prosjektet er fjerna.

Østfold-kommunane Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Skiptvet, Spydeberg og Trøgstad bekreftar at dei har trekt

sine innvendingar. Det stadfesta dei overfor Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

I fellesforslaget som er lagt til grunn her i dag, ber Stortinget regjeringa å sikra at reisande på Østfoldbanas austre linje kan knytast til Follobana i framtida, og at dette prosjektet går inn i arbeidet med neste Nasjonal transportplan. Forslaget avsluttar med at Stortinget ber om raskest mogleg utbygging av Follobana, i tråd med vedtekte planar.

Det er slik at det er mange som hadde ønskt seg den såkalla Vevelstadavgreininga, som det har vore litt misforståing om her. Ho var tenkt som ei framtidretta moglegheit for ein gong i tida eit lyntog til både Stockholm og Göteborg. Ho er dessverre ute av prosjektet, men likevel har eg tiltru til at me kan laga ei god påkopling sør for Ski, slik det står i forslaget. Det kan òg vera med og løysa framtidige jernbaneutfordringar. Det viktigaste er at me kjem i gang med prosjektet.

Den raud-grøne regjeringa føreslo i budsjettet for 2014 1,2 mrd. kr til vidare prosjektering, grunnverv og førebyggjande arbeid og eventuell anleggsstart. Det vidareførte heldigvis òg den nye regjeringa og det nye fleirtalet. Det er veldig viktig no at prosjektet òg vert tilført midlar til framtidsplanen på budsjettet for 2015.

Den nye Follobana vil gje ei reisetid på 11 minutt frå Oslo til Ski. Det er eit stort løft som vert gjeve til alle pendlarane når vi kjem i gang her. Det er òg starten på intercitytriangelet Oslo–Halden, som eg meiner regjeringa sa eigentleg skulle stå ferdig i 2023 i eit møte me hadde i lagtingssalen i fjor. Eg trur at i NTP står det 2030. Uansett, med Follobana i gang er me eit godt steg på veg for intercity. Det er òg porten til Europa – det har eg sagt mange gonger.

Da eg begynte å jobba med denne saka på Stortinget, var prisanslaget 12 mrd. kr. I dag vedtek me ei ramme på 26 mrd. kr. Da synest eg me berre skal skynda oss og byggja før det vert enda dyrare.

Presidenten: De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Fredrik Bjørnebekk (A) [22:17:05]: Det er positivt at vi nå følger opp arbeidet til den rød-grønne regjeringen og får på plass en utbygging av dobbeltspor på jernbanen mellom Oslo og Ski. Det er et viktig første skritt for etablering av dobbeltspor hele veien fra Oslo til Halden, med sikte på å få fullført dobbeltspor til Göteborg. Det er viktig av mange grunner. På den ene siden har vi behov for økt kapasitet for persontransport på strekningen. På den annen side vil denne kapasiteten også kunne legge til rette for mer transport av gods. Det er som kjent slik at en av våre viktigste havner i dag ligger i Göteborg, Sverige. Vi må også legge til rette for godstransporten mot Göteborg både av miljøhensyn og for å sikre arbeidsplassene.

Samtidig er det slik at jernbanesporer i Ski deler seg i en vestre og i en østre linje. Det har lokalt vært et stort engasjement både fra ordførere og pendlere for å få på plass en påkobling i Ski. Dette resulterte også i at komiteens flertall skrev inn en merknad. Det nye forslaget i saken, det løse

forslaget, tar opp i seg dette på en god måte. Det vil være positivt for utviklingen i denne regionen rundt østre linje at det oppnås trygghet for at en påkobling kommer i orden.

Vi som samfunn er nødt til å investere tilstrekkelig i et godt jernbanenett inn mot de store byene, slik at vi er klare for framtidig vekst av passasjerer og godstransport. Dette løser vi ikke med OPS, som blir en dyrere løsning, og som gir oss mindre jernbane for pengene.

Det er bra at vi i denne saken ser at det kommer på plass en utbygging som vil sikre utvikling og vekst for regionen gjennom at man starter bygging av dobbeltspor og legger til rette for påkobling til østre linje.

Helge Orten (H) [22:19:04]: Jeg registrerer i debatten at både Arbeiderpartiet og Senterpartiet reduserer offentlig–privat samarbeid til å være kjøp av vei med kredittkort eller på avbetaling. Det synes jeg er svært beklagelig. Arbeiderpartiet, som i sin nye opposisjonsrolle ønsker å framstå som nytenkende, er langt fra det i samferdselspolitikken. Der er det kun gamle ideer og gamle løsninger som gjelder.

Vi har over mange år utviklet en samferdselspolitikk der målet er å bygge mer vei og bane raskere. Det betyr raskere planleggingstid og nye måter å organisere bygging og drift og vedlikehold på. Med Høyre og Fremskrittspartiet i regjering er det en mye mer pragmatisk tilnærming til virkemiddelbruken i samferdselssektoren.

Offentlig–privat samarbeid har vist seg å være en egnet måte å organisere store samferdselsprosjekter på, der risikoen er forutsigbar. De tre OPS-prosjektene som ble gjennomført som prøveprosjekt i Norge, viste at prosjektene ble gjennomført på tida, og til en forutsigbar kostnad for staten. Ja, vi kan se på OPS som en forsikring mot overskridelser i en del sammenhenger.

En annen fordel med offentlig–privat samarbeid er at investering, drift og vedlikehold blir sett i sammenheng, noe som stimulerer til driftsøkonomisk smarte løsninger. Den norske OPS-modellen er faktisk såpass vellykket at den også er godt ansett utenfor landets grenser.

Arbeiderpartiet var med og startet opp disse prosjektene, og det er derfor merkelig at de ikke ønsket å videreføre de gode erfaringene til nye prosjekt, men heller prate ned denne måten å organisere bygging av vei og bane på. Her er SV mye mer konstruktiv i debatten. Det er kun en fokusering på finansieringen at offentlig–privat samarbeid er lånefinansiering av vei. Offentlig–privat samarbeid er primært en organiseringsform, og offentlig–privat samarbeid kan godt struktureres slik at staten betaler hoveddelen av sin andel når prosjektet er ferdigbygd. Da blir lånebehovet redusert til et minimum. Det lånet som da er igjen, er kanskje et bompengelån, og det er jo en akseptabel måte å lånefinansiere vei på, også for Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV.

Et av spørsmålene til de tre partiene er jo hvis en skal forby lånefinansiering av vei, vil en da slutte å gi kommuner og fylkeskommuner mulighet til å lånefinansiere stortilt veiutbygging? Jeg synes det er et relevant spørsmål som bør drøftes av de tre partiene.

Med ny regjering er det allerede igangsatt flere store

reformer på samferdselssektoren. Det er etablert et veiselskap som vil bli operativt fra 2015. De har startet en reform av bompengesektoren for å sørge for at den er så effektiv som mulig, slik at mest mulig av bompengene går til å bygge vei. I dag ber vi, de fire samarbeidspartiene, om at regjeringa legger fram en egen strategi for offentlig–privat samarbeid.

Der den rød-grønne regjeringa har stivnet i gamle tankesett, blir det nå tatt nye grep, og nye virkemidler blir tatt i bruk for å bygge mer vei og bane raskere.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [22:22:18]: Jeg vil bare raskt touche inn på denne OPS-debatten. Det blir litt underlig når jeg fra flere representanter her blir tatt til inntekt for et syn om at jeg plutselig nå er mye mer konstruktiv til OPS.

Noe av dette handler om begrepsbruken. Man kan ikke snakke om OPS og så mene utviklingskontrakter, hvis det er det man egentlig mener. SV på Nesodden var i spissen i kommunesektoren for å innføre utviklingskontrakter sammen med Skanska for å få til et godt prosjekt, Tangenten skole, som på det tidspunktet det ble åpnet, var det mest energieffektive bygget, som nettopp ble til gjennom samarbeid mellom offentlige og private.

Men det var ikke noe rør med finansieringen der. Rør med finansieringen har man derimot hatt i Storbritannia, der Tony Blairs regjering gjennomførte en haug med OPS-prosjekter, som i realiteten var som å tisse i buksen, for å gjennomføre storstilte satsinger – «tisse i buksen» for å holde seg varm, president, det må da være innenfor – som de ikke hadde penger til, men som private var mer enn villige til å sørge for å finansiere for skyhøye forpliktelser som ble skjøvet inn i framtiden.

Jeg er bekymret for at både veiselskapet og den form for OPS som regjeringspartiene ivrer for, er denne type OPS.

Hvis vi snakker om utviklingskontrakter, kan vi få en konstruktiv og god debatt på et senere tidspunkt. Men det får vi se når denne strategien som flertallet her i salen ønsker, blir lagt fram.

Jeg vil bruke tiden min på Follobanen. Jeg vil si to ting. Jeg oppfatter at det var en klar forutsetning for Stortinget den gang man vedtok å bygge Follobanen, at man skulle ha tilretteleggelse for høyhastighetsbane på et senere tidspunkt, med et eget spor for dette, som skulle bygges, fordi det er sinnsykt dyrt å bygge dette på et senere tidspunkt. Det vil innebære avbrudd og alt mulig sånt. Men hvis man bygger det i det øyeblikket man bygger den store tunnelen, har man lagt til rette for høyhastighetsbane.

Jeg opplever ikke at Stortinget på noe som helst senere tidspunkt har sagt at dette kan droppes. Hvis det er sånn at det at statsråden ikke ivrer for høyhastighetsbaner, betyr at statsråden tror at man liksom kan droppe det, vel da mener jeg at det er et brudd på Stortingets forutsetninger.

Jeg ser nå at det er et flertall her som foreslår noe annet som legges fram, og som åpner for å skyve dette fram i tid.

Jeg hører også, som sagt, statsråden si at denne regjeringen ikke ivrer for høyhastighetsbane, men man har inngått en flertallsavtale i budsjettet, der man nå planlegger en helhetlig utbygging: Man planlegger altså for en høy-

hastighetsbane mellom Göteborg og Oslo. Hvis man fjerner den første brikken på en sånn bane, nemlig å legge til rette for at den første store satsingen blir borte, vil jeg si det er en form for utpressing av Stortinget som er veldig, veldig vanskelig å akseptere – med alle forbehold om at det er dette som skjer.

Presidenten: Presidenten er usikker på om uttrykket representanten brukte, er parlamentarisk, men er i hvert fall helt sikker på at det er en ugunstig måte å holde varmen på.

Eirin Sund (A) [22:25:52]: Det har kommet så mange spørsmål, og det er så mange spark i øst og vest at jeg vet nesten ikke hvor jeg skal begynne.

Men jeg har lyst til å begynne med å si at jeg en gang var statssekretær i Samferdselsdepartementet. Jeg var statssekretær da man sparket i gang de tre OPS-prosjektene. Det å skape et bilde av at noen er umoderne og gammel-dage, fordi man ønsker å være det og ikke ønsker å prøve noe nytt, er helt feil. Men de prosjektene har lært oss noe. Jeg har lyst til å gi et eksempel.

Det er slik at de tre OPS-prosjektene vi har i dag, har en fastrente på 5 pst. og 6 pst., mens bompengeselskapene får låne til 3,6 pst. Man kan ta et regnestykke på 6 pst. og jamføre med 3,6 pst. Hvis man låner 1 000 kr i dag – over 25 år – til 6 pst. rente, må man binde seg til å betale totalt 1 000 kr i avdrag pluss 955 kr i rente. Hvis man låner til 3,6 pst. rente, blir det 1 000 kr i avdrag og 583 kr i rente. Det betyr at hvis staten, og ikke OPS-selskapet, låner, sitter man igjen med 422 kr. mer, altså 42 pst. ekstra å rutte med i byggeperioden. Da er det så enkelt at hvis prosjektet koster 8 mrd. kr, blir 42 pst. 3,36 mrd. kr. Uansett hvordan man snur og vender på det, er privat finansiering dyrere og koster mer, og prisforskjellene kan bli betydelige når man gjør det sånn.

Med all ærbødighet – disse selskapene er ikke noen Moder Teresa som har tenkt å rulle ut vei og bane gratis for staten. Dette er private selskaper i god kapitalistisk ånd – som jeg til og med er for – og som ønsker å tjene penger. Det er også sånn at disse selskapene får lån av Den europeiske investeringsbank og Den nordiske investeringsbank, som låner ut 75 pst. av det de trenger. Jeg har forstått det sånn at dette er statlig eide banker – det er ikke kommersielle eller fond – som låner ut penger til private OPS-selskaper, som så tar et påslag før de låner dem videre til staten igjen.

Dette ble kanskje mange tall og litt vanskelig, men det er dette som er fakta. Jeg vil si til representanten Orten at vi ønsker ikke å være umoderne. Vi ønsker ikke noe som helst av dette, men vi ønsker å få mest mulig vei for pengene. Og når vi ikke stemmer for det som i dag er foreslått om veiselskap og andre ting, er det fordi vi ikke vet hva vi skal stemme for. Hadde vi visst hva vi skulle få, kunne vi reelt sett gått inn og gjort en vurdering av hva vi skulle stemme for. Jeg synes det er ganske uansvarlig – med de opplysningene vi har fått fra statsråden – at et flertall i denne salen bare kan si «go» for noe som mangler så mange svar på hvordan dette kommer til å se ut til slutt.

Arbeiderpartiet vil ha rasjonell, effektiv utbygging av vei og bane. Vi kan være med på å tenke nytt, men vi er ikke med på å hive pengene etter folk. Vi bør legge de pengene i veien – og ikke minst bygge ut banen.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [22:29:02]: Jeg hadde ikke tenkt å forlenge debatten ytterligere, men det var så mange spark i øst og vest at jeg ble nødt til å ta ordet til ett nytt innlegg. Det er interessant når hørselen må være såpass selektiv som jeg har registrert.

OPS er så mye, og jeg har gjentatte ganger, i hvert fall i to innlegg, sagt at den praktiske måten å gjennomføre dette med utviklingskontrakter, er Senterpartiet for. Trenger jeg å si det en gang til? Dette er Senterpartiet for.

Det er finansieringsmetoden vi setter spørsmålstegn ved, for evalueringen har vist at det blir dyrere. Når det gjelder veiselskap og rentekompensasjonsordning for bompengelån, har vi ikke fått god nok informasjon til å ta reell stilling til hva som ligger der. Det må være et krav at vi har mulighet til å vite hva man skal fatte vedtak om, ellers er man i hvert fall ikke smart.

Konklusjonen til slutt er at Senterpartiet vil ha mest mulig vei, mest mulig bane og annen infrastruktur bygd raskest mulig og på en smart måte og en billig måte. Det er det som er vårt poeng. Gi oss opplysningene man har om både veiselskapet og bompengebiten, så skal vi svare på om vi synes det er en smart måte å gjøre det på. Men vi gjør det ikke før vi faktisk vet hva det handler om.

Nils Aage Jørgstad (H) [22:30:42]: Jeg tok ordet til en kort merknad til Heikki Eidsvoll Holmås. Han spurte om hvordan «Vevelstadavgreininga» var tatt ut. Den ble tatt ut av den forrige regjeringen i desember 2012. Da bestemte man seg for at det var mye mer rasjonelt å bygge tilkoblingen sør for Ski enn å gjøre det i en tunnel som allerede var ganske dyr. Så det var den forrige regjeringen som gjorde det valget.

Kjell-Idar Juvik (A) [22:31:21]: Jeg avventet å ta ordet, for jeg var spent på om ministeren skulle si noe mer i kveld. Vi får se om vi får noe svar.

Først er det i hvert fall sånn at de fleste, i hvert fall i rekklamen, tar tran om morgenen. Nå kan det virke som om noen har puttet i seg litt mye Møllers tran om kvelden. Da tenker jeg ikke minst på Fremskrittspartiet og på min kollega i komiteen, Roy Steffensen. For i sitt forsøk på både å forklare og fortelle historien på sin måte, og ikke minst i kritikken av Arbeiderpartiet – at det var unnfalighet når det gjaldt ny politikk – tror jeg faktisk at det han først skulle gjort, var å lese hva slags sak vi har til behandling i dag.

Det er en sak der vi ikke skal legge inn nye ting. Vi skal ta stilling når det gjelder bevilgninger. Vi skal ta stilling til saker som er behandlet tidligere, og justering av dem så de kommer seg videre, og så er det noen orienteringssaker vi skal ta stilling til, og der er vi med på de fleste med unntak av ett viktig prinsipp.

Det er også noen som prøver å fortelle en historie om at Arbeiderpartiet står ved det gamle og ikke er med på noe

nytt. Det stemmer heller ikke. Vi har forsøkt – det er noen som er litt tunglærte, men vi har forsøkt så godt vi kan – og de burde også ha fått det med seg, for vi har nettopp hatt en sak i Stortinget hvor vi behandlet den nye måten vi vil bygge veger på, vegutviklingskontrakter, som er å la OPS, men uten finansieringsbiten i seg.

Jeg må si at jeg er litt usikker nå, både på Fremskrittspartiet og Høyre, på om det er det de mener. Det kan høres sånn ut når de står her og prater, at det egentlig ikke er tradisjonell OPS og måten vi har gjort det på tidligere, som de vil bygge ut på, men på den nye måten. Grunnen til at vi vil endre på det, er nettopp at vi har innsett at det ikke var noen god måte å gjøre det på. Det var for så vidt en god måte å bygge ut på, men det var ikke noen god måte å finansiere på.

Hvis ingen har fått med seg det, har de sovet i timen, også når det gjelder det siste momentet som man også prøver å spille på med hensyn til ideologi – flysikkerhet. Ja, det er ikke noe ideologisk krumspring fra Arbeiderpartiet verken den ene eller andre vegen, men vi er reelt opp-tatt av flysikkerhet. Derfor vil vi ikke være med på å tukle med noe som gjør at vi får forverret flysikkerheten i Norge. Det er derfor vi sier at vi må bruke tid på det, og da håper og forventer jeg at jeg får svar fra ministeren om hvorvidt det er sånn at de allerede har konkludert – som de skriver i sin regjeringserklæring – eller om det er sånn at Stortinget og komiteen får ta stilling til en sak angående dette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

S a k n r. 1 3 [22:34:08]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Audun Lysbakken, Knut Arild Hareide, Trygve Slagsvold Vedum og Rasmus Hansson om stans i norsk implementering av datalagringsdirektivet (Innst. 280 S (2013–2014), jf. Dokument 8:60 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Helge Orten (H) [22:34:57] (ordfører for saken): Jeg må innrømme at dette er en sak det har vært litt rart å være saksordfører for, men jeg vil starte med å takke komiteen for en ryddig og god behandling.

Diskusjonen om regler for datalagring og de prinsipielle sidene av det er både interessant og viktig. Utfordringa

er at dette representantforslaget handler om å stanse implementeringa av et direktiv EU-domstolen har kjent ugyldig, og som slik sett ikke eksisterer lenger. Det vil derfor være en fordel om vurderinga av EU-domstolens beslutning og konsekvensene for norske datalagringsregler blir debattert når regjeringa legger fram sin vurdering for Stortinget. Jeg oppfatter det slik at det er det komiteen har gitt sin tilslutning til gjennom dette representantforslaget.

Den 8. april i år avsa EU-domstolen sin dom: EU-direktiv 2006/24 EF, kjent som datalagringsdirektivet, ble kjent ugyldig. Det betyr at direktivet ble annullert, og at det ikke er bindende for medlemslandene, og slik sett heller ikke kan implementeres i norsk rett. Den 11. april ble det sendt brev fra statsminister Erna Solberg til Stortinget der det ble opplyst at regjeringa ikke vil fremme et forslag om kostnadsfordelingsmodell i vårsesjonen 2014, slik det var varslet i statsbudsjettet for 2014, og vil gå igjennom dommen fra EU for å se om det er behov for å gjøre endringer i reglene for datalagring fra april 2011. Statsministeren ga uttrykk for at regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med saken på en egnet måte.

I tillegg har saken vært belyst i Stortinget gjennom skriftlige spørsmål, både til statsministeren og justisministeren, og redegjort for i en uttalelse til dette representantforslaget fra samferdselsministeren.

Diskusjonen om datalagringsdirektivet og regler for datalagring i Norge er naturlig nok preget av at det er vanskelige avveininger mellom personvern på den ene sida og effektive virkemidler mot kriminalitetsbekjempelse på den andre sida. Av den grunn utnyttet derfor heller ikke de norske reglene som ble vedtatt i 2011, hele det handlingsrommet som datalagringsdirektivet ga rom for. Blant annet er lagringstida satt til seks måneder, som er direktivets minimumsgrense, fulgt av en sletteplikt i Norge. Det er stilt strengere krav til lagringssikkerhet, med kryptering og lukket lagring, og det er strengere krav til utlevering av data, med krav til domstolsbehandling.

Slik jeg oppfatter situasjonen, erkjenner de fleste i denne sal at vi må ha regler for datalagring, og at de bør lovfestes. Når det nå ikke lenger foreligger et EU-direktiv som setter retningslinjer for datalagring, så er det ikke i seg selv ikke et argument for å akseptere et lovtomt rom. Tvert imot så tydeliggjør dette behovet for nasjonal lovgivning på området.

Uansett tilnærming og prinsipielt utgangspunkt vil det være ryddig at vi nå får et godt grunnlag for å vurdere konsekvensene av EU-dommen, slik regjeringa legger opp til. Da vil vi også ha tilstrekkelig kunnskap for å vurdere om det er nødvendig å gjøre endringer i datalagringsreglene fra april 2011.

Jeg innledet med at dette er en spesiell sak å være saksordfører for. Å gjøre et vedtak om å stanse implementering av datalagringsdirektivet er helt unødvendig. Direktivet er kjent ugyldig og eksisterer som sådan ikke lenger. Slik sett er det heller ikke noen grunn til å bruke veldig mye tid på å debattere akkurat det. Debatten om det norske regelverket for datalagring og konsekvensene av EU-dommen, derimot, er viktig, og jeg ser fram til den debatten når regjeringa legger fram sine vurderinger for Stortinget.

Eirin Sund (A) [22:38:46]: Jeg lover at jeg ikke skal ta noen flere regnestykker, og hvis stemmen holder, så klarer jeg også å ta hele innlegget!

Digitaliseringen av samfunnet går stadig raskere, og den økende digitaliseringen har gitt oss mange nye utfordringer og problemstillinger når det gjelder personvern og overvåking, som også saksordføreren sa. Samtidig kan også digitale spor utgjøre viktig bevismateriale i alvorlige straffesaker og kan forebygge at kriminalitet og terror gjennomføres. Eksempler på straffesaker her i Norge der trafikkdata har vært viktige – eller faktisk avgjørende – bevis, er NOKAS-saken, Orderud-drapene og ranet av maleriet «Skrik».

Det var også med bakgrunn i bekjempelse av alvorlig kriminalitet og terror at EUs datalagringsdirektiv ble innført. Nå er ikke dette direktivet lenger gjeldende, som saksordfører sa. EU-domstolen fastslo i en dom at direktivet er ugyldig fordi det bryter med grunnleggende rettigheter knyttet til privatliv og beskyttelse av personopplysninger. Da er det viktig å føye til at vi i det norske vedtaket la opp til en mye strengere regulering av personvernet rundt direktivet enn det regelverket som har blitt vurdert i dommen fra EU-domstolen. Vi valgte en minimumsløsning for lagringstid på seks måneder og innførte sletteplikt etter seks måneder. I tillegg ble det vedtatt strenge krav til teletilbydere når det gjelder lagringssikkerhet og rutiner for sletting. I Stortingets vedtak ligger det også strenge regler for tilgang til teledata.

Politiet kan ikke få tilgang uten en kjennelse fra domstolen, og det må være begrunnet mistanke om kriminalitet med en strafferamme på mer enn fire års fengsel, f.eks. grove narkotikaforbrytelser, grove ran, menneskehandel, terrorhandlinger og drapssaker.

I representantforslaget vi behandler nå, fremmes det et forslag om at regjeringen stanser norsk implementering av datalagringsdirektivet. Forslaget er, som saksordføreren sa, egentlig overflødig, all den tid vi ikke skal implementere det. Men regjeringen har varslet at den vil gå grundig gjennom EU-domstolens dom, for å se om det er behov for å gjøre endringer i det norske regelverket for datalagring fra 2011.

Det er også varslet at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte med saken, og Arbeiderpartiet ser fram til regjeringens konklusjoner på dette området. For det er utvilsomt at det trengs en lovregulering for datalagring. Her står vi overfor viktige prinsipielle avveininger mellom personvern hensyn og vernet av den allmenne samfunnsikkerheten.

Teleselskapene lagrer trafikkdata i dag for å kunne fakturere sine kunder. Vi trenger et klart regelverk for sikker oppbevaring av datatrafikk og sikre rutiner for sletting av dette. I hvilken grad har noen oversikt over at dette faktisk fungerer forsvarlig per i dag?

Vi kan ikke ha det slik at det er tilfeldig hvordan denne typen sensitiv informasjon blir oppbevart og hvilken grad av sikkerhet det er rundt det.

Dagens lovgivning i Norge om lagring, oppbevaring og sletting i den såkalte ekomloven er langt fra betryggende, ikke minst ut ifra personvern hensyn. Det er behov for et

bedre regelverk for hvordan disse dataene skal oppbevares, slik at de ikke kommer på avveier. Det trengs regulering av hvem som skal få tilgang til dem, og på hvilke betingelser – ikke minst når de skal slettes. Den jobben gjenstår, selv om datalagringsdirektivet nå er borte.

Utgangspunktet for datalagringsdirektivet var som nevnt bekjempelse og oppklaring av alvorlig kriminalitet og terror. Arbeiderpartiet mener det er viktig at PST og politiet har alle nødvendige verktøy i dette arbeidet, for det at politiet har tilgang til teledata under domstolskontroll, har betydning for vern av den allmenne samfunnsikkerheten.

Ingen skal kunne ha tilgang til dine og mine digitale spor uten en mistanke om alvorlig kriminalitet og en kjennelse fra domstolen. Personvernet må ivaretas gjennom strenge krav til tilgang, og samtidig må vår felles trygghet og beredskap ivaretas.

Jeg synes det er ansvarlig at regjeringen nå går grundig igjennom dommen fra EU-domstolen og ser på behovet for å gjøre endringer i det norske regelverket for datalagring. Vi ser fram til konklusjonen og takker saksordføreren, representanten Orten, for en veldig god måte å jobbe saken fram på i komiteen.

Åse Michaelsen (FrP) [22:43:31]: Hvis vi først tar utgangspunkt i selve forslagsteksten i representantforslaget om stans i norsk implementering av datalagringsdirektivet, blir denne debatten egentlig helt overflødig, siden det per definisjon ikke finnes et datalagringsdirektiv lenger. EU-domstolens avgjørelse ble avsagt den 9. april 2014, og datalagringsdirektivet ble kjent ugyldig – ergo finnes det ikke og kan derfor heller ikke implementeres, videreutvikles, jobbes med osv.

Hva som vil komme fra EUs side, er derimot noe helt annet. Selve debatten bør i så fall dreie seg om i hvilken grad regjeringen bør reversere eller endre vedtatte lovendringer i påvente av at det tidligere datalagringsdirektivet skulle ha blitt implementert.

Jeg legger ikke skjul på at Fremskrittspartiet stemte imot datalagringsdirektivet da det ble behandlet i 2011, og jeg registrerer også at våre innvendinger og argumenter mot innføring av direktivet fikk medhold av EU-domstolen.

Når den tid kommer at vi på Stortinget får en ny sak om datalagring, skal vi ta debatten, med nye argumenter og nye betraktninger – ikke nå, som jeg oppfatter at flere partier gjør. Igjen vil jeg sitere statsråden fra brevet til komiteen:

«Direktivet eksisterer ikke lenger.»

Inntil videre ser vi at regjeringen vil vurdere de ulike sidene når det gjelder vedtatte endringer og vil komme tilbake til oss på en egnet måte.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [22:45:24]: Debatten om datalagringsdirektivet var i sin tid lang og tøff, og den gikk på tvers av blokkene i norsk politikk. Stortingsflertallet, bestående av Høyre og Arbeiderpartiet, støttet det, mens resten av Stortinget var imot.

Kristelig Folkeparti sa nei, fordi vi sier ja til et samfunn uten unødvendig og urettmessig overvåking. Fra vår side

var det derfor en gledens dag at EU-domstolen erklærte det foreslåtte datalagringsdirektivet som ugyldig, noe som innebærer at direktivet annulleres. Vi registrerer at statsministeren i eget brev til presidentskapet gir uttrykk for at man vil gå grundig gjennom dommen for å se om det er behov for å gjøre endringer og komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

EU-domstolen har som bakgrunn for sin dom – det synes jeg vi skal legge merke til – karakterisert direktivet som:

« (...) et meget omfattende og særlig alvorlig inngrep i den grunnleggende rett til respekt for privatlivet og til beskyttelse av personopplysninger, uten at dette inngrepet er begrenset til det mest nødvendige».

Med en slik tydelig karakteristikk blir «en utsettelse for å se om det er behov for å gjøre endringer i det norske regelverket», som det heter i statsministerens redegjørelse til Stortingets presidentskap, ikke tilstrekkelig for Kristelig Folkeparti. Vi har en klar forventning til at avgjørelsen i EU-domstolen får konsekvenser for innholdet i det nasjonale regelverket og til endringene som ble gjort i straffeprosessloven og ekomloven.

Lagring av den type som datalagringsdirektivet forutsetter, utgjør en trussel mot personvernet til norske innbyggere og bryter med viktige rettsstatsprinsipper. Så kan det alltid være gode og legitime grunner til å iverksette tiltak på dette feltet. Det skal vi gjerne innrømme. Men de små stegene vil, dersom vi ikke er oss bevisst den utviklingen vi går i, kunne føre oss inn i et omfattende overvåkingssamfunn.

Argumentene for å innføre strengere kontroll kan være gode og sterke. Og ja, hensyn må alltid veies mot hverandre. Men vi må aldri ta vår frihet og våre grunnleggende rettigheter for gitt. En av dem er at samfunnet ikke skal overvåke oss uten grunn. Nå har vi altså EU-domstolens vurdering av direktivet. Den er klar.

Kritikken fra domstolen handler om at direktivet omfatter alle typer trafikkdata og alle borgere. Slik direktivet er utformet, vil personer få følelsen av at privatlivet deres faktisk er under konstant overvåking, ifølge dommerne. Direktivet griper inn i denne hårfine balansen mellom individ og stat på bekostning av individets personvern. Jeg håper regjeringen ikke ønsker å havne på feil side i denne type spørsmål.

Informasjonssamfunnet gir nye utfordringer, og politiet må ha hjemmel til å treffe nødvendige tiltak for å avsløre og forebygge kriminalitet. Vi må imidlertid ikke akseptere metoder som rammer uskyldige menneskers personvern og frihet. Demokratiske stater bør avstå fra den type totalitære virkemidler.

Regjeringen, og da særlig Høyre, som etter vår oppfatning sto på feil side i 2011, må nå ta inn over seg dette, nemlig at man må finne et nytt balansepunkt når man veier hensyn mot hverandre. Vi trenger virkemidler for å bekjempe kriminalitet – det er vi enig i – samtidig som overvåkingen må begrenses. Høyre gikk i 2011 for langt i retning av overvåking, da man aksepterte direktivet. Det ser vi tydelig nå. Da må det trekkes en ny linje, og det er nå regjeringens ansvar å utvikle relevante virkemidler for å be-

kjempe kriminalitet, som samtidig kan ivareta borgernes verdighet og integritet.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [22:49:51]: Jeg tror jeg skal betro Stortingets representanter at det er sjelden Senterpartiet er veldig glad for dommer i EU-domstolen, men denne gangen var vi veldig tilfreds med det. Både omfanget og type lagring går langt mot det vi mener personvernet skal ivareta for norske innbyggere. Vi var imot implementering av direktivet i 2011 med de premissene som lå. Vi forventer at de innvendingene som nå er støttet av EU-domstolen i forhold til hvor langt dette gikk i overvåking av vanlige borgere, blir ivaretatt i den saken vi får til Stortinget.

Vi forventer at regjeringen går kritisk gjennom de endringene som ble vedtatt i straffeprosessloven, ekomloven og annet liknende lovverk og regelverk, som sikrer en god balansegang mellom personvern og det som er nødvendig for kriminalitetsbekjempelse. Jeg avslutter her.

Abid Q. Raja (V) [22:51:19]: Samferdselsministerens brev til komiteen var veldig godt å lese. «Direktivet eksisterer ikke lenger», står det. Det er bra, og det er derfor vi ikke fremmer forslag om å stanse implementeringen av direktivet. Det er ikke vits i å stanse et direktiv som ikke fins.

Lovhjemlene som Stortinget vedtok med 89 mot 80 stemmer, fins dessverre fortsatt. Dette har statsministeren lovet å komme tilbake til Stortinget med på egnet måte. Venstre forventer at regjeringen går gjennom vedtakene kritisk og begrenser de inngrepene i personvernet som stortingsflertallet tidligere har gjort. Både fordi Island ikke har godtatt direktivet som en del av EØS-avtalen og fordi finansieringsløsningene ikke har vært på plass, har vedtakene ikke trådt i kraft ennå – heldigvis.

EU-domstolen har erklært at direktivet er «et meget omfattende og særlig alvorlig inngrep i den grunnleggende rett til respekt for privatlivet og til beskyttelse av personopplysninger, uten at dette inngrepet er begrenset til det mest nødvendige». Denne uttalelsen kan ikke sies å bare gjelde direktivet som helhet, men også de lovendringene Høyre og Arbeiderpartiet gikk sammen om å innføre 4. april 2011. Derfor holder det ikke for Venstre at direktivet ikke lenger fins. De politiske endringene som er gjort med den hensikt å innføre direktivet, må også endres, slik det blir gjort i andre land.

Samferdselsministeren og hans parti gikk sammen med Venstre imot da datalagringsdirektivet ble innført. Det var og er jeg veldig glad for. Jeg håper vi kan fortsette å stå sammen. Motstanden mot datalagringsdirektivet var en bred allianse, fra SV til Fremskrittspartiet. Den alliansen viser hvor viktig dette spørsmålet var, og hvilke partier som ikke har rot i å forsvare tidenes embetsmannsstat.

Jeg ønsker en konstruktiv dialog med samferdselsministeren for å være med på å styrke personvernet i Norge og endre regelverket, slik at ikke hver enkelt borger skal overvåkes av staten bare fordi de er borgere i staten.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [22:53:50]: Idet sommerkuldens lys slipper inn igjen i stortingssalen, får vi glede oss over at EU-domstolen i denne saken bringer lys til debatten om personvern, som en grunnleggende rettighet for mennesker.

Når EU-domstolen har erklært at datalagringsdirektivet er «et meget omfattende og særlig alvorlig inngrep i den grunnleggende rett til respekt for privatlivet og til beskyttelse av personopplysninger, uten at dette begrepet er begrenset til det mest nødvendige», er det grunn til å lytte.

At datalagringsdirektivet nå stoppes i Norge, er en stor seier for personvernet og folks frihet. Dette bør også ha konsekvenser for det norske regelverket for datalagring. Når regjeringen nå sier at vi skal lage et nytt regelverk for datalagring, må de ta med seg lærdommene i de premisse- og vurderingene som EU-domstolen har gjort.

Jeg er bekymret over at norske borgere blir utsatt for stadig mer overvåkning. Dette påvirker hvordan vi lever livene våre. Det å vite at noen ser det en gjør, påvirker hvordan en handler. Overvåkning utfordrer grunnsteinen i demokratiet vårt: ytringsfriheten og tilliten mellom folk.

Med massiv lagring av data om oss alle snus et viktig rettsprinsipp. Utgangspunktet er ikke lenger at vi er uskyldige til det motsatte er bevist, vi er i stedet alle under mistanke.

Det er også stor sjanse for at denne typen data kan misbrukes og havne i gale hender. Derfor er det så viktig for meg og for SV at vi hele tiden passer på, så vi ikke stadig åpner for mer og mer overvåkning uten at det er strengt nødvendig. I kampen mot terror risikerer vi å svekke de verdiene vi sier vi kjemper for å bevare. Viljen til å bytte frihet mot sikkerhet har blitt skremmende stor, både i europeiske land og i USA. Terrorlover som svekker viktige rettsstatsprinsipper, uakseptabel behandling av krigsfanger og utbredt overvåkning er ulike deler av det samme bildet. Om det faktisk gjør oss tryggere, er et åpent spørsmål når vi ser utviklingen i Midtøsten eksempelvis.

Datalagringsdirektivet er et eksempel på et direktiv som åpner for å gå altfor langt i å ofre enkeltmenneskers frihet for en følelse av trygghet. Etter hvert kom det også fram at datalagringsdirektivet var et dårlig virkemiddel for å hindre kriminalitet. Det har vært ganske skremmende å se hvor mye av folks frihet noen politikere har vært villige til å ofre for å kunne innføre et lite effektivt tiltak mot kriminalitet fra EU.

Vi kan ikke ha et regelverk som ikke tar folks rett til frihet og privatliv på alvor. Jeg oppfordrer derfor regjeringen til å se nøye på dommen fra EU-domstolen og lytte til de sterke argumentene mot direktivet når de nå skal se på det norske regelverket for datalagring på nytt – for vi må ta folks frihet på alvor. Vi kan ikke la frykten ødelegge noe av det fineste vi har, nemlig tilliten til folk og mellom folk, troen på ytringsfriheten og prinsippet om at alle er uskyldige til det motsatte er bevist.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [22:57:17]: Stortinget besluttet i april 2011 å gjennomføre EUs datalagringsdirektiv i norsk rett. Det var en omstridt sak. Det var splitt i forrige regjering da den ble fremlagt og vedtatt, og det var

splitt i daværende opposisjon. Reglene trådte aldri i kraft. EU-domstolen kom 8. april i år til at datalagringsdirektivet var ugyldig fra tidspunktet det trådte i kraft. Dommen legger også føringer på våre framtidige regler om datalagring. Sånn sett er det på en måte allerede blitt konkludert når det gjelder akkurat det forslaget som vi har til behandling i dag.

Kampen mot alvorlig kriminalitet er viktig, men kan ikke føres på den måten som datalagringsdirektivet la opp til. Datalagringsdirektivet sånn som det var foreslått og vedtatt, gikk for langt på bekostning av personvernet og beskyttelsen av personopplysninger. Det er ikke behov for noe vedtak om å stanse implementeringen, siden direktivet ikke lenger eksisterer. Men hovedformålet med datalagringsdirektivet var å harmonisere medlemsstatenes bestemmelser om datalagring, og jeg synes det er viktig at Norge har en interesse i å ha et godt samarbeid med våre naboland om lagring av denne typen data – ikke minst for å beskytte våre innbyggere og deres rettigheter.

Dette er utfordrende og sammensatte problemstillinger, for det er ingen tvil om at formålet er godt, nemlig å bekjempe kriminalitet, eller oppklare kriminalitet når det har skjedd. Samtidig er det viktig at dette balanseres på en god måte mot nettopp personvern hensynet. Vi følger nøye med på hvordan EU og Europa håndterer dette videre.

En må også sørge for at når en kommer med andre virkemidler for politiet, må personvern hensyn være godt ivarettatt, samtidig som en tar hensyn til den teknologiske utviklingen som skjer. Mye av den datatrafikken som en la til grunn, var ledende da datalagringsdirektivet ble påbegynt utarbeidet, er i dag relativt utdatert. Mye av kommunikasjonen i dag skjer på Facebook og den typen medier, som datalagringsdirektivet ikke rammet i særlig grad. Vi må se på hvordan vi kan gi politiet gode verktøy, samtidig som personvernet ivaretas på en bedre måte enn datalagringsdirektivet gjorde.

Jeg synes ikke vi skal forhaste oss. Vi jobber med dette i regjeringen og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Men vi følger selvsagt også den debatten som pågår mellom stortingspartiene, og ser de synspunktene som framkommer der.

Heidi Nordby Lunde (H) [23:00:11]: Norge er en honningkrukke for organiserte kriminelle. Norge står hjelpeløs overfor overgripere mot barn på Internett. Hvis en narkotikasmugler i dag hadde kjørt over grensen til Sverige med 1 kg heroin i bilen, ville politiet ikke hatt noen spor å gå etter – fordi vi ikke har implementert datalagringsdirektivet, i hvert fall hvis vi skal tro det som ble sagt av tilhengerne av direktivet, inkludert politiet, under debatten i forkant av vedtaket.

Jeg tar ordet fordi jeg fortsatt er ganske opprørt over argumentene som ble brukt i debatten. Motstanderne av direktivet ble kalt personvernekstremister av representanter i denne sal fordi de mente at en kontinuerlig masselagring av alle kommunikasjonsdata mellom alle borgere av Norge – i tilfelle vi gjør noe kriminelt – strider mot grunnleggende prinsipper i en liberal rettsstat.

Vel, EU-domstolen ga ekstremistene rett. Jeg tok ikke

ordet for å hovere, men for å minne om at grunnleggende demokratiske rettigheter blir stadig sjeldnere mistet i krig, men stemt vekk med gode intensjoner gjennom flertallsvedtak i nasjonalforsamlinger.

Trygghet og frihet er to verdier som utfordrer hverandre. Men frihet er for meg ikke ytterpunktet i en liberal rettsstat, men selve kjernen. Trygghet er nemlig ikke et selvstendig mål i en rettsstat, men kun et middel for å sikre oss størst mulig borgerlig frihet. Hvis man snur på dette og gjør trygghet til hovedmålet, undergraves først frihetene og dernest selve tryggheten.

Selvsagt skal politiets virkemidler for å etterforske terrorisme og alvorlig kriminalitet være effektive. Men disse må fortsatt være proporsjonale i forhold til trusselbildet og ikke underminere det liberale demokratiet som de skal beskytte. Det var dette direktivet falt på i EU-domstolen. Dessuten har rapporter fra EU slått fast at direktivet ikke har ført til flere oppklaringer av alvorlig, organisert kriminalitet eller terrorisme. Men her kan det være nyttig å minne om at norsk politi ville bruke direktivet, som var et resultat av terrorhandlingene i New York, London og Madrid, til å gå også etter fildelere og nettmobbere. Jeg har i dag vært på et veldig godt møte hos statsministeren om hets mot kvinner i offentligheten. Jeg ønsker alle gode forslag velkommen, men selv ikke jeg vil bruke terrorlovgivning for å gå etter barn som mobber andre barn, eller folk som ulovlig deler musikk på nett.

På grunn av prestisjen som ble knyttet til DLD-debatten, har vi mistet flere år med konstruktiv debatt om hvilke virkemidler vi faktisk ønsker å gi politiet, f.eks. adgang til å lagre IP-adresser lenger enn 21 dager. Dette er ikke knyttet til direktivet, men noe som kan åpnes for – dersom regjeringen vil.

Jeg støtter selvsagt komiteens innstilling til vedtak – å vedlegge forslaget protokollen. Direktivet finnes ikke lenger, heldigvis.

Vi kan aldri regulere oss vekk fra enhver risiko for alvorlig kriminalitet i et åpent og fritt samfunn, men vi kan i forsøket på å gjøre det fort komme til å regulere oss bort fra demokratiet som samfunnsform – det har skjedd før. Men vi som var imot direktivet, ønsket en konstruktiv debatt om politiets virkemidler. Kanskje vi kan få til det nå?

Anders B. Werp (H) [23:03:26]: Det er en klok og samlende vurdering som regjeringen har foretatt i denne saken. Jeg synes også det er gode vurderinger som er foretatt i merknadene fra en samlet komité, som foreslår å vedlegge saken protokollen, i påvente av en kommende debatt.

Når jeg for min del ba om ordet, var det for å synliggjøre mine forventninger til den debatten. Debatten er helt nødvendig – den må vi ta. Vi må balansere hensynet til personvern opp mot behovet for etterforskningsverktøy for å bekjempe kriminalitet. Jeg håper at den debatten om dette temaet som kommer i denne sal, ikke blir en polarisert debatt, slik vi opplevde forrige gang. Det bidro ikke til noe godt for noen saker, vil jeg påstå, fordi man sto fastlåst i et standpunkt og ikke var særlig lydhør overfor motpartens argumenter. Det gjaldt begge sider i debatten – det innrøm-

mer jeg. Jeg tilhørte dem som stemte for implementeringen av DLD.

Vi skal debattere personvernet samtidig som vi skal debattere politiets behov for å kunne bekjempe både tradisjonell kriminalitet og den nye kriminaliteten – om vi kan kalle den det – som er under rask utvikling.

Jeg må si jeg stoler på politiet når de sier at det knapt nok finnes en alvorlig kriminalsak i dag hvor man ikke benytter digitale spor med stor nytteverdi. Men det er også en annen type kriminalitet. Det er den kriminaliteten som begås i det digitale rommet. Hvordan skal vi møte den uten å ha en balansert tilnærming til lagring av data og tilgjengelighet av digitale spor i ettertid? Da tenker jeg på ID-tyverier, digitale svindler og helt ut til ytterpunktet, som går på spionasje mot bedrifter, næringsliv og nasjonalstater. Dette er det behov for å diskutere på en balansert måte, jeg imøteser det. Jeg berømmer komiteen for å ha lagt fram en balansert innstilling og en god konklusjon så langt, og jeg gleder meg også til et viktig arbeid og resultatene av det fra regjeringens side.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [23:05:59]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Lise Christoffersen, Kjell-Idar Juvik, Ingvild Kjerkol, Sverre Myrli og Magne Rommetveit om at bompenger også kan benyttes til nødvendige, eksterne beredskapstiltak (endring av veglova § 27) (Innst. 252 S (2013–2014), jf. Dokument 8:61 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [23:07:01] (ordfører for saken): Vi skal nå behandle representantforslaget fra arbeidspartirepresentantene om endring av veiloven § 27, slik at bompenger også kan benyttes til nødvendige eksterne beredskapstiltak.

Jeg vil berømme komiteen for en saklig og god runde om et viktig tema. Tunnelsikkerhet har vi sett er et tema som stadig dukker opp, og det er behov for å gjøre vurderinger av hvordan vi sikrer beredskapen på en god måte. Det er mange ulike grunner til det, men det har dessverre vært ulykker de senere årene som har satt saken på sakskartet.

I komiteens behandling har vi innhentet svar fra stats-

råden når det gjelder hvordan veiloven fungerer i dag, og hva som ligger inne der. Den korte versjonen av det er at for utbygging av nye prosjekt som er bompengefinansiert, kan man benytte bompenger også til beredskapstiltak, som det er vist til i forslaget her. Når det gjelder tunneler som allerede er ferdig bygd og i drift, er dagens ordning sånn at finansiering av reparasjoner, eventuelt ytterligere beredskapsutstyr til brannvesenet, skal betales av tunneleier, og det er brann- og eksplosjonsvernloven som regulerer hvem som har ansvar for de ulike tekniske og organisatoriske tiltak for brannteknisk sikring av vegtunneler. Man gjør et skille mellom de som skal bygges og er bompengefinansiert, og de som allerede er i drift, og som det er et vedtatt finansieringsopplegg for.

Det er akkurat det skillet som også er litt av skillet i komiteens arbeid med forslaget. Intensjonen er god. Det som kan være en utfordring, er at der det allerede er et vedtatt finansieringsopplegg, der det allerede er i drift, må man åpne opp for et endret løp for bompengene for da å kunne finansiere et ekstra beredskapstiltak. Er det en ny sak, et nytt prosjekt, kan det ligge inne i det vedtaket som gjøres i den konkrete saken. Det som noen av partiene har pekt på, er at det kan være behov for en ytterligere presisering i veiloven når det gjelder nettopp de tunnelene som skal bygges, at man presiserer at det faktisk er rom for det.

I tillegg har Arbeiderpartiet i argumentasjon, merknad og forslag argumentert for at det også skal gjelde for prosjekt som allerede er i drift. Høyre og Fremskrittspartiet har en merknad, der de peker på styrkede bevilgninger til tunnel. Utover det har jeg som saksordfører argumentert for de merknadene som er lagt inn av Senterpartiet, Arbeiderpartiet og Venstre når det gjelder behovet for en presisering, og at det er viktig at statsråden ser på behovene for sikring av de tunnelene som allerede er finansiert, igangsatt og driftes. Men det er som sagt Arbeiderpartiet som fremmer forslag om styrking også av den biten.

Da har jeg redegjort for saken og takker komiteen for en rask og god behandling av forslaget.

Ingvild Kjerkol (A) [23:11:03]: Denne saken handler om tunnelsikkerhet, men jeg vil åpne med å spørre om noen snart kan ta ansvar. Finnes det noen gjennomføringskraft til å skjære igjennom det som mer og mer framstår som en alvorlig og trist parodi når det gjelder evnen til å finne en god løsning? La meg derfor rekapitulere litt om hvorfor vi i Arbeiderpartiet har fremmet et representantforslag om at bompenger også skal kunne brukes til nødvendige beredskapstiltak, herunder eksterne beredskapstiltak som f.eks. en brannbil.

3. juni 2011 brant et vogntog inne i Oslofjordtunnelen. Det var den ene av to branner dette året. Brannvesenet i Søndre Follo reviderte da risiko- og sårbarhetsanalysen fordi de mente den eksisterende ikke var god nok. Det resulterte i et pålegg om anskaffelse av brannbil med økt slukkekapasitet og tre evakueringspakker – en utgift på rundt regnet 6 mill. kr. Pålegget ble bestridt av Statens vegvesen som tunneleier, som har fått medhold i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, DSB. I oktober 2013 kom Havarikommisjonens rapport. Den bekrefter

innholdet i Søndre Follo Brannvesens analyse av mangel-full sikkerhet og beredskap i tunnelen. Havarikommisjonen tilrår at Statens vegvesen sammen med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og brannvesenet følger opp og dimensjonerer rednings- og brannslukningsinnsatsen etter reelle branneffekter og den særskilte tunnelens utforming. Brannvesenet har gjort sin del av jobben, men er foreløpig ikke blitt lyttet til, verken av tunneleier eller overordnede brannvernmyndigheter.

Senere har vi i Arbeiderpartiet, og især min medrepresentant Lise Christoffersen, prøvd å følge opp denne saken for å se om man kan få til en fornuftig løsning. Det har vært interpellasjonsdebatt, der justisministeren drev med ansvarsfraskrivelse. Samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen polemiserer i avisene om at Arbeiderpartiet ønsker å bryte loven fordi vi pekte på at en innkreving av bompengene på strekningen i 1–3 uker ville kunne ha finansiert hele anskaffelsen av brannbil med økt slukkekapasitet og de tre evakueringspakkene.

Arbeiderpartiet ønsker selvsagt ikke å bryte loven, slik samferdselsministeren hevder. Arbeiderpartiet ønsker å bidra til å få løsninger som kan styrke tunnellsikkerheten i hele Norge. Nettopp derfor tok vi jo initiativ til representantforslaget om at vegloven § 27 måtte endres, slik at bompenger og kan brukes til eksterne beredskapstiltak.

Vi ble derfor forbauset da vi så statsrådens svarbrev om at bompenger etter vegloven § 27 faktisk allerede kan brukes til beredskapsutstyr – også til brannvesenet på lik linje med finansiering av hele prosjektet ved nybygg. Dette brevet kom altså etter samferdselsminister Ketil Solvik-Olsens forsøk på å henge oss ut for å ville bryte loven. Ja, ja. Store menn kan ta feil, og de største innrømmer det også. Likevel presiserer samferdselsministeren fortsatt at for tunneler som er ferdig bygget og i drift, er dagens ordning at reparasjoner og eventuelt ytterligere beredskapsutstyr til brannvesenet betales av tunnelleier og reguleres gjennom brann- og eksplosjonsvernloven.

Da er vi tilbake til sakens kjerne, nemlig at ulike initiativ for å bedre sikkerheten og beredskapen i Oslofjordtunnelen ikke har gitt noen løsning. Det viser et behov for endring i lovverket – i dette konkrete tilfelle for anskaffelse av en brannbil med økt slukkekapasitet og tre evakueringspakker.

Det er sikkert mange gode forklaringer på hvorfor man ikke har lyktes, ulikt lov- og regelverk, kryssende ansvarsforhold og etatsinteresser er nok noe av årsaken til at man hittil ikke har funnet gode løsninger. Vi i Arbeiderpartiet ønsker derfor å opprettholde vårt forslag, men med en ytterligere presisering om at for tunneler som er ferdig bygget og i drift, og som fortsatt har bompengeinnkreving, kan bompenger brukes til beredskapsmessige nødvendige oppgraderinger, herunder eksterne beredskapstiltak.

Jeg fremmer med dette forslaget.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Torill Eidsheim (H) [23:15:53]: I denne saka har Arbeiderpartiet teke initiativ til å endre veglova § 27 for å

gjere det mogleg å utvide bompengebrauken til òg å gjelde beredskapstiltak. Dette er vi i Høgre imot.

Men forslaget tek i realiteten opp to problemstillingar. Det eine er moglegheita til å bruke bompengar til beredskapstiltak, og det andre er behovet for ytterlegare brannberedskap i Oslofjordtunnelen og andre særleg ulykkesutsette strekningar.

Når det gjeld det siste, er det nok full einigheit om at beredskapen skal vere vel vareteken for dei som skal ferdast på vegen. I den samanhengen har regjeringa allereie styrkt 2014-budsjettet med fleire hundre millionar utover det den førre regjeringa gjorde i sitt budsjettforslag, og det er no sett i verk arbeid for å styrkje tryggleiken i tunnelar fleire plassar rundt om i landet.

Så til Arbeidarpartiet sitt forslag om å endre veglova, slik at bompengar no skal kunne nyttast til beredskapstiltak:

I Høgre ser vi at bompengar i dag er eit vesentleg og grunnleggjande bidrag til dagens organisering av vegbygging, og at den delen var aukande under den førre regjeringa. Men vi vurderer det slik at brukarbetaling skal forvaltast med respekt for opphavleg intensjon. Bompengane skal først og fremst nyttast til planlegging, bygging, utbetring, vedlikehald og drift av veg. Høgre meiner at beredskap er eit samfunnsansvar som ikkje bør finansierast gjennom auka bompengar.

Kvar skal ein så sette grensa for kva brukarane skal ende opp med å betale for? Tidlegare i debatten i dag var Arbeidarpartiet veldig uroa over auka bruk av å kjøpe veg på kreditt. Men eg vil minne om at det er dette òg. Vi ser det slik at vi har ein jobb å gjere med å sikre ei meir effektiv innkrevjing og forvaltning av brukarane sine pengar og få meir ut av kvar einaste krone, snarare enn å leggje opp til å krevje inn endå meir.

Det er sett i gang eit arbeid knytt til omorganisering av bompengesektoren i Noreg. Grunnlaget for dette reformarbeidet, som låg der etter den raud-grøne regjeringa, har ikkje vore godt nok, og det er grunn til å tru at dei føreslåtte grepa der ikkje ville ha bidrege til auka effektivisering. Og vi hadde ikkje fått noko meir veg for pengane.

Bompengesektoren treng betre incentiv for å gjere innkrevjinga meir effektiv. Vi pliktar å sjå til at dei rette grepa no blir gjorde, slik at det kan bli ei kostnadseffektiv innkrevjing av bilistane sine pengar. I Høgre vil vi gjere vårt for å unngå å auke brukardelen i norske vegprosjekt, slik Arbeidarpartiet her foreslår. Samtidig vil vi bidra til at vi får meir ut av kvar enkelt krone, slik at vi òg kan styrkje tunnelberedskapen.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [23:19:44]: Jeg har en kommentar til siste taler. Jeg tror at det første bilister som kjører i tunneler som i dag er usikre, er villige til å betale for, er at tunnelene de kjører i, er sikre. Så jeg er ikke bekymret for betalingsvilligheten eller forståelsen blant bilister for å være med på den typen spleiselag.

Jeg vil likevel bare understreke at det ikke er en generell bompengefinansiering av alt vedlikehold av veier eller all opprettholdelse av beredskap som forslagsstillerne fra Arbeidarpartiet tar til orde for i denne saken. Man går inn for

at man skal ha åpning for at den bredden av tiltak som samfunnet mener det er nødvendig å investere i, skal det kunne være mulig å finansiere gjennom bompengebetaling.

Jeg synes at Arbeiderpartiet har de beste argumentene for dette, og siden SV ikke er representert i komiteen, vil jeg bare si at vi fra SVs side støtter forslaget fra Arbeiderpartiet.

Åse Michaelsen (FrP) [23:20:58]: Representantforslaget tar opp en viktig side ved norsk veibygging. Vi er et land med store utfordringer med tanke på topografi og vanskelige traseer.

Selv om representantforslaget linkes tett opp til utfordringene i Oslofjordtunnelen, er utfordringer med sikring av tunneler i hele landet et viktig område for denne regjeringen. Ikke bare er det bevilget flere hundre millioner kroner til tunnelsikkerhet i 2014-budsjettet, men regjeringen har også stort fokus på IKT brukt innen veisektoren, som igjen vil gi gevinst med hensyn til tidlig varsling før innkjøring i tunneler, styring av viftesystemet ved brann, dekningsgrad av kommunikasjonsutstyr inne i tunnelen osv.

At veiloven § 27 åpner for at bompenger kan brukes til å finansiere beredskapsutstyr også til brannvesenet, på lik linje som finansiering av hele prosjektet, har sin gyldighet kun når prosjektet er et bompengefinansiert prosjekt. Det vil si at tunneler som er bygget og i drift, som Oslofjordtunnelen, ikke vil kunne bli dekket av denne ordningen.

Så hva er da mulighetenes land? Det blir for enkelt at man til enhver tid vil ta av bompengene for å løse andre utfordringer. Det er for oss viktig å synliggjøre hvor ansvaret ligger, som i dette tilfellet er slik at DSB kan pålegge eiere av tunnelene å opprette en egen brann- og ulykkesberedskap eller bekoste og vedlikeholde en nødvendig oppgradering av det kommunale brannvesenet. Hvem som betaler hva, og i hvilken grad, vil det være DSB som avgjør, hvis kommunene og Vegvesenet ikke blir enige.

Så får vi fra vår side kanskje heller se på kostnadsaspektet for de kommunene som har større utfordringer med hensyn til mange tunneler eller tunneller med stor trafikkmengde i sin midte. At tunnelsikkerhetsforskriften ivaretar oppsyn med tanke på behov, samt at det igangsettes en grundig inspeksjon senest hvert sjette år, er med på å styrke tryggheten for at våre tunneler er sikre. Nå når mer IKT kommer på plass og Vegdirektoratet får økt press på jevnlig kontroll, er vi på god vei til en bedre tunnelsikkerhet. Gardere oss helt kan vi aldri. Det er for mange faktorer som spiller en rolle når ulykker inntreffer, men vi kan, og vi skal, minimere og luke vekk risikomomentene så godt som mulig. Der har regjeringen tverrpolitisk bakking.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [23:23:38]: Dette er et veldig viktig tema, og jeg er glad for at det blir tema i Stortinget nå, selv om det ble avvist under forrige regjering i Stortinget for bare et år siden.

Tunnelsikkerhet er en av de tingene som denne regjeringen prioriterte høyt i budsjettet for inneværende år. Det ble en betydelig økning, med støtte fra Venstre og Kristelig Folkeparti i Stortinget, og det i seg selv viser at vi

ikke bare snakker om tunnelsikkerhet, men vi prioriterer og gjennomfører det også.

Dette er en litt spesiell sak fordi problemstillingen har vært kjent lenge. Den ble fremmet av Fremskrittspartiet i opposisjon. Arbeiderpartiet, som da styrte, valgte i åtte år ikke å berøre den, men straks de er i opposisjon, tar de det opp i Stortinget. Det viser egentlig at det var sunt å få et regjeringsskifte, slik at noen klarer å se problemstillingene utenfra og ikke bare sitter og sier nei.

Da det ble etterlyst handlekraft på denne talerstolen fra Arbeiderpartiet, var det litt rart, med tanke på at en valgte ikke å bruke den da en styrte selv. Dagens regjering er allerede i gang med å se på denne problemstillingen. Dermed mangler vi ikke handlekraft, men jeg synes vi skal gi oss tid til å gjøre det på en skikkelig måte.

Det er gjort flere utredninger som vi nå ser på. For å avklare forventet beredskapsnivå i tunneler er det nylig utarbeidet en rapport om tilskudd til brannberedskap. Den arbeidsgruppen besto av representanter fra Vegvesenet, DSB og brannvesenet. Den rapporten kikker vi på.

Det andre er at Justisdepartementet i disse dager vurderer en rapport fra en arbeidsgruppe som har sett nærmere på brann- og redningsvesenets organisering og ressursbruk. Den vil også ligge til grunn for det arbeidet vi gjør. Det skal ikke stå på handlekraft, men jeg tror man skal gjøre det skikkelig.

I tillegg – som et tredje moment – jobber vi med en reform om bompengesektoren. Da er det naturlig at disse tingene vurderes inn der. Men tatt i betraktning at vi tidligere i dag har diskutert og fått kritikk fra Arbeiderpartiet for at en kjøper vei på kreditt, er det litt rart at en i denne saken bruker en veistrekning som er kjøpt på kreditt, og vil øke kredittnivået enda mer – og i tillegg kjøper man en brannbil istedenfor å prioritere det over offentlige budsjett. Det er noe som ikke harmonerer i Arbeiderpartiets politikk, verken i den interne debatten i dag eller sammenlignet med standpunktet de hadde for mindre enn et år siden.

Vi jobber med dette, vi kommer til å komme tilbake til Stortinget med en bompengereform, og da vil dette bli et av momentene som blir vurdert i den sammenheng.

Så vil jeg bare minne om at ved bygging av infrastruktur, inklusiv tunnel, finansieres beredskapsutstyr – også til brannvesenet – på lik linje med finanseringen av hele prosjektet. Så i utgangspunktet er det åpning for å kjøpe brannvernustyr. Men denne problemstillingen blir jo at for tunneler som har blitt bygd, der en valgte ikke å kjøpe brannbil ved oppstart, har det ikke vært mulighet i lovverket, slik det har blitt tolket, til å kjøpe den samme brannbilen. Det kan framstå som urimelig hvis behovet absolutt er til stede, og derfor er det naturlig at vi diskuterer det.

Når det gjelder Oslofjordtunnelen, konkret, har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap vurdert at situasjonen i dag er tilfredsstillende etter de forbedringene som har blitt gjort de siste årene, med rømningsveier, tilfluktsrom og den type ting. Så vil det nok være ulike syn på det, men den offentlige faginstansen for dette mener at det ikke er nødvendig å kjøpe en brannbil. I tillegg viser en til at det er en brannbil i nærheten som kan ha en del av de samme egenskapene, som har noen minutter mer i kjøretid.

Vi følger denne situasjonen nøye, og denne situasjonen vil også kunne endre seg, avhengig av veksten i antall biler som kjører gjennom tunnelen. Vi har tunnelsikkerhet som et av våre svært høyt prioriterte satsingsområder. Derfor vil vi sørge for at tunnelsikkerheten er ivarett på en god måte.

Men dette er ikke den eneste tunnelen vi må være oppmerksom på. Det bygges og eksisterer en rekke tunneler over hele landet, og det er ikke bare på riksveinettet dette kan være et problem. På fylkesveinettet kan det være et vel så stort problem. Derfor er det viktig når vi jobber med budsjettet for 2015, at vi ikke bare ivaretar en tunnelforskrift for riksveier, som har eksistert en stund, men at vi også får innført den for fylkesveier, noe som den forrige regjering ikke fikk vedtatt i løpet av den tiden de styrte, men som vi nå jobber for å få på plass, fordi dette handler om trygghet for alle.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingvild Kjerkol (A) [23:28:07]: Jeg tror både statsråden og undertegnede setter pris på at tunnelsikkerhet får økt fokus og også økte bevilgninger.

Så ser jeg at man har utfordringer med denne konkrete strekningen, og det handler vel mer om kryssende etatsansvar osv. Det er jo slik at her er det gjort en vurdering av riktig instans, det er anvist et krav som skal bedre sikkerheten for framtidige hendelser. Men fortsatt skjer det ingenting. Jeg hører at man ønsker å komme tilbake til dette i en større sammenheng – det respekterer jeg fullt ut – innenfor statsrådets ansvarsområde. Men hva vil regjeringen gjøre for å løse dette?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [23:29:11]: Jeg brukte nettopp noen minutter på å fortelle det. Jeg må bare minne om historikken. Når vi har diskutert denne konkrete saken i Stortinget i flere år, har Kjerkols eget parti sagt nei, en ønsker ikke å gjøre noe. Denne regjeringen sier at den ønsker å gjøre noe, vi har satt i gang et arbeid. Da klarer ikke jeg å forstå problemstillingen som ble reist fra Kjerkol, for det som vi etterlyste i forrige periode i opposisjon, gjennomfører vi nå i posisjon. Mens den forrige regjeringen ikke ønsket å gjøre noe, er en nå veldig utålmodig etter at denne regjeringen skal vise resultater. Det vil komme, men det tar litt tid. Men vi er i hvert fall i gang, i motsetning til det den forrige regjeringen la opp til.

Så ja, vi har flere rapporter som vi nå jobber med å bearbeide, vi er i gang med en bompengereform, vi har sagt vi er positive til dette. Og da jobber vi så hardt vi kan – så enkelt.

Ingvild Kjerkol (A) [23:30:14]: Statsråden er beskrivende i sine svar, nærmest malerisk: Det jobbes hardt, og det er gjennomføringskraft, og vi er på saken, og vi skal komme tilbake til det – men ingenting konkret. Likevel er det en avstand, når statsråden beskriver forrige regjeringens evne til å gjøre noe og deres fravær av konkret handling. Jeg hører bare den samme regla, skulle jeg til å si, hvis det er innenfor parlamentarisk språkbruk, president,

som det Solvik-Olsen beskylder den forrige regjeringen for.

Jeg skal være veldig konkret. Solvik-Olsen beskyldte Arbeiderpartiet for å ville bryte loven, og så skrev han senere et brev til komiteen hvor han sa at dette var mulig å gjøre innenfor loven. Hvordan ser statsråden på det i dag? Er det fortsatt sånn at han mener Arbeiderpartiet ville ha brutt loven? Eller står han inne for det skriftlige brevet han har sendt til komiteen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [23:31:13]: Dette forstår jeg ikke helt. For å ta historikken først: Da dette temaet var oppe i forrige stortingsperiode, da Arbeiderpartiet styrte, var Arbeiderpartiets konklusjon at nei, de ville ikke gjøre noe. De argumenterte mot å gjøre noe. Dagens regjering har sagt at jo, vi vil gjøre noe, men jeg sier ikke at du plutselig da bare kan knipse i fingrene og så er alt på plass. Det krever at du faktisk får gjort endringer i regelverk, og at du får gått igjennom rapporter og gjøre vurderingene. Men vi har sagt at den jobben vil vi gjøre. At det tar litt tid, burde ikke forundre Arbeiderpartiet. Men Arbeiderpartiet ville altså ikke gjøre den jobben selv. Det er en vesentlig forskjell.

Så har jeg i brevet jeg sendte til komiteen når det gjaldt denne saken, påpekt at når du bygger en tunnel, kan du bruke framtidige bompenger til å finansiere brannbilen. Når tunnelen er bygd, kan du ikke gjøre det. Denne tunnelen er altså bygd. Ergo kan du ikke med dagens lov bruke bompenger til å finansiere en ny brannbil. Dermed er ikke påstanden til Kjerkol ikke riktig, og brevet står seg.

Lise Christoffersen (A) [23:32:28]: Jeg bet meg merke i at statsråden sa i sitt innlegg at den offentlige faginstansen har vurdert at det ikke er behov for en brannbil som det vi snakker om her, i Oslofjordtunnelen. Da regner jeg med at han mener direktoratet. Men det fins jo flere faginstanser. Blant annet har Søndre Follo Brannvesen gjennomført en ROS-analyse, som viser at det er behov, og de har fått støtte fra Havarikommisjonen, som sier at slukkekapasiteten er for dårlig. Når det sies at brannvesenet kan låne en brannbil fra Rygge, sier det lokale brannvesenet at det tar altfor lang tid, da er det for seint. Så jeg lurer på: Stoler ikke statsråden på de vurderingene som Søndre Follo Brannvesen som faginstans har gjort av sikkerheten i tunnelen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [23:33:20]: Dette blir en litt surrealistisk debatt, for vi lytter jo nettopp til de rådene. Det er derfor vi også sier at vi vil ha en gjennomgang av lovverket, fordi vi ønsker å endre på det.

Når vi tok opp samme problemstilling i forrige stortingsperiode, for bare ett år siden faktisk, sa Arbeiderpartiet nei, de ville ikke se på dette. Da lyttet Arbeiderpartiet fullt og helt til DSB og konkluderte med at her var det ikke behov. Derfor var det heller ikke behov for å gjøre noe med lovverket.

Vi har sagt at vi ser på lovverket og vil styrke dette. Vi har styrket tunnelsikkerheten gjennom bevilgninger. Vi snakker om å få på plass dette også for fylkesveier. Det er

en kraftig satsing. Det er en helt annen tilnærming til tunnelsikkerhet enn det vi så fra forrige regjering. Da blir det litt rart å bli beskyldt for ikke å ta problemet på alvor, for ikke å lytte til alle aktørene. Og den som spør, valgte ikke å lytte til de aktørene som en nå mener en bør lytte til.

Vi tar dette på alvor. Vi skal få ting i orden. Men det tar litt mer tid enn bare å knipse med fingrene, dessverre. Derfor burde en begynt dette arbeidet for lenge siden.

Kjell-Idar Juvik (A) [23:34:30]: Man kan jo lure på om man faktisk tar tunnelsikkerhet på alvor. Flere ganger har ministeren i sitt innlegg sagt at man satser på tunnelsikkerhet, og han skrøt av at man har økt bevilgningene. Ja, det er korrekt, bevilgningene ble økt, med støtte fra oss. Men det som er merkelig i forhold til behovet for økt tunnelsikkerhet, er det som kom i revidert. Da kom det et forslag om å ta ned igjen 250 mill. kr til tunnelsikkerhet. Ministeren har jo hatt pengene uten å ha måttet bruke bompenger til tunnelsikkerhet, hvis han ville. Det betyr at man har brukt samme pengene flere ganger – først på tunnel, ut av tunnel og så på fylkesveier. Det er i beste fall en kreativ regnskapsføring. Spørsmålet mitt er da: Er det sånn at det ikke var bruk for disse pengene til tunnelsikkerhet?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [23:35:26]: Jeg ville bare minne om at Arbeiderpartiet vil stemme for å redusere bevilgningene til tunnelsikkerhet, som de nå kritiserer oss for å gjøre. Når vi foreslår den omprioriteringen i revidert budsjett nå, er det fordi vi ser at det er en del prosjekter som har veldig langsiktig gjennomføringshorisont, som vi nå kan framskynde framdriften på, mens det er en del tunnelprosjekt som vi ikke ville kunne iverksette, men som allikevel kunne iverksettes veldig raskt og få raske resultater av. Derfor er det forsvarlig å gjøre den omprioriteringen.

Men selv etter den omprioriteringen i revidert budsjett vil det være mer penger til tunnelsikkerhet i løpet av dette året enn det den forrige regjeringen la opp til. Dermed er vi sterkere på økonomi. Vi har satt i gang arbeid med resten av rapportene, som nå ligger klare, vi har satt i gang arbeid med å se på regelverket. Alt det som den forrige regjeringen ikke ville gjøre, er vi i gang med.

Så ber jeg om tilgivelse for at det dessverre tar litt tid å gjennomføre ting. Men det er forskjell på en regjering som sier at dette vil vi starte på, og en regjering som sier at dette vil vi ikke gjøre noe med.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lise Christoffersen (A) [23:36:49]: Beredskap handler om to ting – minst: forebygging og rett utstyr når ulykken likevel er ute. Redningsmannskapene må kunne komme folk til unnsetning uten selv å utsettes for unødige fare.

Tunneler er en utfordring. Jeg har selv vært leder av et lokalt beredskapsråd og hørt brannsjefen vår si at det kan skje at det er uforsvarlig å sende mannskaper inn. Da gjaldt det tog-tunnelen i Lier. Jeg satt selv med ansvaret for kom-

munens bidrag da bomben smalt i Nybyen i Drammen. Jeg har selv opplevd at flotte medlemmer av brannvesenet vårt omkom under redningsarbeid i en tunnelbrann. Det har lært meg hvor viktig det er å lytte til de behovene brannvesenet sier at de har, etter en grundig gjennomgang av risiko og sårbarhet.

Søndre Follo Brannvesen oppdaterte sin ROS-analyse av Oslofjordtunnelen etter brannene i 2011 og ba om nødvendig utstyr. Senere har Havarikommisjonen mer enn bekreftet det brannvesenet kom fram til: Dagens slukkekapasitet er for dårlig. Brannen i Gudvangatunnelen minnet oss om at dette kommer til å skje igjen. Brannvesenets pålegg er avvist på høyere nivå. Det er vanskelig å forstå. Utstyr kan rekvireres fra andre, sies det, men brannvesenet sier at det vil ta altfor lang tid. Hvem bør vi da lytte til?

Buskerud Fremskrittsparti og Akershus Fremskrittsparti hadde som sin store valgkampsak i 2013 å anskaffe brannbil til Oslofjordtunnelen umiddelbart. Buskerud Arbeiderparti syntes da, og synes nå, at forslaget er godt. Vi har støttet det, ikke bare i ord, men også ved å reise saken her i Stortinget. Stor var vår forbauselse da Fremskrittspartiet etter å ha kommet i regjering, ikke lenger vedkjente seg forslaget. Det er noe som ikke harmonerer i Fremskrittspartiets politikk, for å bruke statsrådets egne ord.

For å prøve å lirke saken på plass foreslo vi derfor å forlenge innkrevingsperioden for bompenger i Oslofjordtunnelen med 1–2 uker. Det er det som trengs – det ville vært nok. Hvis noen hadde stilt seg opp utenfor tunnelen og spurt folk om de mente bommen kunne stå noen dager ekstra for å sikre at noen kunne redde dem den dagen det virkelig gjaldt, er jeg temmelig sikker på hva svaret ville bli.

Men det var i strid med loven, kunne statsråden melde – særlig gjennom media, og på en litt sarkastisk måte. Men loven er jo menneskeskapt og kan skapes om. Derfor fremmer Arbeiderpartiets transportpolitikere nå et forslag som gjør det mulig – det er ikke noe pålegg – å bruke bompenger til nødvendig beredskap. Men igjen går Fremskrittspartiet imot, som igjen er vanskelig å forstå, men jeg ser i hvert fall at regjeringspartiene denne gangen strekker seg bitte litt når de sier at de eventuelt vil vurdere saken i forbindelse med reformarbeidet med bompengesektoren. Vi får fortsette å reise saken på ulike måter, så kanskje vi får lirket den på plass til slutt – før det brenner neste gang.

Kjell-Idar Juvik (A) [23:40:08]: Vi har mange tunneler i Norge, og mange av disse er lange. Et av de verste scenarioene er brann i et vogntog i disse lange tunnelene. Det er ikke minst en brannmanns mareritt. Som brannmann er man innstilt på å gjøre det man kan, for å berge både liv og materiell.

Dette gjelder, som sagt, mange plasser i Norge, og det er ikke gitt at man har et godt utrustet brannkorps eller har tilstrekkelig med ressurser til å skaffe nødvendig utstyr der man skal bygge disse tunnelene – eller der man har tunnelene i dag.

Statens havarikommisjon for transport laget etter bran-

nen i Oslofjordtunnelen en rapport som ble avgitt i oktober 2013. Gjennom denne undersøkelsen har havarikommisjonen avdekket fem viktige sikkerhetsproblemer som har bidratt til å svekke systemsikkerheten omkring Oslofjordtunnelen, og som har medført at trafikanter ble fanget i røyken. Jeg har lyst til å sitere to av disse problemene:

«Oslofjordtunnelens sikkerhetsnivå gjennom beredskapsløsning og sikkerhetsutrustning var ikke tilfredsstillende sett opp mot trafikkveksten og -sammensetningen.»

Og videre:

«Oslofjordtunnelens brann- og redningsberedskap var ikke dimensjonert, utrustet eller organisert i forhold til hva som kan forventes hva gjelder lokalisering og størrelse av branner i tunnelen.»

Brannen i Oslofjordtunnelen, og noe senere brannen i Gudvangatunnelen, vitner om et katastrofepotensial ved brann i tunge kjøretøy i lange ettløpstunneler med påfølgende røykutvikling.

Med bakgrunn i denne undersøkelsen bekymrer det meg at brannrisikoen i ettløpstunneler møtes med prioriteringer som kun sikrer et minimum sikkerhetsnivå.

Dette viser også at det etter at tunnelen er ferdig, kan dukke opp behov som krever nye sikkerhetstiltak.

I dag er det ved bygging åpning for å bruke bompenger til å finansiere styrking av sikkerheten, også til brannvesenet. Men det er ikke åpning for å bruke bompenger på slike tiltak på prosjekter som er ferdig bygget og i drift, og som fortsatt har bompengeneinnkreving.

Det er klart at man for framtida bør iverksette tiltak og stille nødvendige midler til rådighet for at lokale brannvesen nær disse risikotunnelene får investert i nødvendig utstyr og får opplæring for å kunne håndtere slike situasjoner bedre enn tilfellet er i dag – både ved byggingen og ved behov som oppstår på et senere tidspunkt.

Jeg mener at man i framtida må ta kostnadene til et nivå som er over minimum sikkerhetsnivå, slik at utstyr og opplæring når man bygger slike tunneler, er tilfredsstillende. Man må i tillegg til dette ha en ordning med fornying – og kunne dekke behov som oppstår på et senere tidspunkt.

Dette vil man kunne gjøre ved å gå inn for Arbeiderpartiets forslag.

In g j e r d S c h o u hadde her overtatt presidentplansen.

Thore Vestby (H) [23:43:18]: Jeg oppfatter det sånn at dette er en diskusjon generelt om finansiering av sikkerhet i tunneler etter at de er bygd. Det er også en diskusjon spesielt om en hendelse i Oslofjordtunnelen i 2011.

Jeg kjenner spesielt til dette, for jeg representerer eierne av brannskapskapet i halve tunnelen, Søndre Follo Brannvesen.

Det ble referert til at man i den spesielle situasjonen måtte hente en brannbil, og at utstyret var i Rygge. Det medfører ikke helt riktighet, for det var i nabokommunen. Men på grunn av dårlig samhandling – i notatet er det kalt kryssende ansvarsforhold, jeg vil nesten si interesseforhold – har vi nå igangsatt et utredningsarbeid hvor

man vurderer å slå sammen elleve kommuners brannvesen i området.

De forandringene som er gjort etter brannen, har resultert i at sikkerheten er på et meget trygt nivå nå. Jeg tror at komiteens tilrådning er god, da man går inn for at dette bør vurderes videre i bompengereformen som ministeren viste til.

Morten Wold (FrP) [23:45:07]: Jeg skal fatte meg i korthet.

Min medrepresentant fra Buskerud Lise Christoffersen påpekte at brannbil i Oslofjordtunnelen var en av Buskerud Fremskrittspartis viktigste valgkampsaker. Det er for så vidt riktig, og jeg kan forsikre om at vi fortsatt jobber for det, og at vi kommer til å fortsette med det inntil det finnes en løsning på nettopp denne utfordringen.

Det er flere som har minnet om at det ikke er mer enn 14–15 måneder siden de rød-grønne faktisk stemte ned Fremskrittspartiets forslag om å anskaffe en slik brannbil. Sånn sett er det bra at Arbeiderpartiet nå ønsker å finne en løsning, men bruk av bompenger til dette prosjektet er altså i strid med loven, slik statsråden har påpekt. Beredskap er altså en ting som ikke naturlig skal dekkes via brukerfinansiering, selv om loven gir anledning til det i nye prosjekter.

Regjeringen er ambisøs med tanke på å finne en løsning og vil selvfølgelig da vurdere dette i forbindelse med bompengereformen. Så må en bare erkjenne at noen ting tar litt tid. Det gjorde det også for de rød-grønne, som heller ikke klarte å finne noen løsning på dette spørsmålet, selv om en nå gir uttrykk for å være veldig dedikert for å klare det.

Jeg kan forsikre om at både Buskerud Fremskrittspartis stortingsrepresentanter og likeså våre andre stortingsrepresentanter vil følge nøye med på at statsråden kommer med en løsning som før eller senere – helst før – realiserer den etterlengtede brannbilen i Oslofjordtunnelen.

Lise Christoffersen (A) [23:47:17]: Det er en del påstander som er gjentatt i denne saken, som jeg synes fortjener en kommentar. Vi har sagt det tidligere: Den rød-grønne regjeringa støttet ikke det forslaget som Fremskrittspartiet fremmet i forrige periode. Arbeiderpartiet støttet det heller ikke i salen. Jeg har sagt uten å nøle at det forslaget – jeg tror det var forslag nr. 15 i en sak om forlengelse av bompenger på rv. 23 – gikk under vår radar. Hadde vi som representerer Buskerud Arbeiderparti, fått med oss at det forslaget ble behandlet i samferdselskomiteen – hvor vi heller ikke hadde noen representanter – hadde vi tatt den saken opp internt hos oss, for vi var heller ikke fornøyd med måten den ble håndtert på i forrige periode.

Da Fremskrittspartiet så tok opp forslaget igjen i forbindelse med valgkampen, gikk vi umiddelbart ut og gjorde ikke noe forsøk på å skjule at det var en sak som hadde gått under vår radar. Vi sa at vi ga Fremskrittspartiet full støtte, og vi prøvde til og med å få løst saken under valgkampen før valget i 2013. Det rakk vi ikke, men vi fikk partiet på gli, og vi fikk medhold internt i Arbeiderpartiet i at dette var et fornuftig forslag å støtte. Da hadde vi trodd at

Fremskrittspartiet skulle ta bølgen, skynde seg å fremme forslaget på nytt igjen og få vår støtte.

Det er da vi blir litt forbauset, når vi ikke greier å få Fremskrittspartiet med på å støtte sitt eget forslag. Ordbruken i valgkampen var som sagt at det var nærmest skandaløst at dette ikke var kommet på plass, og kom Fremskrittspartiet i regjering, skulle saken løses umiddelbart. Det var det som ble sagt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [23:49:11]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentanten Johnny Ingebrigtsen om faglig vurdering av Hurtigrutens anløpsforhold i Mehamn (Innst. 281 S (2013–2014), jf. Dokument 8:69 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen, innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sverre Myrli (A) [23:50:16] (ordfører for saken): «Bare Hurtigruta går», synger Halvdan Sivertsen, og når Hurtigruten *ikke* går – da blir det engasjement! Det er få saker som engasjerer så mye som Hurtigrutens anløpsmønster langs kysten mellom Bergen og Kirkenes – og i Stortinget! Nå dreier ikke saken i dag seg først og fremst om Hurtigrutens anløpsmønster, selv om det fra enkelte hold har blitt hevdet at det er en sammenheng, noe jeg skal komme nærmere inn på.

Sakens kjerne er at hurtigruteskipet MS «Polarlys» i april – for drøyt to år siden – sammenstøtte med hurtigrutekaia i Mehamn, den såkalte Nordkynterminalen. Etter at det skjedde ble en annen kai litt lenger inn i havna i Mehamn, den såkalte Industrikaia, anløpt en periode, før Nordkynterminalen igjen ble benyttet ved anløp. Fra januar i år har Hurtigruten ikke anløpt Mehamn i det hele tatt.

Så vil jeg bare slå fast, dersom det skulle være noen som helst tvil: Det er Hurtigruten som rederi som har det overordnede ansvaret for driften av sine skip, og det er skipenes kapteiner som har ansvaret for skipenes daglige drift. Det må det ikke være noen som helst tvil om. Samtidig må det være slik at det anløpsmønsteret som er bestemt i kontrakten mellom staten og Hurtigruten, skal følges. For oss som har fulgt med litt i denne saken, og i den store debatten som har vært i Mehamn og i Finnmark og langs kysten, kan det virke som om det her – fra Hurtigruten

rutens side – har blitt hevdet at stans i anløp i Mehamn skyldes sikkerhetsmessige vurderinger av samtlige av Hurtigrutens kapteiner, mens havnemyndighetene i Mehamn betviler dette, all den tid Hurtigruten jo en periode, eller faktisk ganske lenge, fortsatte å anløpe Mehamn etter sammenstøtet i april 2012. Situasjonen har vært – slik vi har registrert – ganske så fastlåst.

Forslagsstilleren har derfor foreslått at regjeringen skulle gi Kystverket i oppdrag å foreta en faglig vurdering av anløpsforholdene i Mehamn, og også at Kystverket skulle komme med tilrådning om hvilke tiltak som kunne iverksettes. Det høres i utgangspunktet ut som et fornuftig forslag, men samferdselsministeren har i korrespondansen med komiteen svart at dette ville være uheldig, rett og slett fordi det ikke er Kystverkets ansvar å vurdere kaiforhold og havneforhold. Det er havnemyndigheter og rederi som – alle steder – har ansvaret for å se på tilstanden til kaier rundt omkring, og det forholder komiteen seg til. Det skal ikke være noen som helst tvil om at det skal være kapteinen og rederiet som har ansvaret for de sikkerhetsmessige vurderingene knyttet til navigasjon og manøvrering.

Men jeg må også si: Staten kjøper altså tjenester fra Hurtigruten på strekningen Bergen–Kirkenes for svært store summer, og da må også Hurtigruten levere tjenester i tråd med kontrakten og de krav som er satt fra statens side. Komiteen har derfor funnet det nødvendig å slå fast at det vedtatte anløpsmønsteret skal følges.

Forrige fredag var jeg i Mehamn og hadde møte med berørte myndigheter – kommunen, havnemyndighetene, fylkeskommunen. Hurtigruten og Kystverket var også til stede. Det ble på det møtet opplyst om at hurtigrutekaia ved Nordkysterterminalen vil være ferdig utbedret i september. Det er derfor gledelig å slå fast at en enstemmig komité nå forutsetter at Hurtigruten starter å anløpe Mehamn igjen umiddelbart etter at kaia er ferdig.

Jeg vil takke stortingsrepresentanten Johnny Ingebrigtsen som har satt saken på dagsordenen. Det ser nå ut til at saken får en lykkelig slutt – til slutt – og det er altså en enstemmig komité som står bak dagens innstilling.

Helge Orten (H) [23:55:29]: Som påpekt av saksordføreren, er det en samlet komité som står bak merknadene i innstillinga til Dokument 8:69 S for 2013–2014. Det er også en samlet komité som er bekymret for situasjonen som har oppstått, og som er tydelig på at anløpene i Mehamn må gjenopptas så snart kaia er ferdig utbedret.

Representanten Johnny Ingebrigtsen fremmet et forslag om at Kystverket skal få i oppdrag å foreta en faglig utredning av anløpsforholdene i Mehamn. Det er vi for vår del svært skeptiske til, siden det utfordrer prinsippet om at det er rederiet og skipets kaptein som er ansvarlig for sikker drift av skipene. Ved å la en statlig etat som Kystverket gå inn og gjøre faglige vurderinger av anløpsforholdene og sikkerheten, vil vi utfordre dette prinsippet og legge opp til et system der rederiet og skipets kaptein blir overprøvd i sikkerhetsmessige vurderinger. Et slikt system ville være svært uheldig og føre til en pulverisering av ansvaret – noe som ingen er tjent med.

Jeg registrerer også at forslagsstilleren ikke ønsker en politisk overstyring av de vurderingene som skipets kaptein gjør, og det er bra.

Når det er sagt, er vi svært bekymret for den situasjonen som har oppstått. Hurtigruten og dets kapteiner mener at det ikke er sikkerhetsmessig forsvarlig å gå til kai før den er utbedret, mens den lokale havnemyndigheten betviler dette. Bakgrunnen for tvilen skyldes at Hurtigruten periodevis anløp kaia etter at skaden hadde oppstått, mens man senere innstilte anløpene fullstendig. Jeg har forståelse for tvilen som har oppstått og vil oppfordre partene til en god dialog. Samtidig er det viktig å understreke at dette ikke påvirker prinsippet om at det er rederiet og skipets kaptein som er ansvarlig for skipets sikkerhet.

Staten kjøper tjenester for store summer hvert år av Hurtigruten, og det forutsettes at det vedtatte anløpsmønsteret skal følges. Det er av stor betydning for lokalsamfunnene det gjelder, for hele landsdelen og for Hurtigruten som en viktig institusjon langs kysten. Derfor er det viktig hele tida å legge til rette for at anløpsmønsteret kan opprettholdes, og at eventuelle avvik blir håndtert. I det ligger det også en henstilling om å se nærmere på de økonomiske sidene av avtalen med Hurtigruten og hvorvidt slike situasjoner er godt nok ivare tatt i avtaleverket og eventuelt hvilke konsekvenser det skal ha.

Vi har klare forventninger til at anløpene i Mehamn blir gjenopptatt når kaia er ferdig utredet og ser med glede fram til at det skal skje så snart som mulig.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [23:58:06]: Jeg hadde tenkt å si god kveld, men jeg må vel si god natt.

Da jeg så innstillingen fra komiteen, var det to ting jeg tenkte:

Det ene var at komiteen hadde lagt seg flat for Hurtigruten og Trygve Hegnar.

Det andre var at saksordføreren hadde hatt skinnlua langt nedover øynene og kanskje øreklaffene over ørene da han var i Mehamn. Men når jeg nå hører saksordføreren, som har gjort en veldig god jobb og reist opp til Mehamn, fortelle fra turen, både hører og vet jeg at skinnlua ikke har vært på hodet – i hvert fall ikke over øynene og ørene.

Et par punkter:

Jeg stusser over statsrådens vurdering når vi har bedt om å få Kystverket til å vurdere de faglige forholdene ved innseilingen til Mehamn. Det er hevet over enhver tvil for alle at det er skipperen om bord i en båt som bestemmer. Slik er det – det er det ingen som kan rokke ved – også når det gjelder sikkerhet. Dette handler ikke om det. Jeg er skipper selv, og dette lærte jeg som guttunge. Slik er det.

Dette handler om å bruke statens organ og organisasjon – i dette tilfellet Kystverket, som er meget dyktige – til å prosjektere farledene og seilingsledene våre, både inn til og i havnene. Denne salen har brukt mange penger på å utbedre havner for de større fartøyene som vi bygger. Kompetansen er i Kystverket. Derfor er det merkelig når statsråden sier at det kunne legges press på kapteinens vurdering av sikker navigasjon, og at det også ville falle utenfor Kystverkets ansvarsområde. Da ser vi stikk motsatt på

det, nettopp med den forklaringen jeg har gitt, som alle her i salen er klar over.

Det er også slik at Kystverket har losene, en lostjeneste. De har også høy kompetanse, både langsmed leiene og inne i selve havnene, for der ferdes de, og der er det egne utsjekk for de forskjellige seilingsområdene.

Når man reiser tvil om dette, som innbyggerne i Gamvik kommune har gjort, må vi gjøre noe. Saksordføreren sier jo at det er et reelt forhold. Kommunestyret har også drøftet dette. Ordføreren er opptatt av dette. Næringslivet er opptatt av det. Hva skal vi gjøre med det? For vi kjenner vel alle sammen at dette er et problem, og da må vi bruke de fagorganene og de instansene vi har, for å få dette til. Det har aldri vært snakk om å overprøve kapteinens vurdering av innseilingene. Men det er klart at vi på de små plassene langs kysten er redd for – det er flere ordførere som sier det – at det kanskje ikke er så økonomisk interessant å komme dit. Det er en del av grunnen til at folk er så engstelige for dette, at man er redd for at dette er en utvikling.

Nå vil saken løse seg selv ved at Hurtigruten får en ny kai å gå til. Men det hører også med til historien at tidligere flaggkaptein With i Hurtigruten mente at den kaia som er innerst i Mehamn havn, var den beste. Det var det som var årsaken til at Gamvik kommune havnet på ROBEK-listen da man bygget den ut til Aker Seafoods. Der har Hurtigruten anløpt. Hvorfor kan man ikke bruke den? Det er det flere av oss som kjenner litt til forholdene, som stusser ved, for den har vært benyttet tidligere.

Helt til slutt vil jeg bare si at jeg regner med at vi kan opprettholde forslaget, for SV vil stemme for det opprinnelige forslaget.

Presidenten: Jeg får opplysninger om at det forslaget skulle vært levert inn før kl. 20.30, så sann sett kan det ikke komme til votering.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [00:03:20]: La meg først understreke at situasjonen som er i Mehamn havn, er beklagelig. Det er dumt når Hurtigruten har hatt det som fast anløpshavn, og at man nå i en periode ikke har kunnet anløpe der. Det er en situasjon som har vart siden 2012. Det er lenge. Samtidig er det sann at en jobber med å utbedre den havnen, og en tar sikte på at et normalt anløp vil gjenopptas, etter det jeg får opplyst, fra ca. august–september.

Det betyr at denne saken kan nærme seg en lykkelig slutt – endelig. Da vil en se om de bekymringene som en har gitt uttrykk for, er reelle, eller om dette faktisk er en konsekvens av at havnen ikke var i den stand den burde vært. Hvis Hurtigruten begynner å ta opp anløpene, er det ingen grunn til å tvile på at kapteinens beslutning om at dette ikke var trygt nok, er den reelle, riktige.

Jeg konstaterer at en enstemmig komité fastholder prinsippet om at det er rederiet som har det overordnede ansvaret for sikker drift av sine fartøy, og at det er den enkelte kaptein som har ansvaret for sikker og daglig drift av sitt fartøy. Jeg vil advare mot de tendensene vi har sett i flere sånne saker nå, at en ber regjeringen gripe inn – i denne

saken helt konkret, men òg da vi for noen saker siden skulle begynne å kikke på enkeltjernbanestasjoner gjennom debatt i Stortinget.

Jeg er glad for at komiteen i denne saken er enig i at det ikke er grunnlag for å be Kystverket om å foreta en faglig vurdering av havneforholdene, noe som ville være en overprøving av den sikkerhetsvurderingen som Hurtigruten og kapteinene har gjort. Det faller i tillegg utenfor Kystverkets ansvar.

Jeg er selvsagt enig med komiteen i at den inngåtte kontrakten med Hurtigruten forplikter selskapet til å levere de tjenester som er avtalt. Hurtigruten står følgelig ikke fritt til å velge å sløyfe anløp som er avtalt, etter eget forgdobefinnende.

Jeg vil presisere at det er nettopp den sikkerhetsvurderingen som er knyttet til havneforholdene med skadet kai, som er grunnlaget for at departementet, inntil kaien er utbedret, har samtykket i at anløpene i Mehamn sløyfes. I mellomtiden betjenes Mehamn via anløpene i Kjøllefjord.

Straks utbedringen av kaien i Mehamn er fullført, forutsetter jeg at anløpene gjenopptas i henhold til inngått avtale. Det er havneforetaket i Mehamn som er ansvarlig for pågående utbedring av kaien i Mehamn og framdriften i dette arbeidet. Jeg forutsetter at havneforetaket har kontakt med Hurtigruten om dette, av hensyn til planlegging for gjenopptaking av anløpene, som altså bør være relativt nær forestående.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sverre Myrli (A) [00:05:56]: Det spesielle i Mehamn er jo at det faktisk er Hurtigruten som har ødelagt kaia, som nå gjør at Hurtigruten ikke kan anløpe stedet. Etter at kaia ble ødelagt, fortsatte Hurtigruten å anløpe i ganske lang tid. Så sa Hurtigruten at det ikke var forsvarlig å anløpe. Da kunne det vært interessant å stille spørsmålet ikke til ministeren, men til Hurtigruten: Var det da uansvarlig av Hurtigruten å fortsette å anløpe i Mehamn?

Men det er i grunnen ikke det som er spørsmålet. Det er alvorlig for et sted som Mehamn at Hurtigruten kanskje vil la være å anløpe stedet i 8–9 måneder. Det er avtalen mellom staten og Hurtigruten som regulerer hvilke steder som skal anløpes. Så spørsmålet mitt til ministeren er rett og slett: Vil det få noen økonomiske konsekvenser for godtgjøringen til Hurtigruten at et sted som Mehamn i så mange måneder ikke har hatt hurtigruteanløp?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [00:07:11]: La meg først si at jeg tviler sterkt på at Hurtigruten har gjort dette med vilje. Selv om de var årsaken til at havna ble ødelagt, tror jeg det går på kontoen for uhell.

Jeg har snakket med folk som er los, som sier at ofte er det slik at selv om forholdene ikke er ideelle, vil gjerne kapteinen eller losen, hvis en slik er om bord, prøve å få ting til å fungere etter de forholdene som er. Derfor kan det hende at det i en periode er anløp til kaianlegg som ikke er så gode som de skulle vært. Til slutt sier man at situasjonen har utviklet seg til det verre, eller at det har vært

så mange risikoforløp som kunne gått galt, at man velger å ikke lenger anløpe. Det er det jeg tror har skjedd i denne saken.

Når det gjelder de økonomiske rammene for Hurtigruten og avtalen med staten, følger vi opp det fortløpende. Det er flere konfliktområder som nå diskuteres mellom regjeringen og Hurtigruten.

Sverre Myrli (A) [00:08:14]: Jeg er helt sikker på at Hurtigruten ikke sammenstøtte med kaia med vilje. Vi skal ikke antyde noe som helst annet. Det var selvsagt et uhell. Men som sagt fortsatte Hurtigruten å anløpe, både kaia ytterst i havna – den vanlige hurtigrutekaia – og kaia lenger inne i havna, som Ingebrigtsen beskrev veldig detaljert i sitt innlegg.

I kommunikasjonen mellom komiteen og statsråden i saken har også komiteen stilt spørsmål om dette vil få noen økonomiske konsekvenser for Hurtigruten. Departementet viser – og det forstår vi – til bestemmelsen i kontrakten som gjelder bestemmelsen om force majeure. Vi skjønner alle at ting kan skje langs kysten. Men vi er i den situasjonen at det er Hurtigruten som var grunnen til uhellet – det var Hurtigruten selv som ødela kaia. Så spørsmålet er rett og slett: Vil bestemmelsen om force majeure komme til anvendelse når det er Hurtigruten som har voldt skaden i den konkrete saken?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [00:09:23]: Jeg synes ikke det ville være rett av meg, i stortingsalen, å gjøre de vurderingene. Dette handler sannsynligvis mye mer om finjuss, som jeg tror andre folk skal få lov til å ta seg av. Jeg skal sørge for at vi ivaretar både Mehamns interesser og skattebetalernes interesser på en best mulig måte i den sammenhengen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Kåre Simensen (A) [00:09:59]: Gode og forutsigbare kommunikasjonstilbud er viktig uavhengig av hvor man bor i landet. Dette er en sak som handler om et tilbud som plutselig bare ble borte. Jeg skal ikke gjenta hele historien om hvorfor det ble en sak i Stortinget om at befolkningen i Mehamn en dag i januar var uten hurtigruteanløp.

Litt forsiktig sagt er det ikke vanskelig å forstå at folk i Mehamn ble litt forbannet. Hurtigruten er et av de få alternativene for å nå ut til omverdenen når både rv. 888 og flyplassen er stengt på grunn av uvær. Og man utfordrer ikke været en skikkelig uværsdag. Det hadde vi nok av i vinter, og jaggu fikk vi også en liten ettersmak av vinteren på mandag som var.

Når Hurtigruten heller ikke var, eller er, et alternativ – ja, da ble det uro i lokalsamfunnet Mehamn. Det å miste et etablert kommunikasjonstilbud gjør noe med dem som blir rammet, bl.a. kan en føle seg utrygg i sin hverdag. En slik følelse av utrygghet bidro også til at saken ble satt på den politiske dagsordenen.

Lokalsamfunnet mente at Hurtigruten kunne anløpe en alternativ kai inntil reparasjonen på hovedkaia var ferdig, men det ville og kunne ikke Hurtigruten gjøre på grunn

av sikkerheten til skipet og dets passasjerer – en avgjørelse som det var vanskelig for befolkningen å akseptere, og det forstår vi alle. Spesielt utfordrende ble det ved at de lokale havnemyndighetene betviler Hurtigrutens avgjørelse, ettersom Hurtigruten periodevis har anløpt Mehamn etter sammenstøtet med kaia i april 2012. Dermed oppsto det en fastlåst situasjon, noe som også påpekes i komitéinnstillingen.

Jeg stilte statsråden et skriftlig spørsmål med samme innhold som representantforslaget vi nå behandler. Svaret var det samme som er vedlagt denne saken. Jeg stiller meg bak de vurderinger statsråden og komiteen gjør i den forbindelse. Årsaken til det er at jeg synes det ville være vanskelig for meg som politiker å presse fram en beslutning som overprøver Hurtigruten, med tanke på at de har det overordnede ansvaret for sikker drift av sine skip, og at det er skipenes kapteiner som har ansvar for sikker daglig drift. Det samme gjelder min holdning til forslagsstillerens ønske om at Kystverket skulle innta en form for mellemløp i uenigheten mellom lokale havnemyndigheter og Hurtigruten. Det ville ikke være riktig, og jeg – uten å ha snakket med Kystverket – vil heller ikke tro at det er noe Kystverket ønsker.

Så vil jeg være like tydelig som saksordføreren var da han sa at det anløpsmønsteret som er bestemt i kontrakten mellom staten og Hurtigruten, skal følges.

Avslutningsvis vil jeg si at jeg på vegne av befolkningen i Mehamn er fornøyd med at det ser ut som om hurtigrutekaia ved Nordkynterminalen vil være ferdig utbedret i august–september 2014. Det er vel ikke nødvendig å si det, men det ligger klare forventninger i lufta om at Hurtigruten anløper Mehamn umiddelbart etter at kaia er ferdig. Jeg tror nok ikke vi trenger be noen følge med på om det skjer. Jeg er sikker på at om ikke det skulle skje, får vi høre det også her i Oslo.

Ole mic Thom messen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Sverre Myrli (A) [00:13:21]: Jeg vil bare kommentere det representanten Ingebrigtsen innledet om, om skinnlua i Mehamn. Jeg kan bare bedyre overfor representanten at da jeg var i Mehamn forrige fredag, var det blikkstilte. Finnmark var varmeste fylke i Norge den dagen. Det var sol, det var varmt vær, det var storartet å være i Mehamn. Det var rett og slett ikke bruk for skinnlua i det hele tatt. Etter et møte med dem jeg nevnte i stad – hvor vi sørfra nok vil si at språkbruken til tider var litt hvassere og kraftigere enn det vi er vant til – gikk alle sammen og spiste boknafisk og koste seg som en bare kan gjøre på en plass som Mehamn.

Forslaget til Ingebrigtsen er trøblete, sier Samferdselsdepartementet, fordi – som det sies i korrespondansen – det er ikke Kystverkets ansvar å vurdere kaienes beskaffenhet. Det blir et forhold mellom rederi og havnemyndigheter. Det forholder vi oss til, selv om jeg skjønner at det er litt ulike oppfatninger om det. Men det som kanskje er like viktig, er at jeg vil tro at hvis vi skulle be Kystverket sette i gang en slikt prosess nå, vil det nødvendigvis

ta noe tid. Det nærmer seg ferietid i Norge med stormskritt. Vi vet at midt på sommeren er det et par måneder da ting kan ta ekstra tid. Det ble opplyst på befaringen forrige fredag at kaia ved Nordkynterminalen – altså den kaia som er ødelagt – nå er under utbygging, og at kaia er ferdig i begynnelsen av september. Det er ikke veldig lang tid, så jeg er opptatt av at vi nå ikke gjør noe som kan forsinke det hele.

Saken ser ut til å ha løst seg – etter kanskje litt mye støy. Etter at saken fikk en litt trøblete start og partene kanskje ikke var helt på talefot, virker det som om alle nå er opptatt av å finne løsninger.

Jeg understreker nok en gang det en enstemmig komité sier, at så fort kaia er utbedret, forutsettes det at Hurtigruten gjenopptar anløpene sine i Mehamn.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

S a k n r. 1 6 [00:15:58]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Q. Raja, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om å etablere et felles billettsystem for kollektivtransport i hele landet

(Innst. 286 S (2013–2014), jf. Dokument 8:71 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ingebjørg Amanda Godskesen (FrP) [00:16:58] (ordfører for saken): Den saken som komiteen her har behandlet, et representantforslag fra Venstre, handler om å få en nasjonal ordning med tilbud om elektronisk billett for sømløse kollektivreiser over hele landet. Dette er en sak hvor hele komiteen står bak forslag til vedtak.

Komiteen ser viktigheten av at kollektivtilbudet gjøres godt tilgjengelig og er lett å bruke for passasjerene. Vi ønsker at flere skal bruke kollektive transportmidler. Da må det bli enklere å velge gode, tilpassede løsninger i hverdagen. Et felles billettsystem vil trolig få flere til å bruke kollektive transportmidler, og det vil igjen kunne skape et bedre tilbud innen transportsektoren.

Komiteen mener det blir viktig å se på erfaringer med felles billettsystem som fungerer godt i andre land. Men vi vet at et slikt system kan by på utfordringer for oss, særlig på grunn av de ulike prisnivåer vi har i landet vårt.

Forslagsstillerne viser til Tyskland, hvor de har klart dette, og at tyskerne bruker systemet i mer enn hundre tyske byer.

Et slikt felles billettsystem vil trolig føre til en styrket konkurranse mellom aktørene, fordi alternative reisemuligheter lettere kan bli synliggjort. Det er viktig å tilrettelegge for et større mangfold av aktører i transportsektoren. Et slikt system kan bidra til dette.

Komiteen mener videre at en felles ruteplanlegger, sammen med et felles billettsystem, vil gjøre det enklere for kollektivtransportbrukerne. Dette vil være særdeles viktig når man skal reise over regiongrensene. Vi vet også at det å gjøre ting enklere for folk flest vil være av avgjørende betydning for om det vil lykkes å få folk til å strømme til kollektivtilbudene.

For egen regning vil jeg tilføye at vi har hatt en lignende sak til behandling i Stortinget tidligere, Dokument nr. 8:55 for 2008–2009 om en nasjonal ordning med elektronisk «køfri»-billett på kollektivreiser. Saken fikk den gang bare stemmer fra opposisjonen, som den gang var Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Til slutt: Denne gangen er det – som jeg har sagt tidligere – en samlet komité som står bak forslaget. Forslagsstillerne – deriblant vår gode kollega Abid Raja – bør være fornøyd med dette.

Eirin Sund (A) [00:19:32]: Først av alt ønsker jeg å gi ros til en av forslagsstillerne, Abid Q. Raja, for at han tok initiativ til forslaget. Jeg har også veldig lyst til å gi ros til saksordføreren. Hun har på en veldig god og offensiv måte gjort at vi har fått til det som vi nå har på bordet.

Jeg skal ikke si så mye mer om dette, for jeg synes representanten Godskesen sa det veldig godt. Men det er to ting som jeg tenkte jeg kanskje ville spørre statsråden om, slik at jeg ikke bruker replikkene etterpå.

Dette er en viktig sak for alt det saksordføreren har nevnt, men det er også en viktig sak for arbeidsvilkårene for kollektivtransportens ansatte. I Arbeiderpartiet tenker vi at et felles elektronisk billettsystem også betyr at en er et godt stykke på vei mot kontantfri kollektivtrafikk, noe som vil redusere risikoen for vold, ran og trusler mot de ansatte som håndterer billettene. Da lurer jeg på om statsråden kanskje i sitt innlegg kan si noe om han kunne tenkt seg samtidig å se på muligheten for å tenke kontantfrie reiser, som er et tema som Transportarbeiderforbundet og de ansatte er veldig opptatt av.

Den nasjonale reiseplanleggeren ble vedtatt i Stortinget i 2006. Jeg har ikke tenkt å klandre statsråd Ketil Solvik-Olsen for at han ikke har gjort noe, for det skal ikke han ha ansvaret for, men jeg vet at mange er opptatt av det, inkludert meg selv. Jeg vet bare at dette arbeidet var i gang, det var kommet et stykke på vei, og NRK var inne i bildet med tanke på å at det var de som skulle gjøre det, men så trakk de seg ut. Vi har sett i media at andre er interessert i å overta dette. Jeg lurer bare på om statsråden kunne sagt noe om hvor en er hen, og om det er noe som er interessant med tanke på faktisk å kunne få dette til.

Abid Q. Raja (V) [00:21:42]: Først og fremst er jeg veldig glad for at Venstre har fått et enstemmig storting med seg på at det skal være et felles elektronisk billettsystem for kollektivtrafikk i hele landet. Det betyr at en skal kunne bruke samme buss- og togkort i samtlige fylker.

Den seieren er viktig for Venstre, og det føles litt godt, selv om det er veldig sent. Litt deilig er det også at media tok veldig feil, for de skrev nemlig i forgårs at Stortinget på tirsdag kom til å vedta dette systemet. Lite visste de om hvor glad vi i Stortinget er til å prate – så glad i å prate at vi nå har pratet i over 15 timer, over midnatt. Nå kommer vi ikke til å vedta dette på tirsdag, regner jeg med, for nå er det egentlig onsdag.

Men seieren er viktig likevel, og det er fordi transportsektoren står for en tredjedel av klimagassutslippene i Norge. Mange steder er det mye kø på veiene. Venstre og jeg har fremmet dette fordi vi er opptatt av at det skal bli enklere å ta grønne valg i hverdagen. Systemene må ikke hindre folk i å reise kollektivt. Særlig problematisk er dagens mangel på et felles system for reisende på Østlandet som kommer fra et annet fylke og skal inn til Oslo og Akershus med tog eller ekspressbuss. I andre deler av landet finnes det heller ikke felles rutedatabaser, slik at effektiv reiseplanlegging for oss forbrukere er vanskelig, for ikke å si umulig. Kollektivsystemet må gjøre det enklere å planlegge, betale for og foreta reiser fra A til Å.

Gleden jeg har av å få gjennomslag, er litt betinget, for denne salen har gjort flere slike vedtak tidligere om nasjonal reiseportal og felles billetteringssystem, men det har stanset opp. Det er synd, for det er en viktig og sentral del av utviklingen av kollektivsystemet.

Selv om vedtak er gjort før og ingenting har skjedd, er jeg denne gangen mer optimistisk. Hvorfor? Jo, fordi samtlige partier stiller seg bak at det skal være mulig å reise sømløst over hele landet, og vi har en samferdselsminister som så langt har vist handlevilje og handlekraft. Jeg håper og tror han vil demonstrere dette også i denne saken.

Dette vedtaket er ment som en påminnelse, kanskje et dytt eller påtrykk fra Stortinget, for at dette skal gjennomføres så raskt som mulig. Jeg skal love å følge med på hva statsråden gjør for å følge opp, slik at vi får et billettsystem for kollektivtrafikk.

I tillegg har jeg i dag – eller i går – bedt alle fylkingsrepresentantene fra Venstre om å presse på for at de regionale kollektivselskapene tilpasser seg et nasjonalt system fortest mulig. En av grunnene til at det har tatt så lang tid, er at det er mange parter å samordne. Jeg håper derfor at de andre partiene også snakker med sine fylkespolitikere om at de må være med på å ta et ansvar for at dette blir gjennomført. Da bør fylkeskommunene delta aktivt i samordningsarbeidet, tilpasse sine billettsystemer til Vegvesenets håndbok for elektronisk billettering og eventuelt bevilge midler til omlegging til nasjonalt system.

I Tyskland klarer de å ha ett kort som gir tilgang på både tog, buss, sykler, passasjerbåter, bildelingsordninger, osv. Tenk det – ett kort eller én app som gir deg nasjo-

nal tilgang til alle kollektive ordninger! Ta flyet fra Kirkenes, land i Oslo, gå rett av Flytoget, ta trikken, lei bysykkel, eller gjør hva du vil, og du trenger bare ett kort. Du klarer deg uten å fikle eller lete etter billettsystemer og forsøke å skjønne hva andre fylker har av systemer. Når de klarer det i et land som Tyskland, bør det vel være mulig å klare det også hos oss i Norge – og det snarlig.

Statsråden får denne oppgaven fra et samlet storting i dag, og jeg er veldig glad for at både saksordføreren, Arbeiderpartiets representant og alle andre partier har sluttet opp om dette. To partier er vel å merke ikke representert i komiteen, men jeg antar at de også vil stemme for det, og når et samlet storting gir statsråden denne oppgaven, ser jeg fram til en rask og effektiv framdrift fra statsråden.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [00:26:13]: Den største glede en kan ha, er å gjøre andre glad, og i dag har vi i det minste gledet representanten Raja.

Det er veldig bra, det forslaget som blir vedtatt. Jeg beklager først at komiteens spørsmål om å utrede det opprinnelige forslaget om «BahnCard» fikk et veldig kort svar. Det var rett og slett fordi det var lite kjent i departementets embetsverk, og man måtte ha gjort et grundig researcharbeid for å gi et svar som var Stortinget verdig.

Det forslaget som nå vedtas, derimot, er vi veldig godt fornøyd med, for med det får vi en jobb som vi kan gripe fatt i med en gang, og jeg tror også vi kan gi resultater nesten så raskt som representanten Raja kunne ønske. For her har det vært gjort et arbeid over lang tid gjennom en nasjonal reiseplanlegger. Det har også blitt et prosjekt som dessverre har blitt fryktelig dyrt – kanskje litt i mange ulike retninger. I det siste har vi faktisk brukt en del tid på å se på hvordan vi kan få det til å bli et godt produkt, og det vil nok være basisen for å innfri det vedtaket som Stortinget nå vil gjøre. I den forbindelse er det viktig, som òg representanten Raja tar opp, at vi har 19 fylkeskommuner som òg har sine kollektivselskaper – kanskje flere aktører.

Det å få til et nasjonalt billett- og rutesystem betyr at alle de som driver med kollektiv transport i dag, må samarbeide om å få levert inn rutene i et felles system. De må gjerne samarbeide om å få en felles app istedenfor 19–20 forskjellige apper, slik at en ikke sitter og tviholder på akkurat det en selv ønsker, men ser på hvordan en kan få dette til å fungere på tvers av selskaper, på tvers av fylkesgrenser og på tvers av om det er offentlig eller privat eid. Den jobben er vi for så vidt i gang med, ved at vi prøver å ta kontakt med de største kollektivselskapene for å se på viljen deres. Her tar vi imot all hjelp vi kan få ved at en presser på overfor sine lokale politikere og sine partier om å vise en åpen vilje til det. Vi har selvsagt ikke tatt en beslutning i dag om hvilken aktør som eventuelt skal kommersialisere dette, hvilken tjeneste og hvilken app-løsning en skal ha. Det vil være et arbeid som skjer i samarbeid med aktørene, og sannsynligvis vil det også måtte være en anbudsprosess i den forbindelse. Det er ting vi må se an.

Fordelene med dette er det ingen tvil om. Som reisende vil du kunne sitte ett sted og gå inn på én webside eller én app og finne det reisemønsteret du trenger for din daglige pendling. En dag er det kanskje byggearbeider på jernbanen, så det er forsinkelser der, men da får du med en gang opp en alternativ reiserute som gjør at du fortsatt kan planlegge dagen din godt. Det at du kan bestille billett til dette og få alt inn ett sted – på et kort eller på en app på mobilen – istedenfor å måtte gå til nye automater hver gang, vil gjøre det veldig enkelt. Skal vi få til det alle partiene ønsker, nemlig at folk skal reise kollektivt inn til byene – rett og slett fordi det ikke er plass til alle privatbilene – tror jeg en må gjøre det attraktivt for folk som ellers ville kjørt bil, å reise kollektivt. Da handler det om frekvens, det handler om forutsigbarhet, det handler òg om å gjøre det lett, og et felles billettsystem vil gjøre det lett.

Så er det en annen utfordring med dette, og det er takstsystemet. Noe av suksessen med Ruter på østlandsområdet er at man har gjort grundige ting på takstområdet. Man prøvde å få til felles billetteringssystem for 10–15 år siden, da var det så mange ulike takstgrupper og rabattgrupper både i Oslo og i Akershus mellom de ulike selskapene at det var en teknisk gordisk knute å få dette til. Skal man få til tekniske løsninger, må man gjøre prisstrukturen enkel, så det faktisk er mulig å programmere – og forutsigbart. Her er det en jobb å gjøre, og da må alle aktørene vise god vilje.

Men jeg er glad for den støtten Stortinget gir til forslaget fra Venstre – i den formen det endelig fikk. Det er en veldig klar marsjordre til oss, og den skal vi levere på som raskt som mulig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er vi klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt åtte forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Knut Storberget på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 2–7, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 8, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det votes over først over forslag nr. 8, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslaget lyder:

«Stortinget viderefører pris- og tilskuddsnivået fra jordbruksoppgjøret 2013 med de endringene som følger. Regjeringen bes om å tilpasse andre påkrevde endringer i jordbruksoppgjøret innenfor totalrammen på 15 266 mill. kr.

Endringer ift budsjett 2014

Opprettholde prisøkninger i regjeringens tilbud	340 mill. kr
Øke prisen på korn med 0,25 øre	270 mill. kr

Endringer i pris	610 mill. kr
Øke arealtilskudd til grovfôr 0-250 dekar med 10 %	600 mill. kr
Øke tilskuddene til dyr på utmarksbeite med 50 %	187 mill. kr
Øke tilskuddene til avløsning ved ferie/fritid og sykdom med 5 %	58 mill. kr
Øke tilskuddene til økologisk produksjon	1,3 mill. kr
Kutt i forfrakttilskuddet til pelsdyroppdrett	-5,4 mill. kr
Endringer i tilskudd	851,4 mill. kr
Totale økninger pris og tilskudd	1450,9»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 102 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.41.03)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2–5, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Prop. 106 S (2013–2014) sendes tilbake til regjeringen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlede nye forhandlinger med jordbrukets organisasjoner, og legge fram et nytt tilbud i samsvar med Stortingets forutsetninger, som fremgår av Innst. 234 S (2011–2012) i tråd med følgende prinsipper:

Husdyr og beiting:

- Beholde en øvre grense på antall dyr det enkelte foretak kan få utbetalt tilskudd til
- Styrke økonomien for mindre og mellomstore bruk ved å øke husdyrtilskuddet i det første intervallet for melkekyr og ammeku.
- Øke driftstilskuddet til melkebruk, ku og geit og driftstilskuddet på bruk med ammeku.
- Reversere regjeringas forslag om kutt i beitetilskuddet på storfe på innmark. Øke satsen og tilskudd til utmarksbeite for alle dyr.
- Styrke økonomien for sau og ammegeit for intervallet 1-50 dyr.
- Kvoteordningene på melk videreføres som i dag.

Korn:

- Øke kornprisen og prisnedskrivning for å hindre økning i kraftfôrprisen som følge av jordbruksoppgjøret.

Drenering og miljøtiltak:

- Satsen for dreneringstilskudd økes.

Økologisk landbruk:

- Øke tilskuddet til utviklingstiltak for økologisk jordbruk.
- Øke satsene for arealtilskudd til grovfôr for husdyrtilskudd.

Pelsdyr:

- Statens tilbud til pelsdyroppdretterne opprettholdes og trappes ned til null over X antall år.

- Korn som råvare til pelsdyrfôr innvilges ikke tollfritak innenfor det samme systemet som korn i fôrproduksjon til oppdrettsfisk.

Bær, frukt og grønt:

- Tilskudd til fruktlager opprettholdes og distriktstilskuddet reduseres tilsvarende, jf. samarbeidsavtalen.
- Strukturen i arealtilskuddet videreføres slik det er i dag. Den vesentlige økningen i satsen skal følgelig skje på det første satsintervallet.
- Økning i satsene for de største bruka for å øke interessen for produksjonen av grøntprodukter.

Regionale miljøprogram (RMP):

- RMP til bevaring av kulturlandskapet og kulturminner og stimulans til tiltak som reduserer avrenning til vassdrag økes.

Velferdsordninger/rekruttering:

- Satsene for ferie og fritid forslås økt tilsvarende lønnsveksten for andre grupper.
- Tidlig-pensjonsordningen gjeninnføres og at maksimalbeløpene økes med 10 000 kroner.

Utviklingstiltak:

- Økning i forskning, rådgiving og avlsarbeid.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Ny avtale legges fram for Stortinget, og gjeldende avtale forlenges inntil ny avtale er vedtatt.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Det legges til grunn en økonomisk ramme som innebærer en videreføring av inntektsutviklingen og fordeling av budsjettmidlene fra oppgjøret for 2014.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 99 mot 4 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.41.28)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 6 og 7, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et eget dyretilsyn.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til ny støtteordning for økt skogplanting med tresorter som er hjemmehørende på stedet og som ikke utgjør en risiko for artsmangfoldet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 98 mot 5 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.41.56)

Komiteen hadde innstilt:

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2015.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingens II og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

- «a) Prop. 106 S (2013–2014) sendes tilbake til regjeringen.
b) Stortinget ber regjeringen innlede nye forhandlinger med jordbrukets organisasjoner, og legge fram et nytt tilbud i samsvar med Stortingets forutsetninger, som fremgår av Innst. 234 S (2011–2012).
c) Ny avtale legges fram for Stortinget, og gjeldende avtale forlenges inntil ny avtale er vedtatt.
d) Det legges til grunn en økonomisk ramme som innebærer en videreføring av inntektsutviklingen fra oppgjøret for 2013/2014.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 58 mot 44 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.43.30)

Videre var innstilt:

I

I statsbudsjettet 2014 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r :			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	1	Driftskostnader, utredninger og evalueringer, ø k e s med ..... fra kr 2 500 000 til kr 7 360 000	4 860 000
	50	Fondsavsetninger, ø k e s med ..... fra kr 1 190 653 000 til kr 1 301 547 000	110 894 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med	52 567 000
		fra kr 290 800 000 til kr 238 233 000	
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med	34 800 000
		Fra kr 2 539 550 000 til kr 2 574 350 000	
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med	54 167 000
		fra kr 8 442 400 000 til kr 8 388 233 000	
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med	12 374 000
		fra kr 275 790 000 til kr 263 416 000	
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med	31 446 000
		fra kr 1 601 754 000 til kr 1 570 308 000	

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil støtte innstillingen.

Votering i sak nr. 2

Votering:

Komiteen hadde innstilt:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

I

I statsbudsjettet 2014 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1147		Reindriftsforvaltningen	
	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark, reduseres med	1 900 000
		fra kr 9 520 000 til kr 7 620 000	
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen	
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet, økes med	8 900 000
		fra kr 33 100 000 til kr 42 000 000	
	75	Kostnadsenkende og direkte tilskudd, reduseres med	7 000 000
		fra kr 67 700 000 til kr 60 700 000	

II

Votering i sak nr. 4

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindriftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2015.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 282/2014 om opprettelse av EUs tredje handlingsprogram på området helse (2014–2020).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Under debatten er det satt frem i alt 13 forslag. Det er

- forslagene nr. 1, 2 og 4, fra Torgeir Micaelsen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 5, fra Audun Lysbakken på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 6–8, fra Audun Lysbakken på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 9, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 10, fra Kristin Ørmen Johnsen på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 11 og 12, fra Torgeir Micaelsen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 13 og 14, fra Audun Lysbakken på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 9, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at store sykehusinvesteringer blir avgjort av Stortinget i en nasjonal helse- og sykehusplan.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 96 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.45.33)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 6–8, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram til vedtak for Stortinget enhver nedlegging av føde- og akuttilbud i sykehusene.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en nasjonal helse- og sykehusplan som definerer oppgavene til hvert enkelt sykehus, også lokalt, ut fra et nasjonalt hensyn.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en nasjonal helse- og sykehusplan, slik at vesentlige endringer og saker av prinsipiell betydning, jf. foretaksloven § 30, blir avgjort av Stortinget.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.45.55)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 13 og 14, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Utviklingsplanen for Sykehuset Telemark HF 2014-2016 blir vurdert på ny når det gjelder lokalsykehusene på Rjukan og i Kragerø.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at akuttfunksjoner og døgntilbud inntil videre videreføres på Rjukan og i Kragerø.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.46.19)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at vesentlige endringer i sykehusstruktur og sykehusoppgaver – spesielt endringer i eksisterende føde- og akuttbere-

skap – blir avgjort av Stortinget i Nasjonal helse- og sykehusplan.»

Kristelig Folkeparti har i løpet av debatten varslet at de vil stemme imot forslaget, og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.46.53)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1, 4 og 11, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest avklare hvordan sykehusene skal styres, og hvor hvilke beslutninger av vesentlig art skal tas.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest på egnet måte kommunisere til de regionale helseforetakene hvordan de skal forholde seg til regjeringens endrede tilnærming til Nasjonal helse- og sykehusplan.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med forslag til statsbudsjett 2015 avklare hva regjeringen selv legger i regjeringserklæringens formulering om lokalsykehus og «den viktige rollen de har for å sikre beredskap for liv og helse i hele landet.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 70 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.47.15)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest avklare hvorvidt de regionale helseforetakene skal nedlegges.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 69 mot 34 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.47.41)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp sykehusstilbudet i Telemark, inkludert å sørge for et tilstrekkelig

økonomisk handlingsrom til å gjennomføre omstillingene på en best mulig måte, og ber samtidig regjeringen i forslag til statsbudsjett 2015 fremme konkrete tiltak med bevilgningsforslag for å sikre tilstrekkelig akuttberedskap i berørte områder.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 62 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.05)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 10, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en nasjonal helse- og sykehusplan for Stortinget, der Stortinget kan behandle de overordnede prinsipper for utvikling og struktur for sykehus og spesialisthelsetjenesten i planperioden.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble bifalt med 55 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.32)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:25 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen, Ivar Odnes og Geir Pollestad om at sjukehusstruktur og endring av vesentlege oppgåver ved sjukehus skal avgjerast av Stortinget i ein nasjonal helse- og sjukehusplan – blir lagt ved protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag, fra Torgeir Micaelsen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Det votes over forslagene nr. 1–3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte snarest sørge for at Helsetilsynet følger opp at kommunene et-

terlever avgrensningene knyttet til reservasjon slik de er beskrevet i abortloven, fastlegeforskriften og tilhørende rundskriv.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om nødvendig fremme forslag om økte ressurser til Helsetilsynet og fylkesmenn for å sikre tilstrekkelig etterlevelse av dagens regelverk knyttet til reservasjon.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen presisere overfor tilsynsmyndighetene at regelbrudd knyttet til legers forskjellige reservasjoner skal sanksjoneres.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 66 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.33)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:37 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Karin Andersen og Snorre Serigstad Valen om effektiv håndhevelse av forbudet mot reservasjon for leger – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag, fra Audun Otterstad på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en 5-årig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse, finansiert gjennom nye, øremerkede midler.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 59 mot 44 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.50.26)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:41 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Jenny Klinge, Heidi Greni og Per Olaf Lundteigen om en 5-årig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen utrede en opptrapping for førstelinjen innen psykiske helsetjenester med fokus på kvalitet, forebygging og samhandling med spesialisthelsetjenesten og med en særlig prioritering av barn og unge.

II

Dokument 8:54 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth og Sveinung Rotevatn om bedre tilbud innen psykisk helse i kommunene – vedlegges protokollen.

Presidenten: Senterpartiet har varslet sin støtte til innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tretten forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kjersti Toppe på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 2 og 3, fra Tove Karoline Knutsen på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 4–7, fra Tove Karoline Knutsen på vegne av Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 8, fra Kjersti Toppe på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 9 og 10 fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 11 og 12, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 13, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 13, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om seksuell helse og forebygging av abort som har som mål å gi kvinner uten rett til fødselspenger bedre økonomiske rettigheter ved blant annet å øke engangsstønad til 1 G i statsbudsjettet for 2015.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 96 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.52.09)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 11 og 12, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide jordmødres og helsesøstres forskrivningsrett til prevensjonsmidler.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke forskningen på årsakene til variasjoner i abortraten mellom aldersgrupper og over tid og hvilke tiltak som har effekt på abortraten, herunder forskning for kunnskap om det er forsvarlig at hormonelle prevensjonsmidler kan kjøpes reseptfritt på apotek.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 96 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.52.34)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 9 og 10, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gradvis utvide ordningen med gratis prevensjon til å gjelde opp til og med 24 år.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi gravide uten fødselspengerrettigheter knyttet til arbeidslivet bedre økonomiske vilkår gjennom en opptrapping av engangsstønad til 2 G.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.53.00)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 4, 6 og 7, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for å redusere aborttallene med en tredel på ti år.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette kompetansehevende tiltak om langtidsvirkende, reversible prevensjonsmidler (LARC) for fastleger, jordmødre og helse-søstre.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med gratis hormonell prevensjon til 16–19-åringer til også å gjelde langtidsvirkende, reversible prevensjonsmidler (LARC).»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 63 mot 40 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.53.20)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide spesielle målrettede tiltak overfor utvalgte grupper der aborthyppigheten er høy.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 63 mot 40 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.53.43)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om seksuell helse og forebygging av abort som

- har som målsetting en reduksjon i aborttallene med en tredel på ti år,
- omhandler konkrete målsettinger og tiltak for å forebygge smittsomme kjønnssykdommer i befolkningen,
- særlig omhandler tiltak for å sikre lett tilgang til trygge, moderne prevensjonsmidler og målrettede tiltak overfor utvalgte grupper der aborthyppigheten er høy,
- omhandler tiltak for å sikre målrettet og systematisert seksualundervisning, informasjons- og veiledningstjenester, samt økt forskning og kunnskap om årsakene til abort og hvilke tiltak som har effekt»

Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 58 mot 45 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.54.08)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en mer målrettet og systematisert seksualundervisning.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bygge ut informasjons- og veiledningstjenester om prevensjon og uønsket graviditet, som Internett- og telefon tjenester, helsestasjoner for ungdom, studenthelsetjenester og veiledningstjenester.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 60 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.54.30)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om seksuell helse, som inkluderer konkrete tiltak for å redusere antallet uønskede svangerskap og aborter.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 50 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.54.55)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:44 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Rigmor Andersen Eide, Line Henriette Hjemdal, Kjell Ingolf Ropstad og Anders Tyvand om tiltak for å forebygge uønskede svangerskap og redusere antall aborter – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i at Helse- og omsorgsdeparte-

mentet får fullmakt til å gjere endringar i løyvingane til trygderefusjonane for legehjelp, psykologhjelp og fysioterapi frå 1. juli 2014. Endringane vil bli gjort på grunnlag av eventuelle avtalar med Den norske legeförening og Norsk Psykologforening og Norsk Fysioterapeutforbund, Norsk Manuellterapeutforening og Privatpraktiserende Fysioterapeuters Forbund frå same dato.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1316/2013 om opprettelse av en ordning for et sammenkoplet Europa (2014–2020).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp Stortingets vedtak i statsbudsjettet for 2014 med bevilgning til oppgradering av Steinberg stasjon på Sørlandsbanen i Nedre Eiker, slik at stasjonen kan gjenåpnes for trafikk som planlagt i desember 2014 og tiltakene kan ferdigstilles i 2015.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de ønsker å støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 60 mot 43 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.57.09)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:42 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Torgeir

Micaelsen og Lise Christoffersen om oppgradering og gjenåpning av Steinberg stasjon i Buskerud som planlagt i desember 2014 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten er det satt frem et forslag fra Linda C. Hofstad Helleland på vegne av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det blir planlagt og bygd en kapasitetssterk forbindelse som sikrer at reisende på Østfoldbanens Østre linje kan benytte Follo-banen i framtida, og at dette prosjektet inngår i arbeidet med neste Nasjonale transportplan. Stortinget legger til grunn at denne problemstillingen blir håndtert gjennom en pågående KVVU, og at det som en del av dette arbeidet også sees på hvordan en framtidig avgreining sør for Ski kan legge til rette for eventuelle framtidige høyhastighetskonsepter. Stortinget ber om raskest mulig fremdrift i utbygging av Follo-banen i tråd med vedtatte planer.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme for forslaget.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) (fra salen): Det vil også SV gjøre.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble bifalt med 103 mot 0 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.58.39)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget samtykkjer i at Samferdselsdepartementet får fullmakt til å gjennomføre desse investeringsprosjekta som er omtala i Prop. 97 S (2013–2014):

1. E16 Sandvika–Wøyen innanfor ei kostnadsramme på 4 210 mill. kroner
2. E39 Eiganestunnelen innanfor ei kostnadsramme på 3 170 mill. kroner
3. E6 Indre Nordnes–Skardalen innanfor ei kostnadsramme på 1 210 mill. kroner
4. dobbeltspor Sandnes–Stavanger innanfor ei kostnadsramme på 2 675 mill. kroner

5. forsterka straumforsyning på Ofotbanen innanfor ei kostnadsramme på 173 mill. kroner
6. nytt dobbeltspor Oslo–Ski innanfor ei kostnadsramme på 26 300 mill. kroner.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringa fremje ein strategi for bruk av offentlig–privat samarbeid i utbygging av infrastrukturtiltak, og orientere Stortinget om denne på eigna måte.

Presidenten: Presidenten antar at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 60 mot 43 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.59.52)

Votering i sak nr. 13

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:60 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Audun Lysbakken, Knut Arild Hareide, Trygve Slagsvold Vedum og Rasmus Hansson om stans i norsk implementering av datalagringsdirektivet – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 14

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag, forslag nr. 1, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om endring av veglova § 27, slik at bompenger også kan benyttes til nødvendige beredskapstiltak i forbindelse med prosjektet. Stortinget ber om at bompenger også kan benyttes til beredskapsmessige nødvendige opp-

graderinger (herunder eksterne beredskapstiltak) for vegprosjekt som er ferdig bygget og i drift, men som fortsatt har bompengeinnkreving.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 65 mot 38 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 01.00.58)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:61 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Lise Christoffersen, Kjell-Idar Juvik, Ingvild Kjerkol, Sverre Myrli og Magne Rommetveit om at bompenger også kan benyttes til nødvendige, eksterne beredskapstiltak (endring av veglova § 27) – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 15

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:69 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentanten Johnny Ingebrigtsen om faglig vurdering av Hurtigrutens anløpsforhold i Mehamn – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 16

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å opprette en nasjonal ordning med tilbud om elektronisk billett for sømløse kollektivreiser over hele landet, i samarbeid mellom de ulike aktørene.

Votering:

Komiteens innstilling til I ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:71 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Q. Raja, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om å etablere et felles billettsystem for kollektivtransport i hele landet – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling til II ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 17 [01:02:40]

Referat

1. (338) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Kjersti Toppe, Jenny Følling og Heidi Greni om å oppheve kravet om sammenhengende uttak av retten til videregående opplæring (Dokument 8:84 S (2013–2014))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
2. (339) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Kolberg, Per Olaf Lundteigen, Bård Vegar Solhjell, Jette F. Christensen, Marit Arnstad, Karin Andersen og Gunvor Eldegard om ny bestemmelse om opplysningsplikt for statsråder og statssekretærer om tidligere oppdragsgivere og politiske og næringsmessige interesser (Dokument 8:80 LS (2013–2014))
Enst.: Sendes presidentskapet, som forelegger sitt utkast til innstilling for kontroll- og konstitusjonskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
3. (340) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Iselin Nybø og Abid Q. Raja om å opprette en egen lovavdeling på Stortinget (Dokument 8:81 S (2013–2014))
Enst.: Sendes presidentskapet.
4. (341) Representantforslag fra stortingsrepresentant Else-May Botten, Line Henriette Hjemdal, Geir Pollestad, Pål Farstad og Rasmus Hansson om bedret sikkerhet på sjøen (Dokument 8:86 S (2013–2014))

Presidenten: Til referatsak nr. 4 er det satt fram et representantforslag, Dokument 8:86 S for 2013–2014, fra Else-May Botten, Line Henriette Hjemdal, Pål Farstad og Rasmus Hansson.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak i løpet av 2014 om bedret sikkerhet på sjøen, herunder en vurdering av påbud om bruk av flyteutstyr og hvordan dette kan gjennomføres.»

Ved fremsettelsen av forslaget tidligere i dag ønsket forslagsstillerne at det skulle behandles etter bestemmel-

sen i Stortingets forretningsorden § 39, annet ledd, punkt c, som innebærer at det

«legges ut til gjennomsyn for representantene i minst én dag og deretter føres opp på dagsordenen til behandling».

Den videre behandlingen av forslaget må imidlertid vurderes etter bestemmelsen i § 38 siste ledd, som sier:

«Når et forslag er endelig avgjort, må forslaget ikke bringes frem igjen eller tas opp på nytt i samme stortingssesjon.»

Et forslag som er nær identisk med det som foreligger, ble forkastet i Stortingets møte sist fredag, og det blir følgelig rammet av nevnte bestemmelse.

I bestemmelsen i § 38, siste ledd, står det imidlertid videre:

«Er det påtrengende nødvendig (...) kan Stortinget likevel fatte vedtak om at et forslag tas opp til ny behandling, forutsatt at det igjen blir komitébehandlet.»

Som begrunnelse for at de mener det er påtrengende nødvendig å behandle forslaget på nytt, anfører forslagsstillerne at grunnen til at forslaget ikke ble vedtatt i møtet 13. juni, var at det ikke var riktig «balanse» mellom partigruppene. Dette skyldtes en feil i utbyggingen.

Presidenten anser ikke at denne årsaken til at voteringsresultatet ble feil, er en påtrengende nødvendig grunn til at Stortinget skal fatte vedtak om å ta forslaget opp til ny behandling.

Presidenten foreslår derfor at behandlingsmåten av representantforslaget, Dokument 8:86 S for 2013–2014, må bli i samsvar med § 39, annet ledd bokstav e, som innebærer at forslaget ikke tas under behandling.

Geir Pollestad (Sp) [01:05:58]: Jeg vil foreslå at saken sendes til næringskomiteen for behandling. Dette er ikke tiden for vidløftig argumentasjon, så jeg skal begrense meg til å snakke om to forhold:

Det er påtrengende nødvendig å sikre at stortingsflertallets mening kommer til uttrykk i saken. Det gjaldt også i den såkalte Fedje-saken, som det er referert til i forslaget, og som var oppe til behandling i forrige periode.

Det er også et viktig element at det ikke står i motstrid til andre vedtak som er gjort i saken.

Derfor fremmer jeg et forslag om at saken sendes til næringskomiteen, og så må næringskomiteen bidra til rask behandling av saken.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har da fremmet forslag om at Dokument 8:86 S for 2013–2014 sendes til behandling i næringskomiteen.

Presidenten ser ingen grunn til å åpne for en debatt om dette temaet, og det er heller ikke blitt forlangt, men jeg legger opp til en alternativ votering, og det vil kanskje være nødvendig med stemmeforklaringer.

Gunnar Gundersen (H) [01:07:05]: Høyre og Fremskrittspartiet støtter presidentens vurdering av de formelle sidene av saken og vil stemme imot at forslaget tas opp til ny behandling.

Martin Kolberg (A) [01:07:24]: Jeg anbefaler Arbeiderpartiets gruppe å støtte forslaget fra representanten Pollestad.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [01:07:44]: Eg anbefaler SVs gruppe å støtte forslaget om å få ei ny vurdering av saka.

Ola Elvestuen (V) [01:08:05]: Jeg vil anbefale Venstres gruppe å stemme for at forslaget oversendes næringskomiteen.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [01:08:18]: Jeg anbefaler Kristelig Folkepartis gruppe å stemme for at saken sendes til næringskomiteen.

Presidenten: Da regner jeg med at det skulle være klart. Det voteres alternativ mellom presidentens forslag om

at Dokument 8:86 S for 2013–2014 ikke tas under behandling, og Pollestads forslag om at Dokument 8:86 S for 2013–2014 sendes til komitébehandling.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag om at Dokument 8:86 S for 2013–2014 ikke tas under behandling og Pollestads forslag om at Dokument 8:86 S for 2013–2014 sendes til komitébehandling ble forslaget fra Pollestad bifalt med 55 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.09.01)

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? Så synes ikke. –Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 01.09.
